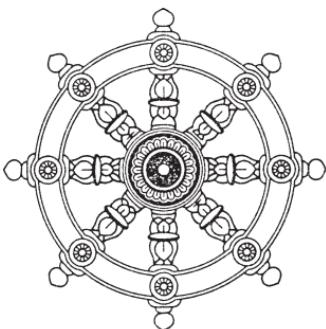

БҮДДАНЫН ОКУУСУ

Дхарма дөңгөлөгү

Дхарма донгөлөгү санскриттин “Дхарма-чакра” деген сөзүнөн алынган. Чексиз айланган араба дөңгөлөгү сыйктуу, ал түбөлүккө таратылып бараткан Будда окуусу, тагыраак айтканда, Буддизмдин символу катары эсептелет. Анын сегиз багыттуу спицалары Будданын эң негизги Туура сегиз багыттагы жолун түшүндүрөт: туура көз караш, туура ой жүгүртүү, туура сүйлөө, туура жүрүм-турум, туура жашоо, туура аракет, туура пикир жана туура сүкүт. Статуялар жана башка образдар пайда боло элек илгерки убакта ал кудайга сыйынуу объективиси катары пайдаланылып келген. Азыркы кезде Дхарма дөңгөлөгү эл аралык Буддизмдин жалпы символу катары колдонулат.

Автордук жана басууга укук ©1966-ж.

Буккё дэндо кёкайга таандык. Бул китеттин кайсы бөлүгүн болбосун биздин макулдугубузсуз басууга болот. Бирок биз Токио **Буккё дэндо кёкайдан** алынды деп белгилөөнү жана жарыяланган басылмасын кочүрмөсүн бизге жөнөтүүнү суранабыз.

Буккё дэндо кёкай

(Буддизмди жайылтуу коому)

Япония 108-0014, Минато-ку,

Сиба 4, тёмэ 3—14

Тел.(03) 3455-5851

Fax (03) 3798 - 2758

2000 ж., үчүнчү басылышы

Япония, Токио

"Косайдо" Ко., лтд. басылды

Будданын ақылы деңиздөй чексиз. Анын жаны – бул эң Жогорку мээримдүүлүктүн жана Жогорку боорукерликтин өзү. Будданын формасы болбосо да, ал өзүнөн назиктикти чыгарып, бүткүл жүрөгү менен берилип, боорукерликтин мээримин төгүп адамдарды окутат.

Бул китепке, 2500 жылдын аралығында ар түрдүү элдер тарабынан жазылган 5 миң томдук ыйык китептердин ичинен бардык Будда осуяттарынын маңызы, өзөгү топтолду.

Бул китепке киргизилген Будданын сөздөрү, адамдын турмуштук жана рухий жашоосунда пайда болуучу бардык суроолорго жооп берет.

ДХАММАПАДА

Женүүчү жек көрүүнү себет, а женилген санаа оорусунда жашайт. Ал эми женүү жана женилүүдөн бийик турган, бакыт жана тынчтыкта жашайт. (201)

Ачкалык — бул эң жогорку оору, дене — бул эң жогорку кыйналуу. Мунун дал ошондойлугун андап билген, нирвана — Эн жогорку жыргалчылык менен түшүнөт. (203)

Күзүндө лотосторду кескендей, өз каалоолорунду кесип сал. Жан дүйнөнө бейпилдик берип, аны өрчүтүп-өнүктүр. Көзү ачылган нирвана жөнүндө айтууда. (285)

Адам болуп төрөлүү кыйын, өлүп баратканга жашоону улантуу кыйын, асыл акыйкатты угуу кыйын, Будданы көрүү кыйын. (182)

Асыл нарктуу кишини табуу кыйын. Ал бардык жерде эле төрөлбөйт. Мына ушундай адам кайсы элде төрөлсө, ал эл бакытта жашап, гүлдөп-өсөт. (193)

Будданын төрөлүшү — бул бакыт, Будданын асыл окуусун угуу — бакыт, Сангхинин биримдиги — бакыт, аракетти бириктируү — бакыт. (194)

МАЗМУНУ БУДДА

I глава. Будда Шакьямуни	2
1. Будданын жашоосу	2
2. Акыркы сөз	10
II глава. Түбөлүк Будда	15
1. Будданын кайрымдуулугу жана алган милдеттери	15
2. Будданын жардамга созулган колу менен куткарылуу	19
3. Түбөлүк Будда.....	22
III глава. Будданын образдары жана жакшы касиеттери	25
1. Будданын үч образы	25
2. Будданын корүүнүсү	29
3. Будданын жакшы касиеттери	32

ДХАРМА

I глава. Себептүүлүк	38
1. Төрт акыйкат	38
2. Таңкаларлык байланыш	41
3.Өз ара байланыш	42
II глава. Жан жана нерселердин чиныгы абалы	46
1. Бардык озгорүп тургандардын туруктуу табияты жок	46
2. Жан	49

3. Нерселердин чыныгы абалы	52
4. Ортонку жол	57
III глава. Көз ачылуунун үрөнү	57
1. Аруу жан	65
2. Купуя асылдык	71
3. Көнүмүш байлануулардан эркиндик	75
IV глава. Турмуштук кумарлар	81
1. Жандын ыпластыгы	81
2. Адамдын мұнозу	88
3. Адамдын жашоосу	90
4. Адамдын чыныгы жашоосу	96
V глава. Будданын куткарылуусу	102
1. Будданын милдеттери	102
2. Бактылуу жер	110

ӨРЧҮП-ӨНҮГҮҮ

I глава. Көз ачылуунун жолу	116
1. Жан дүйнөнү тазалоо	116
2. Жакшы иштер	123
3. Байыркы икаялардагы Будданын окуусу	134
II глава. Өрчүп-өнүгүүнүн практикасы	150
1. Акыйкатты издөө	150
2. Көз ачылууга баруучу ар түрдүү жолдор	163
3. Ишенимдин жолу	176
4. Үйык сөздөр	184

БИР ТУУГАНДЫК

I глава. Бир туугандыктын милдеттери	194
1.Монахтын жашоосу	194
2.Ишенгендин жолу	200
II глава. Жашоого жетекчилик	212
1.Үй-бүлөлүк бакыт	212
2.Аялдын жашоосу	222
3.Баары үчүн	230
III глава. Будданын бактылуу жергесин куруу	240
1.Ынтымак коом	240
2.Будданын дүйнөсү	248
3.Будданын дүйнөсүнүн тиреги	253
Булактар	259

ТИРКЕМЕ

1. Буддизмдин кыскача тарыхы	272
2. Будда окуусунун берилүүсүнүн тарыхы ..	282
3. Мына ушул "Будданын окуусунун" пайда болуусунун тарыхы	285
4. Предметтүү көрсөткүч	287
5. Санскрит сөздүкчөсү	297
6. Ангуттара никая	305
Буддизмди жайылтуучу коом жөнүндө....	306

БУДДА

I ГЛАВА

БУДДА ШАКЬЯМУНИ

1. БУДДАНЫН ЖАШООСУ

1. Түштүк Гималайдын этегинен агып өтүүчү Рокхани дарыясынын жээгинде, Шакья элиниң мамлекетинин борбору Капилавасту шаарындагы сепилдэ Суддходана Гаутама деген хан жашаган. Ал акылмандуулук жана адилеттүүлүк менен әлди башкарғандыктан, эли сүйүп, ага толук баш ийип турчу.

Ал эми ханышанын аты Майя эле. Майя Шакья эли негиздеген дагы бир кошуна мамлекеттин падышасынын кызы эле. Ханышанын атасы Суддходана Гаутаманын таякеси болчу. Ал ханга аталаш карындаш болгон.

Жыйырма жылдан ашуун хан жана ханыша балалуу болгон эмес. Бирок бир жолу ханыша шумдуктуу түш көрөт, анда оң капиталынан ичине ак пил кирип, ошондон боюна бүтөт. Хан, хан сарайдагыдар жана бүткүл әл күндөрдү манжалап санап, чыдамсыздык менен баланын төрөлүшүн күтөт. Элиниң салты боюнча төрөөгө аз калган ханыша өзү туулуп өскөн үйүнө жөнөйт. Жолдо ал Лумбини багында дем алат.

Жаз күнү болгондуктан ашоки гүлдөрү жадырап-жайнап, айлананы көркөндүрүп турган эле. Ханыша гүлдөп турган бутакты үзүп алууга оң колун сунгандан учурда уул төрөйт. Ханыша жана анын уулун даназалап айлана-тегеректегинин баары ырта салат. Бул күн 8-апрель эле.

Кубанган хан уулун Сиддхартха деп атait, бул ат "бардык каалоолордун аткарылыши" дегенди түшүндүрөт.

2. Бирок кубанычтан кийин ханды кайғы күтүп турган эле. Көп өтпөй ханыша Майя дүйнөдөн кайтат. Ханзааданы ханышанын кичи синдиси Махапраджапати асырай баштайт.

Хансарайдан алыс эмес тоодо Асита аттуу акылман-кечил жашоочу. Ал сарайдын үстүндөгү жаркыроону көрүп, сарайга келет. Ошондо жаңы төрөлгөн ханзааданы көрсөтүшкондо, кечил алдын ала миндет: "Качан бала чонойгондо, эгерде сарайда калса, улуу хан болот да бүткүл дүйнөнү бириктирет. Бирок ал сарайды таштап, кечил болуп акыйкатты тапса, Будда болот, дүйнөнү сактап калуу тагдыры буйрулган."

Будда Шакъямуни

Акылман-кечилдин алдын ала айтан созуно хан алгач сүйүнөт, бирок акырындап барып, уулунун сарайды таштап, кечил болуп кетүүсү жөнүндөгү ой анын тынчын ала баштайт.

Жети жашынан баштап ханзаада билим алыш, аскердик өнөрдү үйрөнө баштайт. Бир жолу ал хан менен жазында айылга барат. Дыйкандин жер айдап жатканын карап жатып, чымчыктын соко өткөндөн кийин чыгып калган куртту жеп алганын көрөт. "О карангүн! Тирүү жандыктар бириң-бири жеп жатат!" – деп кыйкырып жиберет, көргөнүнө таңданып, дарактын көлөкөсүнө отуруп, терең ойго батат.

Энесинен эрте ажырап, анан тирүү жандарды бири-бирин жеп жатканын көрүп ханзада жашоонун трагедиясын эрте түшүнөт, бул анын сезимтал жанын катуу жараланткан. Жараат, жаш дарактагы кесиндидей, убакыт менен жетилип келаткан ханзааданы түнөрткөн түпөйүл чексиз ойлорго сала берген.

Уулундагы мындай өзгөрүүлөр хандын эсине акылман кечилдин айтканын салат, анын тынчы кете баштайт. Ханзааданын көңүлүн ачуу үчүн падыша баарын жасайт. Ханзаада 19 жашка чыкканда апасынын улуу агасы Супрабуддха хандын кызы Яшодхараны алыш берет, Яшодхара Девадаха сепилинде жашоочу.

3. Он жыл бою ханзаада жаз, күз, жамғыр сарайларында майрам жана тойдун үстүндө жашады. Бирок ал дайыма жашоонун ақыйкатына жетүүнү көздөп ойго батчу.

Адамдардын көзүн тайгызган хан сарайдаты азем жасалгалар, жаштыгым, чың денем мен үчүн эмнени билдириет? Адамдар ооруйт, акыр аягында өлүшөт. Эч ким өлүмдөн кача албайт. Жаштыктын, ден–соолуктун жана жашоонун мааниси эмнеде?

Адам жашайт. Демек, ал бир нерсени издейт. Бирок кээ бирөөлөр туура эмести издешсе, башкалар туураны издешет. Туура эмести издегендөр башында картаю, оору жана өлүм турса да түбөлүк жаштыкты жана түбөлүк өмүрдү, өлбөстүктү издешет.

Ал эми туураны издегендөр түшүнөт, бул жаңылыш экенин, ошондуктан карылыктан оорудан, өлүмдөн жана жашоонун башка оорчулуктарынан жогору турганды издешет. Мен азыр туура эмести издең жатам.

Будда Шакъямуни

4. Ушинтип терең ойлонуулардын жана жан дүйнөнүн күрөшүнүн жылдары өтүп жатты. Ханзаада 29 жашка чыкканда жалгыз перзенти Рахула төрөлдү, ошондо ал сарайды таштап кетүүнү чечет. Өзү менен кошо ат кошчу Чандаканы алыш, жакшы көргөн аты Кантхаканы минип сарайды таштап бул дүйнө менен байланышты үзүп, дербиштик жашоого аттанат.

Мына ошондон тартып аны ибилис азгыра баштайды. Эң жакшысы сарайга кайрыл, күт. "Жакында бүткүл дүйнө сеники болот" – дейт. Ханзаада: "Жогол ибилис! Бул дүйнөдө мага эч нерсенин кереги жок." – деп кыйкырып жиберет, ибилисти кубалайт. Ханзаада кечил болуп чачын алдырат да кайырчы болуп түштүккө карай сапар тартат.

Ханзаада алгач Бхатаву деген акылман кечилди таап, анын аскеттик практикасы менен таанышат. Андан кийин ал Каламу жана Удраку Раматруга барып, алардын аскеттик жашоосун карап көрөт да, өзү да ошолордой жашай баштайды. Бирок көп узабай. Мындай жашоо көз ачылуу, таанууга жеткирбесин түшүнөт. Ал Магодха мамлекетине жөнөйт. Мына ошол жакта Гайя шаарынын жанынан агып өтүүчү Найранджана дарыясынын жээгингидеги токойдо өзүн катуу физикалык кыйноолорго сала баштайды.

5. Бул ақыйкатта ырайымсыз, өтө катаал өзүн-өзү физикалық жактан кыйноо эле. Акыр аягында ал мойнуна алғандай, бул болуп көрбөгөн өзүн-өзү кыйноо эле. Анын сөзү боюнча өткөн убакта бир да ас ket өзүн мындай кыйноого салган әмес, азыркы учурда да бир да өзүн кыйноочу ас ket жана келечекте да көр турмушту таштаган бир да кечил өзүн мынчалық катаал кыйноого салбайт.

Бирок бул өзүн-өзү кыйноо ханзаадага әмне издесе, ошону бербеди. Ал өкүнбөстөн 6 жыл созулган өзүн өзү кыйноолорду токtotуп, дарыяга барып чайкануу расмисин жасап, жаш кыз Суджатанын колунан сүт ботко ичиp, начарлап калган ден-соолугун чынай баштайт.

Токайдо ханзаада менен бирге өздөрүн физикалық кыйноого салган беш кечил ханзаада чыдай албады деп, аны таштап башка жерге кетишет.

Ханзаада жалгыз калат. Ал дарактын көлөкөсүнө отуруп, өлүмгө даяр турup, сүкүткө чөгө баштайт. Ал өзүнчө: "Мейли каным соолсун. Мейли этим чириisin. Мейли сөөгүм сөпөт болсун, бирок мен бул жерден козголбойм" – деп чечет.

Анын жан дүйнөсүндө оор жана айыгышкан күрөш жүрө баштайт. Жан дүйнөсүн тынчсыз жана кооптуу ойлор дүрбөлөң түшүрүп, караңгы көлөкөлөр

нары-бери учуп, арбайган сөлөкөттөр бирин-бири алмаштырат. Мунун баары Ибилистин жасаган жоруктары эле. Аны менен күрөшүп жатып, ал бардык жерде ага жетип, аны талкалап жатты. Кан төгүлүп, тирүү эт тытмаланып, сөөктөр кычыраган бул күрөш жашоо үчүн эмес, өлүм үчүн жүргөн эле.

Бирок, бул күрөш токтогондо, асманда таңкы жылдыз чыгып, жаңы күндүн келгенин кабарлайт, ханзааданын жаны жаркылдап, көзү ачылып, Будда болуп калат. Бул 8-декабрдын таңында, ханзаада 35 жашка киргендे болгон эле.

6. Мына ошондон тартып ханзаада Будда, Көзү ачылган, Ушундай кеткен, Шакуямуни же Шакья элинен чыккан Акылман, Кут Жалганган деген жана башка аттар менен атала баштайт.

Шакуямуни биринчи кезекте алты жыл бою бирге жан кыйнашкан беш кечил жашаган Варанасидеги Мригадавуга жонойт, аларга барып, аларды өз ишенимине киргизет. А кечилдер биринчи учурда Буддадан качышат, бирок анын айткандарын угуп отуруп, ишеними артып, анын биринчи окуучулары болуп калышат. Раджагрихеде ал Бимбисара ханды өз ишенимине киргизет. Шакуямуни анын сарайында калып, өз окуун бүт мамлекетке жайлата баштайт.

Чаңкагандар сууга, ачкалар тамакка тартылғандай адамдар ага келе баштайт. Бул жерде Шарипутру жана Маугальяяну деген окуучулары менен бирге эки минден ашуун адам Будданын окуучусу болуп калат.

Судходана хан уулунун кадимки турмуштук жашоодо жашай берүүсүн каалаган жана уулунун хан сарайдан чыгып кетиши менен терең кайгыда калган ханзааданы багып өстүргөн Махапрадапати, ханыша Яшодхара жана Шакъя элинин башка өкүлдөрү Будданы ээрчиp, анын окуучулары болуп калышат. Андан башка көптөгөндөр Шакъямуниин тарапкерлеринен да болуп калышат.

7. 45 жыл өз окуусун айтып жүрүп, Шакъямуни 80 жашка чыгат. Раджагрихадан Шривастиге бараткан жолдо Вайсалиде ал ооруп калып, үч айдан кийин Нирванага өтөрүн алдын ала айтат. Өз окуусун жайылтуучу саякatty улантып, Шакъямуни Павага жетет, ал жерде Чунда уста берген Тамактан жегенден кийин, өзүн начарыраак сезе баштайт. Бирок ооруга жана бүт денесиндеги алсыздыкка карабай, ал андан нары Кусинагаруга жөнөйт. Кусинагара шаарынын четиндеги токойго кирип, эки бийик дарактын ортосуна, жерге жатат.

Будда Шакъямуни

Жерде жатып ал өз окуучуларын окутууну улантат жана өзүнүн улуу Буддалыкты жайылтуучу милдетин өтөп, көңүлүк жай болуп Нирванага өтөт.

8. Шакъямуни Нирванага өтүп кеткенде, Кусинагара шаарынын жашоочулары терең кайгыга батышат. Будданын сүйүктүү окуучусу Ананданын буйруусу менен алар өз окутуучусунун денесин отко беришет.

Алжатасатру хан жана башка 7 индиялык хан Шакъямунигин күйгүзүлгөн денесинен "калгандарын" берүүнү суранышат, бирок Кусинагари шаарынын жашоочулары бербей коюшат, өз ара согуш башталат. Бирок акылман Дронанын кеңеши боюнча "калгандарды" сегиз олкө өз ара болуп алышат. Андан башка мамлекеттер да, элдер да алышат. Алар ыйык "калгандарды" кастанлап сактай башташат. Аларды сактоо үчүн 10 буддалык пагод курулган.

2. АКЫРКЫ СӨЗ

1. Кусинагара шаарынын четинdegи токойдо Шакъямуни өз окуусу боюнча акыркы насаатын айтат.

Өз окуучуларына кайрылып, ал минет: "Өзүңөр башкаларга жарык болгула! Өзүңөр-өзүңөргө

тиреқ, таяныч болгула жана эч кимге үмүт такпагыла!
Менин окуум силерге тирек жана жарык болсун!
Башка окууларга таянбагыла!

Өзүңөрдүн кир дененөрге карап, анын булганычтыгын, ыпластыгын билгиле жана жакшы кийимдерди каалабагыла! Билгиле, жыргалга батууда, азап тарттуу да кыйналуунун себеби болуп кызмат кыларын, жыргал-ырахатка берилбегиле. Өз жан дүйнөнөргө карап, анда өзүңдүн "менин" жок экенин билгиле жана өз сезимицерге алдырып, адашпагыла! Мына ошондо силер кыйналуудан толук жана ар дайыма кутула аласынар. Эгерде мен бул дүйнөдөн кеткендөн кийин да, ушул окуудан четтебей, аны бекем кармасаңар, менин чыныгы окуучуларым болосунар.

2. Ар дайым менин ушул кезге чейин силерге бардык айткандарымды, окуганымды эстегиле, ал жөнүндо ойлогула, маанисине жеткиле жана эч кайсы учурда андан баш тартпагыла. Эгерде силер менин окуумду ишенимдүү кармасаңар бактылуу болосунар.

Менин окуумдагы эң башкысы – бул өз жанын көзөмөлдөө. Өз каалоонду кармай жана өзүңдү жеңе билүү. Өзүңдү туура алыш жүрүп, жан дүйнөндү таза кармап, өз сөзүңө дайыма туруктуу болуу керек. Каалоону токтолуп, каар-ачууну унуп, жамандыктан

Будда Шакъямуни

алыс болуп, жашоонун бейопасыздыгын эч качан унутпоо керек.

Эгерде жүрөккө жамандык жана каалоо конуп калса, аларды жеңе билүү керек. Жүрөккө багынбагыла, өз жүрөгүндүн кожоюну болушун керек.

Жүрөк адамды Будда да, айбан да кылат. Адам жаңылышып азезил да болуп калат, ал эми көзү ачылып, тазарып–Будда болот. Жан дүйнөнөр менен таза, пакиза болгула жана туура жолдон тайбагыла.

3. Менин окуумду жетекчиликке алыш, бири-бириңер менен ынтымакта жана тынчтыкта жашагыла, бири-бириңерди урматтагыла жана өз ара талашпагыла. Сүт менен суудай ынак болгула, май сууну түрткөндөй бири-бириңерди түрпөгүлө.

Менин окуумдун артынан чогуу түшкүлө, бирге окугула, бирге өзүңөрдү өстүрүп таптагыла, бири-бириңерге жардам бергиле, туура жолдун кубанычын бөлүшкүлө. Арзыбаган нерсеге алагды болуп, пайдасыз нерсеге бекер эле убакытты коротпогула, көз ачылуунун, тазаруунун гүлүн үзүп, туура жолдун мөмөсүн таткыла.

Силерге берип жаткан окууну, мен көз ачылуу, тунуу жолу менен алдым. Силер аны бекем кармап, бардык жерде анын багыты менен болушуцар керек. Менин окуумду ээрчибеген, менин жанымда турса да мени көрбөйт. А ким окуунун артынан түшсө, ал

канчалык менден алыста болбосун, дайыма мени менен бирге болот.

4. Окуучуларым, менин өмүрүм аягына чыгып келе жатат. Силер менен коштошуу жакындоодо. Бирок кайгырбагыла. Жашоо оопасыз, дүйнөгө түркүк болгон эч ким жок. Мен өлгөндөн кийин, менин денем эски арабадай чирийт. Бул адамзат тиরүүлүгүнүн бейопасыздыгын дагы бир ашыкча далили болот.

Кайгырбагыла. Түбөлүктүү, өзгөрбөс эч нерсенин болбосутугун түшүнгүлө жана адам тириүлүгүнүн табиятын аңдап көргүлө. Өзгөрүп тургандын өзгөрбөөсүн каалабагыла. Бул ишке ашкыс.

Силердин сергектигиңер бошоп калганда, турмуш кумарынын азезили силерди ар бир минутада кыйраттууга даяр. Эгерде силердин бөлмөңөргө уулу жылан кирип алса, аны өз бөлмөңөрдөн кууп чыгармайын, тынч уктай албайсыңар.

Турмуштук кумардын азезилин кууш керек. Турмуштук кумардын жылаанын айдан чыгуу керек. Силер жан дүйнөнөрдү сергек туруп коргошуңар керек.

5. Окуучуларым, менин күнүм бүттү. Бирок унутпагыла, бул менин денемдин гана өлүмү экенин.

Будда Шакъямуни

Адам денесин ата-энесинен алат жана аны тамак-аш менен кармайт, ошондуктан ооруларга тушугат, ал жараатты тез алат жана акыр аягындагы тагдыры — бузулуу.

Будданын табияты, манзызы денеде эмес, ал көз ачылуу, тазаланууда. Дене талкаланат, бирок көз ачылуу тазалануу чындыкта жана Дхарманын ишинде түбөкүк жашайт. Мени, менин денемди көрүп турган эмес, менин окуумду таанып-билген көрөт.

Менин көзүм өткөндөн кийин силердин окуутуучунар Дхарма болот, мен силерге таштап кетүүчү да Дхарма. Силер аны сактап, ошону менен мага кызмат кылышынар керек.

Окуучуларым, өз өмүрүмдүн 45 жылында, эмнени айтуум керек болсо, баарын айттым, эмне жасашым керек болсо, баарын жасадым. Менде силерге айтаар башка жашыруун сырым жок. Менин ичимде да, менин сыртымда да жок. Мен эмнени айтуу керек болсо, баарын айттым.

Окуучуларым, менин ичеер суум түгөндү. Мен Нирванага өтөм. Бул менин акыркы сөзүм."

II ГЛАВА ТҮБӨЛҮК БУДДА

1. БУДДАНЫН КАЙРЫМДУУЛУГУ ЖАНА АЛГАН МИЛДЕТТЕРИ

1. Будданын руху — бул Эң Жогорку кайрымдуулук жана Эң Жогорку боорукерлик. Эң Жогорку кайрымдуулук — бул Будданын, кантип болбосун бардык адамдарды сактап калуу тилеги.

Жогорку боорукерлик — бул Будданын адамдар менен кошо ооруп, кошо кыйналуусу. Наристесин сүйгөн энедей, Будданын руху адамды бир мүнөт да кайдыгер калтырбайт, аны коргойт, багат жана коркунучтуу учурлардан куткарат. Будда эч качан адамды кайдыгер калтырбайт. Ал үчүн адамдардын кыйналганы — анын кыйналуусу, адамдардын кубанычы — анын кубанычы.

Будданын Эң Жогорку боорукерлиги адамдарга кызмат кылат. Эң Жогорку боор ооруну сезип, адамдар Ага ишение баштайт. А ишеним көз ачылуу, тазарууга алып барат. Бул эне наристесине болгон сүйүүсү аркылуу өзүн эне катары аңдап билүүсүнү окшош. А эне мээримине бөлөнгөн бала, өзүн жылуулукта жана бейпилдикте сезет.

Тұбөлүк Будда

Бирок адамдар Будданын бул рухун тұшунө бербейт. Мына ошондуктан алар турмуш кумарынын тұтқунау тұшұп, азап тартышат, қыйналышат, адашат. Жаман иштердин зилдей баскан оордугунаң демигип, алар адашуунун бир тоосунаң әкинчи тоосуна өтүшөт.

2. Будданын кайрымдуулугу жана боорукерлиги ушул дүйнө менен эле чектелбейт. Алар тұбөлүк жана өзүнүн чегин билбейт. Алар абалтан болгон, адамдар бул дүйнөдө төрөлүп-олуп, адашып-қыйнала баштаганга чейин.

Будда адамдар алдына ар дайым, аларға таанымал, жакын кейипте корүнот жана аларды куткаруу үчүн мүмкүн болгондун баарын жасайт.

Будда Шакья элинин ханзаадасы болуп төрөлүп, хансарайды таштап, әлди окутуп жүрүп дүйнөдөн өтөт. Ошонусу менен адамдарға өлүмдүн табиятын тааныбайт.

Адамдардың жаңылуусунун чеги жок жана Будданын ишинин да чеги жок. Адамдардың күнөөлөрүнүн да чеги жок, Будданын кайрымдуулугунаң жана боорукерлигинин чеги жок.

Ошондуктан Будда көз ачылуу, тазалануунун жолуна түшүп, улуу төрт милдетті мойнуна алған. Бириңчи милдет – бардық адамдарды сактап калуу. Экинчи милдет – бардық адашууларды жок кылуу. Үчүнчүү милдет – бардық окууларды изилдең окуу. Төртүнчүү милдет – көз ачылуу, тазаланууга жетишүү. Мына ушул төрт милдетті алышп, Будда өзүнүн көз ачылууга жолун баштаган. Өз жолунун башталышында анын ушул төрт милдетті алышы, Будданын жаны Эң Жогорку мәэримдүүлүк жана Эң Жогорку боорукерлик экенин, адамдарды куткарууну жалындап каалаганын гана билдирет.

3. Өзүнүн рухий жактан өсүп-жетилүүсү үчүн Будда бириңчиден тириүү жандарды өлтүрүү күнөөсүнөн арылып, адамдардын узак өмүр сүрүүсүн каалаган.

Будда адамдар уурулук кылуу күнөөсүнөн арылып, эмнени кааласа, ошого жетишин каалаган.

Будда нысаптын азгырыгынан бошоп, адамдардын башкаларга жамандық каалабасын, алардын чаңкоо жана ачарчылыкты билбөөсүн каалаган.

Өзүнүн өсүп-жетилүүсү үчүн Будда калптан бошонуп, инсан чындыкты гана айткан адамга таандық жан бейпилдигин билүүсүн каалаган.

Тұбөлүк Будда

Эки тилдүүлүктөн бошоп, адамдардын тынчтыкта жана ынтымакта жашап, биргелешип туура жолду издөөсүн каалаган.

Будда адамдардын кесир сүйлөөдөн бошонуп жана жан дүйнөсү бейпилдикке бөлөнүп, тынчтыкта болуп, алар кооптонууну билбешин каалаган.

Адамдар оозарлык сүйлөө кемчилигинен арылып, адамдардын бири–бирине сезимтал жана аяр болушун каалаган.

Будда адамдардын өсүп–жетилүүсү үчүн, ач көз, сараңдыктан арылып, кең пейил болушун каалеган.

Адамдардын жек көрүүчүлүктөн арылып, бири–бирине кайрымдуу, боорукер болушун каалаган.

Аңкоолуктан арылып, инсандын себептүүлүктүн байланыш мыйзамын байкабастан, адашып жүрбөөсүн каалаган.

Мына ошентип, Будданын кайрымдуулугу жана боорукерлиги бардык адамдарга арналган. Будда баарына бакыт гана каалайт. Будда ата менен энедей, өз балдарын сүйөт жана алардын адашуу дөнөзин ийгиликтүү кечип отүшүн каалайт.

2. БУДДАНЫН ЖАРДАМГА СОЗУЛГАН КОЛУ ЖАНА КУТКАРЫЛУУ

1. Көз ачылуу, тазаруунун жээгинде турган Будданын үнүн адашуунун деңизине чөгүп бараткан адамдар укпайт. Ошодуктан ал өзү адашуунун деңизине түшүп, адамдарга жардамга келет.

Бири каяда айтылгандач бир бай адам жашаган э肯. Бир жолу анын үйү күйүп кетет. Ал кокусунан бир иш менен сыртка чыгып, кайра келсе үйү алоолонгон жалынга бөлөнгөн болот. Бай адам күйүп жаткан үйдүн ичинде ойноп отурган балдарын чакырат, бирок алар өрттү байкабай ойной беришет.

Ошондо тынчсызданган ата: "Еалдар! Менде укмуштай сонун оюнчуктар бар. Алгыла", – деп кыйкырат. Оюнчуктар жөнүндө уккан балдар, күйүп жаткан үйдөн көчөгө чуркап чыгып, аман калышат.

Биздин жашоо өрттөнүп жаткан үйгө окшош. Бирок адамдар турмуштун жалындал қүйүп жатканын байкабай, өмүрүн тобокелге салып, жашоосун уланта беришет. Ошондуктан Будда Эң Жогорку боорукерликти, адамдарды сактап калуу үчүн баарын жасайт.

Тұболов Құдай

2. Башка бир икайда минтип айтылат. Илгери бир бай адамдын жалғыз уулу ата-әнесинин үйүн таштап, дүйнө кезип кетет, бирок ал қырсыкка кабылып, жардыланып кайырчы болуп калат.

Атасы үйүн таштап, жер кезип кеткен уулун издөөгө чыгат. Ал аны бардык жерден издейт, бирок таба албайт.

Арадан ондогон жылдар өтөт. Таптакыр жардыланган уулу атасы жашаган шаарга кокусунан келип калат.

Уулун тааныган ата кубанычы койнуна батпай, қызматкерин артынан чуркатат. Бирок уулу ишенбейт. Алданып калуудан чочуп, ал атасына барбайт.

Ошондо атасы кайрадан қызматкерин чаптырып, ал арқылуу уулуна өз үйүнөн жакшы акы төлөнүүчү қызмат сунуш кылат. Бул амалдын торуна түшкөн уулу атасынын үйүндө қызматкерлердин бири болуп иштөөгө макул болот.

Атасынын кол алдында иштеп жаткан уулуна күмөн санабай, улам маанилүү иштерди тапшырып, акырында казынасынын ачкычын колуна берет. Бирок, уулу ошондо да атасынын ишенип иштеп жатканын байкабайт.

Уулунун ушунчалық әлпек жана мээнеткеч болгонуна атасы өтө кубанат. Ичээр суусу, көроор күнү аздап баратканын билип, ал бардык туугандарын, жакындарын жана тааныштарын

чакырып, аларга минтет: "Бул менин уулум. Уулумду, мен көптөн бери издең жүргөм. Мындан кийин менин бүт байлыгым ага өтөт".

Мунун уккан уулу таңданып минтет: "Мен атамды гана таппастан, күтүүсүз жерден мынабу бардык байлыктардын ээси болуп калдым."

Икаядагы бай адам – бул Будда, ал эми адашкан уул – адамдар. Будданын кайрымдуулугу, мәэрими жана боорукерлиги жер жүзүндөгү бардык адамдарга багышталган, атанын сүйүсү жалгыз уулuna арналғандай.

Будда ар бир адамды өз уулундай көрүп окутат, ага көз ачылуу, тазаруунун кенчин берип, аны бай кылат.

3. Будданын Эң Жогорку боорукерлиги бардык адамдарды өз уулундай сүйүп, сүйүсү баарына тен. Бирок, адамдардын мүнөзү да окшош болбогондой эле, ар бир адамды күткарып калуунун өлчөмү да бирдей әмес. Буд бардык дарақтарга жана чөптөргө бирдей жааган жамғырга окшош, бирок дарақ жана чөптөр бирдей суу иче бербейт.

4. Ата–энеге балдары канчалық көп болбосун, баары бирдей кымбат. Бирок алардын ичинен бирөөсү ооруп калса, ал баарынан жакын көрүнөт.

Будданын Эң жогорку боорукерлиги бардык адамдарга бирдей, бирок ал көбүрөөк сүйүүнү жана

Тұбөлүк Будда

кам көрүүнү әң оор күноо қылгандарга же өзүнүн ақылсыз иштеринен кыйналып жаткандарга багыттайт.

Чыгыштан чыгып нур таратып, баарын өстүрүүчү күн сымал, Будда да адамдар арасына келип, жамандыкты талкалап, жакшылыкты бөпөлөп, ақылга нур чачат, наадандыктын кара түнүн айдап, адамдарды көз ачылуу, тунууга алыш барат.

Будда – сүйүктүү ата жана боорукер эне. Будда кайрымдуулуктан жана боорукерликтен жер жүзүндөгү бардык адамдардын жыргалчылыгына кызмат кылат. Будданын кайрымдуулугу жана боорукерлигисиз адамдар куткарыла албайт. Баары Будданын балдарындай, Бууданын куткаруу үчүн сунулган колуна таазим этиш керек.

3. ТҰБӨЛҮК БУДДА

1. Адамдар ойлошот, Будда ханзаада болуп төрөлүп, хансарайды таштап кетип, кечил болуп, андан кийин көз ачылуу, тазаланууга жетишкен деп, бирок чындыгында Будда дүйнөдө тұбөлүк болгон, Анын башталышы да, аягы да жок.

Тұбөлүк бар болгон Будда ар бир адамды жакши билет жана адамдарды мүмкүн болгон каражаттын баары менен куткарат.

Будда айткан тұбөлүк Дхармада калп жок. Будда бул дүйнөдөгү бардық нерсенин кандай экенин так билет жана ошого адамдарды окутат.

Дүйнөдө бардық нерсе кандай болсо, дал өзүндөй кылып таанып-билүү кыйын. Анткени дүйнөдө туурадай көрүнгөн нерсе туура эмес, туура эместей көрүнгөн нерсе туура болуп чыгат. Ақыл-эссиз адамдар бул дүйнөнү түшүнө албайт.

Бир гана Будда баары кандай болсо, ошондой түшүнө алат. Ошондуктан ал бул туура, бул туура эмес деп айтпайт. Ал бул жакшы, бул жаман деп да айтпайт, ал акыйкатта кандай болсо, дал ошондой дейт.

"Бардық адамдар өзүнүн мұнозүнө ылайыктап, иши жана ишеними менен жакшылык кылуу керек" — деп окутат Будда.

2. Будда сөз менен эле эмес, иш менен да окутат. Будданын өмүрүнүн башталышы жана аяғы болбосо да, ал өздөрүнүн кумарлары менен жашаган адамдардың көзүн ачуу үчүн өлөт жана Өз өлүмү менен адам өмүрү өлүм менен аяктаарын көрсөтөт.

Мына бизде көп балалуу дарыгер бар. А бирде коңшулаш өлкөгө сапарга жөнөйт. Анын жогунда балдары уу ичиp өздөрүн жаман сезе баштайт. Саякаттан кайткан дарыгер коркуп кетип, балдарына дары берет.

Чийинден чыгып, бузула элек балдары дарыны ичип сакайып кетишет. Ал эми бузулған балдары дарыны ичпей коюшат.

Балдарын дарылап сакайтуу үчүн дарыгер амал колдонууну чечет. Ал өз балдарын "Мен алыска, узак мезгилге саякатка чыгышым керек. Мен эми картайып калдым, качан олорумду билбейм. Эгерде менин өлүмүм жөнүндө кабар уксанаар, мен калтырган дарыны ичкile да сакайтыла" — дейт. Ошентип ал узак саякатка чыгып кетет. Жолдо ал кызматкерин үйүнө жиберип, балдарына өз өлүмү жөнүндө кабар айттырат.

Мындаидай кабарды угуп, балдар терең кайтыга батышат. "Биздин атабыз өлүп калды. Эми бизди эч ким коргобойт" – деп ыйлашат. Аргасыздыкта жана кайғыда атасынын сөзүн эсептешип, ал калтырган дарыны ичишет да айыгып кетишет.

Дарыгер-атаны калп айтканы үчүн жемелөөгө болобу? Будда да дал ушул дарыгерге оқшош. Өз каалоолорунан улам сокур болгон адамдарды куттаруу үчүн, бул дүйнөдө төрөлүү жана өлүү бар экенин ал адамдарга көрсөттү.

III ГЛАВА

БУДДАНЫН ОБРАЗДАРЫ ЖАНА АНЫН ЖАКШЫ КАСИЕТТЕРИ

1. БУДДАНЫН ҮЧ ОБРАЗЫ

1. Будданы образдан же формадан издөө керек эмес. Форма жана образ — бул анык Будда эмес. Анык Будда — көз ачылууда, тазаланууда, башка эч нерсе эмес. Ким көз ачылуу, тазарууга жетишсе, ал анык Будданы көрөт.

Эгерде кимdir бироо Будданы көрдүм десе, бул илим — билимсиз көздүн жанылуусу. Будданын чыныгы, анык образы эч кимге көрүнбөйт. Боёк менен Будданын сүрөтүн тартып, сөз менен Будданын образын сүрөттөп жазуу такыр мүмкүн эмес.

Образы бар нерселер Будда эмес. Будданын образы жок. Ошол эле убакта Буддда түркүн керемет сулуу образдарда көрүнөт.

Будданын образы жана Анын касиеттери

Эгерде кимдир-бирөө кандай формада экендине карабай Будданы айкын көрсө, бул демек, ал Будданы көрүү жөндөмүнө ээ болду дегендик.

2. Будданын денеси – бул тазаруунун, арылуунун өзү, бузулууну билбеген, түбөлүк жараган нерсе. Бул дene эмес, азык менен кармалып турган түбөлүк дene, бүткүл турпаты акылдан турат. Ал коркунучту да, кеселди да билбейт. Ал түбөлүк жана өзгөргүс.

Ошондуктан Будда эч качан бузулбайт. Көз ачылуу, тазаруу набыт болмоюнча, Будда да набыт болбайт. Тазаруу акылдын нуру катары байкалыш чыгат, ошол адамдардын көзүн ачып, тазартат жана Будданын дүйнөсүн түзөт.

Мына ушул акыйкatty таанып билген адам Будданын уулу же кызы болуп калат, Буддадан окууну алат, анын жолуна түшүп, өзүнөн кийинки муундарга мураска откөрүп берет. Будданын күчүнөн кереметтүүрөөк нерсе жок.

3. Будданын үч денеси бар. Алардын бир Дхармакая же Будданын нак табияты. Экинчиси – Самбхогакая же Будданын дарамети. Үчүнчүсү – Нирманакая же Будданын көрүнүү формасы.

Будданын образы жана Анын касиеттери

Дхармакая – бул Дхарманын өзү. Ал эми Дхарманын өзү акыйкат менен ақылдын кошулуусунан башка нерсе эмес, мына ошол акыйкatty таанып-билигүү аракеттенген.

Дхарма – бул Будданын өзү. Будданын формасы да, түрү-түсү да жок. Түсү да, формасы да жок болгондуктан Ал эч жактан келбейт жана эч жакка кетпейт, Ал болбогон жер жок. Ал чексиз асмандай, баарынын жана бардык нерсенин үстүндө жайылып жатат.

Будда, адамдар Аны бар, жашайт деп ойлогондон эле бар эмес. Адамдар Ал жөнүндө унутуп калгандыктан эле, Ал жоголуп кетпейт. Ал адамдар кубанып жатканда эле келбейт жана адамдар жалкоолонуп жатканда эле кетпейт. Адамдар эмне деп ойлобосун жана сезбесин, Будда баарында жана бардык жерде бар, тирүү.

Будданын денеси бардык дүйнөнү толтуруп турат, ал бардык жерде бар, Ал жөнүндө адамдар кандай ойлогонуна карабай түбөлүк.

4. Самбхогакая – бул формага ээ болбогон Дхармакая – Будданын көрүнүп чыгышы. Кыйналуудагы адамдарды куткаруу учун Ал адамдардын көз алдына кандайдыр бир кейипте көрүнүп чыгат да, өзүн физикалык синоолорго салып, өз атын айтат жана адамдарды куткарууга жол баштайт.

Будданын образы жана Анын касиеттери

Мына ушул Будданын табияты – эң жогорку боорукерлик. Ал адамдарды мүмкүн болгон бардык каражаттар менен куткарат. Ал баарын жутуп кетүүчү өрт сымал, турмуштук кумарлардын отун күйгүзүп кетет. Ал чаңды сапырып айдал кеткен шамалдай жаңылануунун чаңын айдал кетет.

Нирманакая – бул Будда, адамдарды куткаруу үчүн өз алдындагы адамдын кандай экендигине карап, кандайдыр бир кейипте көрүнүп чыгат. Ал бул дүйнөдө төрөлөт, жашоону таштап кетет жана көз ачылуу, тазарууга жетет. Ал мүмкүн болгон каражаттардын баары менен адамдарды туура жолго үндөйт, оору менен өлүмдү көрсөтүп, аларды эскертет.

Будданын абалтан бир денеси бар – ал Дхармакая. Бирок адамдар ар түрдүү мүнөзгө ээ болгондуктан, Ал алардын алдына ар түрдүү кейипте көрүнөт. Будданы издеөчүлөр өздөрүнүн жандыйнөсүнө жана жөндөмүнө жараша Буддаын ар түрдүү образдарын көрсө да, Будда алардын баарын бир гана акыйкатка окутат.

Негизинен Будданын денеси үч түрдүү денеге болуңсө да, бул бир гана максатка жетүү үчүн жасалат. Бул максат – адамдарды куткаруу.

Будданын түгөнгүс жана түбөлүк денеси бардык дүйнөлөрдө, баарында жана бардык жерде болсо да, бул дene – Будда эмес, анткени Будданын денеси жок. Будданын денеси – бул көз ачылуу, тазаруу, Ал

өзү менен бүт дүйнөнү толтурат. Акыйкатка жеткен адамдын алдына Будда сөзсүз чыгып көрүнөт.

2. БУДДАНЫН КӨРҮНҮҮСҮ

1. Будда бул дүйнөгө сейрек көрүнөт. Азыркы кезде Будда, бул дүйнөдө көз ачылуу, тазарууга жетишип, Дхарманы окутуп, күмөндүүлөрдүн торлорун үзүп, кумардын жана көз байланып жетеленүүнүн тамырларын жулуп, жамандыктын булагын тосууда. Ал бул Дүйнөдө эч кандай тоскоолсуз, ээн эркин жүрөт. Будданы сүйүүдөн жана урматтоодон өткөн жакшылык жок.

Будда бул дүйнөгө Дхарманы айтуу жана адамдарга чыныгы бакытты берүү үчүн келет. Анткени Будда кыйналуудагы адамды таштай албайт, Ал бул дүйнөгө жан дүйнөсү боор ооруга, кыйналууга толо келет.

Мына бул дүйнөдо акыйкаты жок, адилетсиздик өкүм сүргөн, адамдар каалоо-энсоөгө чөгүп, физикалык да, ыймандык да жактан бузулуп жатат. Жашоо бул жерде кыска, Дхармага окутуу, аны айтуу ото кыйын. Адамдарга болгон эң Жогорку боорукерликтен гана Будда бул кыйынчылыктарды жеңе алат.

2. Будда ар бир адам үчүн бул дүйнөдөгү эң жак-

Будданын образы жана Анын касиеттери

шы дос. Эгерде Ал турмуш кумарынын оор запкысынан кыйналган адамды көрсө, Ал мына ошол оор жүктүү өзүнүн ийинине алат.

Будда – бул дүйнөдөгү чыныгы окутуучу. Эгерде Ал акыл-эссиз адамды көрсө, адашуудан кыйналып жаткан, Ал акылдын жарыгы менен анын көз алдындагы каранғылыкты таратат.

Кичинекей музоо энесинин алдынан кетпегендей, Будданын окуусун билип калган да Андан алыс кетпейт. Анткени Анын окуусун угуу – ар дайым кубаныч тартуулайт.

3. Качан ай көрүнбөй калганда, адамдар ай батты деп айтышат. Качан ай көрүнгөндө, ай чыкты дешет. Бирок ай дайыма асманда турат, ал батпайт да, чыкпайт да. Будда да ошондой. Будда түбөлүк жашайт, бар. Ал төрөлбөйт жана өлбөйт. Ал адамдарга акыйкатты көрсөтүү үчүн гана төрөлөт жана өлөт.

Адамдар ай толуп барат же кетип баратат дейт, бирок ал дайыма толук, толбойт да, кемибейт да. Будда да ошондой. Будда түбөлүк жашайт, бар. Ал төрөлбөйт жана өлбөйт. Ал адамдарга гана төрөлүп, өлгөндөй болуп көрүнөт.

Ай баарына жана бардык нерсенин үстүнөн чыгып көрүнөт. Шаар үстүнөн да, айыл үстүнөн да,

тоолор үстүнөн да, дарыялар үстүнөн да, көлдөн да, кумурадан да, бариктин учундагы шүүдүрүм тамчысынан да көрүнөт. Айлуу түндө адам баратканда ай дайыма адамлы ээрчип жүрөт. Айдын өзү өзгөрбөйт, бирок аны кандај адам карагандыгына жараша ал башкача болуп көрүнөт. Будда да ошондой. Ал ар дайым адамдардын артында жүрүп, алардын алдына ар түрдүү кейипте чыгат. Будда түбөлүк жашайт, Ал өзгөргүс.

4. Будда бул дүйнөгө эч себепсиз эле келип кете бербейт. Качан адамдарды куткарууга шарт он түзүлсө Ал бул дүйнөдө пайда болот. Качан шарттын түзүлүшү өтүп баратканда, Ал бул дүйнөдөн өтүп кетет.

Өзүнүн көрүнүп чыгуусунда Будда торөлүп, өлсө да, а чындыгында Ал торөлбөйт да, өлбөйт да. Мына ушул акыйкат чындыкка жетип, Будданын торөлүп-өлүүсүнө жана айланадагылардын дайыма, тынбай өзгөрүүсүнө танданбай жана кайтыrbай, көз ачылуу, тазарууга жетишип, Эң Жогорку акылды алуу керек.

Будданын денеси жок, бул тазаруунун, жаркыроонун жүзөгө ашуусу. Дене – бул идиш гана. Эгерде идишке көз ачылуу, тунууну салса – анда ал Будда болуп калат. Ким денени Будда деп эсептеп жана анын дене өлүмүнө кайтырса, ал чыныгы Будданы көрө албайт.

Чындыгында бардык нерселер өзүнүн жашоосунда жана турмушунда боштукта жана алардын ортосунда эч кандай айырмасы жок. Алар пайда болуу жана жоголууга, келүү жана кетүүгө, жакшылык жана жамандыкка карабай бар жана жашайт.

Бардык ушундай айрып болүүлөр адамдардын мурдатан калыптанган ынанымы менен нерселерге карагандыктан келип чыгат. Будданын образы боюнча да ошондой. Акыйкатта чыныгы Будда эч качан пайда болбайт жана жок болбайт.

3. БУДДАНЫН ЖАКШЫ КАСИЕТТЕРИ

1. Будда беш жакшы касиети боюнча урматка ээ: эц сонун жүрүш-турушу, эц чыгаан акылы, дин жайылтуучу эц сонун жөндөмү жана адамдарды туура жолго салуудагы эц чыгаан жөндөмү.

Андан сырткары, Будда сегиз жөндөмдүүлүкө ээ. Биринчиiden, Ал адамга бак-таалай жана ырыс тартуулайт. Экинчиiden, Будданын окуусу бул дүйнөгө пайда апкелет. Үчүнчүдөн, Ал жакшылык жана жамандык, туура жана туура эмес жөнүндө туура окутат. Төртүнчүдөн, Ал адамдарды туура жолго окутат жана аларды көз ачылуу, тазартууга алпарат. Бешинчиiden, Ал баарын бир жол менен

алпарат. Алтынчыдан, текебердүүлүк жана менменсинип мактануучулук Буддага жат. Жетинчилен, Ал өз сөзүндө турат жана эмне деп айтса ошондой иш жасайт. Сегизинчилен, жоторудагы касиеттеринин шарапатынан ал өзүнүн анттарын жана өзүнө алган милдеттерин сөзсүз аткарат.

Сүкүт аркылуу Будда тынчтык жана бейпилдик алат, баарына мээрими жана боорукерлиги ашат. Ал толук кумарсыздыкка жетишип, жан дүйнөсүндөгү бардык жамандыктан арылат жана таза жан дүйнөлүү бакытка жетет.

2. Будда бардык адамдардын атасы жана энеси. Баланын 16 айлыгына чейин бала менен ата-эне наристенин тили менен сүйлөшүп, андан кийин гана чондордун тили менен сүйлөөгө үйрөтө баштагандай эле, Будда да өзүнүн окуусуна адамдардын сөзү менен окутуп, адамдардын арасына ошондой эле кейипте чыгат, алар аны билиши үчүн. Ошентип Ал адамдарды көшүлгөн жана бейпил түнгө алыш өтөт.

Будда өзүнүн окуусун бир тилде айтат, а адамдар Аны ар кимиси өзүнчө түшүнүшөт жана Будда мага гана кайрылууда деп ойлошот.

Будданын жан дүйнөсү адашып жүргөндөр үчүн кол жеткис, аны сөз менен сүрөттөп жазуу мүмкүн эмес, икая аркылуу гана түшүндүрүүтө мүмкүн.

Ганганын суусун таш бака жана балыктар, жылкылар, пилдер жана башка жаныбарлар дайыма ылайласа да, ал дайыма тунук. Будда да ошондой. Башка динге ишенген канчалаган балык жана ташбакалар сүзүп суунун тынчын алса да, Будданын Дхармасы мурдагыдай таза жана кенебес бойдон кала берет.

3. Будданын ақылы бардык ақыйкаттарды билет. Будда четтоөлөрдөн качат жана орто жолду кармайт. Бардык жазуу жана тилдерден жогору тургандыктан, ал бардык адамдардын оюн билет жана бир ирмемде бүткүл дүйнөнү өз ақылы менен курчап алат.

Ченемсиз денизде бардык жылдыздар чагылгандай эле, Будданын ақылынын денизинде бардык адамдардын ниети жана ою чагылышын турат. Ошондуктан Будданы олужа деп аташат.

Будданын ақылы адамдардын кургап калган жан дүйнөсүн сугарат, аларга шоола берет, жашоо мааниси эмнеде экендигине адамдарды окутат, гүлдөөнүн жана жок болуунун чындыгын көрүүгө, себеп жана жыйынтыкты байкоого көздү ачат. Будданын ақылы менен гана адамдар бул дүйнөнү таанып билишет.

4. Будда адамдар алдына Будданын образында эле көрүнбөйт. Кээде Ал ибилистин образында, кээде — аялдын образында, кээде кудайдын, падышанын же

министрдин кейпинде келет, Ал кумарпоздун үйүнө да, сойкунун үйүнө да келет.

Жугуштуу ооруу күчөгөндө, Будда дарыгер болуп, баарына дары берет жана өз окуусун айтат, жайылтат. Качан согуш чыкканда, адамдар кырсыктан оолак болуш үчүн, Ал туура окууга үндөйт, окууну баяндайт. Ким бир көз карашты бекем кармаса, Ал андай кишини дүйнөдө өзгөрбөс, дайым туруктуу нерсе жок экендин окутат. Ким кекирейүү менен өзүмчүлдаүккө толо болсо, Ал аны жупунулукка жана башкалар үчүн жан берүүгө даяр болууга окутат. Ал эми турмуштук кумардын жыргалына батып жашагандарга Ал дүйнөнүн шорун жана бактысыздыгын көрсөтөт.

Будданын бардык аракеттери жашоонун бардык түрүндө, учурунда көрүнгөн, Дхармакаядан (Будданын абсолюттуу табияты) чыгат. Анын түгөнбөс жашоосу жана түгөнбөс куткаруунун жарыгы Дхармакаядан чыгат.

5. Өрттөнүп жаткан үйдөй сыйктуу бул дүйнөдө жашоо бейпил эмес. Адамдар карангы түркөйлүкто жашайт, алар ачууланат, ич күйдүлүк кылат, бири-бирине таарынышат, турмуштук кумарлар алардын жашоосун бүлгүнгө учуратат. Жаш наристеге эне керек болгондой эле, адамдарга Будданын кайрымдуулугу жана боорукерлиги керек.

Будданын образы жана Анын касиеттери

Будда бардык ыйыктардын ыйыгы. Ал ушул дүйнөнүн атасы. Ошондуктан бардык адамдар Анын балдары. Адамдар ырахат алууну издейт жана кырсыкты алдынан көрө билүүчү ақылга ээ эмес. Бул дүйнө кыйналууларга толгон, анда дайыма карылыктын, оорунун оту жалындап турат.

Будда болсо адашуунун жалыны капитаган дүйнөдөн сырт, тынч токойдо туруп: "Бул менин дүйнөм. Анда жашагандардын баары менин балдарым. Түгөнгүс кыйналуудан аларды мен гана куткара аlam," — дейт.

Будда акыйкатта Дхарманын улуу падышасы, Ал өз окуусун каалагандай айтып, түшүнтө алат. Будда бул дүйнөгө адамдарды бейпилдикке бөлөө жана бакыт берүү үчүн келген. Адамдарды куткаруу үчүн, Ал Дхарманы окутат. Бирок адамдар кумарга берилгендиктен Аны угушпайт жана Ага көнүл бурушпайт.

Бирок, бул окууну угуп кубанган адамдар башка дүйнөгө өткөрүдөт, ал жерден алар адашуунун дүйнөсүнө кайра келишпейт. Будда айткандай "Менин окуумду ишенгендер гана кабыл ала алат. Буддага кургак ақыл-эс менен эмес, ишенүү менен гана жетүүгө болот". Ошондуктан Будданын окуусуна кулак салып, анын жолун бекем кармоо керек.

ДХАРМА

I ГЛАВА

СЕБЕПТҮҮЛҮК

1. ТӨРТ АКЫЙКАТ

1. Адамзаттын бул дүйнөсүү кыйналууларга толгон. Жашоо — кыйналуу, карылык — кыйналуу, оору — кыйналуу, өлүм — кыйналуу. Жагымсыз адам менен жолугушуу — кыйналуу, сүйүктүүн менен ажырашуу — кыйналуу. Каалаганга жетпөө да — кыйналуу. Иши кылыш, эмнеге болсо да байланышуу — кыйналуу. Мына — ушулар кыйналуунун акыйкаты.

Жашоодогу кыйналуу адамдын жан дүйнөсүнө орношуп алган турмуштук кумарлар тарабынан чакырылат. Турмуштук кумарлардын тамыры көксөөдөн, күчтүү каалоолордан турат. Бул көксөө жашоого болгон күчтүү байлануудан келип чыгат. Адам көзү эмнени көрүп, кулагы эмнени укса ошону каалай баштайт. Ал өмүрдү да каалай баштайт. Мына ушулар-кыйналуунун себептеринин акыйкаты.

Эгерде турмуштук кумарлардын тамырын жок кылыш, нерселерге байлануудан бошонсо, кыйналуу да жоголот. Бул кыйналууну жок кылуунун акыйкаты.

Кыйналуудан эркин абалга жетүү үчүн жети курамдуу туура жолду бекем кармоо керек. Бул туура көз караш, туура ой жүгүртүү, туура сүйлөө, туура иш-аракет, туура жашоо образын жүргүзүү, туура умтулуу, туура эске тутуу жана туура ой топтоо. Бул сегиз көксөөнү жок кылуучу жол, туура жолдун акыйкаты деп аталат.

Мына ушул акыйкаттардын маңызына терен жетүү керек, анткени бул дүйнө кыйналуу, азапка толо кумарлардын туткунунаң бошонуу керек. Түрмуштук кумарлардын жана азап, кыйналуудан эркин абалга, көз ачылуу, тазаруу аркылуу гана жетүү мүмкүн. А тазаруу көз ачылууга мына ушул сегиз курамдуу туура жол менен жетүү мүмкүн.

2. Дхарманын жолу менен барган мына ушул төрт асыл акыйкатка жетүүсү керек. Ким аларга жетпесе, ал карангы бурчтарда көпкө адашып жүрө берет. Мына ушул асыл акыйкаттарга жеткен адамды, көзү ачылган, тазарттан адам деп аташат.

Ким Будданын окуусун бекем кармаса, ал өзүнүн болгон күч-кубаты менен ушул төрт асыл акыйкат-

Себептүүлүк

ка жетүүгө аракет кылууга тийиш. Бардык мезгилдерде кандай ыйык киши болбосун, эгерде ал туура ишенимде болсо, ушул акыйкаттарга жетсе, аны башка адамдарга айтат жана окутат.

Качан адам мына ушул асыл акыйкатка туура жеткенде, ал биринчи жолу каалоодон бошонот, адамдар менен талашпай калат, эч кимди өлтүрбөйт, уурулук кылбайт, ойнош күтпөйт, алдабайт, тилдебайт, кошомат кылбайт, ич күйдүлүк кылбайт, ачууланбайт, дайыма жашоонун бейопасыздыгын эсинен чыгарбайт жана туура жолдон чыкпайт.

3. Дхарманын жолу менен жүргөн адам караңгы бөлмөгө от менен кирген адамга окшош, ал наадандыктын кара түнүн таратуучу акыл отуна ээ.

Эгерде адам, Дхарманы жолдосо, ал бул төрт акыйкатка жетет, акыл жарыгына ээ болуп карангылыктыкты женет.

Будда адамдарды мына ушул төрт акыйкатты көрсөтүп окутат. Кимде ким Анын окуусун туура кабыл алса, ушул акыйкаттардын жардамы менен бул бейопа дүйнөдө көз ачылуу, тазарууга жетишет жана езү башка адамдарды коргоп, аларга жөлөк болот.

Анткени бул акыйкattарга жетүү турмуштук кумарлардын булагы болуп келген каранғылыкты таратууну билдиret.

Мына ушул төрт акыйкattын жардамы менен Будданын окуучулары дүйнөнүн бардык акыйкattарына, жакшы касиеттерине жетүүнү камсыз кылуучу окууларга ээ болуп, акыл-эс аlyшат. Алар кимге болбосун Будданын окуусун эркин айтып бере аlyшат.

2. ТАҢ КААЛАРЛЫК БАЙЛАНЫШ

1. Адамдардын кыйналуусунун себеби болгондой эле, көз ачылуу, тазарууга да туура жол гана алыш барат, дал ошондой эле бул дүйнөдөгү баары түзүлгөн кырдаалдын, шарттын жыйынтыгы болуп эсептелет. Шарттын түзүлүшүнө жараша бул дүйнөдөгүнүн баары пайда болот жана ошол эле шарттын агымына жараша жок болот.

Жамғыр жаайт, шамал жүрөт, гүлдөр гүлдөйт, бариктер түшөт — булардын баары шарттын агымына, түзүлүшүнө жараша өтөт. Адам ата менен эненин байланышынан төрөлөт. Азық, тамак-аш анын денесин кармап турат, тажрыйба жана билим анын жан дүйнөсүн өнүктүрөт.

Мына ошондуктан айтuu керек: жан жана дене кырдаалдын түзүлүшүнө, шарттын агымына жараша жашайт, шарттын агымына жараша өзгөрөт.

Себептүүлүк

Тор да бири-бирине байланышкан уячалар аркылуу токулгандай, дүйнөдө баары мына ошондой бири-бири менен байланышта.

Эгерде кимдер бирөө тордун уячасы өзү менен өзү эле жашай алат десе, ал терең жаңылышат.

Уяча башка уячалар менен байланышта гана уяча боло алат. Ар бир уяча кошуулган уячалардын бөлүгү болуп саналат.

2. Гүлдөр шарттын агымына жараша гүлдөйт жана шарттын агымы менен гүлүн төгөт. Алар өзүнөн өзү эле гүлдөбөйт, өзү эле гүлүн төкпөйт.

Гүлдөр шарттын түзүлүшүнө, агымына жараша гүлдөп, шарттын агымына жараша гүлүн төккөндөй, дүйнөдө өзгөрбөс, дайым турган нерсе жок.

Дүйнөдө баары өзгөрүп турат. Алмашуу, өзгорүүдөн көз карандысыз эч нерсе жок жана болушу мүмкүн эмес.

Баарынын түзүлгөн кырдаалга, шарттын агымына жараша төрөлүп жана шарттын агымына жараша өлүүсү, түбөлүк өчпөс акыйкат. Баарынын баштапкы түрүндө калбай өзгөрүүсү дүйнөдөгү бирден бир гана өзгөргүс акыйкат. Мына ошол гана түбөлүктөргө чейин өзгөрбөйт.

3. ӨЗ АРА БАЙЛАНЫШ

1. Тынчсыздануунун, кайтынын, кыйналуунун жана адамдын бушайман болушунун себеби болуп

эмне кызмат кылат? Себеп болуп байлангандык кызмат кылат.

Адам байлыкка, атак-даңкка, жыргалчылыкка жана ырахат алуунун өзүнө байланган. Мына ушул байлануулар кыйналууну жаратат.

Эзелтен бул дүйнөдө балээ, кырсык жашап келет. Андан сырткары адам карылыштан, оорудан жана өлүмдөн кача албайт, ошондуктан кыйналуу жана кайги бар.

Кыйналуу жана кайги бар, анткени бир нерсеге байлануу бар. Эгерде байлануу жоголсо, кыйналуу жана кайги да изсиз жок болот.

Адамдын байлануусунун тамыры караңғы түркөйлүктө жана ач көздүктө жатат.

Түркөйлүктүн кара түнү — бул адамдардын дүйнөдө баарынын алмашып өзгорүүдө экендинин жана чыныгы байланыштагы себептерди көрүү жондомсүздүгү. Ач көздүк, нысапсыздык — адамдардын алууга мүмкүн эмести каалоосу жана ошол каалоосунан кайра тартпоочу сапаты.

Себептүүлүк

Негизи нерселердин ортосунда айырма жок, бирок адамдар аларды айырмалайт. Аны себеби наадандыктын кара түнү жана ач көздүк, нысапсыздык. Негизи жакшы же жаман буюм, нерсе жок, бирок адамдар буюм, нерселерди жакшы-жаманга бөлөт. Буга аларды наадандыктын кара түнү жана ач көз, нысапсыздык түртөт.

Адамдардын жан дүйнөсүндө дайыма жаман ойлор пайда болуп турат, акылсыздыктын айынан алар нерселерди чыныгы жүзүндө көрө албайт, өзүнө байлангандыктан туура эмес кадамдарды, иштерди жасайт. Мына ошондуктан алар жаңылууга кабылышат.

Адамдар өздөрүнүн иш-аракетинин айдоо аянына жандын үрөнүн сээп, наадандыктын кара түндүү топурагы менен көмүп, ач көз, нысапсыздыгынын жамгыры менен нымдал, өзүнүн өзүмчүлдүгү менен сугарат, туура эмес көз караштарды өстүрүп, жаңылышат.

2. Демек, жаңылууга кабылыш тынчсызданган, кайгырган, кыйналуу жана көнүл ооруларга толгон дүйнөнү адамдын жан дүйнөсү жаратат.

Жаңылып адашуунун дүйнөсү — бул жан дүйнө жараткан элестетүүнүн дүйнөсү. Көз ачылуу, тазаруунун дүйнөсү да – жан дүйнөнүн жаратканы.

3. Бул дүйнөдө туура эмес үч көз караш бар. Эгер-

де аларды карманса, дүйнөдөгүнүн баарын четке кагуу керек болот. Биринчи көз карашка ылайык адамдар бул дүйнөдө адамдын өмүрүндөгү бардык окуялар тагдырына жазылган дейт. Экинчи көз карашка ылайык баары кудайдан дешет. Үчүнчү көз караш боюнча дүйнөдөгү бардык отүп жаткандар бири-бирине байланышкан себепсиз эле отүүдө.

Эгерде баары тагдыр менен чечилип коюлса — анда бул дүйнөдөгү бардык жакшы, жаман нерселер — бул тагдыр. Бакыт жана балакет да тагдыр, тагдырдан башка бул дүйнөдө эчтеке калбайт.

Мунун натыйжасында адамдар оңолуу, жакшырууга үмүтүн жоготот да эмгектенбей калат, анда дүйнөдө есүү да, оңолуу да болбойт.

Дал мына ушундай эле кепти баары кудайдан деген көз карашка да, себептүү байланышты четке какканга да айтса болот. Эгерде булардын артынан түшсө, анда адамдар ар кандай жаман иштерди жасоого умтулуусун жана жакшылык жасоого каалоосун жоготот.

Ошондуктан үч көз караш тең жаңылыштуу. Баары түзүлгөн шартка жараша пайды болот жана баары шарттын агымына жараша жок болот.

II ГЛАВА

ЖАН ЖАНА НЕРСЕЛЕРДИН ЧЫНЫГЫ АБАЛЫ

1. БАРДЫК ӨЗГӨРҮҮДӨ ТУРГАНДАРДЫН ТУРУКТУУ ТАБИЯТЫ ЖОК

1. Дене менен жан түзүлгөн шартка жараша пайда болгондуктан, дененин өзүнүн субстанциясы жок. Дене түзүлгөн шарттын өзү, ал түбөлүк эмес.

Эгерде дененин субстанциясы болгондо, ал кандай болууну кааласа, ошондой болуп алат эле.

Падыша өзүнүн мамлекетинде эмнени кааласа баарын жасайт. Ал кааласа жазалайт, кааласа сыйлайт. Бирок падыша да өзүнүн денесинин үстүнөн эч кандай бийлик жүргүзө албайт. Ал каалабаса да дene ооруга учурайт. Ал каалабаса да дene картаят.

Дал ошондой эле жандын да өз субстанциясы жок. Жан да түзүлгөн шарттын өзү, ал туруктуу эмес.

Эгерде жандын өз субстанциясы болсо, эмнени кааласа, ошону жасап, эмнени каалабаса, аны жасабайт эле. Чындыгында эле жандын өзү каалабаса

Жан жана нерселердин чыныгы абалы

да, жаман ойлору бар, өзү қаалабаса да, жакшы иштерден алыстайт.

2. Эгерде дене дайыма бир калыптабы, же ал ар убак өзгөрүп турабы деп суроо салса ким болсо да дене ар дайым өзгөрүп турат деп жооп берет.

Эгерде, кыйналуунун жана ырахаттын туруктуу эместигин сураса, анда ким болсо да бул дүйнөдө төрөлгөндөр убагы менен картаярын, ооруп, өлүмгө учураарын жана дал мына ушул кыйналуу экенин качан түшүнгөндө билет.

Ошондуктан баары туруктуу эмес, убакыт менен өзгөргөндүктөн, натыйжада кыйналуунун өзү болуп чыккандыктан, өзүнүн субстанциясы бар деп эсептөө туура эмес.

Жаныбыз да туруктуу эмес. Ал — кыйналуу жана өзүнүн субстанциясы болбойт.

Ошондуктан биздин денебиз жана жаныбыз аларды курчап тургандар, "мен" жана "меники" деген түшүнүк менен эч кандай мамиледе эмес.

Акыл-эссиз гана жан мунун баарын "өзүмдүкү" деп санайт да, аларды каастарлайт.

Дене жана бүт аны курчап тургандар түзүлгөн шартка жараша жараган, ошондуктан алар түбөлүк алмашат, өзгөрөт жана эч качан туруктуу болбойт.

Жан жана нерселердин чыныгы абалы

Жан аккан суудай, алоолонгон жалындай өзгөрөт. Ал түбөлүк кыймылда, бир жерде турбаган маймылдай. Ал минут да тынчыбайт.

Муну билген ақылдуу адам, дене, жанга болгон байлануусунан баш тартуусу керек. Качан ал дene жана жанга болгон байлануусунан баш тартканда, ал көз ачылуу, тазарууга жетишет.

3. Бул дүйнөдө адам жетпей турган беш нерсе бар. Бириңчиден картайып баратканда картайбай коюу мүмкүн эмес. Экинчиден, ооруп жатып, оорубай коюуга мүмкүн эмес. Үчүнчүдөн, өлө турган болуп, өлбөй калуу мүмкүн эмес. Төртүнчүдөн, чирий турган боло туруп, чирибей коюу мүмкүн эмес. Бешинчиден түгөнүү боло туруп түгөнбөй коюу мүмкүн эмес.

Катардагы адамдар ушул кайрымсыз нерселер менен кабылып, кыйнала баштайт. Бирок Будданын окуусуна жеткен түшүнот, кайрымсыздан качууга болбосун, ал андай эссииз кыйналуулардан эркин.

Дүйнөдө төрт акыйкат бар. Бириңчи акыйкат — бардык тириүлөр карангы наадандыктан төрөлөт. Экинчи акыйкат — каалоонун бардык предметтери туруктуу эмес, алар кыйналуунун өзү жана дайыма өзгөрүп турат. Үчүнчү акыйкат — бардык бар, жашап

турган нерселер туруктуу эмес, баары кыйналуу, баары өзгөрүүдө. Төртүнчү акыйкат — "мен" деген да, "меники" деген да эч нерсе жок.

Баарынын туруктуу эместиги, эч нерседе өзүнө таандык "Мендин" жоктугу – бул калетсиз чындык, бул чындык Будданын бул Дүйнөгө келип-келбешине көз каранды эмес. Будда мына ушул акыйкатты түшүнүп, ага жетип жана ушул акыйкатка адамдарды окута баштаган.

2. ЖАН

1. Жаңылуу да, көз ачылып тазаруу да жан аркылуу жаралат, бул дүйнөдөгүнүн баары жандын иш-аракетинин натыйжасы. Сыйкырчынын женинен баары чыккандай, баары жандын ичинен чыгат.

Жандын өзгөрүүсү түгөнгүс, анын мүмкүнчүлүгү чексиз. Мына ошентип, жамандыкка толгон жан дүйнө өз айланасында жамандыкка толгон дүйнөнү түзөт, а таза, пакиза жан – таза дүйнөнү жаратат. Тышкы дүйнө жан дүйнөгө көз каранды болуп, анын абалына жараша ар кандайча өзгөрөт.

Сүрөт сүрөтчүнүн аракети менен жаралат, а тышкы дүйнө жан дүйнө аркылуу түзүлөт. Будда жараткан дүйнө, таза жана турмуштук кумарлардан эркин, а адамдар түзгөн дүйнө, жамандыкка жана турмуштук кумарларга толгон.

Жан жана нерселердин чыныгы абалы

Жан чебер сүрөтчүдөй, ар түрдүү дүйнөлөрдү жаратат. Бул Дүйнөдө жан аркылуу жаратылбоочу эч нерсе жок. Жандын мындай жөндөмдүүлүгү Буддада бар. Будданын мындай жөндөмдүүлүгү адамдарда да бар. Ошондуктан дүйнөнү түзүүдө жандардын, Будда жана адамдардын ортосунда айырма жок.

Дүйнөдө баары жан аркылуу түзүлөөрүн Будда туура түшүнөт. Мына ушуну түшүнгөн адам, чыныгы Будданы көрө алат.

2. Бирок жан ар дайым коркуп, кайгырып жана санаа чегип турат. Ал болуп өткөндөн жана боло тургандан коркот. Анткени жан дүйнөдө наадандыктын кара түнү жана байлануунун кесели өкүм сүрөт.

Мына ушундай түркөй жана ач көз, нысапсыз жан дүйнөдөн жанылуунун дүйнөсү пайда болот. Бардык жанылуу, адашуу дүйнөлору жандын өзүндө.

Төрөлүү жана олүү жан дүйнөдө гана болуп өткөндүктөн, эгерде жан өлсө, дүйнө жана өлүм жөнүндө жанылыш элестетүүнү жараткан, аны менен кошо жанылыш элестетүү бирге жоголот.

Жаңылыштуу дүйнө жан дүйнөдөн келип чыгат. Анткени жаңылган жандар көздөрү менен дүйнөгө карайт, дүйнө жаңылууга, адашууга толуп калат. Качан адам түшүнгөндө, жаңылыштуу дүйнө жан дүйнөсүз жашай албасын, ал жамандыктардан арылат жана көз ачылуу, тазарууга жетишет.

Мына ошентип, бул дүйнө жан дүйнө аркылуу багытталат, жан дүйнө аркылуу жетектелет жана башкарылат. Эгерде бул жан жаңылуу, адашууда болсо, анда дүйнө жаңылуу жана кыйналууга толот.

3. Дүйнөдөгүнүн баарын жан дүйнө жаратат, баары жанга баш ииет жана жандан турат. Жан дүйнөсү жамандыкка толо сүйлөгөн жана иш жасаган адамды уйдун артынан араба калбагандай дайыма кыйналуу, азап коштоп жүрөт.

Бирок адам жакши ниеттүү жан дүйнөсү менен сүйлөп жана иш жасаса көлөкө ээсин коштоп жүргөндөй аны ырахат, ыраазылык коштоп жүрөт. Бул дүйнөдө жаман иштерди жасаган адам ошонусу үчүн ушул дүйнөдө кыйноо тартат, андан соң кийинки дүйнөдө да жаман иштери үчүн ого бетер азап тартат.

Жан жана нерселердин чыныгы абалы

Жакшы иштерди жасаган адам, бул дүйнөдө ыраазылық, ырахат алат, кийинки дүйнөдө жакшы иштеринин акыбетин көрүп ырахат алат.

Эгерде жан дүйнөнү туман кантаса, жол түз болбой калат да, адам чатыша баштайт. Эгерде жан таза, аруу болсо, жол дайыма түз жана тегиз болот.

Дени таза жана жан дүйнөсү аруу адам ибилистин торлорун талкалап, Будданын жолунда басат. Бейпил жан дүйнөлүү адам тынчтыкка жетишет жана түнү-күнү өз жан дүйнөсүн байытат.

3. НЕРСЕЛЕРДИН ЧЫНЫГЫ АБАЛЫ

1. Дүйнөдөгү нерселердин баары шарттын түзүлүшүнө жараша пайда болгондуктан, алардын ортосунда айырма жок. Бирок адамдар алардын ортосундагы айырманы көрөт, бул алардын туура эмес ынанымы.

Асмандын чыгышы да, батышы да жок, бирок адамдар аны батышка, чыгышка бөлүшөт жана ал дал ошндои болуш керек деп ойлошот.

Сандар бирден баштап чексизге чейин бар. Булардын баары бүтүн сандар, алардын көлөмүндө айырма жок, чоң көлөм да жок, аз көлөм да жок.

Айырмачылыкты белтилөөгө ынгайлуулуктан адамдар гана сандарды чоң жана кичинекейге бөлүшөт.

Негизи жашоо процесси да, өлүү процесси да жок, бирок адамдар өмүр жана өлүм айырмачылыгын көрүшөт. Дал ошондой эле жасалган аракет, кадам жакшы да болбойт, жаман да болбойт, бирок адам аны жакшы-жаманга бөлөт. Бул адамдын туура эмес ынанымы.

Будда болсо эч нерсени айырмалап бөлбөйт. Ал дүйнөнү асманда калкып бараткан булат катары карайт, жан эмнени кааласа мунун баары боштук, субстансиациясы жок экенин билет. Ал жан дүйнөнүн ар кандай каалоосунан эркин, алардын туткунуунан бошонуп чыккан.

2. Жан дүйнөнүн женил жана ынгайлуу жашоону каалоосунан улам адамдар дүйнөдөгү бардык нерселерге тез байланышат. Алар байлыкка, атакданкка, мүлккө жана өздөрүнүн өмүрүнө байланып калат.

Адамдар эмнеге болбосун байланат: бар нерсеге да, жок нерсеге да, жакшылыкка да, жамандыкка да, туура жана туура эмеске да, мына ошондуктан алар жаңылышат жана кыйналышат.

Бир кезде бир адам жашаган экен. Ал алыс сапарга чыгып, бир чоң дарыянын жээгине келип

токтойт. "Бул жээк коркунучтуу, бирок тиги жээкте коркунуч жок" — деп ойлойт. Ал кемече жасап, тигил жээкке аман-эсен өтүп кетет. Коопсуз жээкке өткөндөн кийин: бул кемече мени жээкке аман-эсен өткөрдү. Ал мага чон жардам берди. Ошондуктан мен аны таштабай, жонума көтөрүп алам" — деп чечет да кемени көтөрүп алат.

Бул кишинин жасаганы туурабы? Жок, туура эмес.

Бул икая: "Тура нерсеге да байланбоо керектигин, андан баш тартып, туура эмestен болсо ого бетер тезирээк баш тартуу керектигин" — окутат.

3. Бул дүйнөдө биздин курчап тургандын баары эч кайдан келбейт жана эч кайда кетпейт, төрөлбөйт жана олбойт, демек аны ээлеп алуу да, жоготуп алуу да мүмкүн эмес.

Будда: "Дүйнөдөгүнүн баары "бар" жана "жок" деген түшүнүктөн эркин. Ошондуктан нерсе бар деп да, жок деп да айтууга болбойт. Алар төрөлбөйт жана олбойт" — деп окутат. Бул дүйнөдөгүнүн баары шарттын түзүлүшүнө жараша пайда болот жана субстанцияга ээ эмес дегенди билдирет, ошондуктан алар бар, жашайт деп айтууга болбойт. Алар түзүлгөн шартка ылайык жаралгандыктан жана чынында эле болгондуктан аларды жок деп да айтууга болбойт.

Эгерде нерсени көрүп, ага байлансан, бул жандын жаңылуусунун себеби. Эгерде нерсени көрүп, ага байланбасан, жан дүйнөндө каалоо пайда болбойт. Көз ачылуу, тазаруу – бул ушул акыйкатка жетүү жана жандын каалоосунан кутулуу.

Акыйкатта дүйнө түшкө окшош. Байлык, кенч да арбак элеске окшош. Баары сүрөттөгүдөй. Биз сүрөттөгөн бийик жана жапыс жерлерде көрсөк да, анын баары бир тегиздикте жатат. Дүйнөдөгүнүн баары ысыктан мелмилдей, быжырап ағылган абага окшош.

4. Баары өлчөөгө мүмкүн болбогон шарттын агымы боюнча түзүлгөн жана түбөлүк жашайт деп ишеүү: "түбөлүк бар болуу, жашоонун теориясы" деп аталуучу жаңылыш көз караш. Башка тарабынан карап, баарынын жок болуп кетүүсүнө ишенүү да – бар болбоонун, жашабоонун теориясы деп аталган – туура эмес көз караш.

Мына ушул түбөлүк өмүр жана өлүм, бар болуу жана жок болуу категориялары нерселердин чыныгы абалы эмес. Бул адамдардын нерселерге байлануусуна көз карандысыз бар жана жашайт.

Жан жана нерселердин чыныгы абалы

Дүйнөдөгү бардык нерселер шарттын түзүлүшүнө жараша пайда болгондуктан, өзгөрүүгө кабылышат. Нерселер субстанцияга ээ эмес, ошондуктан алар түбөлүк жана туруктуу боло албайт. Алар өзгөрүүдө байкалып-байкалбаган элес сымал, ысыктан жыбырап ағылган абадай. Ошол эле кезде алар чындык. Алардын өзгөрүүсү түбөлүк.

Дарыя адамга дарыядай эле көрүнөт, бирок руху ач адамга суу жалын болгондуктан, ал дарыя эмес. Ошондуктан ач рухтуу үчүн "дарыя" бар, кадимки адам үчүн дарыя "жок" деп айтууга болбайт.

Дал ошондой бардык нерселерди, бул бар же бул жок деп айтууга болбайт, анткени мунун баары элес.

Андан да, мынабу жарык дүйнөдөн сырткары реалдуу дүйнө да, түбөлүк дүйнө да жок, бул дүйнө шарттуу жана убактылуу деп айтууга болбайт. Бул дүйнө реалдуу дүйнө деп айтууга да болбайт.

Адамдар жанылыштык кетириүүнүн себептери ушул дүйнөдө жатат деп ойлошот, бирок, эгерде бул дүйнө элес болсо, ал адамдын жан дүйнөсүндө каалоо жаратып жана аны адашуу, жанылууга алыш барбайт. Адамдар бул жанылыштыкка оздөрүүнүн келесоолугунан гана кабылышат, анткени алар бул

Жан жана нерселердин чыныгы абалы

чындыкты билишпейт жана бул дүйнөнү шарттуу жана убактылуу же реалдуу деп эсептешет.

Акылдуу бул акыйкатка жетип, элести элестей карайт жана жаңылыштыкка кабылбайт.

4. ОРТОНКУ ЖОЛ

1. Будданын окуусунун артынан түшкөн адам жашоонун эки четки образынан качуусу керек. Биринчиден, өзүндүн каалоолоруна берилip, ага багынуудан. Экинчиден, өзүнүн денесин жана жанын ар түрдүү азаптарга салган аскеттик жашоодон.

Мына ушул эки четки жашоо образынан качып, ортонку жашоо образы менен жашоо керек, ал рухий көздү ачып, акыллы өрчүтөт жана көз ачылуу, тазарууга алып барат.

Ортонку жашоо образы деген эмнени билдиret? Бул сегиз туура жол: туура көз караш, туура ой жүгүртүү, туура сүйлөө, туура иш-аракет, туура жашоо образы, туура умтулуу, туура эске тутуу жана туура ойлоо.

Бул дүйнөдөгүнүн баары шарттын түзүлүшүнө жараша пайда болот жана кыйрайт, нерселер жашайт жана жашабайт, бар же жок деп айтуу туура эмес. Кээ бир акылсыз адамдар, алар бар, жашайт деп ойлойт, башкалары — алар жок, жашабайт дейт. Бирок акылы туура адамдар үчүн мунун баары жашоо, жашабоо, бар болуу жана жок болуудан сырткары. Мына ушул нерселерге ортоңку жана туура көз караш.

2. Чоң дарыяда чоң устун ағып келе жатат деп элестетем. Эгерде ал оң жәэке да сол жәэкке да жакындабаса, дарыянын ортосунда чөкпөстөн ағып кете берет, ал жәэке чыгып калбайт жана адам албайт, айлампага да кабылбайт, ичен да чирибейт, акыр аягында ал денизге жетет.

Будданын окуусун кармаган мына ушул устун сымал, ичкиге да, сырткыга да, тириүлүккө да, тириүү эместиикке да, туурага да, туура эмеске да байланбай, ал жанылуудан арылып, жалаң көз ачылуу, тазаруу жөнүндө эле ойлобой, а дарыянын ортосунда сүзүүсү керек. Мына ушунун өзү нерселерге ортоңку көз караш, жашоонун ортоңку образы болуп саналат.

Будданын окуусун кармагандар үчүн өз жашоосунда бир беткей четтөөлөрдөн сактануусу жана дайыма ортону кармоосу маанилүү.

Эмнеге болбосун байлануу керексиз, бул дүйнөдөгүнүн баары жарапбайт, түзүлбөйт жана бузулбасын билүү керек, ошондой эле алардын өзүнө таандык касиети жок. Өзүндүн жакшы иштерине да, башка нерселерге да байланбоо керек.

Байланбоо — бул демек, бир нерсени бекем кармабоо, көнүмүш байланышсыз болуу. Будданын окуусун кармаган өлүмдөн коркпойт жана өзүнө өмүр сурабайт. Ал ар түрдүү көз караштардын артынан түшүп чуркабайт.

Качан адам бир нерсеге байланганда, дароо анын жаңылуусу башталат. Ошондуктан көз ачылуу, тазаруунун жолунда бараткан эч нерсеге байланбай эч нерсени бекем кармабай, эч нерсеге ышкыбозоздонуп алагды болбой, эч нерсенин алдында токтобоосу керек.

3. Көз ачылуунун, тазалануунун айкындыкка чыгуучу белгиленген формасы же түсү жок. Ошондуктан көз ачылуу, тазаланууда, тазалануусу жок.

Жаңылуу болгондуктан, көз ачылуу, тазалануу бар. Эгерде жаңылуу болбосо, көз ачылуу, тазалануу да болбойт. Жаңылуусуз көз ачылуу, тазаруу болбойт, көз ачылуу, тазалануусуз жаңылуу болбойт.

Ошондуктан көз ачылуу, тазаруунун болушу жолтоолукка айланат. Карапты түн болгондуктан

Жан жана нерселердин чыныгы абалы

жарытуу керек. Эгерде түнөргөн караңгылык болбосо, анда жарытуу да керексиз эле. Анда жарык да болбойт, жарытыла турган нерсе да болбойт.

Акыйкатта, Будданын окуусун кармаган, көз ачылуу, тазарууга жетишип, мына ошондо токтоп калбайт. Анткени көз ачылуу, тазаруунун бар экендиги жанылыштыктын дал өзү.

Мына ушундай абалга жеткенде, баары жанылыштык кылгандыктан бир убакта эле көз ачылып, тазаруу болуп калат. Караптык жарыктыкка айланат. Бардык турмуштук кумарлар көз ачылуу, тазаруу гана болуп калгандай даражада көз ачылуу, тазарууга жетишүү керек.

4. Бардык нерселер бири-бири менен тең, алардын ортосунда айырмачылык жок. Бул түшүнүк шунъята же боштук деп аталат. Нерселер өздөрүнчө субстанцияга ээ эмес, алар түзүлбөйт жана бузулушпайт. Аларды сөз менен сүрөттөп жазуу мүмкүн эмес. Анткени — алар боштук.

Дүйнөдө баары байланышта, баары бири-бирине көз каранды жана нерселер жалгыз, өзүнчө жашайт жана боло албайт.

Жан жана нерселердин чыныгы абалы

Бул жарық жана көлөкөдөй, узундук жана кыскалыктай, кара жана актай. Нерселер озүнчө жалгыз жашайт, жана бар боло албайт. Алар субстантивсиз болуп саналат.

Андан да жаңылуусуз көз ачылуу, тазаруу жок, көз ачылуу, тазаруусуз жаңылануу жок. Мына ушул эки түшүнүк бири-бирине карама-каршы келбегендиктен, нерселер бири-бирине карама-каршы келүүчү кош сапатка ээ эмес.

5. Адам үчүн дайыма нерселер пайда болуп, жаралып жана бузулуп турғандай сыйктанат. А чындыгында нерселер жаралбайт, түзүлбөйт, демек алар бузулбайт.

Нерселердин чыныгы абалын көрө билүүчү көзгө ээ болгон адам, нерселер жаралбашын жана бузулбашын билет, акыйкатка жетип түшүнө баштайт.

Адам "Мен" бар деп ойлойт, ошондуктан "меники" дегенди бекем кармайт. Чындыгында болсо "мен" жок жана "меники" болушу мүмкүн эмес. "Мендин" жана "меникинин" жоктугун билгенде адам акыйкатка жетип, булар ар түрдүү түшүнүк эмес экендигин билем баштайт.

Адам тазалык жана кир бар деп ойлойт, баарын таза жана кирге белөт. Бирок чындыгында таза да, кир да нерсе жок. Таза жана кир адамдын жан дүйнөсүнүн

туура эмес элестетүүсү.

Адам жакшылык жана жамандык бар деп ойлойт жана баарын жакши жана жаманга бөлөт. Бирок бир гана жакшылык же бир гана жамандык болбайт. Жамандык жана жакшылык – бул ар түрдүүтүшүнүк эмес экендин көз ачылуу, тазаруунун жолунда бараткан адам, бул акыйкатка жетет жана түшүнөт.

Адам бактысыздыктан коркот жана бакыт каалайт. Бирок бул түшүнүктөргө чыныгы акылдын көзү менен караганда бактысыз абал, бактылуу абалдын өзү экендин даана болот. Ошондуктан ал, бактысыздык бул бакыт экенин түшүнөт. Ал акыйкатка жетип жан жана дененди ээлеп, эркиндикти кысуучу чыныгы эркиндиктин да жоктугуна түшүнөт.

Ошондуктан "тирүүлүк" жана "тирүү эместик", "жаңылуу" жана "көз ачылуу", "негиздуү" жана "негизсиз", "туура" жана "туура эмес" деп айттуу жаңылыштык, чындыгында эки карама-карши түшүнүк жок. Алардын чыныгы абалын сөз менен билдируү мүмкүн эмес, аларды көрсөтүү да, аларга жетип билүү да мүмкүн эмес. Сөздөн жана жандын элестетүүсүнөн бошонуу керек. Качан адам сөздөрдөн жана элестетүүлөрдөн бошогондо, ал чыныгы боштукуту таанып-билет.

6. Мисалы, лотостор таза келген адырларда, бийик жерлерде гана эмес, ылай сазда да өсүп гүлдөйт. Дал ушундай эле көз ачылуу, жаңыланууarkылуу жетишилет, Будданын үрөнү ката көз караштардан жана жаңылыштыктан пайда болот.

Ар түрдүү коркунучтарды женип, деңиздин теренине түшпой туруп, асыл таштарды алуу мүмкүн эмстей эле, жаңылуунун ыплас деңизине жетүү мүмкүн эмес. Адамдын көнүмүш байлануусу тоодой болсо да, эгер ал Будданын окуусун кармайын деп чечсе, анда сөзсүз ачылуу, тазарууга жетишет.

Илгери убакта акылмандар кырлуу аскаларга чыкса да жараат албай, жалындап жаткан отко боюн таштап күйүп, өлүп калбай жана ар дайым сергек, тың бойдон калгандай Будданын окуусун кармаган адам, дал ошондой эле атак жана абийирдин азуулуу аскаларынан жана жек көрүүнүн жалындаган отунан да, көз ачылуу тунуунун мелүүн шамалын сезип турат.

7. Будданын окуусун кармаган акыйкатка жетип, карама-каршы түшүнүктөр — бул ар түрдүү

Жан жана нерселердин чыныгы абалы

түшүнүктөр әмес әкендигин түшүнөт. Эгерде карама-каршы түшүнүктөрдүн бирөөсүн тандап алып, аны бекем карманса ал жакшылык же туура нерсе болсо да, анда бул жаңылыштык болот.

Эгерде адам дүйнөдө баары өзгөрүүдө деген пикирди бекем кармаса, бул да жаңылыштык. Эгерде ал бул дүйнөдө эч нерсе өзгөрбөйт деген пикирди бекем карманса, бул андан да чоң жаңылыштык. Эгерде адам өзүндүн "мениң" бар дегенге бекем ишенсе, бул жаңылыштык жана ал өзүнүн кыйналуусун токтото албайт. Эгерде ал өзүнүн "мени" жок экенине бекем ишенсе, бул да жаңылыштык жана анын Будданын окуусун кармануусу мааниге ээ болбойт.

Эгерде адам дүйнодөгүнүн баары кыйналуу деп шексиз ишенсе, бул да жаңылыштык. Эгерде адам бул дүйнөдөгүнүн баары жыргалчылык деп бекем ишенсе, бул да жаңылыштык. Будданын окуусу ортоңку жолду көрсөтөт, ал четтөөлөрдөн качууну окуутат.

III ГЛАВА

КӨЗ АЧЫЛУУ, ТАЗАРУУНУН ҮРӨНҮ

1. АРУУ, ТАЗА ЖАН

1. Дүйнөдө ар кыл адамдар бар. Жан дүйнөсүн азыраак туман каптаган адамдар жана көбүрөөк туман каптаган адамдар бар. Акылдуу жана акылсыз адамдар бар.

Мээримдүү жакшы адамдар, заарлуу жаман адамдар да бар. Кээ бириң окутуу жецил болсо, айрымдарын окутуу кыйын.

Адамдарды көлмөдө өскөн кызыл, көк, сары, ак түркүн түстө гүлдөгөн лотоско салыштырса болот. Алардын баары сууда өсөт, бирок кээ бирөөлөрү суу үстүнө чыкпайт, көрүнбөйт. Башкалары суу үстүнө гүлдөйт, ал эми дагы бир түрлөрү болсо суу үстүнөн жогоруда гүлдөйт жана сууга эч тийбейт.

Андан сырткары адамдарда жыныс боюнча айырмачылык бар. Аял жана эркек. Бирок табияты боюнча бардык адамдар бирдей. Эркек Будданын окуусун тутуу менен көз ачылуу, тазарууга жете алгандай эле, аял да тиешелүү жолдор менен өз жан дүйнөсүн өнүктүрсө, көз ачылуу, тазарууга жетише алат.

Көз ачылуу, тазаруунун үрөнү

Пилди башкарууну үйрөнүү үчүн, ишеним, ден-соолук, тырышчаактык, чынчылдык жана акыл керек. Будданы карманып, көз ачылуу, тазарууга жетишүү үчүн да ушул беш сапат керек. Эгерде мына ушул беш сапат болсо, Будданын окуусун окуп сицирүүгө көп убакыт талап кылышынбайт. Анткени бардык адамдар көз ачылуу, тазарууга жете ала турган болуп жаралган.

2. Көз ачылуу, тазаруунун жолунда адам Будданын көзү менен көрүп, ага жаны менен ишенет. Бирок ошол эле көздөр, Будданы көргөн, ошол эле жан, Ага ишентген, азырга чейин адамды өмүр жана өлүм дүйнөсүндө алыш жүрот.

Падыша каракчыларды талкалоосу үчүн, биринчиiden алардын уясы каerde экенин билүүсү керек. Дал ошондой эле жаңыланууну жоготуу үчүн, адашкан, жаңылган көз жана жан каerde турганын билүү керек.

Бөлмөдө турган адам көзүн ачканда, ал биринчи кезекте болмөдө эмне болсо, ошону көрөт. Андан кийин терезени жана терезеден нары турган нерселерди көрөт. Көздүн болмөдө бар нерселерди көрбөй, терезеден сырт тургандарды көрүүсү мүмкүн эмес.

Эгерде жан денеде болсо ал биринчиiden дененин ичинде эмне бар экенин жакшы билет эле.

Бирок чындыгында адам, денесинен сырт турган нерселерди жакшы билет, а денесинде ичиндеги-лердин негизинен эч нерсесин билбейт.

Бирок жан денеден сырт болгондо, анда жан менен дene башка-башка болуп, жан дeneни билерин билбейт эле, а дene жанды билерин билбейт эле. Чындыгында болсо жандын билгенин дene сезет, а дene эмнени сезсе, жан аны билет. Ошондуктан жан денеден сырткары турат деп айтууга болбайт. Анда жандын табияты кайда турат?

3. Бардык адамдар эзелтен бери өз иштерине байланып келет жана жаңылууда жүрөт, анткени алар эки нерсени билишпейт.

Бириңчиден, төрөлүү жана өлүмдү көрө билген жаңылуудагы жанын адамдар өз табиятын деп кабылдашат. Экинчиден, көз ачылуу тазаруунун табияты болгон, жаңылуудагы жандын көлөкосүндө калып, анын ичинде жүргөнүн алар билишпейт.

Качан адам муштумун түйүп, колун жогору көтөргөндө көзү колун корөт жана жаны ал жөнүндө билет. Бирок бул чыныгы жан эмес.

Бир нерсени көздөп ойлонгон жан каалоодон улам пайда болот. Бул жан өзүнүн пайдасы үчүн кам көрөт. Ал түзүлгөн шартка ылайык козголот, бирок ал өзгөрмө, өзүнүн анык табияты жок. Адамдын

Көз ачылуу, тазаруунун үрөнү

анын табияты бар деп ишенүүсүнөн, жанылуу келип чыгат.

Качан адам түйүлгөн муштумун жазганда муштум ачылып баратканын жан билет. Кыймылга келген эмне? Колбу? Же жанбы? Же кол да, жан да эмеспи?

Эгерде кол кыймылдаса, жан да кыймылдайт. Же жандын кыймылы колго өткөрүлүп берилет. Бирок кыймылга келген жан – терендеги эмес бул үстүрттөгү жан.

4. Бардык адамдарда чыныгы аруу жан бар. Аны сырткы шарттан улам пайды болгон жанылуунун чаңы басып жатат. Бирок жанылуудагы жан кантсе да экинчи дараждадагы жан, ал башкы эмес.

Бир канча убакыт бою ай бетин булуттар тосуп калса да, булут аны булгап кирдете да жана ордунаң козгой да албайт.

Ошондуктан адам учуп жүргөн чаң сыйктуу жаңылуудагы жанды табияттым деп ойлобош керек.

Адам тезирээк кыймылсыз жана жамандыкка кабылбаган чыныгы жанын таап, өзүнүн чыныгы, нак абалына кайрылуусу керек. Адам өзүнүн

Көз ачылуу тазаруунун үрөнү

туруктуу эмес, адашып жүргөн жан дүйнөсүнүн туткуунунда болгондуктан, ал нерселерге туура эмес карайт, мына ошондуктан жаңылуунун океанында адашып жүрүүгө мажбур болот.

Адамдын жан дүйнөсүнүн жаңылуусу жана жамандыкка толуусу ар түрдүү каалоолордон жана дайыма өзгөрүп турган сырткы себептерден улам пайда болот.

Түбөлүк кыймылсыз жана бузулгус сырткы себептерден көз карандысыз жан — бул адам жанынын табияты, ал эң башкысы.

Мейманканадан конок кетип калса эле мейманкана болбой калды дешке болбой тургандай эле, сырткы шарттан улам пайда болуп жана жоголуп турруучу, ойлонуучу жан кетип калса эле адам жашабай калды дешке болбойт. Сырткы шарттан улам өзгөрүүчү ой-ниеттер — бул жандын табияты эмес.

5. Алдыбызда чоң зал турат деп алестетели. Күн чыкканда залга жарык толот. Качан күн батканда ал караңгы болуп калат.

Жарыкты күнгө, каранғыны түнгө ыйгарып коуюга болот. Бирок тиги күчтү, өз шарапаты менен бизге жарык жана каранғыны таанытуучу, биз эч кимге ыйгара албайбыз. Аны жандын табияты деп атоодон башка эч нерсе калбайт.

Көз ачылуу, тазаруунун үрөнү

Качан күн чыгып келе жатканда биз жарыкты көрөбүз, бул жандын ирмемдеги кубулушу. Качан күн батып, караңгыны көргөнүбүз да жандын ирмемдеги кубулушу.

Жарык жана караңгы өндүү сырткы шарттар, өзүбүздөгү караңгы жана жарыкты ажыратуучу жанды чакырат. Бирок бул жандын убактылуу кубулушу, жандын өзү эмес, анын табияты эмес. Карапы жана жарыкты ажыратуучу кубаттын булагы-бул жандын табияты.

Сырткы шарттын таасири менен пайда же жок болуучу жакшылык жана жамандык жөнүндө түшүнүк, сүйүү жана жек көрүү сезими – жамандыкка толгон адамдын жан дүйнөсүнөн чыгуучу – жандын убактылуу кубулушу.

Чыныгы таза жан бар, ал турмуштук бумаардын чаңына басылса да, өзү чандабайт жана жамандыкка айланбайт.

Тоголок идиште суу тоголоктой көрүнөт, а төрт бурчтук идиште ал төрт бурчтуу болуп көрүнөт. Бирок суу табияты боюнча тоголок да, төрт бурчтуу да эмес. Бирок бардык адамдар бул жөнүндө унутуп, сырткы формасы боюнча талкуулашат. Жакшылык жана жамандык, сүйүү жана сүйбөө, тирүүлүк жана тирүү эместиик деген түшүнүктөргө байланган адамдар, сырткы форманы тана көздөшөт жана кыйналышат.

Эгерде байланыштыруучу сырткы шарттардан бошонсо жана өзүнүн эркин табиятына ээ болсо, жан да, дene да эч нерсеге байланышпаган толук эркиндикке жетише алат.

2. КУПУЯ АСЫЛДЫК

1. Таза жана чыныгы жан – башкача сөз менен айтканда бул Будданын табияты же Будданын үрөнү.

Качан биз чоңойтуучу айнек аркылуу күндүн нурларын "моксага" чогултканыбызда, эмне үчүн "мокса" күйөт? Жалын кайдан чыгат? Күн жана чоңойтуучу айнек бири-биринен алыста турат, алар кошуулуп бириге албайт, бирок күмөн жок, күндүн нуру чоңойтуучу айнектин жардамы менен "моксаны" күйгүзүп жибергенине. Күндүн нурлары "моксага" чогулса да, эгерде "мокса" күйбөөчү болсо, ал күймөк эмес.

Эгерде Будданы жараткан, Будданын табиятынын "моксасына", Будда чоңойтуучу акылынын айнегин тууралап койсо адамдардын "моксасында" күйүп кеткен Будданын оту, Будданын табиятын, маңызын ачуучу ишенимдин жалынына айланат.

Будда Өзүнүн чоңойтуучу акылынын айнегин дүйнөгө туштап койгондуктан, дүйнөдө ишенимдин оту жалбырттап турат.

Көз ачылуу, тазаруунун үрөнү

2. Ар бирине табийгат берген көз ачылуу, тазаруу үрөнү болгонуна карабай, адамдар турмуштук кумардын чандуу булуттарына кезигип, жакши жана жаман деген түшүнүктөрдүн туткуунунда калып, кысмакта калганына арызданышат.

Эмне үчүн адамдар жаратылыштан тазаруучу жанга ээ боло туруп, ката түшүнүктөрдү жаратат. Будданын жарыгынан бурулуп качышат жана жанылуунун дүйнөсүндө адашып жүрүшөт?

Илгери убакта бир адам, эртең менен туруп, күзгүго каранып башы да, бети да жок экенин көрүп коркуп кетет. Бирок анын башы да, бети да өз ордуунда эле болчу. Болгону ал күзгүнү өзүнө тескери жагы менен караткандыктан, ага ошондой көрүнгөн.

Канчалык аракет кылсам да көз ачылуу, тазарууга жетпедим деп азап тартуу келесоолук. Антип азап тартуунун кереги жок. Көз ачылуу, тазарууда жаңылуу жок, бирок адам көп убакыт бою тышкы чандын таасири менен жүргөндүктөн, ал кыялдын дүйнөсүндө жашап, ошону менен өзү үчүн жанылуу, адашуунун дүйнөсүн куруп алган.

Ошондуктан, качан ал өзүнүн кыял дүйнөсүнөн кеткенде, ага табигый түрдө көз ачылуу, тунуу

Көз ачылуу, тазаруунун үрөнү

кайрылып келип, тазаруу, жаркыроодон сырткары, кыялдагы дүйнө жок экенин ал түшүнөт. Андан да таңкаларлыгы, көз ачылуу, тазарууга жеткен адам үчүн кыялдагы дүйнө жашабай калат жана тазаруу, көз ачыла турган эч нерсе кылбаганын түшүнөт.

3. Будданын бул табияты түбөлүк. Адам бул дүйнөдө жаныбар болуп төрөлүп, же прет б.а. ач рух болуп кайра төрөлсо, же тозокко түшсө да Будданын табияты түбөлүк, дайыма бар болот.

Эң ыпластыкка баткан денеде да, турмуштук кумардын кир түптөрүндө да Будданын табияты нур чачып турат.

4. Илгери убакта бир киши досуна конокко барат.

Шарап ичиp, мас болуп, досунун үйүндө уктап калат. Ал уктап жатканда досунун зарыл жумуштары чыгып, алыска сапарга жөнөп кетет. Бирок досу жонундө кам көрүп, анын кийиминин жакасына асыл таштан салып, тигип коёт.

Досу болсо уйкудан туруп, бул жөнүндө билбестен, башка олкөлөрдү кыдырууга жөнөп кетет. Бирок, анын тамакка да, сууга да акчасы жок эле. Качан ал өзүнүн досуна кайра кезиккенде досу жакасына тигилген алтындан пайдаланууну сунуштайт. Дал ушул икаядагыдай, Будданын

Көз ачылуу, тазаруунун үрөнү

табиятынын асылзаттары турмуштук кумардын коксөө жана ачуулануу деген кийимдеринин жакасында катылуу турат, ал эч качан көонөрбөйт, нуру качпайт.

Дүйнөдө Будданын акылын энчиленбеген адам жок. Ошондуктан адамдардын жүзүнө тигиле караган Будда сүйүнүп: "Кандай жакшы! Бардык адамдарда Будданын жакшы касиеттери жана акылы бар" — деген.

Бирок адамдар байкашпайт, нерселерди туура эмес карашат жана оздөрүндөгү Будданын табиятын корүшпойт, ошондуктан Будда адамдарды, кыял дүйнөсүнөн чыгып, торолгондөн эле Буддадан эч кандай айырмасы жок экенин түшүнүүгө окутат.

5. Бул жерде улам айтылыш жаткан Будда, мурда эле Будда болуп калган адам. Бардык адамдарды Будда болуу тагдыры күтүп турат, андан башка эч нерсежок.

Алардын мандайына Будда болуу жазылса да, азырынча Будда болуша элек. Кээ бирөөлөр Будданын окуусуна жеттик деп ойлосо, анда алар терен жаңылышат.

Баарында Будданын табияты болсо да, адам Будданын окуусун үйрөнүп, ага жетмейинче ал кубулуп чыкпайт. Табият байкалбаса, көрүнбөсө, демек ал Будданын окуусуна жете элек.

6. Илгери убакта бир хан жашаган экен. Ал өз алдына сокурларды чогултуп, баарын пилди кармап көрүүгө мажбурлайт да, ар биринен пил кандай экенин сурайт. Пилдин азуусун кармап көргөн сокур, пил эбегейсиз чон сабизге окшош экен деп жооп берет. Кулагын кармап көргөн, пил желпигичке окшош экен дейт. Ал эми тумшугун кармап көргөн, саландаган нерсеге окшош экен дейт. Бутун кармап көргөн, жоон казык сымал экен деп жооп берет. Ал эми куйругун қармап көргөн, пил жипке окшош экен деп жооп берет.

Бир да сокур пилдин кебетеси жөнүндө туура элестетүүгө, түшүнүккө ээ болбойт.

Дал ошондой эле, адамдын денесинин ар бир мүчөсүн кармап көрүп, кайсы мүчөсү экенин айтууга болот, бирок анын табияты жөнүндө, б.а. Будданын табияты жөнүндө так айтуу өто кыйын.

Адамдын өлүмү менен жоголбогон жана турмуштук кумарлардын арасында нуру очпогон, түбөлүк жашаган Будданын табиятын, Будданын жана анын окуусунун жардамы менен гана табууга болот.

3. КӨНҮМҮШ БАЙЛАНУУЛАРДАН ЭРКИНДИК

1. Ар бир адамда Будданын табияты бар. Бирок,

Көз ачылуу, тазаруунун үрөнү

кээ бирөөлөр ал менин "меним" деп ойлошот, башка окууларда да айтылуучу. Алар терен жаңылышат. жаңылышат.

"Мен" көнүмүш байланууга мұнөздүү көрүнүш, а көзү ачылган, тазарган киши "менден" көнүмүш байлануудан арылгандай арылууга тийиш. Будданын табияты, маңызы — бул асылдық, аны ачуу керек. Ал "мага" окшош, бирок "мен" эмес, биз адатта "мен" деп же "менмин" деп атап жүргөн.

Ким менин "меним" бар деп жүрсө, ал жаңылышат, анткени ал жок нерсени бар деп кабыл алууда. Баарын жок деп кабыл алып, Будданын табиятын кабыл албаган да жаңылышат.

Мисалга бизде жаш бөбөк ооруп калды дейли. Аны дарыгерге көрсөткөндө дарыгер балага дары берди, бирок, баланын организмине дары сингенге чейин сүт эмизүүгө болбойт дейт дарыгер.

Наристе эмчекти оозуна албаш үчүн эне эмчегине ачуу нерсе сүйкөп коёт. Качан бала дарыны синиргенде, эне эмчегин жууп, баласына эмизет. Эне баласына болгон сүйүүсүнөн улам ушундай ишке барды.

Дал ушул икаядагы энедей эле, адамдардын жаңылыстыгын ондоо үчүн жана өздөрүнүн, "меники" байлануусунан арылтуу үчүн Будда "мен" жок деп окуткан. Бирок Ал адамдардын жаңылыстыгын түзөгөндө, Ал Будданын табияты бар деп окута баштаган.

"Мен" жаңылышууга, Будданын табияты – көз ачылуу, тазарууга алыш барат.

Жакырчылыкта жашаган аялды аяп, анын үйүнө бир сандык алтын катылганын билбей туруп эле, кимдир-бироө аялга алтынды казып алыш бергендей эле, Будда адамдагы Будданын табиятын ачып, аны адамдарга көрсөтөт.

2. Анда эмне үчүн адамдарда Будданын табияты боло туруп, алар жогорку жана төмөнкүгө, бай жана кедейлерге болүнөт. Эмне үчүн алар бирин-бири олтүрүшөт, алдашат жана жаман иштерди жасашат?

Хансарайда бир балбан болуптур. Бир жолу ал, мандайына тагылган алмаздан жасалган жасалганы албай күрөшкө түшот. Ал мандайы менен катуу тиет, алмаз мурундун кайкысындагы териге кирип, ошол жерде жараатты пайда кылат. Балбан болсо алмазды жоготтум деп ойлойт. Ал дарыгерге жарааттын

Көз ачылуу, тунуунун үрөнү

дарылатууга кайрылат. Дарыгер бир карап эле жараат алмаздын терен киргенинен улам пайда болгонун, байкап калат. Дарыгер алмазды алып, балбанга көрсөтөт.

Дал ошондой эле Будданын табияты, турмуштук кумарлардын калың чанынын астында жатат, ошондуктан адамдар аны байкабайт. Алардын көзүн, жакшы окутуучу ачат.

Ошондуктан адамдар Будданын табиятына ээ болсо да, ач көз сарандыктан, ачуулангандан жана билбоөчүлүктөн, анын барлыгына күмөндөнүп коюшпайт. Алардын иши жана ал үчүн берилген жаза адамдарды жаңылууга аргасыз кылат. Бирок Будданын табияты жоголбойт жана бузулбайт. Качан жанылуу чөттетилгенде — ал кайрадан нурлуу жылдыздай жаркылдап көрүнө баштайт.

Икаядагы балбан дарыгердин жардамы менен кымбат баалуу ташты тапкандай, адамдар да Будданын жарыгы менен өздөрүндөгү Будданын табиятын табышат.

3. Уйлар күрөн, ак, кара жана башка түстө болсо да, алар бирдей ак сүт берет. Дал ошондой эле адамдар да: ар түрдүү шартта жашаса да, ар түрдүү жашоо образын жүргүзүп жана өз ишине жараша жаза же

сый алса да, алардын баарында Будданын табияты бирдей.

Мисалы, Гималайда кымбат баалуу дары жасалуучу чоп бар, ал коюу, калың майда осүмдүк, чөптордүн арасында, эң жапыз болуп өскөндүктөн, адамдар таба албайт. Илгери убакта бир акылман ал чөптү жыты боюнча таап, идиш жасап, ага дары топтоло көёт. Бирок акылман өлгөндөн кийин дары тоодо калат, дары идиште жатып бузулуп, төгүлүп да калат. Анын даамы өзгөрүп кетет.

Дал ушул икаядагыдай эле Будданын табияты турмуштук кумарлардын калың өскөн чөпторүнүн астында жатат, ошондуктан адамдардын аны табышы кыйын. Бирок азыр, Будда ал чөпторду ачып, дары чөпту көрсөттү. Будданын табияты өз татыктуулугун дайым сактайт, бирок турмуштук кумарлардын айынан, адамдарга даамы ар түрдүүдөй сезилет, ошондуктан адамдардын жашоосу ар түрдүү.

4. Будданын табияты алмаздай бекем, ошондуктан аны бузуу мүмкүн эмес. Кичинекей кумду же ташты оюп тешик кылса болот, алмазды тешүү мүмкүн эмес.

Көз ачылуу, тазаруунун үрөнү

Жан менен денени чиритип бузууга болсо да,
Будданын табиятын бузуу мүмкүн эмес.

Будданын табияты — бул адамдын эң жакшы сапаты. Адамдар, эркек аялдан жогору жана аялдар эркектен төмөн деп ойлошот, бирок Будданын окуусу боюнча аял менен эркектин ортосунда айырма жок. Ал Будданын табиятын баалоону гана окутат.

Эгерде тазаланбаган алтынды эритип, андагы кошулмаларды алып салсак, таза алтынды алабыз. Эгерде адам жаны деген тазаланбаган алтынды эритип, андагы турмуштук кумарлар деп аталган кошулмаларды алып салсак, ар бир адамда окшош Будданын табияты ачылат.

IV ГЛАВА

ТУРМУШТУК КУМАРЛАР

1. ЖАНДЫН ҮПЛАСТЫКТАРЫ

1. Адамдын жан дүйнөсүндөгү Будданын табиятын турмуштук кумардын эки түрү жаап турат: биринчиси, акылдын кумары, экинчиси сезим кумары.

Бардык турмуштук кумарларды мына ушул эки түргө бөлсө болот, алардын башкы булагы болуп каранғылық жана ач көздүк, сугалактық қызмат кылат.

Каранғылық жана ач көздүк ар кандай кумарларды жарата алат. Алар бардык кумарлардын будагы.

Каранғылық — бул түркөйлүк, акыйкатты түшүнбөстүк. Ач көздүк — бул күчтүү каалоо, жашоого байлануунун булагы. Бул көз көргөндүн, кулак уккандын баарын ээлөөнү каалоо. Бул өлүмдү каалоого өсүп кеткен каалоонун өзү.

Каранғылыктан жана ач көздүктөн төмөнкү турмуштук кумарлар жаралат: көксөө, каар, алабармандык, туура эмес талкуулоо, таарыныч, ич күйдүлүк, кошоматчылык, калпычылык, менмен-синүү, жек корүүчүлүк, женил ойлуулук жана башка ушуга окшогондор.

Турмуштук кумарлар

2. Көксөө өзүнө жаккан нерсени көрүп, ошол оюн канааттандырууну каалаган туура эмес ойго багынганда келип чыгат. Каар ачууболсо, адам өзүнө жакпаганды көрүп, аны өз эркине багындырууну каалаганда пайда болот. Алабарман акылсыздык болсо, өзүнүн түркөйлүгүнөн эмне кылуу көректигин жана эмне кылуу керек эмestигин билбөөдө турат. Туура эмес талкуулоо — бул демек туура эмес окуунун таасири менен туура эмес ой жүгүртүү.

Көксөөнү, ачууну жана алабарман акылсыздыкты ушул дүйнөнү үч оту деп аташат. Өзүнүн акылын жоготуп каалоосуна аркиндик берген адамды көксөөнүн жалыны күйгүзүп салат. Тирүү жандардын өмүрүнө кол салгандарды жана каарланып-ачуулангандарды ачуунун жалыны күйгүзүп салат. Жаңылып жүргөндү жана Будданын окуусун билбегенди акылсыз алабармандыктын оту күйгүзүп салат.

Акыйкатта бул дүйнөдө ар түрдүү оттор жалындап күйүп турат. Көксөөнүн оту, ачуунун оту, акылсыздыктын оту, жашоонун оту, картауюнун, оорунун, өлүмдүн оттору, ошондой эле тынчсыздануунун, кайгынын, кыйналуунун, азап тартуунун жана башка оттор жалындап күйүп турат. Турмуштук кумардын бул оттору адашып, жанылгандарды эле күйгүзбөйт, алар башкаларды да кыйноого салып, дененин, тилдин жана жандын жаман иштерди жасоосун чакырат. Андан да бул

күйүктөрдөн улам пайда болгон ирин, башка адамдарга жугат жана аларды жамандыктын жолуна түртöt.

3. Көксөө өзүн канааттандыруу сезиминен келип чыгат, ачuu — канааттанбагандык сезимден, ақылсыздык — таза эмес ойлордон пайда болот. Көксөө жеке өзүнчө чоң күнөө эмес болсо да, андан кутулуу женил эмес. Ачуу чоң күнөө болсо да, андан кутулуу оной. Ақылсыздык болсо чоң күнөө жана андан кутулуу кыйын.

Ошондуктан адамдар өзүнө жакканды көрүп же укканда, туура ой жүгүртүп, өзүнө жакпаганды көргөндө чыдамкайлык деген курал менен куралданып, туура ойлонуусу керек, дал ошентип үч отту очүрүүгө тийиш. Эгерде адамдар туура, таза жана ак ниет жанга ээ болсо, анда турмуштук кумарлар аларга белгисиз болот.

4. Көксөө, ачuu жана ақылсыздык оорунун ысытмасына окшош. Кандай адам болбосун, эгерде анын ысытмасы болсо кандай кенен жана келишкен болмөдо жатпасын ал жоөлүп жаман уктайт.

Мына ушул турмуштук үч кумардан бошонгон адам, кыштын суук түнүндө да бариктен төшөлгөн төшөнчүдө тынч жана таттуу уктайт. Ал жаздын үп

Турмуштук кумарлар

түнүндө жана ыңгайсыз бөлмөдө да бейпил, таттуу уктайт.

Мына ушул турмуштук үч кумар бул дүйнөдөгү кайғы жана кыйналуунун башкы себеби болуп саналат. Бул кайғы жана кыйналууну, алдын-ала сактануу акыл жана жанды бир нукка топтоо менен токтотууга болот. Алдын ала сактануу көксоонүн жаман касиеттеринен таза кармайт. Жанды туура бир нукка топтоо ачуунун кесепетинен, а акыл алабармандыктын терс касиетинен сактайт.

5. Адамдын каалоосунун чеги жок. Бул туздалган сууну ичип, суусунун кандыра албаган адамга окшош. Ал канча суу ичпесин, суусуну канбайт, кайрадан чанкоосу күчөй берет.

Адам өзүнүн каалоосун канаттандырууга умтулат, бирок анда канаттанбоо сезими күчөй берет, андан кыжырлануу сезими пайда болот.

Адам өзүнүн каалоосун канаттандыра албайт. Ал эмнени кааласа, аны ала албагандыктан кыйналат. Качан ал канаттанбай калганда, акылдан адашчудай абалга жетет.

Адамдар сарандыктаң бири-бири менен талашат, алар ач көздүктөн бири-бири менен согушат. ач көздүктөн сокурлантган падышалар, министрлер, ата жана балдар, агаиндер, эже-синдилер, достор бири-бири менен согушат жана бири-бирин өлтүрүшөт.

Ач көз, зыкымдыктан адам туура жолдон чыгып, алдап, ойнош күтүп, ууруулук кыла баштайт. Кээде кылмыш менен кармалып, жазаланат жана кыйноо тартат.

Андан сырткары ал ач көздүктөн дөнө, тил жана жан боюнча күнөөлүү ишке барат. Ал бул дүйнөдө кийналат, өлгөндөн кийин карангылык капитаган дүйнөгө түшүп, ал жакта ар түрдүү кыйноолорго түшөт.

6. Ач көздүк – турмуштук кумардын эң башкысы, калган бардык кумарлар ага баш ийип турат.

Ач көздүк ным кыртышка окшош, турмуштук кумарлар өсүп чыкан. Ал ар түрдүү турмуштук кумарларды жаратат. Ач көздүк – бул жакшылыкты жеп коюучу мастан. Ал кандай жакшылык болбосун жок кылат.

Ач көздүк – гүлдүн ичине жашынып турган бул уулуу жылаан. Ал каалоо гүлүнө жакындағандын кимисин болбосун өлтүрөт. Ач көздүк – бул даракты чырмап алган лиана-мите (чырмоок өсүмдүк). Ал адамдын жанын чырмап алыш, андагы жакшылыктын ширесин соруп алат. Ач көздүк – бул ибилис койгон нан. Ал нанды алган адамды ибилис жолуна азгырып кетет.

Турмуштук кумарлар

Эгерде ач итке кургап калган сөөктуү канга боеп таштаса, ал ага ач көздүк менен өзүн таштайт, бирок аны кажып жатып чарчайт жана азапка батат. Дал ошондой эле ач көздүк адамдын жанын тойгузбайт.

Бир кесим эт үчүн күрөшүп, жырткычтар бирин-бири тытышат. Шамалдын жүрүшүнө карши факел менен бараткан акылсыз адам, факелдин жалынынан өзү күйүп кетет. Дал ушул жырткычтардай же акылсыз адамдай, адамдар ач көздүктөн өздөрүнөн өздөрү жапа тарттырышат.

7. Ууланган жебе сырттан келе жатса, андан өзүндү коргоого болот, бирок ал өз ичинден келе жатса коргонуу мүмкүн эмес. Көксөө, ачуу, акылсыздык жана булардын кошулуусун ар түрдүү ооруларды чакыруучу ууланган торт жебеге салыштырса болот.

Адамдын жан дүйнөсүнде көксөө, ачуу жана алабармандык турганда, адамдын тили калп айтат, ашыкча сөздү сүйлөйт, эки жүздөнөт жана кесирленет, а дene болсо тирүү жаныбарларды олтүрөт, уурулук кылат жана ойнош күтүүгө берилет.

Жандын үч жаман кесирин, тилдин торт жаман кесирин, дененин үч жаман кесирин он жамандык деп аташат.

Эгерде адам аң сезимдүү түрдө алдай баштаса, ал ар кандай жаман иш жасоого жөндөмдүү. Анткени ал жаман иш жасагандыктан, ал калп айтууга мажбур. Дал ошентип кылыгы туура эмести айткандыктан, ал беймарал жамандык жасай берет.

Ач көздүк, көксөө, коркуу жана ачуу акылсыздыктан келип чыгат. Кырсык жана балээ да акылсыздыктан келип чыгат. Акылсыздык акыйкатта бул дүйнөдөгү башкы жугуштуу кесепет, оору.

8. Турмуштук кумарлардан адам жаман иштерди жасайт. Жаман иштерден ал кыйналат. Турмуштук кумарлар, жаман иштер жана кыйналуу — бул тынымсыз токтобой айланган үч дөңгөлөк.

Бул айлануунун башталышы да, аягы да жок. Адам мына ушул айлануудан чыга албайт. Мына ушул айлампада айланып, адам кайра төрөлөт, бул дүйнөдөн башка дүйнөгө отөт, андан үчүнчү дүйнөгө отөт, аны кайра-кайра төрөлүүсү түгөнгүс түрдө улана берет.

Эгерде адам мына ошол түбөлүк айлампанын айланасында жүрүп олгөндөн кийин, анын соөгүн бир жерге топтосо, ал бардык тоолордон бийик болоор эле. А эгерде эненин эмчегинен эмген бардык сүттү топтосо, дениздердин кайсы биринен болсо да чон болот эле.

Турмуштук кумарлар

Ошондуктан адамда Будданын табияты болсада, ал турмуштук кумардын калың чызынын астында жатат жана анын астынан ал чыга албайт. Будданын көрүнүп чыкпаган табияты болсада, адамдарга ал жоктой сыйктанат, мына ошондуктан адамдын жаңылуусу чексиз.

2. АДАМ МҮНӨЗҮ

1. Адам мүнөзүн түшүнүү өтө кыйын. Бул аяты байкалбаган камыш токоюна окшош. Жырткычтардын мүнөзү адамдыкынан айырмаланып түшүнүктүүрөөк. Адамдарды мүнөзү боюнча төрткө бөлсө болот.

Биринчи катардагылар — бул кыйналуудагылар. Алар туура эмес окууну алып, өздөрүнүн денесин кыйноого салат.

Экинчи катардагылар — башкаларга зыян кылыш, кыйноочу адамдар. Алар тириү жаныбарларды өлтүрөт, уурулук жана башка көп жаман иштерди жасайт.

Үчүнчү катардагылар — өздөрү кыйналган жана башкаларды кыйноого салган адамдар.

Тортүнчү катардагылар — өздөрү да кыйналбаган жана өзгөнү да кыйноого салбаган адамдар. Алар бейпилдикте жана тынчтыкта, каалоодон эркин жашашат. Будданын окуусун бек кармап, тириү

жаныбарларды олтүрбөйт, уурулук кылбайт жана жакшы иштерди жасайт.

2. Андан сырткары бул дүйнөдө адамдын үч түрү бар. Ташка жазылган жазуудай адамдар, күмга жазылган жазуудай адамдар, сууга жазылган жазуудай адамдардын түрү бар.

Ташка жазылган жазууга окшош адамдар, тез-тез ачууланат, алардын ачуусу узакка созулат, көпкө чейни өтпөйт, ташка жазылган жазуудай өчпөй турат.

Күмга жазылган жазууга окшош адамдар тез-тез ачууланат, бирок алардын ачуусу күмга жазылган жазуу тез эле өчкөндөй тез тарайт.

Сууга жазылган жазууга окшош адамдар сууга жазылган жазуу дароо агып кеткендей, башкаларды ушактап жамандабайт, жамандоону укса да, ага көңүл бурбайт, алардын жан дүйнөсүндө дайыма бейпилдик жана тынчтык өкүм сүрүп турат.

Адамдардын дагы үч түрү бар. Бириңчи түрү — бул мүнөзү боюнча жөнөкөй адамдар, алар тез дүүлүгүп, женил ойлуу жана туруктуу эмес. Экинчи түрү — мүнөзү боюнча татаал. Алар жупуну жана момун, отө абайлап жүрөт жана өзүнүн каалоосун көзөмөлгө ала алат. Адамдардын үчүнчү түрү мүнөзү боюнча отө татаал, алар өздөрүндөгү бардык турмуштук күмарларды четтеткен, жок кылган.

Турмуштук кумарлар

Дүйнодө ар түрдүү адамдар көп, алардын ар бириң түшүнүү кыйын. Будда гана алардын мұнозүн түшүнүп, ар бириңин мұнозүнө жараша окута алат.

3. АДАМДЫН ЖАШООСУ

1. Адам өмүрү жөнүндө икай бар. Ал мындаі. Бир адам кемеде төмөн сүзүп барат. Жәэктен ага бир киши кыйкырат: "Сен төмөнгө көңүлдүү сүзүп баратасың. Бирок, жакшысы кайра ойлонуп көр. Төмөндө сени чоң толкундар, айлампалар, крокодилдер жана заардуу азезилдер жашаган жерлер күтүп турат. Сен өлүмгө кириптер болосун" — дейт.

Бул жерде дарыя, көңүлдүү ачууда өтүп жаткан жашоону билдиret. "Дарыяда көңүлдүү төмөн сүзүү" — өзүно байланууну билдиret. "Чоң толкундар" — бул жашоо, азап жана ачуу, каарга толгон. "Айлампалар" — бул ырахатка батуу. "Крокодил жана заарлуу азезилдер жашаган жерлер" — бул күнөөгө батуу. "Жәэктеги адам" — Будда.

Дагы бир икайны угуп көрүнүз. Бир адам кылмыш жасап, качып жөнөйт. Артынан куугун жөнотүшөт, алар ага жетип, бардык жолдорду тосуп алат. Торго түшүп калган качкын, бутунун астындагы кароосуз калган кудукту көре калып, жүзүмдүн бутагы менен төмөн түшө баштайт. Бирок

төмөндө ал, оозун ачып турган уулуу жылаанды көрөт. Ал токтоп, кудуктун ортосунда асылып туруп калат. Көп отпой бутакты бекем кармап турган колдору талый баштайт. Ага кошул-ташыл болуп ак жана кара чычкан бутакты үстүнөн кемире баштайт.

Качан бутак кемирилип бүткөндө, качкын жылаандын ачылган оозуна түшот. Ал башын көтөргөндө аарынын уясынан бир нече тамчы таттуу бал оозуна тамат. Ал коркунучта турганын унутуп, тамшанып балды жей баштайт.

Бул икаядагы "бир" деген адамдын жалгыздыгын билдириет, бул дүйнөдө төрөлгөн жана андан кийин өлүмгө дуушар болгон "куугундар" жана "уулуу жылан" — бул дене, ырахат алуунун булагы болгон. "Ташталган кудуктагы бутак" — бул демек адам өмүрү. "Кара жана ак эки чычкан" — убакыт. "Аары балынын тамчысы" — жашоонун ырахаты болуп эсептелет.

2. Дагы бир икаяны тыншап көрүнүз. Падыша сандыкка төрт уулуу жылаан салып, бир адамга аларды жакшы кагууга буйрук берет. Эгерде адам бир жылаандын ачуусуна тийип койсо, анда анын башы кесилерин ал эскертет. Мындай буйруктан корккон адам жылааны менен сандыкты таштап качып жөнөйт. Бул жөнүндө билген падыша беш кызматкерин артынан куугунга салат. Алар

Турмуштук кумарлар

алдоо менен качкынды падышага апкелүүнү чечишет. Бирок ал алданбай, андан ары качып жөнөйт. Бир айылга жетип, жашынуучу жай издей баштайт.

Мына ошол учурда асмандан айылда эч ким жашабаганын жана түндөсү бул жерге алты каракчы келерин качкынга эскерткен үн чыгат. Коркуп кеткен качкын, кыштакты таштап андан нарны качып жөнөйт. Анын жолун ташкындалган дарыя тосуп калат. Дарыядан өтүп кетүү отө кыйын. Бирок бул жээктеги коркунучту сезип, качкын кеме жасап, отө чоң кыйынчылык менен наркы жээkkе сүзүп өтүп, ал жерде биринчи жолу өзүн коопсуздукта сезет.

Бул жерде "төрт жылаандуу сандык" — төрт элементтен: жер, суу, от жана шамалдан турган денени билдирип, дене каалоонун булагы, жандын душманы. Ошондуктан адам мындай денеден качат. Беш кызматчы качкынды алдоону чечкен" беш элементти билдирет, адамдын денесин жана жанын түзгөн.

"Жашынуучу жай" — адамдын алты сезүү орга-

ны. А "алты каракчы" — алты сезүү органынын объектилери. Беш орган да коркунучта алпаратканын көргөн качкын, кайра качып жөнөйт. "Ташкындалган дарыя" анын жолун тоскон, турмуштук кумарлар жалбырттаган жашоону билдирет.

Будданын окуусунан кеме жасап, качкын турмуштук кумардын коркунучтуу жана терен дарыясынан отүп, наркы жээkkе жетип, бейпилдик жана тынчтык алды.

3. Дүйнөдө үч кырдаал, учур болот: качан эне баласын, бала энесин сактап куткара албай калганда, чоң өрт болгондо, чоң сел жүрүп, суу каптаганда жана ири талап-тоноого тушукканда. Бирок мындай учурда да кээде эне менен бала бири-бирине жардам бере алат.

Эне баласын, бала энесин куткарып кала албай турган үч башка учур бар. Бул картаюу коркунучунун алдында, ооруу коркунучунун алдында жана өлүм коркунучу келген учурда.

учурда.

Энесинин картайып баратканын көргөн бала, кантип энесин өзүнө алмаштыра алат? Ооруп жаткан баласына ыйлап жаткан эне, кантип ооруу баланы өзүнө алмаштыра алат? Качан бала өлүп баратканда же эне өлүп баратканда, алар эне жана бала болсо да бири-бирин алмаштыра албайт. Бири-бирин эне-

Турмуштук кумарлар

бала канчалық терендикте жакшы көрбөсүн, мындай учурда бири-бирине жардам бере албайт.

4. Бул дүйнөдө көптөгөн жаман иштерди жасаган Жексур өлгөндөн кийин тозокко түшөт, Тозоктун ээси Эмма: "Сен адамдар дүйнөсүндө болгонунда, үч периштени көрбөдүңбү?" – деп сурайт. "Жок, мен периштelerди көрбөдүм" – деп жооп берет.

"Таяк таянып араң баскан, ийилген карыларды көрдүңбү?". "Андай карылардын мен көбүн көрдүм". "Мына ушул периштelerди кезиктирип, сен түшүнбөдүн, сени да карылык күткөнүн, жана жакшы иштерди жасоого шашуу керектигин андабадын. Мына ошол үчүн сен бул жерде ушундай жазага тартыласын".

"Сен арыктап кеткендиктен караганга аяныч туудуруучу тешөктө жаткан оорулуу адамдарды көрбөдүңбү?" "Андай оорулардын аябай көбүн көрдүм". "Ооруп жаткан периштelerди көрүп сени да оору күтүп турганын түшүнбөдүң. Ошол үчүн сен тозокко түштүң".

"Сен алдында өлүп бараткан адамдарды көрдүңбү?" "Өлгөндөрдү мен отө көп көрдүм". Баары өлүмгө дуушар болоорун окуткан периштelerге кезигип, сен түшүнбөдүн, сен да качандыр бир кезде өлүмгө дуушар болоорун, андыктан жакшы иштерди жасоого кам көрбөдүн. Мына ошол үчүн сени жазага

тартууда. Өзүндүн жасагандарың үчүн сен өзүң жооп бересин.

5. Кисаготамада бир бай адамдын келининин жалгыз, кичинекей уулу курман болот. Башына түшкөн кайғыдан жаш эне акылдан азат. Ал баласынын муздак денесин көкүрөгүнө бекем кысып, сүйүктүү уулун дарылоочу дарыгер адамды издең жөнөйт.

Эч ким ага жардам бере албады, баары кошо кайғырышты. Азиретинин бир окуучусу аны аяп, Джетавана аттуу окутуучуга барууну сунуштайт. Жаш эне баласы менен Азиретиге шашып жөнөйт.

Аялга көңүл кое карап, Азирети минтет: "Келиним, сенин баланды дарылап сакайтуу үчүн, апииймдин уругу керек. Шаарга барып 4–5 дан алып кел. Бирок ал апииймдин үрөндөрү эч ким өлө элек үйдөн болсун" – дейт.

Кайғыдан акылы азган эне шаарга апииймдин уругун издең жөнөйт. Апииймди ал дароо эле табат, бирок эч ким оло элек үйдү эч таппай коет. Керектүү апииймдин уругун таппастан, ал Буддага кайрылып келет. Азиретинин тынч жана толук бейпилдикте отурганын көрүп, анын сөзү эмнени билдиргенин ал биринчи жолу түшүнөт. Ал уйкудан көзү ачылгандай болуп, акылы ордуна келет. Баласынын муздак денесин жерге көмүп, Азиретиге кайрылып келип, Анын окуучусу болуп калат.

4. АДАМДЫН ЧЫНЫГЫ ЖАШООСУ

1. Адамдар бул дүйнөдө бири-бирине кайдыгер жана бири-бирин сүйбөйт. Майда-чүйдөдөн бири-бири менен жанжалдашат, кыйналуу жана заарда жашашат, алардын жашоосу кырсык жана кыйналуунун айлампасы.

Алар абалына жана байлыгына карабай, акча жөнүндө гана ойлоп кыйналышат. Бирөөлөр акчасы болгондуктан, бирөөлөр акчасы жоктугунан кыйналат. Алар өздөрүнүн калоосун гана канaatтандыруу жөнүндө ойлошот жана минут да бейпил тынчтанууну билишпейт.

Байлар – эгерде чарбасы болсо, чарбасы жөнүндө тынчсызданат, эгерде үйү болсо – үйү жөнүндө тынчсызданат. Алар эмнеси болсо жана эмнеге байланса баары үчүн тынчсызданат. Кырсыкка кабылыш, кыйынчылыкка кезигип же өрттүн айынан колундагы байлыктан бүт ажырап, кыйноо тартышат жана өз өмүрүн кийууга чейин барышат. Андан да өлүм жолуна алар жалгыздалап барат, аларды әч ким коштобойт.

Кембагалдар болсо, әч нерсем жок деп кыйноого батат. Алар үйү, чарбасы болуусун каалайт. Каалоонун отунда күйүп жатып, алар денеси, жаны менен да чарчайт. Мына ошого байланыштуу өзүнө берилген өмүрдү жашай албай, эрте дүйнөдөн

кайтышат. Дүйнөдөгүнүн баары ага каршидай туулат. Өлүмдөн узак жолуна да алар жалгыз түшүп жөнөөгө мажбур.

2. Бул дүйнөдө беш жаман кесирлик бар. Бириңчиден, дүйнөдөгүнүн баары, адамдан баштап жерде сойлогон куртка чейин, бири-бири менен дайыма душмандыкта жашайт. Күчтүүлөр алсызды кысмакка алат, а алсыздар күчтүүлөрдү алдайт. Алар бири-бирин кордоп, тарыннат.

Экинчиден, ата-энэ жана балдар, агаиндер жана эже-синдилер, эр жана зайдиптар, тууган жана жакындар алардын баарынын өздөрүнүн айныксыз карман аткаруучу причциптери, бекем арежеси жок. Алар өздөрү жана өздөрүнүн каалоосунун гана камын көрөт. Алардын өз чындыгы жок. Алар бири-бирин алдашат, сөзү менен иши дал келбейт.

Үчүнчүдөн, баарынын жаман ойлору бар, нысаптын азгыры менен жашашат. Аял да, эркек да озун берилиген ролду аткарбайт. Мына ошондуктан алар бири-бири менен каршылашат, топ-топко бөлүнүп, кесирлүү кыянаттык иш жасашат.

Төртүнчүдөн, жакшы иш кылууну эч ким ойлобойт. Баары бири-бирине жаман үлгү көрсөтүп, начар иштерди жасашат, калп айтышат, пайдасыз сүйлөшөт, ушакташат, эки жүздөнот жана бириң-бири кордошот. Бириң-бири урматтабай, ар бири

Турмуштук кумарлар

өзүн дүйнөдөгү эң маанилүү адам деп эсептейт жана керек болсо башканы кордогондон уялып койбайт.

Бешинчиден, бардык адамдар жалкоо, жакшы иштерди билбайт. Аларда ыраазылык билдириүү, парзды аткаруу сезими жок. Алар өздөрүнүн каалоосу менен гана жүрүп, башкаларга жагымсыздык пайдалынат, акыр аягында келип оор кылмыш жасоого барышат.

3. Адамдар бирин-бири урматтап, бири-бирине жардам берүүгө тийиш. Мындай кылуунун ордуна алар өздөрүнүн түккө турбаган кызыкчылыгы үчүн бирин-бири жек көрөт. Ошонун айынан кичинекей жанжалга себеп болуу, убагы менен чон жаңжалга жана терең кеткен таарынычка алыш келерин билишпейт.

Бул дүйнөдөгү душмандык эки тарапка тен зиян кылса да, дароо эле катастрофага алыш келбайт. Бирок жан дүйнөлөрдү уулайт, адамдын каарын кайнатат жана жанын өзгөртөт. Мына ушунун айынан, кайра-кайра төрөлүү уланыш, адамдар бирин-бири кордоп, ушактайт жана бири-бирине кастык кыла баштайт.

Бул ач көздүктүн жана кумардын дүйнөсүнде адам жалгыз төрөлөт, жана жалгыз өлөт. Анын жасаган иштеринин кайрын өзүнөн башка эч ким корбайт, ал өзү жасаган ишине ылайык жазаны же сыйды алат.

Жакшылык жана жамандык үчүн ар башка кайрым көрсөтүлөт. Жакшылык үчүн адам бакыт алат, а жамандык үчүн – балээ да жок. Бул айныксыз акыйкат. Ар бир адам эмнеге татыктуу болсо, ошону алат.

4. Каалоосу, көнүмүш адаты жана кыйналууга бекем байланган адам убакыттын өтүшү менен мүңкүрөөгө, үмүтсүздүккө батат. Мына ошол терең үмүт куруган айласыздыкта алар өзүнүн ач көздүгүн канаттандырууга ык коюп жинденет, каары кайнайт, бири-бири менен жанжалдашат, ошонун айынан туура жолго түшө албайт, мөөнөтүнөн мурда дүйнөдөн кайтышат жана түбөлүк кыйналууга мажбур болушат.

Адамдардын мындай жашоосу жаратылыштын мыйзамына, жер жана асмандын мыйзамына туура келбейт. Ал сөзсүз түрдө кырсык алып келет, анан адамдар бул дүйнөдө да, тигил дүйнөдө да кыйналууга мажбур болушат.

Акыйкатта бул дүйнөдө баары ағып, тез өзгөрөт, туруктуу жана ишенимдүү эч нерсе жок. Мына ушундай шартта баарынын ырахат-жыргалга берилүүсү өтө кайгылуу.

5. Бул дүйнөнүн реалдуу көрүнүшү ушундай. Адамдар бул дүйнөдө кыйналууда эч кандай жакшылык ишти эске алып койбой төрөлүштөт. Мына ошондуктан

Турмуштук кумарлар

бул дүйнөнүн мыйзамына ылайык өз иштеринин кайрымы үчүн андан бетер көбүрөөк кыйналууга кабылышат.

Өзү жөнүндө гана кам көргөн адам башкаларга жардам бербейт. Андайлар өздөрүнүн каалоосуна эрк берип, өздөрүнүн кумарларын жандырышат, андыктан кыйналышат, а ошол ишинин кайрымы үчүн дагы көп кыйналууга кабылышат.

Гүлдөө узакка созулбайт, ал дароо эле өтүп кетет. Бул дүйнөдо жыргалга батуу да тез эле өтүп кетет.

6. Ошондуктан адам турмуштук иштерди таштап, ден соолугу турганда туура жолго түшүп, өзүнө түбөлүк жашоо каалоосу керек. Туура жолдон артык жана жагымдуу эмне болушу мүмкүн?

Бирок адамдар жакшылык ишке жакшылык болоруна, туура иштер туура жолго алып баарына ишенбейт. Алар адам өлгөндөн кийин кайра төрөлүүсүнө да ишенбейт. Алар башкаларга жардам берүү бакыт алып келерине ишенбейт. Алар жакшылык менен жамандыкка тиешелүү нерселердин эч бирине ишенбейт.

Адамдар жаңылышат, алар туура окууну, жакшылыкты билишпейт. Алардын жан дүйнөсүнде карангылык өкүм сүрүп, ийгилик жана жол болбоонун, бакыт жана кырсык алып келүүчү мыйзамдарды билишпейт.

Алар бүгүнкү жашоо үчүн гана кайгырып, ыйлап-сыктап өмүр сүрө беришет. Баары агат жана өзгөрөт, анткени дүйнөдө туруктуу эч нерсе жок. Мына ошондой деп адамдар кайгырууну гана билет. Алар туура окууга көнүл койбойт, терен ойлонбойт. Алар колу жетип турган жыргалга, ырахатка гана берилет. Алардын байлык жана дene ырахатын алуу азгырына берилүүсүнүн чеги жок.

7. Адамдар илгерки замандан бери жаңылуунун дүйнөсүндө, түбөлүк кооптонууда жана терен кыйналууда жашап келе жатат. Азыр да ал жаңылыштык уланууда. Бирок азыркы кезде алар Будданын окуусун үйрөнүүгө, билүүгө жана Ага ишениүүгө мүмкүнчүлүк алганы кандай жакшы.

Алар терен ойлонуп, жамандыктан четтеп, жакшылыкты тандап, Будданын окуусунун артынан түшүүгө тийиш.

Бактыга жараша азыр баарын Будданын окуусун билүүгө мүмкүнчүлүгү бар, ошондуктан баары Буддага ишенип, анын дүйнөсүндө төрөлүүнү каалоосу керек. Будданын окуусу менен таанышкандан кийин башкалар сымал, турмуштук кумарга алдырып, күнөө кылганга болбойт. Бир гана өзүндүн куткарылышиңды гана каалап, чектелип калbastan, бул окууну жайылтып, башка адамдардын куткарылышиң да каалоо керек.

V ГЛАВА

БУДДАНЫН КУТКАРЫЛУУСУ

1. БУДДАНЫН МИЛДЕТИ, ПАРЗДАРЫ

1. Адамдардын турмуштук кумардан бошонуусу ётө кыйын. Илгерки замандан бери алар жаңылышип, жаман иштерди жасап келет. Ошондуктан аларда Будданын табияты болсо да, аны ачыкка чыгара алышпайт.

Адамдардын табиятын жакшы билген Будда, байыркы заманда эле бодхисатва болууну чечип, Жогорку кайрымдуулук жана мээримдүүлүк менен адамдарды коркунучтан жана кыйналуудан арылта баштаган. Ал өз алдына көптөгөн милдеттерди коюп, мандайына кандай оор сыноо түшпөсүн баарын жасоого ант берет.

а) Мен Будда болуп калсам да, бирок эгерде менин дүүйнөмдө төрөлгөн адамдар Будда боло албай жана көз ачылуу, тазарууга жетишпесе, мен да көзүмдү ачпаймын, арыбаймын.

б) Мен Будда болуп калсам да, бирок эгерде менин жарыгым чектелүү болуп, дүйнөнүн бардык бурчтарына жетпесе, мен көзүмдү ачып, арыбаймын.

в) Мен Будда болуп калсам да, бирок эгерде менин өмүрүм чектелип, жылдар менен саналса, мен көзүмдү ачып арыбаймын.

г) Мен Будда болуп калсам да, бирок эгерде дүйнөнүн бардык он өлкөсүнүн буддалары менин атымды даңтабаса, мен көзүмдү ачып, арыбаймын.

д) Мен Будда болуп калсам да, бирок эгерде дүйнөнүн он өлкөсүнүн әлдери окуума терең ишенип, менин дүйнөмдө төрөлгүсү келип, менин атымды он ирет кайталап айтып, менин дүйнөмдө төрөлө албаса, мен көзүмдү ачып, тазарбаймын.

е) Мен Будда болуп калсам да, бирок качан дүйнөнүн бардык он өлкөсүнүн адамдары менин окуумду кармоону чечип, көптөгөн жакшы иштерди жасап жана бүткүл жан дүйнөсү менен менин дүйнөмдө торөлүүнү каалап, дүйнөдөн кайтканда эгерде мен анын алдына бардык улуу бодхисатвалардын курчоосунда чыкпасам, көзүмдү ачып, тазарбаймын.

ж) Мен Будда болуп калсам да, бирок эгерде дүйнөнүн бардык он өлкөсүнүн адамдары мен жөнүндө билип, жакшылыктын үронүн сепсе, менин дүйнөм жөнүндө кыялданып, анда төрөлүүнү бүткүл жүрөгү менен каалап, мына ошого жете албаса, мен көзүмдү ачып, тазарбаймын.

Будданын куткарылуусу

з) Мен Будда болуп калсам да, бирок эгерде, ким болбосун менин дүйнөмдө төрөлүп, башка адамдарды окутуп, аларды көз ачылуу, арууга жетелеген жана улуу боорукерлик касиетке алыш баруучу Будда боло албаса, мен көзүмдү ачып, арыбаймын.

и) Мен будда болуп калсам да, бирок эгерде дүйнөнүн бардык он өлкөсүнүн адамдары менин жарыгым менен жаратылган жан дүйнөсүнө бейпилдик орнотуп жана бул дүйнөдө эң жакшы болууну каалап жалындабаса, мен көзүмдү ачып, арыбаймын.

к) Мен Будда болуп калсам да, бирок эгерде дүйнөнүн бардык он өлкөсүнүн адамдары мен жөнүндө билип, жашоо жана өлүмдүн терец чындыктарын аңдап билбесе жана терец акылга ээ болбосо, мен көзүмдү ачып, арыбаймын.

Мен ушул милдеттерди мойнума аламын. Эгерде менин ушул бардык каалоолорум орундалбаса, мен көзүмдү ачып, арыбаймын. Жарыктын соолбогон булагы болуп калып, мен бардык өлкөлөрдү жаратамын, адамдарды жаңылуудан арылтып, аларга окуунун кенчин ачамын жана бардык жерде жакшылык жасаймын.

2. Мына ушул милдеттерди алгандан кийин, Будда узак убакыт бою сансыз жакшылык иштерди жасап, өзүнүн Аруу дүйнөсүн түзгөн, байыркы заманда

Будда болуп, азыр эми өзүнүн окуусун өзүнүн аруу дүйнөсүндө жайылтып айтууда.

Мына ошол Аруу дүйнөдө тазалык жана бейпилдик өкүм сүрүп турат. Бул жерде жанылуу жок, мында көз ачылуу, тазарууда ырахат алуу бар. Бул дүйнөнүн жашоочуларынын каалоосу боюнча кийим да, тамак да жана кооз нерселер дароо пайдалы болот. Кымбат баалуу асылдардан турган дарактарды аралап мелүүн, жагымдуу шамал өткөндө асыл окууну айткан үн абаны толтуруп, бардык угуучулардын жан дүйнөсүн тазалайт.

Бул дүйнөдө жыпар жыттуу лотостордун ар түрдүүлөрү гүлдөйт. Ар бир гүлдө көптөгөн таажылар ар түрдүү түстө нур чалып турат. Ар бир түс Будданын акылын айтып, бардык угуучулардын бейпилдик жана тынчтык толуп турган Будданын жолуна алып барат.

3. Дүйнөнүн бардык он өлкөсүнүн буддалары ушул Будданын жакши касиеттерин мактоого алат.

Ким болсо да ушул Будда жөнүндө билип, Ага кубануу менен ишенет жана Анын дүйнөсүндө төрөлөт.

Будданын куткарылуусу

Ким Будданын ошол дүйнөсүнө жетсе, ал олбостуккө ээ болот, башкаларды куткарууга ниетин буруп, өзүн асыл ишке арнайт.

Мына ушундай каалоо менен жалындап, алар байлануулардан бошонот жана адам тирүүлүгүнүн бейопасыздыгын аңдап билишет. Түрмуштун ар кандай байланууларынан эркин туруп, алар өздөргөнө эмес, башкаларга пайда алыш келчү иштерди кыла баштайт, алардын үмүтүнө ортотк болуп, кыйналуусун тен белүшөт.

Бул дүйнө кыйналуу жана азап тартууга толо экенин алар билишет. Алар Будданын кайрым-дуулугунун жана боорукерлигинин аягы да, чеги да жок экенин билишет. Алар өздөрү менен башкалардын ортосунда айырма таппайт. Алар таптакыр эркин. Кайда болбосун алга да, артка да барып, бирок алар Будданын мээрими жана боорукерлиги бурулган жерде калууну ылайык корушот.

Ошондуктан ким болбосун Будда жөнүндө билип, жок дегенде бир жолу кубана Анын атын ичинде айтса, ал Будданын алкоосун алат. Эгерде ал кайрадан өлүм жана өмүр дүйнөсүнүн жалындап жаткан отуна алыш бараткан болсо да, бардык адамдар будданын окуусун угуп, Анын окуусун кармоосу керек.

Эгерде адамдар чындыгында эле көз ачылуу, тазарууга жетүүнү кааласа, анда алар мына ушул Будданын жардамына кайрылуусу керек. Будданын жардамысыз, кадимки катардагы адамдын көз ачылуу, тазарууга жетүүсү кыйын.

4. Азыр Будда бизден алыста турат. Анын дүйнөсү өтө алыста болсо да, ким Ал жөнүндө ойлосо, Будда ошонун дилинде жашайт.

Эгерде бул Будданы жан дүйнөдо элестетип көрсө, Ал сансыз алтын нурлар менен жаркылдап, 84 миң бейне жана көрүнүштө көрүнот. Ар бир бейне жана көрүнүш 84 миң түрлүү нур чачат. Ар бир нур Будда жонүндө ойлогон адамга жарык берет жана аны эч качан таштап кетпейт.

Будданы карап, адам Анын жанын корот. Анын жаны Улуу мээримден башка эч нерсе эмес. Ал ким Ага ишенгендерди эле эмес, Ал жөнүндө унутуп калгандарды, Анын мээримдүүлүгү жонүндө билбegenдерди да куткарат.

Буддага ким ишенсе, Ал Өзү менен кошуулуп кетүүгө мүмкүндүк берет. Эгерде Ал жонүндө ойлосо, Ал ар бир адамдын жан дүйнөсүнө кире алат, анткени Ал өзү менен бардык предметтерди толтура алат.

Будданын куткарылуусу

Ошондуктан адам качан Будда жөнүндө ойлоп жатканда, анын жаны Будданын айкын бейнесин жана көрүнүшүнө ээ боло баштайт, ал өзү Будда боло баштайт.

Туура ишенимдеги жана асыл, абийирдүү адамдын жаны Будданын жаны деп ойлоо керек.

5. Будданын бейнеси көп түрлүү. Ар бир адамдын алдына, ошол адамдын Будданы түшүнүү жөндөмүнө жараша ал түшүнө ала турган бейнеле Будда көрүнөт. Будда өзү менен бүт дүйнөнү толтуруп турат, Анын аягы да, чеги да байкалбайт. Ага адам акылы жетпейт. Аны бүткүл ааламдан да, жаратылыштан да, ар бир адамдан да көрүүгө болот.

Ар бир киши өзүнчө Будданын атын кайталаса, Будданы көрө алат. Ал сөзсүз түрдө эки бодхисатванын коштоосунда келет.

Будда бардык дүйнөлөрдө турат, бирок Аны, Ага ишенгендер гана көрө алат.

Будданын шарттуу бейнеси менен кезигүү да адамга чоң бакыт алып келет. Ошондуктан чыныгы Будда менен жолугушуу андан да чоң, акыйкатта ченемсиз бакыт апкелет.

6. Мына ушул Будданын жан дүйнөсү Улуу мээрим жана акылдан башка эч нерсе эмес, ошондуктан Будда кимди болбосун куткара алат.

Адам өзүнүн акылсыздыгынан оор кылмыш жасап, жан дүйнөсүндө сугалактанып, каары кайнаган, жаман ойлуу, кесир сүйлөп калп айткан, кекирейип, тантып көп сүйлөгөн, өзүнүн денеси менен тирүү жаныбарларды өлтүргөн, уурулук кылып, жыргалга батууга берилген, башкача айтканда он жаман ишти жасаган, өзүнүн ушул жаман иш-аракеттери үчүн келечекте түбөлүк кыйналууга өкүм кылынган.

Качан ал өлүп баратканда ага жакшы досу келет да: "Сени кыйналуу күтүп турат, сен азыр Будда жөнүндө ойлой да албайсың. Анда жок дегенде Анын атын кайтала", деп айтат.

Эгерде ал үшүн топтоп, бир нече жолу Будданын атын кайталаса, анда ар бир кайталаганда андан оор күнөөлөрү алышып жана ал түгөнбөгөн жаңылуунун дүйнөсүнөн арылып чыгат.

Будданын куткарылуусу

Эгерде ал Будданын атын кайталаса, андан күнөо алынат жана ал жаңылуунун түгөнбөгөн дүйнөсүнөн баштотулат. Эгерде ал чын жүрөктөн сыйынса, күнөөсү андан да тез жуулат.

Акыйкатта Буддага ибадат кылган адам—аппак лотостой сулуу. Эки бодхисатва, Мээрим жана Акыл-эс анын коштоочусу болуп туура жолго салат жана Будданын дүйнөсүндө төрөлүүсүнө алып келет.

Ошондуктан бардык адамдар "Наму-Амидабуцу" деген сөздү жатка билүүсү керек, бул "Буддага жан-дилим менен кызмат кылам" - дегенди билдириет. Бул сөздөрдү жаттап алуу, демек, Будданын атын жаттап алуу.

2. БАКТЫЛУУ ЖЕР

1. Будда чындыгында эле бар, жашайт жана өзүнүн Дхармасын окутууда. Анын дүйнөсүндө жашаган адамдар кыйналууну билбейт, алар ар бир күндү ырахатта откорүштөт. Мына ошондуктан ал дүйнө бейиш деп аталат.

Ал дүйнөдө асыл таштан жасалган жети көлмө бар, көлмөлөрдөгү суу тунук жана таза. Көлмөнүн түбүнө алтын төшөлгөн. Устүндө чоң лотостор гүлдөп турат. Көгүлтүр лотостор көгүлтүр нур чачат, сары лотостор — сары нур, кызыл лотостор — кызыл

нур, ак лотостор — ак нур чачып турат. Алар айланасына жагымдуу жана таза жыт анкытып турат.

Көлмөлөргө жакын жерде алтындан, күмүштөн, сапфирден жана хрусталдан жасалган төрт ак сарай турат. Аларда мөлтүр тунук сууга алып барган мрамордон жасалган тепкичтер бар. Башка жерлеринде тосмолор менен жээктелген, үстү жабылган жана асыл таштар менен кооздолгон тепкичтер өзөндөрдүн үстүнөн илинип турат.

Жогору асмандан мукам обон угулуп, жерди алтындаи нурлар жарык кылып турат. Күнүнө асмандан алты жолу гүлдөр чачыратылып турат. Элдер ал гүлдөрдү кумураларга терип алышип, башка буддалардын дүйнөлөрүнө алып барышат жана мирриада буддаларга данташат.

2. Бул дүйнөнүн бакчаларында жагымдуу үндөр менен ак куулар, зымыр күштар, тоту күштар, кыркпүттэр, калавинкалар жана башка түркүн күштар сайрап турушат. Алар жакшылыкты жана боорукерликти ырга кошуп, Будданын окуусун жайылтышип жүрүшөт.

Бул күштардын жагымдуу үндөрүн угуп жатып элдер Буддага сыйынышат, окуу жөнүндө ойлоп жана элдердин тынчтыкта, ынтымактыкта жашоосун тилемешет. Бул ырларды уккандын баары Будданы

Будданын куткарылуусу

угуп жаткандай сезишип, Буддага болгон ишеничин бекемдейт, жаңы сүйүнүчкө қоөдөн толуп, башка дүйнөнүн жашоочулары менен достошууларын жаңыртышат.

Асыл таштардан жасалган дарактардын жалбырактарын жана бири-бири менен туташкан жаркылдақ конгуроолорду жаңы шамал аралап откөндө, ал конгуроолор өз-өзүнчө обондорду ойной башташат.

Бул обондорду угуп жатып, элдер Буддага сыйына башташат, Будданын окуусу жөнүндө ойлонушуп жана элдердин тынчтыкта, достукта жашоолорун тилешет.

3. Эмне үчүн бул дүйнөнүн Буддасын түгөнгүс жарыктын жана чексиз жашоонун Буддасы деп аташат? Анткени Будданын жарыгын олчөөгө болбойт. Ал анысы менен дүйнөнүн он өлкөлөрүндөгү бардык өлкөлөргө жарык берип турат жана ошондо да түгөнбөйт. Ал эми Анын өмүрү чексиз. Ошондуктан Аны ушундай аташат.

Бул дүйнөдө төрөлгөндөрдүн баары адашуу дүйнөсүнө кайрылып барышпайт. Алардын санынын да чеги жок.

Будданын куткарылуусу

Будданын жарыгына тунгандар, жаңы жашоого да чексиз өлчөмдө ойгонушат.

Эгер оозунда Будданын атын атап бир же жети күн жашаган адам өлүп баратса, анын алдында көп ыйыктардын коштоосунда Будда пайда болот. Ал адамдын жаңы сөзсүз Будданын дүйнөсүндө кайрадан жаралат.

Эгер адам, Будда жөнүндө билип алып, Анын окуусуна ишенсе, ал Буддадар менен корголуп эң жокорку көз ачылууга, тазарууга жетишүүсү мүмкүн.

ӨЗҮН-ӨЗҮ ТАРБИЯЛОО

I ГЛАВА

КӨЗ АЧЫЛУУ, ТАЗАРУУНУН ЖОЛОО

1. ЖАН ДҮЙНӨНҮ ТАЗАЛОО

1. Адам жанылуу жана кыйналуунун булагы болгон турмуштук кумарлардын туткунунда турат. Мына ушул кумарлардан кутулуунун беш ыкмасы бар.

Бириңчиден, нерселерге туура карап жана себептүү байланыштардын мыйзамын билүү керек. Бардык кыйналуулардын булагы болуп жан дүйнөнү ээлеп жаткан турмуштук кумарлар кызмат кылганын билүү зарыл. Мына ушул турмуштук кумарлар жок кылынганды, кыйналууда жок болот.

Анткени адам нерсе, буюмдарга туура эмес карайт, ал өзүмдүн "меним" бар деп ойлой баштайт жана себептүүлүк мыйзамдарына маани бербейт. Мындай жанылыш түшүнүк кумардын булагы болуп кызмат кылат, ошондуктан адам адашат жана кыйналат.

Экинчиден, өзүндүн каалоолорунду тыюу аркылуу турмуштук кумарларды четтетүү зарыл. Сергек жан менен көздүн, кулактын, мурундуң, тилдин, дененин жана жандын ойлорунун таасири менен пайда болгон каалоолорду тыйып, кумарлардын тамырына балта чабуу керек.

Көз ачылуу, тазаруунун жолу

Үчүнчүдөн, нерселерди пайдаланып жатканда, аларды пайдалануу жөнүндө туура ой-пикирге ээ болуу керек. Үстүндөгү кийимди жана тамакты жыргалчылыкка батуу үчүн кийип же жеш керек эмес. Кийим сууктан жана ысыктан коргоо жана башкалардын көзүнөн жыланач дененди жашыруу үчүн кызмат кылат. А тамак-аш Будданын окуусунуун артынан бараткан адамдын денесин кармап турат. Эгерде адам нерселерге мына ушундай туура мамиле кылса, анын жан дүйнөсүндө кумарлар пайда болбойт.

Төртүнчүдөн, бардык нерседе чыдамдуулук керек. Ысыкты да, суукту да, ачкалыкты да, чанкоону да көтөрө билип, кордоо жана ушакка алдыrbай, бийик боло билүү керек. Мына ошондо адамды күйгүзүүчү кумардын оту жанып кетпейт.

Бешинчиден, коркунучтуу азгырыктардан алысыраак жүрүү керек. Ақылдуу адам кутурган итке же чалпоо жылкыга жакында багандай эле, коркунучтуу жерлерге жакында бай, жаман жолдоштордон качуу керек. Ошондо кумардын жалыны очот.

2. Дүйнөдө беш каалоо бар. Алар качан көз көркөм, жагымдуу форманы көргөндө, кулак жагымдуу үндү укканда, мурун жагымдуу жытты жыттаганда, таттуу даамдан шилекей акканда, кол жагымдуу нерсеге тийгендө пайда болот.

Көз ачылуу, тазаруунун жолу

Көп адамдар нысаптын мына ушул азгырык-тарына берилип, кийинки балакеттерди ойлобай ырахат-жыргалга батышат. Алар мергендин торуна түшкөн эликтей, ибилистин тутқунуна айланат. Акыйкатта мына ушул беш каалоо тузак. Качан адам аларга түшүп калганда, анын жан дүйнөсүндө кумарлар ойгонуп, ал кыйнала баштайт. Мына ушул каалоолор алыш келген балээге кабылгандан кийин, тузактан бошоо ыкмасын издөө керек.

3. Тузактан бошонуунун көп эле ыкмасы бар. Мисалга, жылаан, крокодил, чымчык, ит, түлкү жана маймылды алалы, б.а. жүрүш-турушу боюнча беш башка жаныбарды алыш, аларды бекем байлап, жиптин аягын бир түйүп коелу.

Бардык алты жаныбар өз инстинктине багынып, өзүнүн үнкүрүн карай жөнөйт: жылаан — өзүнүн ийинине, крокодил — сууга, чымчык — асманга, ит — айылга, түлкү — талаага, а маймыл — токойго. Ар бири өз тарабына тартат да, акырында эң күчтүүсү тартып кетет. Ал озү тараапка баарын тартып жөнөйт.

Дал ошондой эле адам да, көзү көргөндү, кулагы укканды, мурду жыттаганды, тили даамдаганды, териси сезип жана жаны каалаганды женип кетет. Алардын ичинен эң күчтүүсү женет, адам мына ошол каалоого багынат.

Көз ачылуу, тазаруунун жолу

Эгерде мына ушул жаныбарлардын ар бириң бекем жерге кагылган казыкка жип менен байлан салса, алгач алардын баары үйүнө кетүү үчүн жулкунушат. Бирок убакыттын өтүүсү менен күчтөн тайып, казыктын алдына жатып калышат.

Дал ушул учурдагыдай эле, эгерде адам өз жан дүйнөсүнө ээлик кылууга үйрөнсө жана аны көзөмөлгө ала алса, анда калган беш каалоо аны азгырып кете албайт. Эгерде жан көзөмөлдө болсо, анда адам келечекте да, азыркы учурда да бактылуу болот.

4. Адамдар каалоонун отунда күйүп, атак-данктын артынан чуркап жүрөт. Алар тамекиге окшоп, чегилет, күйөт жана жок болот.

Эгерде Будданын окуусун унуп, сый жана данктын артынан чуркаса, денени өлүм күтөт, жан болсо уяttан азап чегет.

Атак-данк, урмат-сый, байлык жана сулуулуктун артынан түшкөн адам, бал сүртүлгөн курч кылычты жалаган жаш балага окшош. Ал таттуу балды жалап жатып, тилин кесип алыши мүмкүн.

Өз каалоолоруна берилип жана канаттанбаган адам колунда жалындаган факели менен шамалга карши бараткан адамга окшош. Ал өзүнүн колун, денесин күйгүзүп алат.

Көксөө, жек көрүү, акылсыздык менен уулан-

Көз ачылуу, тазаруунун жолу

ган жанга ишенүүгө болбойт. Жанга эрк берүү керек эмес. Өз жан дүйнөндү кармап жана каалоолорго баш ийбөөгө аракет кылуу керек.

5. Көз ачылуу, тазарууга умтуулган адам жолуна каалоонун отунан качууга тийиш, аркасына чөп көтөрүп бараткан адам өрттөн качкандай, көз ачылууга умтуулган адам, каало отунан өзүн сөзсүз алыста кармоосу керек.

Сулуу, көркөм түстү көрүп жан ага туткун болуп калат деп коркуп, козүн оюп алууну каалаган адам келесоо. Бул жерде башкысы жан. Жанды түздөө керек, ошондо көз азгырыгы жоголот, жанга баш ийип. Будданын окуусун тутуу оор. Бирок көз ачылууга умтуулбаган жансыз жашоо, андан бетер оор. Аңсыз адам, бул дүйнөдө төрөлүп, ооруп, картайып жана олүп, түгөнгүс кыйноодон чыкпайт.

Будданын окуусун кармаган адам оор баткакта оор жүк көтөрүп бараткан уйдан үлгү алуусу керек. Уй токтоп калбай, алга басат. Ал баткактан өткөндө гана токтоп дем алат. Каалоонун чалчыгы андан да терен, бирок туура, түз жан менен көз ачылуунун жолунда жүрсөң, чалчыктан өткөндөн кийин кыйналуу жоголот да жецилденүүнү сезе баштайсың.

Көз ачылуу, тазаруунун жолу

6. Көз ачылуу, тазаруунун жолунда бараткан адам өзүнүн кекирейген өзүмчүлдүк менменсинүүсүнөн баш тартып, Будданын окуусунун жарыгын алуусу керек. Эч кандай асыл таш, байлык бул жакшы касиетке тең келе албайт.

Денендин чың болушу үчүн, үйдөгү иштер он болуп жана элдер тынчтык менен бейпилдикте жашашы үчүн, эң оболу өзүндүн жан дүйнөндү машыктырып жана көзөмөлгө алышың керек.

Кымбат баалуу таштар жерден жаралат, жакшы касиеттер жакшылыктан, а акыл болсо бейпил жана таза жандан төрөлөт. Жаңылууга толгон, чеги байкалбаган жашоонун талаасынан аман-эсен өтүү үчүн, өз жолунду акылдын жарыгы менен жарытып жана өзүндү жакшы касиеттер менен коргоо керек.

Будда үч – көксөө, жек көрүү жана акылсыздык уусунаң арылууну окутат. Бул туура окуу. Ким бул эрежени кармаса, ал жакшы жашайт жана бактылуу болот.

7. Адамдын жаны көбүнчө ойлорго багынып кетет. Ал көксөө жөнүндө гана ойлосо, дароо өзүндө көксөө пайда болот. Ал жек көрүү жөнүндө ойлосо, дароо өзүндө жек көрүү пайда болот. Ал оч алуу жонүндө ойлосо, дароо оч алуу сезими пайда болот.

Көз ачылуу, тазаруунун жолу

Күзүндө, качан талаада түшүмдү жыйноочу убакыт жакынdagанда малчы кайтарган уйларын малканага алыш барып камайт. Ал муну уйлар буудайды тепсеп, дыйкандардын ачуусуна тийип, токмок жебеси үчүн жасайт. Дал ошондой эле адам да жаман иштерден улам чыккан кырсыкты көрүп, өз жан дүйнөсүн кулпу менен бекитип, жаман ойлорду жок кылууга киришүүсү керек. Көксөө, жек көрүү жана өч алуу сезимдерин жок кылып, ал мындан ары жаны көксөбөөсүн, жек көрбөөсүн, өч алуу жөнүндө ойлобоосун камсыз кылууга аракет кылуусу керек. Жазында качан талаага көк чыкканда малчы уйларын кайрадан талаага айдал чыгат. Бирок ал дайыма аларды кайтарып, козүн албай карап турат.

Дал ошондой эле адам да дайыма өз жан дүйнөсүнүн ойлоруна көз салып, аны өз көзөмөлүндө кармоосу керек.

8. Бир жолу Азирети Каусамби шаарында болуп калат. Шаарда Ага каршы жаман ниетин катып жүргөн адам бар эле. Ал начар адамдарды сатып алыш, Азирети жөнүндө шаарга жаман ушак таратат. Качан Азиретинин окуучулары шаарга кайыр сурап чыкканда, алар эч нерсе ала албай, а кайрадан оздөрүнүн адресине жаман сөздөрдү угуп кайтышат.

Ошондо Ананда Азиретиге: "Жакшысы бул шаарда калбайлы. Мындан түзүк шаарга баралы" — дейт. Буга Азирети: "Ананда, бизди башка шаарда да

Көз ачылуу, тазаруунун жолу

ушундай күтүп алсачы?" — деп жооп берет. "Анда дагы башка шаарга барабыз," — дейт Ананда.

"Жок, Ананда, бизди кайсы шаарда болбосун ушундай тосуулары мүмкүн. Биз ошондо шаардан-шаарга өтүп, токтобой жүрө беребиз. Качан бизди кордоп жатканда, кордоп бүтмөйүнчө чыдоо керек. Мына ошондон кийин, башка шаарга баруу керек. Тыңша, Ананда. Буддага төмөнкү сегиз түшүнүк жат, пайда жана чыгаша, ушак жана абийир, мактоо жана кордоо, кыйналуу жана кубаныч. Мунун баары узабай өтүп кетет."

2. ЖАКШЫ ИШТЕР

1. Көз ачылуу, тазарууга умтулган адам дайыма өз денесинин, тилинин, жанынын таза иштерди кылуусуна кам көрүүгө тийиш. Өз денесинин таза иштерди кылуусуна кам көрүү — бул демек тирүү жаныбарларды өлтүрбөө, уурулук кылбоо жана ойнош күтпөө. Өз тилинин таза иштерди кылуусуна кам көрүү — демек калп айтпоо, жаман сүйлөбөө, эки жүздөнбөө жана ашыкча тантырап сүйлөбөө. Өз жаныңдын таза иштерди кылуусуна кам көрүү — демек көксөбөө, каарланып-ачууланбоо жана нерселерге туура эмес карабоо.

Эгерде жан күнүрттөнүп калса, иш-аракеттер ыплас болот жана кыйналуудан качуу мүмкүн болбой калат. Ошондуктан жан дүйнөндөн качуу мүмкүн

Көз ачылуу, тазаруунун жолу

болбой калат. Ошондуктан жан дүйнөндү тазалоо жана өзүндүн иш-аракетинде сабырлуу болуу маанилүү.

2. Илгерки-илгерки убакта бир жесир жашаптыр. Ал боорукер, жумшак жана жупуну аял эл арасында жакшы сөзгө ээ эле. Анын кызматкери да акылман жана мээнеткеч аял эле.

Бир жолу кызматкер: "Менин кожоюnum баарынын сүйүсүнө татып келет, бирок чынында эле ал ушундай жакшы кишиби? Мүмкүн курчаган чойрөгө жараша ошондой болуп калгандыр. Кана мен аны сынап көрөйүн" — деп ойлонот.

Эртеси эртең менен кызматкер кеч туруп, түшкү тамакка гана чыгат. Кожоюн ачуулана "Эмне үчүн сен бүгүн ушунча кеч турдуң?" — деп сурайт.

"Менин бир-эки жолу кеч турганым ачуулануунун кереги жок" — деп жооп берген кызматкер кожоюндуn ачуусун ого бетер келтирет.

Кийинки таңда ал дагы кеч турат. Ачууланган кожоюн таяк менен кызматкерди чаап жиберет. Бул жөнүндө адамдар угуп, кожоюн адамдардын сүйүү жана урматтоосуна арзыбай калат.

3. Бардык адамдар ушул кожоюнга окшош. Эгерде чөйрө жакшы болсо, адам боорукер, жупуну жана момун боло алат. Бирок курчаган чөйрө өзгөрсө, ал мурдагыдай

бойдон кала алабы?

Качан адам өзү жөнүндө жагымсыз сөздөрдү угуп, курчаган адамдар каршы болуп турганда, качан ал каалагандай кийине, тамактана албай же түзүгүрөөк турак жайга ээ боло албай калганда, ал мурдагыдай момун болуп жана жакшы иштерин уланта алабы?

Качан курчаган чөйрө адамга ынгайлуу шарт түзүп турганда, адам бейпилдигин сактап жана жакшы иштерди жасаса, бул анын жакшы адам экенин билдирибейт. Будданын окуусуна кубанып, өзүн дene жана жан боюнча онүктүрүүгө жетишкен адам гана жакшы адам болот. Ал дайыма өзүнүн бейпилдигин, момундугун сактап, жупуну бойдон кала алат.

4. Бардык сөздөрдү карама-каршы маанисине карап, беш категорияга бөлсө болот: орунсуз жана орундуу сөз, чындыкка жооп берүүчү жана жооп бербөөчү сөз, жумшак жана орой сөз, пайдалуу жана зияндую сөз, сүйүү менен айтылган жана жек көрүү менен айтылган сөз.

Мына ушул сөздөрдүн кайсы бири менен сизге кайрылбасын, жан дүйнөдөгү төң салмактуулукту сактап, орой сөз айтпай, адамдарга түшүнө мамиле жасап жана ачууланбай, кектебей, мээримдүү болуу керек.

Көз ачылуу, тазаруунун жолу

Мисалы бизде адам бар дейли, кетмен, күрөгү менен жерди оюп, жерди жок кылам деген максатта чыккан топуракты айланасына ыргытып жаткан. Бирок ал канча аракет кылбасын, далбас урбасын жер жок болбойт. Дал ошондой эле бардык сөздөрдү жок кылуу да мүмкүн эмес.

Ошондуктан сизге кандай сөз менен кайрылбасын, өзүндү-өзүн тарбиялап, онүктүрүп жана мээримдүүлүк менен мамиле кылышп, дайыма жан дүйнөдөгү тен салмактуулукту сактоо керек, асманды канча боеп салайын десе да эчтеке чыкпагандай, канча аракет кылба кургак чөптөн жасалган факел менен чоң дарыяны кургату мүмкүн эмес болгондой эле сөздөр эч кандай таасир этпей калыш үчүн, жакшы ийленген терини канча көтөрбө, баары бир шуудурата албагандай эле кеп.

Адам жан дүйнөсү жердей кенен, асмандай чексиз, чоң дарыядай терен жана жакшы ийленген теридей жумшак болуусуна умтулууга тийиш.

Душмандын колуна түшүп, аеосуз кыйноого алынсан да рухту чөгөрүп, ындынды өчүрбөө керек. Эгерде рухунду чөктүрсөн, анда сени Будданын окуусун бек кармап жүрөт деп айтууга болбойт. Кандай учур болбосун жан дүйнөдөгү тен салмактуулукту сактап, жек көрүү жана ачуу менен

Көз ачылуу, тазаруунун жолу

сөз айтуудан сактанып, адамга боорукерлик жана түшүнүү менен мамиле кылуу керек.

5. Бир адам кечинде түнөп, күндүз күйгөн кумурсканын уясын көрөт. Ал бул жөнүндө акылманга айтат. Ал ага "кылыш алыш кумурсканын уясын терең чукулоого" буйрук берет. Адам анын айтканын жасайт.

Ал кумурсканын уясынан кулпуну, андан кийин көбүктүү, анан айрыны, анан сандык, таш бака, бычак жана бир кесим этти, акырында ажыдаарды казып алат.

Качан киши акылманга казып алганынын баарын айтканда акылман: ажыдаардан башкасын ыргытып жибер, бирок ажыдаарга тийишпе деп кенеш берет.

Бул икаядагы "кумурсканын уясы" адамдын денесин билдириет. "Кечиндеси түтөйт" — демек адам кечинде отуруп, күндүз эмне кылганын эстеп сүйүнот же күйүнот. "Күндүз күйөт" — бул демек адам кечинде эмнени ойлосо, күндүз ошону иш жүзүнө жана сөз жүзүнө ишке ашырууда.

Бул икаядагы "адам" — Будданын окуусун туткан киши. "Акылман" — бул Будда. "Кылыш" таза акылды түшүндүрөт. "Терең казуу" — демек өзүндү тарбиялоо, өнүктүрүүнүн үстүндө күчүркөнө иштөө.

Көз ачылуу, тазаруунун жолу

"Кулпу" — карангы түркөйлүктүү билдирет. "Көбүк" — ачуу жана азап, "айры" — арасаттык жана кооптонуу, "сандык" — көксөө, жек көрүү, жалкоолук, тынчсыздануу, арман кылуу жана эки анжылык. "Таш бака" — дene жана жан. "Бычак" — беш каалоо. "Кесим эт" — жыргалга батууну каалоо. Мунун баары адамдын денесин ууландырат, ошондуктан алардан бошонуу керек.

Кумурсканын уясынан эң акыры чыккан "ажыдаар" — бул турмуштук кумарлардан бошонгон жан. Эгерде астындағы жерди казсан ақыр аягында ажыдаарды казып чыгасын.

"Ажыдаарды калтырып, ага жолтоолук кылбоо" — демек турмуштук кумарлардан бошонгон жанды тынч коюу жана анын баштаган ишин бүтүрүүсүнө мүмкүндүк берүү.

6. Азиретинин окуучусу Пиндола, көзү ачылып, тунууга жетишкен соң өзүнүн туулган шаары Каусамбиге, шаардын жашоочулары жакшы мамиле жасагандыгы үчүн алкыш айтууга кайрылат. Ал Будданын үрөнүн себүүгө жерди даярдап коюууну чечет. Шаардын чоң эмес паркынын четиндеги пальма аллеясы бар эле. Аллеяга мелмилдеп агып жаткан Ганга тараптан жагымдуу, салкын шамал тынымсыз согуп туруучу.

Бир жолу ысыкта күндүн күйкалаган нурунан жашынып, Пиндола пальманын көлөкөсүнө отуруп

Көз ачылуу, тазаруунун жолу

сүкүткө берилип кетет. Дал ошол күнүү Удаяна падыша ханышалары менен паркка көңүл ачууга келет. Шандуу музыкадан жана салтанаттан чарчай түшкөн падыша дарактардын көлөкөсүндө үргүлөп кетет.

Падыша уктап жатканда ханышалар паркты айланып жүрүп, сүкүткө чөгүп отурган Пиндоланы көрүшөт. Пиндола аялдарга катуу таасир этип, алар Будданын окуусуна кызыгып, окуу жөнүндө айтып берүүнү өтүнүшөт.

Ойгонгон падыша жалгыз калганын көрөт. Ал ханышаларды издеپ чыгып, пальмалардын көлөкөсүндө ханышалар курчаган ыйык кечилди көрөт. Сезим жыргалы менен бузулган падышанын жаны кызганычка толуп, ал өзүн унтууп ыйык кечилге каарлана: "Менин ханышаларымды азгыруудан уялбадыңбы?" — деп зиркилдейт. Пиндола көзүн жумуп, унчукпай калат. Ал жооп кылып бир да сөз сүйлөбөй коет.

Мындай кенебестиктен жинденип кеткен падыша кылышын кынынан сууруп алып, Пиндоланын бетине такайт, бирок монах таштай киймылсыз, үнсүз отура берет.

Жаалы кайнаган падыша, жакында турган кызыл кумурскалардын уясын козгоп, монахтын үстүнө кумурскаларды жайылтып жиберет. Бирок Пиндола баштагысынан жазбай, бир калыпта отура берет.

Көз ачылуу, тазаруунун жолу

Мына ушул жерде падыша уялып кетип, ыйык акылмандан кечирим сурайт. Мына ошондон тартып Будданын окуусу хансарайга тарап, андан кийин бүткүл өлкөгө жайылып кетет.

7. Бир нече күндөн кийин Удаяна падыша көкүрөгүн өйүп жүргөн суроолорун берүү үчүн токайдогу Пиндолага келет.

"Йыйк окутуучу, айтчы мага, эмне үчүн Будданын окуучулары жаш болуп туруп, азгырууларга берилбейт жана таза бойdon калат".

Пиндола:"Падышам, Будда бизге аялдарга кандай мамиле кылуу керекти окуткан. Улгайган аялдарды энем деп эсептөө керек. Орто жаштагы аялдарды кичи карындашым деп, а жаш аялдарды кызым деп эсептөө керек. Будданын мына ушул окутуусунан улам, Анын окуучулары жаш болуп туруп азгырыктарга баш ийбейт жана таза бойdon калышат", — деп жооп берет.

"Бирок адамдар энесинин жашындагы аялга да, кичи карындашынын жашындагы аялга да жана кызынын жашындагы аялга да азгырылат эмеспи. Айтчы мага, ыйык окутуучу, Будданын окуучулары кантип өз каалоолорун басып, жене алат?".

Падышам, Азирети бизди адамдын денесин ыпластыкка бөлөгөн кан, ирин, тер, май жана башкаларды көрүүгө окуткан. Мына ушуларды

адамдар да көрүп, биз жаштар, өз жан дилибизди таза бойдон сактайбыз.

"Ыйык окутуучу, рухий жана дene сыноолорунан откөн жана акылга ээ болгон окуучуларга, бул аткарууга оной эледир. Бирок Будданын тажрыйбасыз окуучуларына бул кыйындыр. Жаман нерсеге карайын деп жатып, алар өздөрү байкабай таза менен гана алек болуп калат. Ырайы суук, көрксүздү кароого аракеттенип жатып, алар өздөрү байкабай сулуулук менен алек болуп кетиши мүмкүн. Будданын окуучулары сулуу жана таза иштерди қылууну улантуусу үчүн, дагы башка жашыруун сырлар барбы?"

"Падышам, Буддан бизди беш сезимдин терезелерин бекем кайтарууну окуткан. Качан көз түс жана форманы көргөндө, кулак үндү укканда, мурун жагымдуу жыт жыттаганда, тил таттууну татканда, дene жагымдуу сезимди сезгенде Будда жагымдуу нерселерге азгырылбоону, ошондой эле ушул сезимдер жагымсыздыкты кабыл алганда жийиркенбөөгө окутат. Беш сезимдин терезелерин катуу кайтаруу керек. Будданын мына ушул насаатынын жардамы менен жаш окуучулар да өз жан дилин таза бойдон сактай алат".

"Касиеттүү окутуучу, Будданын насааттary туура. Мен муну өз тажрыйбамда билем. Эгерде беш сезимдин терезесин кайтарбаса, адам дароо эле пас каалоолордун туткунуна түшүп калат. Биздин иш-

Көз ачылуу, тазаруунун жолу

аракетибиз таза болуш үчүн беш сезимдин терезесин катуу кайтарууга алуу керек.

8. Качан адам жан дүйнөсүндөгү ойду турмушка ашырууга аракет кылганда, сөзсүз ага карама-карши аракет пайда болот. Эгерде аны тилдесе, ал да тилдөө менен жооп берет. Адам ар качан мына ушул карама-карши аракетти totkotuuغا тырышуусу зарыл. Бул шамалга карши түкүргөнгө тете. Бул душманга эмес, өзүнө зыян апкелет. Бул чанды шамалга карши шыпырганга эле окшош. Мындан айланан таза болбойт, кайрадан өзүн чан болосун. Жооп берүүгө багытталган аракет сөзсүз кырсык апкелет.

9. Адам ачкөздүктөн арылып, жоомарт болгону эң жакшы. Эгерде андан тышкary, ал көз ачылуу, тазарууга умтулуп, Будданын окуусун урматтаса, андан да жакшы болот.

Адам өзүнүн гана өзүмчүлдүк кызыкчылыгына кам көрбөй, башкаларга ар тараптан жардам берүүгө аракеттенүүсү керек. Эгерде бирөөгө жардам берсен, сенден башкалар үлгү алат. Мына ошентип бакыт жарагат.

Бир факелден миндеген адамдар факелдерин тутантып алса, ал факелдин жалыны азайбайт. Бакыт да ошондой. Аны башкаларга канча бербе, баары бир азайбайт.

Көз ачылуу, тазаруунун жолу

Көз ачылуу, тазаруунун жолунда бараткан адам, ар бир кадамын өтө аярлык менен коюусу керек. Максат кандай бийик болбосун, ага бир кадамдан жетесин. Жол, биздин күндөлүк турмуш аркылуу созулуп жатканын унутпoo зарыл.

10. Көз ачылуу, тазаруунун жолуна чыккан адамдын алдында аткарууга кыйын болгон 20 нерсе бар:

1. Кембагалга март болуу кыйын.
2. Текебердин көз ачылуу, тазаруунун жолуна түшүүсү кыйын.
3. Өзүн-өзү курмандыкка чалуу аркылуу көз ачылуу, тазарууга жетүү кыйын.
4. Будда бул дүйнөдө турганда, төрөлүү кыйын.
5. Будданын окуусун тыншоо кыйын.
6. Өзгөргүс инстинктерден жан дилди арылтып, тазалоо кыйын.
7. Сулуу жана жагымдууну каалабай коюу кыйын.
8. Бийликтө турганда, өз каалоосун канаттандыруу үчүн бийлигин пайдаланбай коюу кыйын.
9. Кордоп жатканда ачууланбай коюу кыйын.
10. Эмне болуп кетпесин тынч, бейпил абалды сактоо кыйын.
11. Терен жана кенири изилдөө кыйын.
12. Үйрөнчүктү мыскылдап күлүүдөн кармануу кыйын.
13. Өз ар-намысынды женүү кыйын.
14. Жакшы досту табуу кыйын.
15. Будданын окуусун кароо жана көз ачылуу, тазарууга жетишүү кыйын.
16. Тышкы шарттын жана кырдаалдын таасиринен эркин болуу кыйын.
17. Башкалардын жөндөмүн байкап, окутуу кыйын.
18. Ар дайым жан дүйнөнүн бейпилдигин сактоо

Көз ачылуу, тазаруунун жолу

кыйын. 19. Туура жана туура эмес жөнүндө талашпай коюу кыйын. 20. Туура ыкмага үйрөнүү кыйын.

11. Жаман жана жакшы адам өз табияттары менен айырмаланат. Начар адам күнөөнү түшүнбөйт жана күнөө кылганды токтотпойт. Күнөө жөнүндө ага айтса жактырбайт. Жакшы адам жакшылык жана жамандык жөнүндө түшүнүккө ээ. Качан ал бул жамандык экенин билгенде дароо андай иш жасоону токтотот жана ал иш жамандык экенин көрсөткөн адамга ыраазылык билдирип, ырахмат айтат.

Мына ушинтип, жакшы адам жамандан айырмаланат.

Кичи пейилдик кылган адамды барктап, ырахатын айтпаган киши – акылсыз адам. Акылдуу адам болсо ар дайым ырахмат айтууга даяр. Ал ар дайым өзүнө гана кичи пейилдик кылган адамга эмес, башкаларга кам көрө мамиле кылганга да ыраазычылык билдирип, ырахмат айтууга даяр.

3. БАЙЫРКЫ ИКАЯЛАРДАГЫ БУДДАНЫН ОКУУСУ

1. Байыркы-байыркы убакта карыяларын жок кылуучу мамлекет болгон экен. Бул мамлекетте ким болбосун улгайып калганда алыску тоолорго алып

барып таштачу. Бирок бир министр өзүнүн атасын таштай албай жер астына чоң аң казып, ошол жерге атасына орун жасап, жашырып калат.

Бир жолу асмандан кудай түшүп, падышага татаал суроо берет: "Мына сенин алдында эки жылан. Алардын кимиси эркек, кимиси ургаачы? Эгерде таппасаң мамлекетинди жер жүзүнөн жок кылам" – дейт. Падыша жылаандын эркегин ургаачысынан ажыраттууну билбейт эле. Сарайдагылардын да эч бири билбейт экен, мамлекетке жарыя кылып, ким табышмактын жандырмагын тапса, мол сыйлык берээрин жарлыгы менен бекитет.

Министр кудайдын падышага берген табышмагын атасына айтат. "Бул табышмак жөнөкөй эле. Эки жыланды тен жумшак төшөккө жаткыруу керек. Төшөктө тынымсыз ийрелендеген жылан – бул эркеги, ал эми кыймылсыз жатканы – ургаачысы" – деп атасы айтып берет.

Министр жыландарды кантип ажыратууну падышага айтып берет. Табышмак мына ошентип жандырылат. Кудай мындан да татаал табышмактарды бере баштайт. Падыша жана хансарайдагылар аларды таба албайт. Бирок министр акылман атасынын жардамы менен баарын таба берет.

Мына ал суроолор жана ага жооптор:

"Уктап жатканда эс алыш, ал эми эс алыш жатканда уктап жатат деп ким жөнүндө айтышат".

Көз ачылуу, тазаруунун жолу

"Бул көз ачылуу, тазаруунун жолунда бараткан адамга айтылган сөз. Бул жол жөнүндө кабарсыз адамды, ал эс алыш жатат дейт. Ал эми бул жолду билип, эс алыш жатканды, ал уктап жатат дешет". "Чоң пилдин салмагын кантип аныктоо керек?". "Пилди кемеге салып, кеме сууга чөккөн жерине чейин белги коюу керек. Андан кийин пилди кемеден чыгарып, дал ошол кеменин белгиленген жери сууга чөккөнгө чейин таш салуу керек. Андан кийин кемеге салынган таштардын баарын таразага тартып чыгуу керек."

"Бир чыны суу чоң дениздин суусунан көп деген эмнени билдирет?" "Эгер аруу, таза дил менен сууну алыш, аны картан ата-энене же оору адамга берсен, бул жакшылык кылымдарда унутулбайт. Чоң денизде суу канчалык көп болбосун, анын түгөнүшү мүмкүн, а жакшылык түгөнбөйт. Ошондуктан бир чыны суу, дениздин суусунан көп" – деп айтышат.

Ошондо кудай сөөгү жана териси эле калган арык адамды алдына чакыртат. Кудайга арык киши собол салат:

"Дүйнөдө менден да отүп ач калгандар барбы?"
"Бар. Эгерде адамдын жүрөгү мээримсиз жана дили жарды болсо, ал үч асылдыкка ишенбейт, а атап айтканда, Буддага, Дхармага жана Сангхага, өзүнүн окутуучуларын жана ата-энесин урматтабайт, анын дили эле ач эмес, тиги дүйнөдө да ага ачкүсөн болуу

буйрулат б.а. руху менен ач болуп, узак убакыт бою адам көрбөгөн азаптарды тартат."

"Мына сага сандал дарагынын төрт бурчтук тактайы. Анын кай жагы тамырга жакын?" "Эгерде бул тактайды сууга салса, башка жагына караганда бир жагы сууга көбүрөөк чөгөт. Мына ошол жагы тамырга жакын."

"Мына сенин алдында опокшош эки жылкы. Алардын бирөөсү энеси, бирөөсү кулуну. Кантин аларды ажыратып билсе болот?" "Аларга чөп берүү керек. Энеси сөзсүз баласына чөп түртүп коёт. Ошентип аларды дароо эле айрып билсе болот."

Мына ушундай суроолоруна жоопту угуп кудай кубанычка батат. Падыша да кубанат. Качан падышага министрдин ақылман атасы суроолорго жооп бергени белгилүү болгондо ал мындан кийин карыяларды алыс алып барып таштабоого, аларды урматтоого буйрук чыгарат.

2. Индиядагы Видеха мамлекетинин ханышасы түшүндө алты мүйүздүү ак пилди көрөт. Ал мына ошол пилдин мүйүздөрүн алууну каалап, падышадан ошолорду белек кылуусун суранат. Өзүнүн ханышасын өзгөчө сүйгөн падыша, бул өтүнүчтүү четке кага албайт. Ал алты мүйүздүү ак пилдин кайда экенин ким билсе, аны марттык менен сыйга бөлөөрүн бүткүл мамлекетке жарыя кылат.

Көз ачылуу, тазаруунун жолу

Бул ак пил алысқы Гималайда жашайт эле. Ал Будда болууга даярданып жүргөн эле. Бир жолу ал мергенчини куткарат. Уудан кайтакан мергенчи падышанын жарлыгын угат. Ал алты мүйүздүү ак пилди ким билсе, ал марттык менен сыйланарын билип, пил анын өмүрүн сактаганын унутуп, пилди өлтүрүп мүйүздөрүн алууга тоого жөнөйт. Ал пилдин Будда болгусу келип жүргөнүн билгендиктен пилди алдоо үчүн колуна таяк алып, кечилдин кийимин кийип алат. Тоодон ал пилди таап, ал эч нерседен шекшинбей дем алып жаткан жерде ууланган жебе менен атат.

Өлөсө жараланган пил, ажалы жеткенин сезет. Бирок ал өзүн атып кеткен мергенге ачууланбай, аны турмуштук кумардын туткуну деп аяп, ачууланган пил жолдоштору мергенди тепселеп салбасын үчүн бутунун астына калкалап калат. Пил мергенден, сурайт, эмне үчүн ага кол салганын. Качан ал мергенге мүйүздөрү керек экенин билгенде, мүйүздөрүн чоң даракка уруп сындырып, мергенге берет.

Мына ушуну менен менин сыноолорум бүттү. Эми мен Будданын дүйнөсүндө төрөлөм. Качан мен Будда болгондо биринчиден сенин жүрөгүндөгү үч ууланган жебени көксоөнү, ачууну жана акылсыздыкты жулуп алам", — деп ант берет ак пил.

3. Гималай тоосунун этегиндеги бамбук токойлорунда башка чымчыктар, айбанаттар менен кошо бир totу күш жашаптыр. Бир жолу катуу шамал болот. Бамбуктардын бири-бири менен катуу кагылушуусунан жалын чыгат. Шамал үйлөгөн от бүт бададдарды каптап, чоң эмес өрткө айланы баштайт. Өрттүн ар жагында калган айбанат, күштар улуп, коркуп чыркырашат. Көп убакыттан бери уя болуп кызмат кылып келген бамбуктарга ыраазылыгын билдириүү үчүн жана айбанат, күштарды өрттөн сактап калуу үчүн totу күш жакын арадагы колмөгө учуп барып, канаттарын суулап өртөнүп жаткан токойдун үстүнө суулуу канатып силкип, суу тамчылатат. Бамбук токойуна ыраазылыктан жана башка күш, айбанаттарга боор ооругандыктан totу күш чарчаганына карабай ишин уланта берет.

Тоту күштүн боорукердиги жана жанын аябагандыгы асманда турган Кудайды таңкалтырат. Ал асмандан түшүп келип, totу күштан: "Мен сенин жалбыртtagан өрттү өчүрүүнү каалаганынды түшүнөм, бирок сен кантип суунун тамчылары менен жалбыртtagан өрттү өчүрөсүн?" — деп сурайт.

Тоту күш: "Мен муну боорукерлик жана ыраазылык билдириүү сезимим менен жасап жатам. Ошондуктан мен үчүн мүмкүн болбогон нерсе жок. Мен очуро берем. Мен өлсөм да, от менен күрөшө берем" — деп жооп берет.

Көз ачылуу, тазаруунун жолу

Мындай жоопко ыраазы болгон кудай, тоту күшкүш жардам бере баштайт, алар биргелешип өрттү очүрөт.

4. Гималайда эки баштуу чымчык болуптур. Бир жолу бир башы экинчи баштын даамдуу мөмөжемишистерди жеп жатканын көрүп, ичи тарып уулуу жемишти жеп алууну чечет. Аны жегендөн кийин, эки баш тен өлүп калат.

5. Бир жылаандын куйругу, башы менен талашка түшөт. "Баш, сен дайыма алдыдасын. Бул адилеттик эмес. Кел мен да алдыга турайын" — дейт куйрук.

Баш: "Мен дайыма алдыдамын, ушундай жасалганбыз. Сени алдыга коё бере албаймын", — деп жооп берет куйрукка.

Алар көпкө чейин талашат, бирок канча талашпасын, баш баары бир алдыда жүрө берет. Ачууланган куйрук даракка чырмалып, башты алдыга жүргүзбөй коет. Эч нерсеге түшүнбөй баш туруп калганда, куйрук дарактан байланганын чыгарып, алга сойлоп кетет. Узабай ал күйүп жаткан чункурга түшүп, ошол жерде мерт болот.

Ар бир нерсенин өз орду бар, ага өзгөчө милдет коюлган. Эгерде өз ордуна нааразы болгон нерсе, өз ролун аткарбай койсо, анда баары мерт болот.

6. Ачуусу чукул бир киши болуптур. Бир жолу анын үйүнүн алдында эки киши сүйлөшүп калат. "Бул үйдүн кожоюну ото жакшы киши.

Анын бир гана кемчилиги, ал ото тез ачууланат".

Бул жөнүндө угуп, ачуулана үйүнөн чуркап чыккан киши, берки экоонү сабап, канга боеп таштайт.

Акылдуу адам кемчилиги жөнүндө айтканда, өзүнүн кемчилигин жоюуга аракеттенет. Ал эми келесоо болсо, кемчилиги жөнүндө айтканда кемчилигин түзөбөстөн кайрадан чоң каталык кетирет.

7. Бир бай, бирок акмак киши болуптур. Бир жолу ал бийик, үч канаттуу кооз мунаралуу үй көрөт да, өзүнө да дал ошондой үй курууну чечет.

Ал устаны чакырып, дал ошондой мунаралуу үй курууга буйрук берет. Ишке киришкен уста биринчи пайдубалын куруп, экинчи кабатын тургузуп, үчүнчү кабатына киришкенде чыдамсыз кожоюн минтет:

"Мага пайдубал да, биринчи, экинчи кабат да керек эмес. Мага үчүнчү кабаттагы бийик мунара керек. Тезирээк мага мунараны кур".

Акылсыз киши эмгекти билбейт. Ал жакшы натыйжаны гана талап кылат. Бирок пайдубалсыз үчүнчү кабат болбогондой эле, эмгексиз жакшы натыйжа болбойт.

Көз ачылуу, тазаруунун жолу

8. Бир адам бал кайнатып жатканда ага жакын досу келет. Ал досун бал менен сыйламак болуп, казанын оттон албастан желпигич менен желппип балды суута баштайт. Дал ошондой эле турмуштук кумаарлардын отун өчүрбөстөн туруп, салкын көз ачылуу, тазарууга жетүү мүмкүн эмас.

9. Эки шайтан бир сандыкты, бир аса-муса таякты жана бир жуп чарыкты өз ара болө албай талашка түшөт. Бир күн кечке талашып, кимиси эмне алаарын чече алышпайт.

Аларды көрүп, бир адам сурайт:

"Силер эмнени талашып жатасыңар? Силер бөлө албаган нерселерде кандай жакшы касиет бар?" — деп.

Шайтандар: "Мынабу сандыктан тамак, кийим, кымбат баалуу таштарды, эмнени кааласаң ошону алууга болот. Бул таяк менен кандай душман болбосун женүүгө болот. А эгерде мынабу чарыкты кийсөң, абада эркин учууга болот" — деп жооп берет.

Анда киши: "Бул жерде силер талаша турган нерсе деле жок экен. Менден бир аз алыс туруп тургула. Мен силерге тенме-тен болуп берем", — дейт.

Өзүнөн шайтандарды узатып, киши сандыкты, таякты колуна алып, чарыкты бутуна кийип, абага учуп кетет.

Бул жерде шайтандар башка ишенимдеги-лерди, а сандык – кайыр-садаганы билдирет. Кайыр-садагадан ар түрдүү асыл буюмдар пайда болоорун башка ишенимдегилер билишпейт. Аса-муса таяк жанды бир нукка топтоону билдирет. Жанды бир нукка топтоо менен жашоо кумарларын жеңүү мүмкүн экенин башка ишенимдегилер билишпейт.

А чарыктар – ыйык осуяттар. Мына ошол ыйык осуяттардын жардамы менен кандай талаш болбосун жөнгөрүү мүмкүн экенин алар билишпейт. Ошондуктан алар сандыкты, таякты жана чарыкты талашып өз ара бөлө алышпай турушат.

10. Бир саякатчы бир жолу эч ким жок, ангыраган бош үйгө кечиндеси конуп калат. Капысынан түн ортосунда бир шайтан келет. Ал адамдын өлүгүн алыш келип, тактайтын үстүнө таштап коет.

Көп отпөй дагы бир шайтан келет. Ал бул өлүк меники дейт. Ошентип шайтандар талаша баштайт.

Ошондо биринчи шайтан экинчисине: "Минтип биз экообүз эч нерсени чече албайбыз. Кел андан көрө күбө алыш келели. Ал бул өлүк кимдики экенин аныктап берсинг", — дейт.

Экинчи шайтан макул болот. Биринчи шайтан бурчтан окуяны карап отурган саякатчыны алыш келип, өлүктүү ким биринчи алыш келгенин айтууну сурайт.

Көз ачылуу, тазаруунун жолу

Коркуп калтыраган адам эмне дээрин билбей, аргасыз абалда калат. Эгерде ал бир шайтандыкы туура десе, анда экинчисин сөзсүз таарыннат да, өлүмгө кабылат. Окуя кандай өнүкпосун өлүмдөн качуу мүмкүн эмес экенин түшүнүп, окуя кандай болсо ошондой кылып айтууну чечет.

Ал күткөндөй эле экинчи шайтан жинденип, анын колун жулуп алат. Анда биринчи шайтан өлүктүн колун алып, кишинин жулунган колунун ордуна коет. Андан бетер жинденген экинчи шайтан экинчи колун, бутун, тулкусун жана башын жулуп алат. Ал эми биринчи шайтан анын баарын өлүктүн буту, колу, тулкусун жана башына алмаштырып коет.

Шайтандар талашып чарчагандан кийин бөлмөдө чачылган кол, бут жана дененин башка бөлүктөрүн жеп алып, аарчынып кетип калышат.

Саякатчы бош үйдө жалгыз калат. Анын колу, буту, тулку жана башын башкача айтканда ата-энесинен алган бүт денесин шайтандар жеп алып, азыркы мүчөлөрү бүт бойдон өлүктүкү болуп калат. Мына ушул жерде ал түшүнө албай калат, бул — озүбү же озү эмеспи экенин. Таң агарганда акылы азып, коркунучтуу түндү өткөргөн үйдү таштап кетет. Ал жолдо будда храмын көрүп, кубанып кетип ага кирип кечилдерге түндө озү эмне болгонун бүт айтып берет да, эми эмне кылуу керектиги жөнүндө кенеш сурайт. Саякатчынын

Көз ачылуу, тазаруунун жолу

айткандарын уккан адамдар, өз "менинин" жоктугу жөнүндөгү акыйкатка жетишип, кубанышат.

11. Бир жолу бир үйгө сулуу, өтө аземдүү кийинген аял келет. Таң калган кожоюн: "Сиз кимсиз?" — деп сурайт. Аял: "Мен бакыттын кудайымын, адамдарга бакыт алып келем" — деп жооп берет. Кожоюн кубанып, конокту үйүнө чакырып, жылуу кабыл алат.

Бир канча убакыттан кийин жаман жана жарды кийинген дагы бир аял келет. Кожоюн анын кимдигин сурайт. Ал муктаждыктын кудайымын деп жооп берет. Эси кете түшкөн кожоюн аны кууп жиберүүнү көздөйт. Бирок муктаждыктын кудайы минтет:

"Бакыт кудайы менин улуу эжем. Биз өтө ынтымактуубуз жана дайыма бирге жашайбыз. Эгерде мени кууп жиберсөң менин эжем да кетет." Качан муктаждыктын кудайы кеткенде, бакыттын сулуу кудайы да көрүнбөй калат.

Эгерде жашоо болсо, өлүм да бар. Эгерде бакыт болсо, бактысыздык да бар. Эгерде жакшы болсо, жаман нерсе да бар. Муну адамдар билүүгө тийиш. Акылсыз адам бактысыздыктан качып, жалаң гана бакыт издейт. Ал эми көз ачылуу, тазаруу жолунда бараткан адам, бул эки түшүнүктөн жогору туруп, экөөнүн бирине да байланбоосу керек.

Көз ачылуу, тазаруунун жолу

12. Илгерки убакта жарды сүрөтчү жашаптыр. Ал аялын калтырып, акча табуу үчүн башка өлкөлөргө кетет. Уч жыл мандай терин төгө иштеп, көп акча табат. Мекенине кайрылып келе жаткан жолдо, будда кечилдерине садага берүү каадасын көрүп, ал кубанат.

"Мен бир да жолу бакыттын үрөнүн сеппедим. Мен азыр аларды себүүчү талааны таптым. Кантип мен бул учурду текке кетирем" — деп сүрөтчү, аябастан болгон акчасын кечилдерге садага кылып берет. Үйүнө ал акчасыз кайтып келет.

Күйөөсүнүн акчасыз келгенин көрүп, аялы ачууланып, иштеп тапкан акчаны кайда жумшаганын сурай баштайт. Күйөөсү байлыгы ишенимдүү кампада сакталып турганын айтат. Ал кандай кампа экенин аялы сураганда, ал кампа будда коомчулугу экенин айтат.

Ачууланган аял сотко барат, сот күйөөсүн камакка алышп, сурак жүрө баштайт. Сүрөтчү: "Мандай терим төгүп тапкан акчаны мен бекер короткон жокмун. Ушул кезге чейин мен бакыт үрөнүн чача элек элем, бирок качан садага берүү каадасын көргөнүмдө бакыт үрөнүн себүүчү талаа болгон, мен ишенимге толуп, аянбастан өзүмдө болгондун баарын садага кылып бердим. Анткени мен чыныгы бакыт бул – баалуу буюмдар эмес, а жан экенин түшүндүм".

Башкалар менен бирдикте сүрөтчүнү уккан сот оқұлұ аябай кубанып, аны мактоого алат. Мына ошондон тартып сүрөтчу жалпы баарынын ишенимине кирип, байып жана аялы менен бактылуу жашап калыптыр.

13. Мазардан алыс эмес жерде бир киши жашаптыр. Бир жолу тұнқұсун мұрзөдөн аны чакырган үндү угуп, корккондон калтырап калат. Качан таң атканда, ал бул жөнүндө досторуна айтат.

Досторунун арасындағы бир әр жүрөк адам, әгерде кийинки тұнұ үн дагы чыкса, ал эмне экенин билүүгө бармакчы болот.

Кийинки тұнұ алдыңғы тұндөгүдөй үн чыгып, мазардын жанында жашаган адамды чакыра баштайт. Ал бул үндү угуп корккондон калчылдан туруп калат. Ал эми баатыр досу мазарга барып, үн чыккан жерди таап, үн салган ким экенин сурайт.

Жер астынан жооп чыгат: "Мен жер астына катылған кенчмин. Мен атын атап чакырган кишиге берилейин дедим эле, бирок ал коркups мага келбеди. Сен өтө әр жүрөк адамсын, сен мага татыктуусун. Эртен әрте менен үй-бүлө жана кызматкерлерим менен сенин үйүнө барам" — дейт.

Әр жүрөк адам: "Жакшы, мен сени күтөмүн. А сени кантип тосуп алайын?" — дейт.

Үн жооп берет: "Биз сага кечил болуп келебиз. Биринчи чайкануу расмисин жаса жана

Көз ачылуу, тазаруунун жолу

тазалан, бөлмөндү иреттеп, суу даярдап кой. Сегиз кесеге суюк ботко куюп, бизди күт. Качан биз жеп болгондо ар бирибизди ар башка бөлмөгө алып бар. Мына ошол жерде биз алтыны бар идишке айланабыз" — дейт.

Кийинки танда ал кандай айтылса, дал ошондой кылат. Чайканып, даарат алып, тазаланат, бөлмөлөрдү иретке келтирип, күтө баштайт. Көп узабай садага чогулткан сегиз кечил келет. Ал монахтарды үйгө чакырып, ар бирине ботко жана суу берип, андан кийин ар бирин мурдатан даярдалган бөлмөлөргө алып кирет. Бардык сегиз монах алтын толтурулган идишке айланып калат.

Бул жөнүндө ичи тар адам угат. Ал да алтындуу болгусу келет. Ал дагы өзүнүн бөлмөлөрүн тазалап, сегиз кечилди үйүнө чакырып, ар бирине ботко берип, андан кийин бурчтагы бөлмөгө камап коет.

Бирок кечилдер алтын болгусу келбей, ачууланышып, чuu салышат да сотко кайрылышат. Ошентип ичи тар адам камакка алынат.

Мазарга жакын жашаган, коркок адам да аны алтын кенч чакырып жүргөнүн билип, ал да кенчке ээ болгусу келип, кенч менин атымды атап чакыргандыктан, кенч мага тиешелүү деп чечет. Ал досунун үйүнө барып, алтын менен толтурулган идишти алууга аракеттенет. Бирок идиштерден жыландар чыга калат. Алар коркок адамды качырып калышат.

Бул жөнүндө падышага да белгилүү болуп калат. Ал алтын эр жүрөк адамга тийиштүү деп чечет. "Дүйнөдө баары дал ушундай түзүлгөн, — деп падыша насаат айтат. — Акылсыз адам ийгилик гана күтөт, бирок жалаң эле ийгилик боло бербейт. Бул формалдуу түрдө гана осуяттарды кармаган кишиге окшош, анын жан дүйнөсүндө чыныгы ишеним жок. Ошондуктан ал жан дүйнөнүн чыныгы бейпилдигине жете албайт."

II ГЛАВА

ӨЗҮН-ӨЗҮ ТАРБИЯЛООНУН ЖОЛУ

1. АКЫЙКАТТЫ ИЗДӨӨ

1. Аалам кантип түзүлгөн? Ал түбөлүкпү? Же качандыр бир кезде кыйрап жок болобу? Аалам чексизби? Же анын чеги барбы, бүтөбү? Коом кандай түзүлгөн? Коомдун кандай формасы идеалдуу? Эгерде көзүндү ачууга, жаркыроого жол албасан, бул суроолордун баарына жооп таппасан, анда баары көз ачылганга чейин өлүп калат.

Бир адам ууланган жебе менен жараланды дейли. Жебени сууруп, жарадарга жардам көрсөтүш үчүн, туугандары жана жакындары чогулуп, даарыгерди чакырышты.

Эгерде жарадар киши мындай десе эмне болот?
"Токтой тургула, жебени албагыла. Мен мага каршы кимдин атканын билгим келет. Ал аялбы, эрекекпи? Кандай адам ал өзү? Кандай жааны колдонгон ал? Чонбу же кичинеби? Жыгачтанбы же бамбуктан жасалганбы? Тепкичи эмнеден жасалган? Лозаданбы же тарамыштанбы? Жебе эмнеден жасалган? Ротанганданбы же тростниктенби?

Жебенин тирелиши кандай? Мен булардын баарын билгенге чейин күтө тургула, жебени ала көрбөгүлө."

Албетте. Ал мунун баарын билүүгө үлгүрбөйт, уу анын бүт денесине тарайт да, ал өлөт. Мындай учурда эң мурда жебени сууруп алып, уунун денеге тарап кетпеши үчүн баарын жасоо керек.

Ааламдын түзүлүшү кандай болбосун, коомдун кайсы формасы идеалдуу болбосун, биринчиден бизге түшүп турган коркунучту четтетүү керек.

Биздин ааламдын түбөлүк же түбөлүк эместигине карабай, жашоонун жалыны, оорулар жана өлүм, мун жана кайғы, азап жана кыйналуулар ар дайым бизге коркунуч туудуруп турат. Бул жалындан качуу үчүн биз көздү ачуунун, тазаруунун жолуна түшүшүбүз керек.

Будда эмне керек болсо, ошого окутат. Ал адамдар эмнени билүүсү керек болсо, аны билүүсү керек, эмнеден баш тартуусу керек болсо, андан баш тартуу керек, эмнени сицирүү керек болсо, ошону сицирүү керек, эмнеден көз ачылыш керек болсо,

ошондон көздү ачуу керек деп үйрөтөт, окутат.

Ошондуктан адам өзү тандаш керек. Эмне ал үчүн эң маанилүү, эмне ага эң зарыл экенин чечиш керек жана өзүнүн эң башкы маселесин чечүү үчүн жан дүйнөсү менен даярдык көрүүдөн баштоого тийиш.

2. Токойго дарактын өзөгү үчүн барган адам жалбырак жана бутактарды жыйнап алып, дарактын өзөгүн алдым десе – ал акылсыз адам. Кээде мындай да болот: дарактын өзөгүн алууну каалап туруп, адам анын ички жана сырткы кабыгын же тектайын алат да, дарактын өзөгүн алдым деп ойлойт.

Жашоо коркунучунан, карылыктан, өлүм жана оорудан, ошондой эле кайғы-мундуун коркунучунан, азап жана кыйналуудан куттулуу үчүн адам көзүн ачууга, тазарууга жол издейт. Бирок, кичине данкка жана урматка жетип, ошону менен канаттаныш, бой көтөрүп, мемменсинип, башкаларды кемсинге баштаган адамдар бар. Мындай адамдар жалбырак жана бутак алгандар, бирок дарактын өзөгүн алдык деп ойлошот.

Аз аракет жасап, эмне кааласам ошого жеттим деп ойлогон адамдар да бар. Алар ошону менен канааттанып, менменсинип, бой көтөрүп, башкаларды кемсинте баштайт. Мындай адамдар сырткы кабыкты алып, дарактын өзөгүн алдык деп ойлошот.

Жан дүйнөсүн анча-мынча бейпилдикке жеткирип, канааттанып калган адамдар да бар. Алар менменсинип, бой көтөрүп, башкаларды кемсинте баштайт. Мындай адамдар ички кабыкты алып, дарактын өзөгүн алдык деп ойлошот.
дарактын өзөгүн алдык деп ойлошот.

Кээ бир адамдар бар, иштин терең тамырына карап көрүүнү үйрөнүп алып, жетишкен ийгиликке чөмүлүп калат да, менменсинип, бой көтөрүп, башкаларды кемсинте баштайт. Мындай адамдар тактайды алып, дарактын өзөгүн алдык деп ойлошот. Бул адамдардын баары аракеттерин токтолуп, жалкоолукка бериле баштайт. Аларды кайрадан кыйналуу, азап күтүп турат.

Көз ачууну, тунууну көздөгөн адам үчүн урмат-сый, данкка жетүү максат эмес. Анча-мынча аракет, кээ бир жан дүйнөнүн бейпилдиги жана иштин терең тамырына карап көрүү жөндөмдүүлүгү максат эмес.

Эң алгач бул дүйнөдөгү өлүм жана жашоонун чыныгы табиятын тактап аныктап алуу керек.

3. Дүйнөнүн өз субстанциясы жок. Көөдөндөгү

Өзүн-өзү тарбиялоо практикасы

ойлорду жоготуунун жолдорун издоо керек. Жаңылуу сырткы шарттардан эмес, ал жан-дүйнөнүн өзүндө пайда болот.

Жандын каалосу жалын жагат, анда күйгөн адам кыйналат, азап тартат. Түнөргөн карангылыктан жанды адашуунун кара түнү капитайт, андан адамды мун жана кайты басат. Адашуунун үйүн да ошол жан курат. Көз ачылууну, тазарууну көздөгөн, дал ошол жан менен күрөшүш керек.

4. "Жаным менин, эмнеге бейопасызды издең чебелектейсің? Эмне үчүн тынчсызданасың, меинут да бейпил туралбайсың?

Эмне үчүн сен мени адашууларга алыш барып, ар түрдүү нерселерди жыйноого мажбурлайсың?

Кош башталганча буурусундун тиши сынып калса жерди айдоого мүмкүн болбогондой эле, мен да ошондой болдум. Сансыз ирет жашоо жашасам да, мен түбөлүк адашуунун океанында жүрүп, өз жанымдын жерин айдай албадым.

Жаным менин, сен мага хандын өмүрүн бердин. Кайырчынын өмүрүн берип, кайыр суроого мажбур кылдын.

Сен мага кудайлар дүйнөсүндө да жашоо бердин, анда мен гүлдөп жашоо откөрдүм. Мага тозокто да жашоо бердин, анда мени отко салып күйгүзүштү.

Акылсыз жаным менин, сен мени ар түрдүү

жолго салдың. Ушул кезге чейин баш көтөрүүсүз сени ээрчип, сенин эркинде карши эч качан чыкпай келдим. Бирок мен эми Будданын окуусун билдим. Эми менин тынчымды алба, жолтоо болбо мага. Азап тартуудан бошонуп, тезирээк көзүм ачылуусуна, жаркыроого жетүүгө мүмкүндүк бер.

Жаным менин, эгерде сен акыйкатка жетсен жана түшүнсөң, дүйнөдө эч нерсе субстанцияга ээ эмес экенин, дүйнөдө баары агып, баары өзгөрүп турганын, эгерде сен ар нерсеге байлануудан бошонсон, нерселерди меники деп эсептөөдөн жана ач көз талап кылуудан, ачуу жана акылсыздыктан кутулсан, анда сен бейпилдик, тынчтык табасын.

Эгерде сен акылдын кылышы менен ач көздүктүн бутагын үзө чапсан, өзүндүн кызыкчылыгың жана пайдан үчүн, данк жана атак үчүн тырбаландабасан, анда сен бейпил-тынчтык аласың.

Жаным менин, сен мени тазаруунун жолуна салдың. Эмне үчүн сен азыр тынчың кетип, турмуштук кызыкчылык жана данк үчүн кам көрө баштадың?

Жаным менин, формага ээ болбогон жана алга шашып чуркап кеткен, отүүгө эң кыйын болгон адашуунун океанынан отүүгө мүмкүндүк бер мага. Буга чейин мен сөз кайтаруусуз баары боюнча сага баш ийип келдим.

Эми сен мага баш ий. Кел бирге Будданын

окуусун ээрчийбиз.

Жаным менин, тоолор да, дарыялар да, дениздер да — баары озгөрөт, баарында кайги-азап толтура. Бул дүйнөдө каерден ырахат тапса болот? Будданын окуусун ээрчип, кел тезирээк тазаруунун жээгине отобүз."

5. Эгерде адам чын ниеттен көз ачылуу, тазарууга умтулса, ушундай жол менен өз жаны менен күрөшүп, майтарылгыс эрки менен алга баса берет. Адамдар ага карап құлсө да, кулак салып койбойт. Аны муш менен токмоктосо да, таш менен урса да, кылыч менен чапса да, ал ачууга алдырбайт, андан алыс болот.

Эгерде анын башын курч араа менен араласа да, анын жаны бүлүнүп-чөгүүнү билбейт. Эгерде анын жаны түнөрүп калса, анда ал Будданын окуусуна ишенбейт.

Аны мыскылдап құлұп жатса да, кемсинге да, муш менен уруп, таяк, кылыч менен чапқыласа да анын жаны кебелип койбойт. Мындан Будданын окуусуна анын ишеними гана бекемделет.

Көз ачылуу, тазарууга жетүү үчүн, жетип болбоско жетүү керек, чыдагыска чыдап, колунда болгон нерсенин баарын башкаларга берүү керек.

Эгерде көз ачуу, тазарууга жетүү үчүн бир күндө бир дан күрүч жеп, күйүп жаткан отко кириүү керек десе, бул сөздү аткарууга даяр болуш керек.

Бирок, жакынына өзүндүкүн берип, бердим деп ойлобоо. Жакшылык жасап, жакшылык жасадым деп ойлобоо. Ушундай кылуу керек, анткени мындай кылуу туура жана ақылдуулук. Бул ақыркы кийимин баласына берген, бирок баласына кийим бердим деп, ооруу баланы карап турup, карап жатам деп ойлобогон эне сымал.

6. Байыркы-байыркы заманда бир хан жашаган. Ал ақылдуу жана башкалардын азабына тен қайтырган, өз элин сүйгон. Анын хандыгы бакубат болуп, баары тынчтыкта жана ынтымакта жашаган. Ал Будданын окуусун урматтап, эгерде ким аны асыл окууга ўрөтсө, ага алтын-зер белек кыларын бүткүл хандыгына жарыя кылган.

Хандын акыйкattты таанып-билүүгө жасаган бул умтулуусу кудайлар дүйнөсүн да тандандырган. Бир кудай аны сынап көрүүнү чечти, бул умтулуу чыныгыбы же жокпу деп кудай шайтанга айланат да. Хандын сарайынын дарбазасын такылдатып келет.

"Мен билем асыл окууну. Бул жөнүндө ханга билдиригиле" — деди ал сакчыга.

Бул жөнүндө угуп, хан кубанды, урмат менен шайтанды ичкери киргизип, окуу жөнүндө айтып берүүнү өтүндү. Ошондо шайтан кылыштай коркунучтуу тиштерин шакылдата көрсөтүп, минтти: "Мен азыр отө ачкамын. Ачка бойdon окута албаймын".

Хан ага сыйтамак сунуштады, бирок шайтан: "Мен тириү адамдын каны жана эти менен тамактанам" – деп жооп кылды.

Анда ханзаада өзүн тамакка сунуштады, шайтандын ач курсагын тойгузуу үчүн. Ханыша да өзүн тамакка сунуштады. Шайтан экөөн тең жеп алды, бирок ачкалыгын жазбай, хандын өзүн да жешти талап кылды.

Хан буга акырын жооп берди: "Мага өз өмүрүм аянычтуу эмес. Бирок сен мени жеп койсон, мен кантип сенин окуунду билем? Кел мындай кылалы: сен мени окутуп бүткөн соң, жей баштайсың."

Шайтан окута баштады: "Нысапсыздыктан тынчсыздануу жаралат. Нысапсыздыктан коркунуч туулат. Нысапсыздыктан, ач көздүктөн арылган адам тынчсызданууну билбейт. Ал эч нерседен коркпойт." Бул сөздөрдү айтып, шайтан кудайга айланды. Ошону менен бир убакта ханзада жана ханыша да тирилди.

7. Байыркы-байыркы заманда Гималайда акый-катты издеген кечил болуптур. Ал адашуудан арылуу үчүн гана окуу издеген. Башка ага эч нерсе керек эмес эле. Ал бул дүйнөдөгү алтын-зерди да каалабаган. Кудайлар дүйнөсүндө да гүлгө батууну эңсебеген.

Кечилдин мындай умтулуусуна кудайдын назары түшүп, аны сыноо үчүн шайтанга айланып,

Гималай тоолоруна түшүп келет.

"Дүйнөдө баары өзгөрөт, пайда болот жана жоголот" — деп ырдап кирет.

Кечил бул ырды угуп кубанды. Ыр ал үчүн суусап чаңкаганга булактын шылдырындай, туткунга эркиндиктей туюлуп жатты. "Бул чыныгы акыйкат, чыныгы окуу. Бул дал мен издеген," — деп ойлоп, ырдап жаткан адамды табууга айланасын карады. Бирок коркунучтуу шайтанды көрдү. Аң-таң кала, кантсе да ага жакындады.

"Сен ырдап жаттыңбы ырды? Эгерде сен ырдасаң уландысын да ырдап бер мага" — деп суранды ал.

Шайтан минтти: "Ооба, бул мен ырдагам. Бирок мен азыр ачкамын, ошондуктан ырды улай албаймын".

Кечил кайрадан суранды: "Суранам сенден ырдын уландысын ырдап берчи мага, бул ырда мен издеген ыйык акыйкат жашынып турат. Бирок бул ыр аягына чыга элек. Мага аягына чейин ырдап берчи".

Бирок шайтан жок деп баш чайкады: "Мен азыр отө ачкамын. Эгерде тириүү адамдын этин жеп, канын ичсем ырды уланта аламын" — деди.

Анда кечил убада берди, эгерде шайтан өз ырын аягына чейин ырдаса, ырды аягына чейин уккан соң ал кечилди жеп алат.

Шайтан ырды аягына чейин ырдады. Мына,

ошол ыр: "Дүйнөдө баары өзгөрөт, пайда болот, жок болот. Эгерде төрөлүү жана өлүүгө умтуулган байлануудан бошонсо, тынчтык жана бейпилдикке жетүү мүмкүн".

Кечил ырдын сөзүн даракка кесип, ташка оюп жазды да, даракка чыгып, шайтандын араанына боюн таштады. Мына ошол ирмемде шайтан кайрадан кудайга айланып, учуп келаткан дербишти тутуп алды.

8. Байыркы заманда Садапрарудита деген киши жашаган. Ал көзүн ачууга, акылын тазартууга жетишүүнү қөксөгөн. Ал өзүн толук бойдон көзүн ачууга, акылын тазартууга арнап, ыңгайын көздөп пайда көрүүгө да, данкка да көңүл бурган эмес. Бирде асмандан үн жанырды:

"Садапрарудита, чыгышка жөнө. Суук менен ысыкка карабай, даңқ, шерменделикти да көңүлүңө албай эч жакка бурулбай, түз баргын. Жакшылык менен жамандыкты четте калтырып, чыгышка жөнө. Ошондо чыныгы октууучуга жетесиң, анан акылың арылат".

Садапрарудита кубанып, акылын арылтууну қөксөп, асман айткан жакты көздөп чыгышка жөнөдү. Ал ачык талаада, ачык асман алдында жана тоолордо түнөп жүрдү. Жат өлкөлөрдөгү куугунтукту, кемситүүнү көтөрүп жүрдү. Өзүнө күлазык камдап алыш үчүн, маңдайынан тер ағызып, кээде мандикер да түшүп

иштеди. Акырында ал чыныгы окутуучуну таап, окуучу кылыш алууну суранды.

Айтыдып жүргөндөй, жакшылык қылууну көздөгөн адамдын жолунда көптөгөн тоскоолдуктар бар. Акылын арылтууну көксөгөн Садапраудитанын жолунда, ошондой көптөгөн тоскоолдуктар болду.

Окутуучусуна белек қылууга жыттуу чөптөрдү жана гүлдөрдү сатып алуу үчүн, ал жумуш табууну ойлоду. Бирок, эч ким аны жумушка албады. Ал кайда барбасын ибилистин кол астындагыларга туш келип жатты. Акылын тунутууга жол чынында кыйын жана машакаттуу болду.

Окутуучудан ыйык окууну алып, ал аны жаза албай турду, анткени анын кагазы да, калеми да жок эле. Мына ошондо ал бычакты алып, колун кесип, жарааттагы кан менен окутуучу ага ачкан акыйкатты жазып алды. Мына ошентип ал ыйык акыйкатка жетти.

9. Байыркы-байыркы заманда Судхана деген бала жашады. Ал дагы акыйкатты издең, акылын арытууну көксөп жүрдү. Балыкчыга барып, деңизде балык тутуп, ал деңиздин мыйзамын үйрөндү. Оорулуу адамдарды дарылаган дарыгерлерден ал адамдарга боор ооруу керектигин билди. Ал эми бай

кишиден, ар бир нерсенин өз баасы бар экенин билди.

Сүкүт салып отурган дербишке келип, сүкүт өзүнүн бейпил жан дүйнөсү, сырткы көрүнүшүнө да таасирин тийгизип, мөөрүн басарын, башкалардын дилин да тазалап, адамдарга укмуштай таасир кыларын билди. Асыл жандуу аялды жолуктуруп, башка адамдарга кызмат кылууга даярлыгын көрүп таң калды. Кечилге кезигип, өзүн аябай сыноого салган, акылын арылтууну көздөп чыныгы акыл арылтууга жетишүү үчүн көз тайгылткан зоолорго чыгып, от кечип өтүү керектигин ал түшүндү. Ошентип, эгерде жан кааласа, көз эмнени көрүп, кулак эмнени укса, анын баары окуу болуп каларын бала түшүндү.

Алсыз аялдын да тунууга жөндөмдүү жан-дили болоорун, балдарда да көчөдө ойногон өз дүйнөсү болорун ал түшүндү. Ал эми момун жана боорукер адамдан билди, табият мыйзамдарына баш ийген жанда акыл-эс болорун момун жана боорукер адамдан билди.

Фимиам чегүүдө да Будданын окуусу бар. Гүлдөр менен жасалгалоо онорүндө да жан-акылды тунутууга жол бар. Бир жолу токойдо дем алыш жатып, куурай баштаган дараектын бутагынан жаңы жаш бутактын өсүп жатканын ал көрдү. Ошондо жердеги жашоонун бейопасыздыгынын акыйкаттыгын билди.

Күн нуру күндүзү, жылдыздардын жымыны түнү

Судхананын тунууну көздөгөн жанын жууп жатты.

Бала болгон жерден көз ачылуу, тазаруунун жолун издеген, ал бардык жерден жакшы таалим алыш жана бардык жерден көз ачылуу, тазаруунун үлгүлөрүн көргөн.

Акыйкатта тазарып жаркыроого жетишүү үчүн, өз жан дүйнөндүн чебин коргоп, аны жасалгалоо керек. Мээрим-эреркөө менен өз жан дүйнөндүн чебинин дарбазасын ачып, ичинде Будданы өзүндүн ыйыгындай сактоо керек. Ишенимдин гүлүн тартуулап, фимиам кубанычын тартуу керек.

2. ТАЗАРЫП-ЖАРКЫРООНУН АР ТҮРДҮҮ ЖОЛДОРУ

1. Тазарып-жаркыроону көксөгөн адам, үч илимге каныгыш керек, тактап айтканда: осуяттарды, жанды жана акыл эсти бир нукка топтой билүүгө жетишүүсү зарыл.

Осуяттар деген әмне? Тазарып-жаркыроонун жолуна түшкөн адам эле әмес, ар бир адам осуяттарды аткаруусу керек. Ал өзүнүн жаны жана денин көнүл кое карап, беш сезүү органдарынын жолун катуу коргоп, эң кичинекей күнөөдөн да качып, жакшылык жасап жана өзүн рухий жактан оствүрүү үстүндо иштеш керек.

Жанды бир нукка топтоо деген әмне? Бул ны-

Өзүн-өзү тарбиялоо практикасы

сап кылуу, алкым араанынан кутулуу, жаман иштерден алыстап, акырындап жан-дүйнөнүн бейпилдигине жетишүү.

Акыл деген эмне? Бул деген төрт акыйкатты билүү. Ал акыйкattар томонкүлөр: азап тартып, кыйналуунун акыйкаты, кыйналуунун себептери-нин акыйкаты, кыйналууну жоготуунун акыйкаты, жана кыйналууну токтотуунун жолунун акыйкаты.

Ушул үч илимди изилдеп үйрөнгөн кишини, Будданын окуучусу деп аташат.

Эшек, сырткы кебетеси менен да, үнү менен да, уйга окшошпойт, мүйүзү да жок, бирок уйга окшошмун, уймун деп, уйларды ээрчисе да, аны эч ким уй дебайт. Дал ошондой эле, мына ушул үч илимди окуп үйрөнбөстөн туруп, бирок, тунуп жаркыроону издел жана Будданын окуучусумун деген киши, өтө эле акылсыз.

Күзүндө түшүм жыйнап алуу үчүн, дыйкан жазында биринчиiden жерди айдайт, үрөн себет, сугарат, эгинди отоо чөптөн арылтып чабат. Дал ошондой эле, тазарып-жаркыроону каалаган киши да, сөзсүз үч илимди изилдеп-үйрөнүш керек. Дыйкан канча каалабасын бүгүн сепкен үрөнү, бүгүн эле чыгып, эртеси баш байлап, бүрсүгүнү эле түшүм жыйнап ала албайт, бул мүмкүн эмес. Дал ошондой

эле адам да, көзүн ачууну, акылын арылтууну ойлогон, ошону издеген, бүгүн эле турмуштун кумарларынан арылып, эртең эле байланган көнүмшөрүнөн бошонуп, бүрсүгүнү көзүн ача албайт.

Жерге түшкөн үрөн, дыйкандын көптөгөн эмтегинен кийин жана мезгилдин алмашуусунан сон жайкала өсүп, барсая дан алат. Дал ошондой эле көзүн ачууну көксөгөн да, осуяttарды үйрөнүп, жан жана акылын топтой билип, акырындык менен турмуштук кумардан, көнүмш адаттардан арылып, эң аягында көзүн ачып, акылын байытууга жетишет.

2. Бул дүйнөдө даңкты жана байлыкты көксөгөн, арааны ачылып жулунган адамдын, акылын байытып, көзүн ачуучу жолго түшүүсү кыйын. Анткени бул дүйнөдө жыргалга батып, ырахат алуу жана көз ачуу, тазаруу жолунда ырахат алуу таптакыр башка нерселер.

Биз алдын ала көрсөткөндөй, баарынын себеби жанда. Эгерде жан бул дүйнөдө жыргалга чөмүлсө, жанылуу жана кыйналуу төрөлөт. Эгерде жан көз ачып, акыл байытууну көздөсө, көзү ачылуу жана ырахаттануу төрөлөт.

Ошондуктан көзүн ачууну издеген адам, өзүнүн жан дүйнөсүн тазалап, Будданын окуусун ишенимдүү ээрчип, осуяttарды аткаруусу керек. Эгерде

осуяттарды бузбай кармап аткарса, ал жанынын топтолушуна жетишет. Эгерде жанын топтоого жетишсе, анын акылы байыйт. Ал эми тунук акыл көздүн ачылуусуна алып келет.

Акыйкатта мына ушул үч илим, көздү ачуунун, акылды арылтуунун жолу. Мына ушул үч илимди окубагандыктан, адамдар көп убакыт бою адашып жүрүштү. Алар көздү ачуунун жолуна түшүп, башкалар менен чырлашпай, өз жан дилин тазалап, тынч ойлонуу жүргүзүп, тезирээк акылын арылтып, көзүн ачуусу керек.

3. Эгерде үч илимди дааналап бөлсөк, бул анда сегиз курамдуу туура жол болот, төрт туура көз караш, төрт туура жүрүүнүн эрежеси, беш кубат жана алты көнүмүш адат.

Сегиз курамдуу туура жол — бул туура көз караш, туура ойлонуу, туура сөз сүйлөө, туура иш, туура жашоо жүргүзүү, туура умтулуу, туура эске тутуу жана туура көңүл кое билүү.

Туура көз караш — бул деген, төрт акыйкatty билүү, себептүүлүктүн акыйкattыгына ишенүү жана нерселерге туура көз караш менен кароо.

Туура ойлонуу — бул демек, каалоолорго алдырбоо, алсам деп жулунбоо, ачууланбоо жана башкаларга зыян келтирбөө.

Туура сөз сүйлөө — бул демек, калп айтпоо, кер аяктанып ойду-кырды сүйлөбөө, жаман айтпоо жана эки жүздөнбөө.

Туура иш — бул демек тириүү жандыктарды өлтүрбөө, уурулук кылбоо жана ойнош күтпөө.

Туура жашоо жүргүзүү — бул демек адамды уят кылчу жашоодон качуу.

Туура умтулуу — бул демек дайыма, жалкоолонбой, туура максатка жетүүгө талбай күч жумшоо.

Туура эске тутуу — бул демек иш-аракеттин ойлонулуп жасалышы.

Туура көнүл буруу — бул демек ичтен көнүл коюп, туура максаттарды өз алдына тартуу жана акылды арылтуу.

4. Төрт көз караш төмөнкүлөр:

Адам денеси жаманаттыланган, ага байлануунун кереги жок.

Кандай сезим болбосун кыйналууну жаратат.

Адам жаны дайыма кыймылда, ал тынымсыз озгөрүп турат.

Өзүн-өзү тарбиялоо практикасы

Бул дүйнөдө баары себеп жана шарттан болуп турат, ошондуктан бул жарыктыкта түбөлүк нерсе жок.

5. Туура жүрүүнүн төмөндөгүдөй төрт эрежеси бар:
Пайда боло элек жамандыкты четтетүү.
Пайда болгон жамандыктын жолун тосуу.
Жакшылыктын пайда болушуна көмөктөшүү.
Пайда болгон жакшылыкты өстүрүү.
Ар бир адам, туура жүрүүнүн ушул төрт эрежесин аткаруу керек.

6. Беш кубат төмөнкүлөр:
Ишенүү.
Чын дилден аракет кылуу.
Жасаар кадамыңды ойлонуу.
Байкоо.
Өз акылыңды байытуу.
Мына ушул беш кубат көздү ачууга алпарат.

7. Алты көнүмүш адат — бул марттык, осуяттардын талабын аткаруу, чыдамдуулук, аракетчилдик, байкоочулук жана акыл-эстүүлүк. Эгерде ушул алты кадимки көрүнүштү бойго синирсе, анда адашуунун жээгинен ачылуу, тазаруунун жээгине өтүп кетүү мүмкүн.

Марттык — демек сарандыкты жеңүү, осуяттарды аткаруу — демек туура иштерди кылуу, чыдамдуулук — ачууланбоо, аракетчилдик — жалкоолукту четтетүү, байкоо — жанды тынчтантуу, акыл — акылсыздын көзүн ачуу жана наадандын дилин агартуу.

Марттык жана осуяттарды аткаруу — чептин пайдубалы, Будданы эрчүүнүн негизи болот. Чыдамдуулук жана аракетчилдик сырткы балээден коргогон бекем дубаллар. Байкоо жана акыл — бул коргонуунун жана жашоого, өлүмгө байлануудан качуунун куралы. Булар салгылашкан чыккан жоокерге аскердик курал болуп кызмат кылат.

Сураганга берүү — бул кайыр берүү, бирок чыныгы кайыр берүү эмес. Чыныгы кайыр берүү — эч ким сурабаган кезде да жаны, боору ооруп берүү. Кээде берүү — бул чыныгы кайыр берүү эмес. Чыныгы кайыр берүү — дайыма кайыр берүү.

Эгерде адам бергенден кийин кыйылса, же менменсинип мактанса, бул чыныгы кайыр берүү эмес. Чыныгы кайыр берүү бул адам өз ишине, кадамына қубануусу, кимге бергенин, эмне бергенин жана өзү бергени жөнүндө да унутуп калуусу.

Өзүн-өзү тарбиялоо практикасы

Туура курмандык кылууда сыйдын артын күтпөйт, ал боорукерликтен жасалат жана өзүнүн да, башканын да көзү ачылып, акылы тазаруусун каалайт.

Кембагал, эч кандай байлыгы болбой туруп, адам да жасай ала турган жарыктыкта жети курмандык бар. Биринчиден физикалык курмандык кылуу. Бул өз әмгеги менен кызмат кылуу, мунун эң жогорку формасы өзүн-өзү курман кылуу, бул жонүндө кийинки болукто сөз болот. Экинчиден, рухий курман чалуу. Бул сезимтал жана аярлык менен айланадагы адамдарга жана нерселерге мамиле кылуу. Үчүнчүдөн, көздөр менен курман кылуу. Айланадагыларды мелүүн бейпилдикке бөлөгөн бул мээримдүү жана алпейим көз караш. Тортүнчүдөн, сөздөр менен курмандык кылуу. Бул түшүнүү жана көнүл буруу сөздөрү. Бешинчиден, жумшак жүз менен курмандык кылуу. Бул жүздөгү жылуу жылмайуу. Алтынчыдан, орун менен курмандык кылуу. Бул демек өз ордуунду башкаларга бошотуп берүү. Жетинчиден, өз үйүн менен курмандык кылуу. Өз үйүндөн башкаларга түндөсү орун берүү. Бардык ушул курмандык кылууларды, ар бир адам өзүнүн күндөлүк турмушунда жасай алат.

8. Илгерки заманда Саттва деген ханзаада болуптур. Бирде ал эки улуу агасы менен токойго көнүл ачканы барат. Токойдо алар жети бала төрөгөн жолборсту

көрөт. Жолборс ачка болгондуктан, өзүнүн балдарын жеп алгысы келет.

Эки чоң агасы коркуп, качып кетишет. Жалгыз Саттва ханзаада өз денесин курман чалып, жолборсту тойгузууну чечет. Ал жогору аскага жөрмөлөп чыгып, өзүн жолборско жем кылып таштады. Тойгон жолборс өз балдарына тийбеди.

Ханзаада Саттванын жаны бир гана тазарууну көксөгөн эле.

Менин денем оной талкаланат жана өзгормо. Ушул кезге чейин мен эч кимге курмандык кылбадым, болгону денемдин камын көрдүм. Эми мен өз денемди курман чалып, жолборско берем, ачылууга, тазарууга жетиш үчүн, ушинтип чечип, ханзаада өз денесин ач жолборско курман чалды.

9. Будданын чыныгы жолун жолдоочу, жандын төрт абалына жетиш керек. Ал: кайрымдуулук, боорукерлик, кубаныч жана илберинки тактык. Кайрымдуулукка жетишүү — бул демек нысаптын басымынан кутулуу. Боорукерлик — бул демек ачууланууну токтотуу. Кубанычка жетүү — демек кыйналууну токтотуу. Илберинки тактыкка жетүү — демек жакшы кызматка жана таарынычка илберинки так мамиле жасоо.

Адамдарга бакыт жана жыргалчылык берүү — бул улуу кайрымдуулук. Адамдардын кыйналуусун жана кайғы-азабын токтотуу — бул башкаларга улуу

Өзүн-озу тарбияллоо практикасы

кыйнала билүү. Адамдарга кубаныч менен кайрылуу – бул улуу кубаныч. Баарына жана бардык нерсеге бирдей мамиле кылуу, эч нерсени бөлбөө – бул улуу илберинки тактык.

Ушундай жол менен өз жан дүйнөсүн өстүртүп, улуу кайрымдуулукка, улуу боорукерликке, улуу кубаныч жана улуу илберинки тактыкка жетүү керек, булар нысаптын агымынан, ачуудан, кыйналуудан, сүйүү жана жек көрүүдөн куткарал. Бирок жаман ниеттерди кууп жиберүү кыйын, эң жакшы көргөн итиңдөй, октон качкан эликтей жакшы ниеттер болсо оодой жоголот. Ага кошумча жаман ниетти жууп салуу кыйын, ал ташка тамга баскандай. А жакшы ниеттер оной жуулуп кетет, сууга жазылган тамгадай. Ошондуктан көздү ачууга, тазарууга жетүү өтө кыйын.

10. Азиретинин окуучусу Сронада бай үй-бүлөдө төрөлгөн. Ал туулгандан мажирөө жана оорукчан бала эле. Азиретини кезиктирип, анын окуучусу болуп калды, окуунун эрежесине карап, ал өзүн түрдүү сыноого салды. Кан агыза буттарын чапкылады, бирок көзүн ачууга жетишке албады.

Сронаны аяп Азирети мындай деди: Сронада, туулган үйүндө арфада ойногонду үйрөнсөн керек, эгерде кылды өтө катуу же өтө бош тартып койсо жакшы добуш, үн чыкпасын билесин. Жакшы үн

алуу үчүн, кылды катуу да эмес, бош да эмес, кандай керек болсо дал ошондой тартуу керек.

Көз ачылуунун, тазаруунун жолу да ушуга окшош. Эгерде жалкоолонсоң ачылууга, тазарууга жетпейсін, бирок ото эле берилip аракеттенсөң керек болгондон ашыра жасап, анда да ачылууга, тазарууга жетпейсің. Чен-өлчөмдү билүү зарыл. Бул кеңешти угуп, аны аткарған Сронада, көп узабай көзү ачылууга, тазарууга жетти.

11. Илгерки убакта беш түрлүү куралды эң мыкты пайдалана билген ханзаада жашаптыр. Окуусун аяктап, ал үйүнө кайтат. Үйүнө баратканда ал талаада бүт жүнү май менен капиталган желмогузду жолуктурду.

Желмогуз ханзаадага жөнөдү. Ханзаада жаа менен атты, бирок жебе желмогузга эч кандай зыян келтирбей майлуу жүнгө жармашып калды, кылыш да, алебард да, таяк да, найза да жүнгө жармашып калды, желмогузга эч кандай зыян келтирбей. Куралсыз калган ханзаада, желмогузду колу менен уруп, буту менен тепти, бирок колу да, буту да желмогуздин жүнүнө жармашып, ханзаада өзү абада илинип калды. Ал башы менен желмогуздин көкүрөгүнө сүздү, башы да жүнгө жармашып калды.

Ошондо желмогуз айтты: "Эми сен менин колумдасың. Мен сени азыр жеймин".

Өзүн-өзү тарбиялоо практикасы

Бирок ханзаада күлүп жиберди. "Сен, менде эч кандай курал калбады, мени куралсыз деп ойлойсунбу? Жок, менде дагы бир — алтын куралым калды. Эгерде сен мени жутуп алсаң, ал сени ичинден талкалайт."

Коркуп кеткен желмогуз: "Кантип ошондой болсун?" — деп сурады. "Акыйкаттын күчү менен" — деп жооп берди ханзаада.

Ошондо желмогуз ханзааданы бошотуп, анын окуусун алыш, ошондон бери жаман иштерди кылбай калды.

12. Эгерде өзүн жасаган кадамындан уялбасаң жана башкалардан уялбасаң, бул коомдогу тартипти бузат. Эгерде өзүндөн жана башкалардан уялсан, бул тартипти кармоого жардам берет. Анткени, уялуу сезими бар адамдар өздөрүнүн ата-энесин, окутуучусун жана улууларын сыйлашат. Мындан ага-ини жана эже-синди арасында да тартип сакталат. Акыйката, өз кадамына жана ишиңе карап көрүү, өзүндүн жана башкалардын ишине уялуу маанилүү.

Эгерде адам тобо кылса, күнөө, күнөө болбой калат. Эгерде тобо кылбасаң, күнөө түбөлүк күнөө болуп калат да адамдын абириин кыйнайт.

Туура окууну угуп, ал жөнүндө көп ойлонуу, окуп жана анын эрежесин аткаруу керек. Ошондо окууну үйрөнүп-билүүгө болот. Эгерде адам угуп турса

да окуу жөнүндө ойлонбосо жана анын эрежесин аткарбаса, ал ага жете албайт.

Ишеним, уят, жупунулук, аракетчилдик жана акыл — булар дүйнөнүн улуу күчтөрү. Алардын ичинен башкысы — акыл, калган тортөө акылдын күчүнө күч кошот.

Көздү ачууга, тазарууга баратып, майда-баратка алагды болбоо, убакытты кур сөзгө жумшабоо керек, көп уктабаш керек. Булардын баары туура жолдон тайдырат.

13. Бирдей баратып, көздү ачууга, тазарууга, кээ бирөөлөр ага эрте жетет, башкалар кеч жетет. Ошондуктан башкалар ачылууга, тазарууга тез жетишсө, капа тартуунун кереги жок. Жаа тартып атууну үйрөнө баштаганда, биринчи убактарда жебелер бутага сейрек тийет. Бирок тынбай машыкса, жебелер бутага тез-тез тийе баштайт. Ар дайым ийри-буйру болуп дарыя агат, бирок акыр аягында баары бир деңизге куят. Көз ачылууга, тазарууга жетүү да дал ошондой. Эгерде аны издөөнү улантса, анда сөзсүз ага жетүүгө болот.

Биз жогоруда белгилегендей, көз көргөндүн баарында, окуу жашынып турат. Дал ошондой эле, баарында көздү ачууга, тазарууга түрткү бар.

Фимиам чегип отуруп, жыпар жыттын абага кандай тараганын байкаган бир адам болуптур. Жыпар жыт бар, ал жок, ал эч кайдан келбейт да,

Өзүн-өзү тарбиялоо практикасы

кетпейт да деп айтсак да болот. Муну фимиам чеккен киши ачканда, ал көзү ачылууга, тазарууга жетишти.

Жолдо баратып бутуна тикен киргизип алган адам болуптур. Тикен кирген жердеги ооруудан, ал дайым өзгөрбөй турган жандын жоктугун, ар түрдүү факторлордун таасиринен жан өзгөрүп турарын билди. Мисалы, тынчсызданганда жан нысаптын кумарына айланат, а жоошуп мемирегенде ал сулуу болуп кубулат. Муну билген киши көзү ачылууга, тазарууга жетишти.

Бир сараң адам өзүнүн тойбогон нысабы жөнүндө ойлоп отуруп, нысаптын отун акылдын жалынына айланып кетет деген бүтүмгө келиптири. Мына ушуга жеткенде, ал көзү ачылууга. тазарууга жетишти. "Жаныңды тегиз карма. Эгерде жаның тегиз болсо, бул дүйнөдө жер да тегиз болот". Бир адам бул окууну угуп: "Бул дүйнөдөгү ар түрдүүлүк, жандын ага кандай карашына көз каранды"-деген тыянака келет. Качан муну билгенде, ал көзү ачылууга, тазарууга жетти. Мына ошондуктан, көз ачылууга, тазарууга түрткү берүүчү өбөлгөлөр чексиз.

3. ИШЕНИМДИН ЖОЛУ

1. Үч асылдыка кайрылган адам, тактап айткан-

да Буддага, анын окуучуларына жана сангхеге б.а. будда коомуна кайрылса, ал Будданын окуучусу деп аталац. А Будданын окуучусу осуяты, ишенимди, марттыкты жана акылды кармайт.

Окуучу беш осуяты кармаш керек: тирүү жандыктарды өлтүрбөө, ууруулук кылбоо, ойнош күтпөө, калп айтпoo жана шарап ичпөө.

Будданын акыл-рухуна ишениүү — бул окуучунун ишеними. Нысаптын ағылышынан жана сарандыктан куттулуу, курмандык қылуу — бул окуучунун марттыгы. Себептүүлүк акыйкаттуулугуна жетип, дүйнөдө баары ағып, баары өзгөрүп туруусун билүү — бул окуучунун акылы.

Мисалы, чыгышка карай ийилген дарак, качан ал кулаганда, ал сөzsүз чыгышка карай кулайт, адам да дал ошондой, Буддага терен ишениүүчү жана анын окуусун кармоочу, качан анын өмүрү соңуна чыкканда, ал сөzsүз түрдө Будданын дүйнөсүндө төрөлөт.

2. Будданын окуучусу — бул үч асылдыкка ишенген адам: Буддага, анын окуусуна жана будда коомчуулугуна.

Будда — көзү ачылган жана арылган адамдарды куткаруучу адам. Будда эмнеге окутса, бул — окуу. Окууну карманп, туура жол менен бараткан будда коомчуулугу — бул бир туугандык коому.

Өзүн-өзү тарбияллоо практикасы

Будда, окуу жана будда коомчулугу, өз-өзүнчө болсо да, бирдиктүү бүтүндүктү түзөт. Будда окуудан көрүнөт, байкалып бар болот, окуу болсо будда коомунда өмүр сүрөт, жашайт. Ошондуктан бул үчөө бирдиктүү.

Окууга жана будда коомуна ишенүү — бул демек Будданын өзүнө ишенүү. Буддага ишенүү-окууга жана будда коомчулугуна ишенүүнү билдириет.

Мындан келип чыккандай, адамдар бир гана Буддага ишенип, көзүн ачууга, тазарууга жетет жана куткарыла алышат. Анткени Будда бардык адамдарды өзүнүн балдарындай сүйөт, эгерде адамдар да Буддага, балдар ата-энесине ишенгендей ишенсе, алар сөзсүз Будданы ак көрүшүп, куткарылышат.

Буддага ишенген адам, дайыма, анын жарыгы жана аңқыган жыпар жытына бөлөнөт.

3. Бул дүйнөдө Буддага ишенүүдөн артык нерсе жок. Эгерде адам өмүрүндө Будданын ысымын бир гана жолу угуп, ага ишенип кубанса, ал адамга эң чон бакыт жылмайып жүзүн бурду деш керек.

Ошондуктан Буддага ишенүүнүн кубанычын татып көрүү үчүн, бул дүйнөдө жалбырттап күйүп жаткан отко кириүүгө да болот.

Акыйкатта Будданы кезиктируү өтө кыйын, анын окуусун айтып жүргөн кишини да кезиктируү эң кыйын. Андан да кыйыныраагы – бул окууга ишенүү.

Азыр Сиз ошол жөнүндө айтып жүргөндү кезиктиридициз, кезиктируүгө кыйын болгон угууга кыйын болгон, окууну уктуңуз. Жашоодо сейрек кездешүүчү мындай учурду кетирбей Буддага ишенүү керек.

4. Ишеним – бул адамдын эң жакшы жолдоочусу, бул дүйнөгө чыккан саякатындағы азыгы, анын эн кымбат асылдыгы.

Ишеним — бул колдор, Будданын окуусун кабыл алыш жаткан, бардык жакшыларды кабыл алыш жаткан таза колдор. Ишеним бул-от. От жамандыктарды күйгүзүп жана адамдын жанын тазалайт. От адамды туура жолго баштайт. От адамды Будданын жолуна түшүүгө түрткү берет. Ишеним адамдын жан дүйнөсүн бай кылат, алкымды жана кекирейүүнү тыят, адамды жөнөкөйлүккө окутат. Анын жардамы менен акыл жаркылдап, иш-аракеттер жаркын болуп калат. Кыйынчылыктардан чегинип кетпөөгө, ал адамга күч-кубат берет. Сырткы шарттардын кулуна айланбашка жана азгырыктарга алышып кетпөөгө дем-күч берет.

Өзүн-өзү тарбиялоо практикасы

Ишеним узак жана зэриктүрүүчү жолдо адамдын көңүлүн көтөрөт, аны көз ачылууга, тазарууга алыш барат.

Ишенимдин натыйжасында адам, дайыма Будданын алдында тургандай, Будданын колунда жүргөндөй болот. Ишеним анын орой жана өзүн-өзү сүйгөн жанын жумшартат, адамды аяр жана досчуулукта мамиле кылууга алыш барат.

5. Түзүлгөн кырдаалга байланыштуу кабыл алыш, түшүнүүгө мүмкүндүк берген жан дүйнөсүндө ишеними бар адамга акыл кошо энчиленет, анын жардамы менен кайсы ага угулган үндөн болбосун, Будданын окуусун тактап-таанып, ага кубанат, ага акыл берилет.

Ага баары өзгөрүп, өтүп турган дүйнөдө өзгөргүс акыйкат барлыгын түшүнүүгө мүмкүндүк берген, жашоодо көкөлөп учууга жана ылдый түшүүгө танданып же арман кылдырбаган акыл-эс берилет.

Ишеним үч формада көрүнүп чыгат: тобо кылууда, жалбарууда жана сыйынууда.

Өзүнүн кадамдарын терең анализдеген, көкү-

рөгүндө ишеними бар адам, өзүнүн күнөөлөрүнө жана ыплас иштерине тооба келтириет. Башка адамдын жакшы иш кылганын көрүп, өзүнүкүндөй кубанат жана ага бардык жакшылыктарды каалайт.

Ал ар дайым Будда менен болууну, Будда менен бирге аракеттенүүнү зана Будда менен жашоону каалайт.

Будданын өзүнүн дүйнөсүнө жетектеп баратканына кубанып ишенген жан бул чыныгы жан, терец жан.

Ишенгендерге жана мактоолорго кубангандарга, ар тараптан Буддага багытталып, Будда бүткүл жан дили менен кубат берет, Өзүнүн дүйнөсүнө жетектеп, майда барат жана адашуулардын кайталануусунан коргойт.

6. Бул Буддага ишенген – Будданын дүйнөсүнүн терецинде жаткан жан. Ошондуктан Будданы таанып билген, өзү Будда; Буддага ишенген адам, ал өзү Будда.

Будданын табияты ар бир адамда болсо да, ал турмуштук кир кумарларга терец көмүлүп калган. Ошондуктан толук түрдө ачылып чыгып жана өнүгө албайт. Алкымдын араанында жана ачуунун айланасында Буддага карай тартылган таза жан пайды боло алабы?

Жалаң уулуу эранда дарагы өскөн токойдо,

Өзүн-өзү тарбиялоо практикасы

жыты аңкыгап чандана өндүү дарактар өсө албайт. Эгерде эранда токоюнда чандана осүп чыкса, анда бул чынында эле керемет. Эгерде адамдын жан дүйнөсүндө Буддага тартылган жана ишенген жан ойгонсо, бул да керемет.

Ошондуктан Буддага ишенген адамдардын жанын тамырсыз ишеним деп аташат. Ал тамырсыз ишеним деп аталат, анткени адамдардын жан дүйнөсүндө ишенимдин тамыры жок, ал кайрымдуу жана баарына боорукер Будданын жанында бар.

7. Ишеним ыйык. Ал туура жолго баштайт жана жакшылыктардын булагы болуп саналат. Бирок ал туура жол издегендерге да дароо эле пайда болбойт, анткени буга беш күмөн жолтоолук кылат.

Биринчиiden, Будданын акыл-рухуна күмөнсүнүү.

Экинчиiden, окуунун акыйкаттуулугуна күмөнсүнүү.

Үчүнчүдөн, Будданын окуусун айтып жүргөн адамга күмөнсүнүү.

Тортүнчүдөн, туура жолду издоодөгү жаныштык.

Бешинчиiden, Будданын окуусуна ишенип жана аны кармаган, чыдамсыздыктын жыйынтыгы катары өзүнө-өзү ишенип жана башка адамдарга ишенбөө.

Дүйнөдө күмөндөн коркунучтуураак нерсе жок. Алар адамдарды бири-бирине жат кылат, бул достуктун боосун үзүп салуучу. Бул жолдоштордун өмүрүнө коркунуч туудурган бычак. Бул жолдоштордун жанына сайылуучу шиш.

Ошондуктан ким ишенимге ээ болсо, бул ишеним анын жанына кайрымдуу, боорукер Будда тарабынан байыркы-байыркы заманда салынганын билиш керек.

Будданын колу ишеним нурун жагып жана күмөндүн түнөргөн түнүн адамдардын жан дүйнөсүн таратканын билүү керек.

Ишеним тапкан адам, байыркы убакта адамдардын жанына Будданын ишеним салганына сүйүнүп, Будданын терең кайрымдуулугуна кубанат, бул дүйнөдө жашап, Будданын дүйнөсүндө төрөлөт.

Акыйкатта бул дүйнөдө адам болуп төрөлүү кыйын. Будданын окуусун угуу кыйын. Андан да ишенимге ээ болуу кыйын. Ошондуктан ар бир адам бул окууну угуу үчүн мүмкүнчүлүктүн баарын жасаш керек.

4. ҮЙЫК СӨЗДӨР

1. Ким өзүн тил уктуум, мыскылданым, сабап кетти деп ойлоп жүрсө, анын таарынычы тарабайт.

Эгерде ал жөнүндө дайыма ойлой берсе таарынычты таратуу мүмкүн эмес. Аны унутуп гана таратуу мүмкүн.

Усту жабылган тамдан тамчы оңой өтпөгөндөй, өзүн-өзү чектей албаган адамдын жан дүйнөсүнө да, алкым арааны ачылып кирет.

Жалкоолук — бул өлүмгө баруучу эң жакын жол, а эмгекчилдик — жашоонун жолу. Акылсыз адам жалкоолонот, эринет, акылдуу адам эмгектенет.

Уста жебе менен жаа жасоодо жебени жонуп түз кылат, акылдуу адам да ошол сыйктуу, өз жан дилин ондоп-түздөйт.

Жанды кармап калуу кыйын, ал оной козголот жана кыйындык менен жоошуп тынчыйт. Өз жанын жоошуткан адам бейпилдик табат.

Бейпилдикке жетпеген жан таарынган адамдан же душмандан да, адамга жамандыкты көп кылат.

Өз жанын алкым ағылуудан, ачуудан жана бардык жамандыктан коргой алган адам, чыныгы тынчтыкты, бейпилдикке ээ боло алат.

2. Арты иш менен бекемделбеген сулуу сөздөрдү айтуу — бул жытсыз кооз гүлдөй.

Гүлдүн жыты шамалга карама-карши тарабайт. Ал эми жакшы адам жөнүндөгү кеп бүткүл дүйнөгө жана шамалга карши тарайт.

Түнү уктай албаган адамга, түн узундай сезилет, чарчаган жолоочуга жол алыстай сезилет. Туура окууну билбеген адамга, адашуу узактай болот.

Жолго өзүнө тен менен же өзүндөн жакшы менен чык. Акылсыз менен чыккандан көрө, жалгыз кеткен жакшы.

Жапайы жырткычтардан коркуу керек эмес, жаман достон коркуу керек. Анткени жапайы жырткыч дененди гана жарапайт, а жаман дос жаныңды жарапайт.

Өзүнүн балдары жана байлыктары жөнүндө кам көрө ойлогон адам кыйналат. Эгерде адам өзүнө өзү тийиштүү боло албаса, анда кантип бала менен байлык ага таандык болот?

Өзүн-өзү тарбиялоо практикасы

Өзүнүн келесоолугун билген келесоо, өзүн ақылдуу деп эсептеген келесоодон жакши.

Кашык тамактын даамын билбegenдeй эле, келесоо адам да ақылдуу менен сүйлөшүп жатып, ақылдуунун ақылын түшүнбөйт.

Жаңы сүт дароо эле ирип калбагандай, жаман иштерди да дароо эле жасаш болбойт. Бирок жаман иштер күл астындагы чоктой күйө берет, ал ақырындап жалынга айланып, аягында өрттү пайда кылат.

Өзүнүн даңкы жана пайдасына кам көрүп жүрүп ақылсыз адам дайыма кыйналат. Ал түбөлүк жогорураак кызматка жетүүнү, көбүрөөк укук, көбүрөөк пайда алууну каалайт жана мына ошондон түбөлүк кыйналат.

Катылган кенч кайда экенин көрсөткөн адамга таазим кылгандай. Каталыкты көрсөткөн, жамандыкты ачкан жана кемчиликти көрсөткөн адам алдында таазим кылуу керек.

3. Будданын окуусуна кубанган адамдын жан дүйнөсү аруу, ал түнү бекем уктайт, анткени анын жан дүйнөсү окуу менен тазартылат.

Уста жыгачты жонгондой, жаачы чебер жебени түздөгөндөй, дыйкан сууну арыкка бургандай ақылман адам да өз жан дүйнөсүн ондоп-түзөйт.

Аны канча тилдеп же мактаса да шамалдын күүсүнө аска солк этпегендей, акылдуу адамдын жаны тынчтыгын жоготпойт.

Өзүндү женүү, согуш талаасында сансыз аскерди женүүдөн жорору.

Бул окууну билбей жүз жыл жашагандан көрө, туура окууну билип, бир күн жашаган жакшы.

Кандай адам болбосун, эгерде ал өзүн чындал сүйсө, анда өзүн жамандыктан тосуу керек. Жашпы, орто жаштабы же карыган адамбы өмүрүнде жок дегенде бир жолу ойгонуш керек.

Бул дүйно түбөлүк от менен курчалган. Анда араандын, ачуунун жана акылсыздыктын оту жалындал жатат. Күйүп жаткан үйдөн тезирээк чыгып кетиш керек.

Бул дүйнө акыйкатта көбүктөй, желедей, кир толгон идиштей. Ошондуктан ар бир адам өзүнүн жанын аяр сакташ керек.

4. Будданын окуусу жамандык кылба, жакшы иштерди кыл жана оз жанынды тазала деп окутат.

Чыдамдуулукка үйрөнүү эң кыйын, бирок чыдамдууга дайыма лавр чамбар тагылат.

Пакиза, тазалыкта жашоо керек. Таарынтып жатканда таарынбоо керек. Кайгыда туруп, кайгырбоо керек. Сараңдардын арасында туруп, сараң болбоо керек. Арзыбаган буюмду, нерсени бул меники деп ойлобоо керек.

Саламаттуулку – бул эң жакшы артыкчылык. Канааттануу – бул эң сонун байлык. Ишеним көрсөтүү – бул эң жакындык. Көз ачылуу, тазаруу – бул эң сонун жагымдуулук.

Жамандыктын четтегенине кубанган адам, бейпилдикке кубанат, Будданын окуусуна кубанат, мындай адам эч нерседен коркпойт.

Жакшы менен жаманды айрып, жакшыга байланууга болбойт. Жакшы менен жаманды айруудан кайгы-капа башталат, коркуу пайда болот, кысынуу башталат.

5. Темирден чыккан зан, темирди жегендей, адамдан чыккан жамандык, адамды күйгүзүп жейт.

Эгерде сыйынуучу сөз болуп, ал айтылбаса, ал сыйынуучу сөздүн кири. Эгерде үй болуп, ал ондолбосо, анда ал үйдүн кири. Эгерде дене болуп, ал колдонулбаса, анда бул дененин кири.

Жакшы иштерди жасабоо – бул адамдын кири. Акчаны аёо – бул кайырдын кири. Жамандык – бул ушул жана тиги дүйнөнүн кири.

Бирок баарынан начары наадандыктын кири. Эгерде өзүндөн бул кирди жууп кетирбесен, адам тазаланбайт.

Өз шерменделигине уялбаган адам болуу оной, кара өзгөй жана сезимсиз, башкаларды таарынтуучу жана аны байкабоочу болуу оной.

Жөнөкөй адам болуу кыйын, башкаларды урматтаган, көнүмүш адаттардан бошонуу, жакшы иштерди кылуу жана акыл-эстүү болуу кыйын.

Башкалардын катасы дароо көзгө урунат, бирок өз жаңылыштыгынды байкоо кыйын. Башкалардын күнөөсү жонүндөгү кепти — биз тез эле дүйнөгө жаябыз, а өзүбүздүн күнөөлордү ойноочу соөктөрдөй терең катабыз.

Өзүн-өзү тарбиялоо практикасы

Асманда чымчыктардын, түтүндүн жана бороондун изи жок, калп окууда көз ачылуу, тазаруу жок, эч нерседе эч кандай өзгөрбөстүк жок. Ал эми көзү ачылган, тазарган адамда буйдалуу жок.

6. Кулпу ичтен да, сырттан да бекем коргогондой, денени да ошондой коргоо керек. Бул үчүн минутаны да энөөлүккө алдырбаш керек.

Ар бир адам өзүнө-өзү кожноон, өзүнө өзү үмүт. Ошондуктан эң биринчи өзүндү кармап, көзөмөлдөшүң керек.

Өзүндү көзөмөлдөө жана тантырап сүйлөбөө, терең ойлоо – бул бардык тартынуулардан бошонуунун башталышы.

Күн күндүзү жарык чачат, ай түнкүсүн жарык чачат. Жоокер аскердик кийимде жаркылдайт, ал эми туура жолдо бараткан адам, сүкүт салууда жаркылдайт.

Сырткы азгырыктарга кабылып, өзүнүн беш органына кирчү жолдорду тосуп, коргой албаган б.а. көзүнө, кулагына, мурдуна, тилине жана денесине кетчү жолдорду тосо албаган киши туура жолдо бараткан адам эмес. Өзүн беш сезүү органына келүүчү жолдорду бекем коргой алган адам, тынч жан дүйнөлүү адам, туура жолдо бараткан

адам.

7. Эгерде байланган көнүмүштөр болсо, алардын таасири менен адам нерселерди чыныгы жүзүндө көрө албайт. Эгерде адам байланган көнүмүшүнөн арылса, ал нерселерди туура көрө алат. Ошондуктан көнүмүштөрдөн эркин жанга, нерселер жаңы мааниге ээ боло баштайт:

Эгерде капалык болсо, кубаныч да бар. Эгерде кубаныч болсо, капалык да бар. Эгерде ката жана кубанычтан, жакшылык жана жамандыктан жорору турсан, ошондон гана көнүмүш байланыштар жок болот.

Эгерде келечек жөнүндө кыялданып, боло элек жөнүндө санаага батсан, эгерде откөн жөнүндө гана ойлоп, арман кылса, анда адам кесилген камыштай куурап калат.

Эгерде откөн күнгө арман кылбай, келечек жөнүндө кыялданбай жана өтө элек нерсе үчүн санаага батпай, эгерде инсан учурдагыны бааласа, анда адамдын жаны жана дени соо-саламат болот.

Откөнгө кайгырып арман кылбаш керек. Келечекти күтпөө керек. Азыркы учурдун ирмеми менен жашоо керек.

Бүгүнкү ишти, эртенкиге калтырба. Бүгүн эмне кылуу керек болсо так жасап, күндү жакши жашап откөрүүгө болот.

Өзүн-өзү тарбиялоо практикасы

Ишеним — адамдын эң жакшы досу, а акыл — эң жакшы жолдоочусу. Көз ачылуу, тазаруунун жарыгын издең жатып, кыйналуунун караңгы түнүнөн качуу керек.

Ишеним — эң жакшы байлык. Чын ниеттүүлүк — эң жакшы табит.

Жакшылыктар — бул дүйнөдөгү эң жакшы иштер. Будда окуткандаи өз дененди жана жанынды көзөмөлдөп, тынчтык, бейпилдик алуу керек.

Ишеним — дүйнөгө саякатка чыккандагы азык. Жакшылыктар — бул адамдын асыл үйү. Акыл — бул дүйнөдөгү жарык. Туура ниет-ойлор — бул түнкү коргоочу. Пакиза адамдын жашоосу түбөлүк. Алкым араанын женип чыккан адам, эркин болуп калат.

Үйүн үчүн дененди унут. Айылның үчүн үйүндү унут. Мекен үчүн айылнынды унут. Көз ачуу, тазаруу үчүн баарын унут.

Баары өзгөрөт, баары пайда болуп, жок болот. Качан төрөлүү жана өлүү адамды кам көрдүртпөй калганда, ал тынчтыкты жана бейпилдикти алат.

БИР ТУУГАНДЫК

І ГЛАВА

БИР ТУУГАНДЫКТЫН МИЛДЕТИ

1. МОНАХТЫН ЖАШООСУ

1. Менин окуучум болгусу келген адам өз үйүн, өз коомун жана байлыгын калтрыууга тийиш. Ким менин окуум үчүн булардын баарын таштаса, ал менин мураскорум. Аны кечил деп аташат.

Эгерде адам менин этегинди кармап, менин артымдан калбай, изиме изи түшүп жүрсө да, бирок анын жаны сарандыктан тытылыш жатса, анда ал менден алыс. Ал кечилдей кийинсе да, ал Менин окуумду көрбөйт. А ким Менин окуумду көрбөсө, ал Мени көрбөйт.

Эгерде адам Менден жүз миндеген чакырым алыста турса, бирок анын жаны туура ишенимде жана бейпил, сарандыктан эркин болсо, ал дайыма Менин жанымда турат. Анткени ал Менин окуумду көрүп турат. А Менин окуумду көрүп турса, ал Мени да көрүп турат.

2. Менин окуучу-кечилдерим өмүрүндө төмөнкү төрт шартты аткарышы керек.

Бириңчиден, өздөрүнүн кийимдерин эски кездемеден тигиш керек. Экинчиден, кечил кайырсадағадан тамактаныш керек. Үчүнчүдөн, ал дарак астында же ташта жашаш керек. Төртүнчүдөн, кечил бир туугандарынын заарасынан жасалған дарыны гана ичиш керек.

Идиш кармап, эшиктен эшикке барып садага суроо — бул жакырланып кайырчы болуу, бирок коркутуу же алдоо менен кайырчы болуу эмес. Бул адамдын жакырланып кайырчы болуусу, аны бул дүйнөдөгү бардык кыйналуулардан бошонууну окутуп жана адашуудан кантип жол табууну үйротоөрүнө ишенгендиңтен келип чыккан.

Эгерде адам кечилдикти кабыл алыш, бирок сараптадыктан бошой албай, ачуусун тизгиндей албай жана өзүнүн беш сезүү органдарына келүүчү жолду тосуп, коргой албаса, анда ал кечилдикке татыктуу эмес.

3. Ошол адам, өзүнүн кечил экендигине ишенген жана адамдардын суроосуна кечилмин деп жооп берген, ишенимдүү түрдө төмөнкүлөрдү айта алат:

Бир туугандык

"Мен, кечил эмнени кармануу, аткаруу керек болсо, кынтыксыз баарын аткарам. Кечилдик чын ниеттен чоң бакыт каалайм, мага кайыр-садага бергендердин баарына, жана максатыма жетүүнү каалайм, дал ошол мексатка жетүү үчүн кечилдикти кабыл алгам".

Ошентип, кечил эмне кылуу керек? Ал өзүнүн катачылыгынан жана абийирсиздигинен уялыш, өзүнүн денесин, тилин жана жанын тазалаш керек, өз жашоосун пакиза-таза тутуп, беш сезүү органына келүүчү жолду бекем коргоп, жыргал-ырахат алууга берилбеш керек. Өзүн-өзү мактап, бирөөлөрдү жамандабай жана жалкоолонуп, көп уктабоо керек.

Кечинде ал сүкүткө чөмүлүп, тынч отурууш керек жана уктаар алдында узак эмес сейил жасаш керек. Түнү он жамбаш менен жатып, буттарын бирге коюп, жана эртенки күн жөнүндө ойлоп, акырын уйкуга кириш керек. Таң атканда тынч отурууп, андан соң бир аз сейилдөө керек.

Күндөлүк турмушта кечилдин жаны дайыма он, туура жолдоболуш керек. Тынч жерди таап алыш отуруп, денесин жана жанын түздөп, ал көксөөдөн, ачуудан, акылсыздыктан, уйкудан, жан дүйнөдөгү

арасаттыктан, арман жана күмөндүүлүктөн арылып жана өзүнүн жанын тазалоого тишиш.

Мына ошентип, жанын бир жерге топтол, акыл жыйнап, турмуштук кумарлардан бошонуп жана көз ачууга, тазарууга умтулуш керек.

4. Эгерде, кечилдикти кабыл алып, адам көксөө–дөн жана ачуудан арылбай, таарыныч, көз артуучулук, өзүнө–өзү ыраазылануу жана калп өндүү жаман касиеттерди жашырып келсе, анда бул кош миздүү курч кылышты өз кийимине ороп алганга окшош.

Ал кечил эмес, кечил кийиминде болсо да. Ал кечил эмес, жакырланып кайыр сурап жүрсө да. Ал монах эмес, сыйынып дуба окуса да. Ал болгону сырткы көрүнүшү боюнча кечилгэ окшош.

Кечилдин сырткы кейпин гана кийип, турмуштук кумарлардан арылуу мүмкүн эмес. Бөбөккө кечилдин кийимин жаап, аны кечил деген болбойт.

Жанын бир жерге топтой алган гана акылын байыта алат жана турмуштук кумарлардан арылып, көз ачылуу, тазаруунун жолу менен бара алат, дал ушундай адам гана анык кечил боло алат.

Бир түугандык

Максатка жетүү үчүн эмне керек болсо, каны соолуп, сөөгү сөпөт болсо да баарын жасайм деп чечсе, ал үчүн өзүн аябаса, ал сөзсүз максатка жетет, ага жетүү үчүн кечилдикти кабыл алган, таза, аруу иштерди жасайт.

5. Кечил Будданын окуусун айтып, жайылтып жүрүүгө тийиш. Ал бардык адамдарды окутуп, ким уктап жатса, ошолорду ойготуш керек, кимдин жаны тескериленсе, аны түзөөгө тийиш, ал өзүн такыр аябастан окууну кецири түшүндүрүп, жайылтууга тийиш.

Бирок окууну айтуу оной эмес, баары, ким окууну айтып, жайылтууну көздөсө, алар Будданын кийимин кийип, Анын ордуна отуруп жана Анын бөлмөсүнө кирүүгө тийиш.

Будданын кийимин кийүү — бул демек жумшак жана чыдамдуу болуу. Будданын ордуна отуруу — демек түшүнүү, бардык нерселер субстанциясыз экенин жана көнүмүш байланыштардан арылуу. Будданын бөлмөсүнө кирүү — демек бардык адамдарга улуу кайрымдуулук жана боорукердик менен мамиле кылуу.

6. Бул окууну айтып, жайылтып жүрүүнү каалагандар, төмөнкү төрт нерсеге өзгөчө көнүл бурууга тийиш: өзүнүн денесине, өзүнүн сөзүнө, өзүнүн каалоосуна жана кошо кыйнала билген улуу боорукерлигине.

Бириңчилен, үгүттөөчү, жайылтуучу улуу чыдамдуулуктун мекенинде жашаш керек, ал жумшак болуп, оройлуктан алыс турууга тийиш, эч кандай нерсенин субстанциясы жок экенин түшүнүп, жакшы нерсе жөнүндө да, жаман нерсе жөнүндө да ойлоп койбай, көнүмүш байланыштардан арылууга тийиш. Мына ушуларды эске алып, денесинин бардык кыймылдарын жумшартууга аракет кылуусу тийиш.

Экинчилен, ал өзүнө жакындағандардын баарына астейдил мамиле кылып, бийлик кармоочулар жана терс турмуш алып жүрүүчүлөргө жакындоодон карманыш керек, ал башка жыныстагы адамдарга да жолобош керек. Тынч жерде өз жанын өнүктүрүү үстүндө иштеп, дүйнөдө баары себеп мыйзамынын негизинде өтөрүн түшүнүүгө тийиш жана башкаларды мыскылдап же тоотпогондой мамиле кылбай, алардын каталыктары жөнүндө сүйлөбөөгө тийиш.

Үчүнчүдөн, өз жанын бейпил-тынчтыкта сактап, Буддага сүйгөн атасындай, туура жолдо бараткандарга окутуучудай мамиле кылууга тийиш. Ал баарына улуу бооркерлик менен мамиле кылып,

Бир туугандык

окууну айтып, баарына бирдей мамиле кылууга тийиш.

Төртүнчүдөн, Будда сымал, ал дайыма боорукер жана кайрымдуу болуп, Будданын окуусун билбетен адамлардын сөзсүз түрдө бул окууну угушун каалап, бул каалоо аткарылыш үчүн баарын жасоого тийиш.

2. ИШЕНГЕНДИН ЖОЛУ

1. Жогоруда айтылып өткөндөй, ким буддизмге ишенсе, ал үч асылдыкка ишенет, б.а. Буддага, Анын окуусуна жана коомчулугуна.

Ошондуктан буддизмге ишенген Буддага, Анын окуусуна жана коомчулугуна шексиз түрдө ишенип, окууда кандай окутса дал ошондой кылыш, ал ишенимдин осуят-эрежелерин кынтыксыз аткарууга тийиш.

Катардагы тарапкерлерге осуяйтта төмөнкүлөрдү сунуштайт: тириү жандардын өмүрүн кыйбоо, уурулук кылбоо, ойнош күтпөө, калп айтып алдабоо жана шарап ичпөө.

Үч асылдыкка бекем ишенип жана осуяттардын талабын кынтыксыз аткарып, катардагы тарапкер башка адамдарды үч асылдыкка ишенүүгө жана осуяттарды аткарып жүрүүгө ынандырууга тийиш. Ал туугандарын, досторун жана тааныштарын өз ишенимине тартып, бир динге ишенүүчүлөрдүн катарын көбөйтүүгө аракет кылууга тийиш. Ошондо алар да Будданын кайрымдуулугунан жана боорукерлигинен пайдалана алышат.

Турмуштук тарапкер дайым өзү үч асылдыкка ишенигин жана көз ачылуу, тазаруу үчүн осуяттарды аткарып жүргөнүн эстеш керек, ошондуктан ал турмуштук адамдардын каалоо дүйнөсүндө жашап жүрүп каалоолордон бошонууга аракет кылыш керек.

Эртеби же кечпи ага ата-энелери менен коштошууга туура келет. Үй-бүлө менен да коштошууга туура келет. Бул дүйнөнү таштоого туура келет. Коштошо жана таштап кете турган нерсеге байланыштын кереги жок, анда эч качан коштошуу болбогон нирвана жөнүндө кыялдануу керек.

2. Эгерде тарапкер Будданын окуусун угуп, ишеними бекемделсе, ал өзүнөн-өзү, өзүндө кубаныч пайда болгонун сезет. Качан иш ушундай абалга жеткенде, ал баарынан жарыкты, баарынан кубанычты көрөт.

Бир тугандык

Анын жаны пакиза жана жумшак болуп калат. Ал чыдамдуу жана ынтымакты жактоочу болуп, адамдарды тынчсыздандырбай калат. Анткени ал Будда жөнүндө, Анын окуусу жана коомчулугу жөнүндө ойлойт, анда кубаныч өзүнөн-өзү пайда болот, баарынан ал жарыкты көрөт.

Ишенимдин натыйжасында ал Буддага биригип, кошуулуп кетет. Ал өзү жөнүндө ойлобойт жана өзүнө эч нерсе каалабайт. Ошондуктан ал турмушта эч нерседен тайманбайт, ушактан да коркпойт.

Ал Будданын дүйнөсүндө төрөлөрүнө ишенет жана өлүмдөн коркпойт. Ал окуунун акыйкаттуулугуна жана баалуулугуна ишенет, ошондуктан адамдар алдында коркпостон, эмнеге ишенсе ошол жөнүндө айтат.

Ал баарына кайрымдуу жана боорукер болууга аракеттенет. Ошондуктан адамдарга кайрылууда, ал баарына тең болот. Анда туура жана пакиза жаны болот, ошондуктан ал дилгирлик менен жакшылык кылат.

Он келип турганда да, кыйын минуталарда да ал ишенүүсүн бекемдей берет, өзүнүн кемчиликтеринен уялат, окууну урматтайт, кандай сүйлөсө ошондой кылат, кандай кылса ошондой сүйлөйт, аны эч качан созу менен иши эки ача кетпейт, ал

нерселерге жаркын акыл, көз менен карайт, анын жаны кебелбес тоонун өзүндөй, ал көз ачылуунун, тазаруунун жолдорунда алга жылууну каалайт.

Ар кандай учурда адамдарды Будданын жанын жетекчиликке алыш баштайды. Ылайланып, күнүрттөңгөн бул дүйнөдө терс аяктанган адамдар менен сүйлөшүүдө, аларды жакшылык тарапка откөрүүгө аракет кылат.

3. Ошондуктан ар бир киши Будданын окуусун угууну каалаш керек.

Эгерде кимдир бирөө күйүп жаткан отко кирсең окууга жетесиң десе, анда ал отко кирүүгө даяр болуш керек.

Анткени ал, бул дүйнөнү капитап күйүп жаткан отко кирип, Будданын атын угат жана өзүнүн куткарылуусун табат.

Ошентип окууну кабыл алыш, баарына садага берүү керек, урматтоого татыктууларды урматтап, кызмат кылуучуларга кызмат кылып жана башкаларга бүткүл жаның менен кайрымдуулук жана боорукерлик менен мамиле кылуу керек. Өзүмчүлдүк аракеттер жана чырлануу көз ачуу, тазарууга умтулган адамга татыктуу сапат эмес.

Ошентип окууну угуп, окууга ишенген сон, башкаларга ич күйүп, көз артпоо керек, башкалардын созү менен адашууга кабылбоо керек, башкысы, өз аракеттеринди терең анализдеп, башкалардын иш-аракети, кадамы жөнүндө ойлобоо керек. Биринчи кезекте жан дүйнөнү байытуу зарыл.

Ким Буддага ишенбесе, ал өзүнүн гана камын көрөт. Ошондуктан анын жаны кичинекей жана дайыма күйпөлөктөп жүрөт. Бирок, ким Буддага ишенсе, артында турган күчкө ишенсе, өз артында-ты эң бийик боорукерликке ишенет. Ошондуктан анын жан дүйнөсү көн жана чон, ал дайыма калбаат, тынч.

4. Денеси убактылуу экенин, анда кыйналуу топтолгонун жана ал жамандыктын булагы экенин ошол, Будданын окуусуна кулак салган, билет. Ошондуктан анын өзүнүн денеси байланган көнүмүштөрдөн эркин.

Бирок ал денесине аяр мамиле кылууну унутпайт. Ал мууну жыргалчылык алуу үчүн жасабайт, а акыл-эске ээ болуу жана башкаларга окууну айтуу үчүн жасайт.

Эгерде өз денене аяр мамиле кылбасан, узак жашоо мүмкүн эмес. А эгерде адам узак өмүр сүрбөсө, анда ал окууну үйрөнүп, өздөштүрүп, башкаларга айтып жайлта албайт.

Ким дарыядан откүсү келсе, ал кайыкты баалайт. Ким саякатка чыкса, ал атты баалап каастарлайт. Ошондой эле, Будданын окуусун уккан адам да, өзүнүн денесин баалап, каастарлаш керек.

Буддага ишенген адам, сулуу көрүнүш үчүн эмес, а өзүнүн уятын бекитүү үчүн, сууктан жана ысыктан коргоонуу үчүн кийиниш керек.

Адам жыргап-ырахаттануу үчүн тамактанбайт, а өзүнүн жашоосун кармап туруу, Будданын окуусун окуу жана аны жайылтуу үчүн тамактанат.

Ал үйдө да жыргал-ырахат алуу үчүн, өзүнүн байлыгын баарына көрсөтүү үчүн жашабайт. Ал көз ачуунун, тазаруунун үйүндө жашайт, үйдүн дубалдары турмуштук кумарлардан, жаан-чачындан жана калп окуулардын шамалынан коргойт деп ойлош керек.

Ошентип баарын өзүндүн ырахат алуун, жыргалчылыгың жана адамдарга артыкчылыгың көрсөтүү үчүн эмес, а көз ачылуу, тазаруу үчүн, Будданын окуусун үйрөнүү жана башкаларга да окуутуу үчүн жасаш керек.

Ошондуктан үйдө үй-бүлөсү менен отурганда, адам минутага да окуу жөнүндө унупаш керек. Ал үй-бүлөнүн жыргалчылыгы үчүн, көкүрөгү кайрымдуулук жана боорукерликке толтуруп кызмат

Бир түугандык

кылууга жана ар түрдүү жолдор менен үй-бүлөсүн туура жолго салууга аракеттенүүсү керек.

5. Түрмуштук тарапкер ар дайым ата-энесине, өзүнүн үй-бүлөсүнө, өзүнө жана Буддага кызмат кылуусу керек.

Ата-энесине кызмат кылып жатканда, алар жөнүндө дайыма кам көрүп, аларга бейпилдик жана бакыт-таалай каалоого тишиш. Качан ал аялы жана балдары менен биргэ турганда, ал дайыма көнүмүш байлануунун түрмөсүнөн бошонууга аракет кылуусу керек.

Качан ал музыка угуп жатканда, ал Буддадан ырахат алууну издеш керек. Качан ал бөлмөдө турганда, акылдуу адамдын абалына жетүүгө начар нерселерден тап-такыр арылууга аракет кылуусу керек.

Качан ал кимдир бирөөгө бир нерсе берип жатканда, баарынан баш тартып жана сараңдыктан арылуу керек. Качан ал адамдардын арасында чогулушта отурганда, Буддалардын жыйналышында отурам деп ойлоо керек. Эгерде кырсыкка кабылса, кандай кырсык болбосун жаны бейпилдигин жоготпошун тилеп сыйынуу керек.

Качан ал Будданын коргоосуна кайрылганда, ал баары менен бирге чоң, туура жолдо болууну каалоосу керек.

Качан ал Будданын окуусунун, ал башкалар менен бирдикте окуунун кенчине кириүүнү, океандай кен, чоң акыл алууну каалоосу керек.

Качан ал будда коомчулугунун коргоосуна кайрылганда, ал башкалар менен бирдикте элди баштап, жолдогу тоскоолдуктардын баарын жок кылыш керек.

Качан ал кийим кийип жатканда, ал момундуктун жана мээримдүүлүктүн кийимин унутпаш керек.

Качан ал кичине жана чоң зарылдыкты аткарып жатканда, ал саарандыктан, ачуудан, заардан жана акылсыздыктан кутулууну ойлоого тийиш.

Качан ал жотору кеткен жолду көргөндө, ал улуу бийик жол менен көтөрүлүүнү жана адашуунун дүйнөсүнөн чыгууну каалаш керек. Качан ал ылдый кеткен жолду көргөндө, ал Будданын окуусунун теренине жетүүнү каалаш керек.

Качан ал көпүрөнү коргөндө, көпүрөдөн адамдарды өткөрүү үчүн, ал Будданын окуусунун көпүрөсүн курууну каалаш керек .

Бир туугандык

Качан ал кайгырып-күйүп отурган адамды көргөндө, тынымсыз өзгөргөн дүйнөнүн бейопасыздыгына көз жашын төгүш керек.

Качан каалоо-энсөөлөргө берилген адамды көргөндө, ал иллюзиялуу жашоодон бошонууну жана чыныгы көз ачылуу, тазарууга жетишүүнү каалоого тийиш.

Качан ал даамдуу тамак жегенде, ал тамактануунун ченин билип, каалоону азайтууну жана көнүмүш байланыштан бошонууну каалаш керек.

Качан ал даамсыз тамак алганда, ал түбөлүккө турмуштук каалоолордон кутулууну каалоого тийиш.

Жан чыдагыс жай ысыгында, ал турмуштук ысык кумарлардан кутулууну жана көз ачылуунун, тунуунун салкынынын келишин каалоосу керек.

Кыштын кырчылдаган суугунда, ал Будданын улуу боорукерлигинин жылуулугун каалоосу керек.

Качан ал сыйынып жатканда, ал Будданын эч кайсы окуусун унутуп қалбоо.у жана аны турмушка ашырууну каалаш керек.

Качан ал Будда жөнүндө ойлоп жатканда, Будданыкындай көрөгөч көздүү болууну каалаш керек.

Качан ал түнү уктап жатканда, ал денесине, тилине жана ойлоруна бейпилдик, ошондой эле

жанынын тазаланышын каалоосу керек. Ал эми турганда, толук ойгонуп, айланасындағылардын ба-арын көрүп, байкоону каалоосу керек.

6. Будданын окуусуна ишенген адам, бардык нерселерди чыныгы жүзүндө корөт, б.а. нерселер субстанциясыз экендиги жөнүндө окууну билет, ал жумушту жана башка адам жасоочу иштерди четке какпайт, аларды болгонундай кабыл алат жана аларды өзүнүн көзүн ачуу, тазаруусу үчүн пайдаланат.

Ал, адамзат дүйнөсү жаңылууларга толо экендигине байланыштуу, аны бүгүнкүдөй маанисиз деп ойлобойт. Ал көз ачылуунун, тазаруунун дүйнөсүндө эмне болсо, ал баарынан тазаруунун, көз ачылуунун жолун издейт.

Эгерде дүйнөгө наадандыктын түнөргөн, сокур көзү менен караса, дүйнө маанисиз жана туура эмес болуп көрүнөт. Эгерде дүйнөгө тунук акылдын көзү менен караса, ал ачылуунун, тазаруунун дүйнөсү болуп калат.

Дүйнөдөгү нерселердин маанилүү бары жана маанисизи болбойт. Дүйнөдө жамандык жана жакшылык деген нерсе жок. Болгону адамдын ой жүгүртүүлөрү гана аларды ушинтип болот.

Эгерде бул ойлордон бошонуп, баарын акыл менен калчаса, анда баары асыл мааниге ээ болот.

Бир туугандык

7. Будданын окуусуна ишенген, аны менен бирге Буддага ишенет. Өзүнүн ишенген жаны менен дүйнөдөгү бардык нерсени асыл деп кабылдайт, өзү жөнүндө кам көрбөй, башкаларга кызмат кылат.

Ошондуктан Будданын окуусуна ишенген адам чочутпайт, ал жупуну, башкаларга кызмат кылат, ал жердин өзүндөй айкөл, үстүндө эмне болсо баарын көтөрүп жүргөн, ал баарына кызмат кылууга, ар кандай кыйналууну көтөрүп чыгууга даяр, ал жалкоолукту билбейт, ал бардык кембагал адамдарга жакшылык кылууга даяр.

Жарды жан дүйнөлүү адамга боор ооруу, адамдардын жанын тарбиялоо үчүн кайрымдуу эне болууга умтулуу, мына ушунун өзү бардык адамдарды өзүнүн ата-энесиндей урмат кылууну каалоо, аларга таазим кылуу, өзүнүн улуу окутуучусуна таазим кылгандай.

Ошондуктан, эгерде адамдар Будданын окуусуна ишенген адамды жек көрүп, анын жаны оорутабыз дешсе да, кандай күчтүү уу болсо да океанды уулай албагандай эле антүү алардын колунан келбейт.

8. Будданын окуусуна ишенген адам, өзүнүн бак-

тысы жөнүндө ойлоп жатып, өзүнүн Буддага болгон ишеними Будданын күчү, Анын мээрими экенин түшүнөт жана Буддага ыраазы толот.

Турмуштук ыплас кумарда Будданын окуусуна ишенүүнүн үрөнү жок, бирок Будданын кайрымдуу — мээрмиинен мына ошол ыпластыкка ишенимдин үрөнү себилип, алардан Буддага ишенген жан осүп чыгат.

Жогоруда биз көрсөткөндөй, уулуу эранда дарагы өскөн токойдо, жыпар жыттуу чандана дарагы өспөйт. Дал ошондой эле турмуштук кумарлар тытмалаган көкүрөктө, Буддага ишенүүнүн үрөнү өсө албайт.

Бирок буга карабай, турмуштук кумарлар кайнаган көкүрөктө қубанычтын гүлү гүлдөп өсөт. Бул гүлдүн тамыры ал адамдын көкүрөгүндө эмес ал башка жерде. Ал Будданын көкүрөгүндө.

Буддага ишенүүчү, коксоодөн, каардан арылбай, өзү жөнүндө ойлосо, акылсыздыктан башкаларга көз артып, жек көрүп, аларга зыян кылууга аракеттene баштайт. Бирок Буддадан калканыч издеген адам, жогоруда айтылган Будданын улуу иштерин кыла баштайт. Бул акыйкатта таң калыштуу.

II ГЛАВА

ЖАШООГО ЖЕТЕКЧИЛИК

1. ҮЙ-БҮЛӨЛҮК БАҚЫТ

1. Кырсык, баләэ ичтен чыгарын билбөө жана ал батыштан же чыгыштан келет деп ойлоо келесоолук. Ичтен өзүндү тартипке салбай туруп, сырттан өзүндү коргоо туура эмес.

Адамдар адатта, эртең менен туруп, тишин тазалайт, жуунат, алты тарапка батышка, чыгышка, түндүккө, түштүккө, о.э. жогоруга жана төмөнгө сыйынат. Кырсык келүүчү жолдорду бекитет, күн жакшы тийишин каалайт.

Бирок Будданын окуусу боюнча башкача кылуу керек. Алты тараптын туура акыйкатын урматтоо керек, акыл-эс менен иш жана жакшылык кылуу керек, ошондо өзүндү кырсыктан, баләэден коргоошун мүмкүн.

Алты тараптын акыйкатын бузбаш үчүн, биринчиiden төрт ыплас кадамдан бошонуп, жандын төрт начар кубулуп чыгышын кесип жана

үйдү бүлдүрүүчү алты кадамды жок кылыш керек.

Төрт кадамдын ыпластыгы — бул тирүү жандарды олтүрүү, ууруулук кылуу, ойнош күтүү жана калп сүйлөө.

Жандын төрт начар кубулуп чыгышы — бул көксоө, ачуу-каар, акылсыздык жана коркуу.

Үйдү бүлдүрүүгө алып баруучу алты кадам — бул ичимдикке берилүү, түн бою сайрандоо, музыка жана театрга берилүү, кумар оюндарын ойноо, жаман кишилер менен достошуу жана өзүнүн ишинен качуу.

Төрт кадамдын киринен тазаланып, жандын төрт начар кубулушун кесип жана үйдү бүлүндүрүүчү алты жолду таап, акыйкаттын алты тарабына сыйынуу керек.

Акыйкаттын алты тарабы — бул чыгышка ата-эне жана балдар жолу, түштүккө окутуучу жана окуучу жолу, батышка жубайлар жолу, түндүккө достор жолу, төмөнгө кожноондун жолу, жороруга Будданын окуусуна ишенүү жолу.

Биринчиден ата-эненин жана балдардын жолун кармоо керек. Бул баланын беш милдетин билдирет: ата-энеге кызмат кылуу, үй иштери боюнча жардамдашуу, "жети аталыкты" баалоо, мурасты сактоо жана алар откөндөн кийин аза күтүү каадасын аткаруу.

Ата-эне да балдарына карата беш милдетти кармаш керек: алар жамандыктын жолун кесип, балдарды жакшылыкка окутуу, жакшы тарбия берүү, аларга жакшы жубай табуу, ыңгайы келген учурда үйдү мураска өткөрүп берүү. Эгерде ата-энелер жана балдар өздөрүнүн милдеттерин бекем кармап аткарса, үй-бүлөдө тынчтык жана бейпилдик болуп, балдар жана ата-энелер ортосунда келишпестик болбойт.

Окутуучунун жана окуучунун түштүк жолу — бул демек, окуучулар өзүнүн окутуучусун тике туруп тосууга тийиш, ага ишенимдүү кызмат кылып, анын буйруктарына баш ийип, ага белек берип жана окуусун көнүл коюп угуусу керек дегенди билдирет.

А окутуучу өз кезегинде өзүн туура алыш жүрүп, окуучуларга үлгү болууга, өзү эмнеге үйрөнсө, окуучуларды ошого туура айтып, туура окутууга жана окуучуларынын атакка ээ болушун ар тараптан коргоп, кам көрүшү керек. Мына ошондо окутуучу менен окуучунун ортосундагы мамиле идеалдуу болот.

Жубайлардын батыш жолунда күйөөсү аялын урматтоого, ага сылык болуп, ишенимдүү мамиле кылууга тийиш. Бүт чарбалык иштерди ага тапшырып, кәэде белек берүүсү керек. А аял күйөөсүнө карап, үйдү иреттүү, таза кармап, кызматкерлерге жакшы мамиле жасоого тийиш,

ишенимдүүлүктүү сактап, күйөөсүнүн тапканын чачпай, чарбалык иштерди жакши башкаруусу керек. Ошондо жубайларда ынтымак болот жана аларда ажырашуу болбойт.

Достордун түндүк жолунда бирин-бири толуктап, бири-бирине боорукер болуп, бирдей пайда, ынгайлуулук үчүн кам көрүп жана ар дайым бири-бирине сезимтал болуш керек.

Досун жаман жолго түшүп калбасына көз салып, эгерде ал жаман жолго түшсө, анда анын абалын байкап туруу керек, качан дос кыйынчылыкта калганда кенеш берип, жардам көрсөтүү керек, качан ал кырсыкка кабылганда, жардамга кол сунуу керек, эгерде зарылдык чыкса, анын аял жана балдарына көз салып, кам көрүү керек. Мына ошондо достордун мамилеси жакши болуп, алар бактылуу болот.

Төмөндөгү кожоюндуун жана кызматкерлердин жолунда кожоюну беш милдетти аткаруу керек: кызматкерлерге күчүнө жараша жумуш берүү; кызматкерлерге жакши төлөө; кызматкер ооруп калганда кам көрүп, аны кароо; бардык сейрек буюмдарды кызматкерлер менен бөлүшүү; убак-убагы менен ага дем алыш берүү.

А кызматкерлер өздөрү тараптан, беш милдетти кармоого, аткарууга тийиш. Эртең менен кожоюндан эрте туруу, а кечинде андан кеч жатуу. Өз ишин жакши билип, чынчыл болуу. Ошондой эле

Жашоого жетекчилик

кожоюндун атын булгабоого ар качан аракеттенүү. Ошондо кожоюн менен кызматкердин ортосунда түшүнүүчүлүк болуп, алар тынчтыкта жана ынтымакта жашайт.

Будданын окуусуна ишенгендин жолунда ар бир үй-бүлөдө Будданын окуусу болууга тийиш. Окутулуп жаткан адам өзүнүн окутуучусуна урматтаган сезим менен мамиле кылуу керек, ошондой сезимге бүткүл денеси, оозу жана жаны толуп турууга тийиш. Ал окутуучуну сылык тосуп, анын окуусун ишенимдүү тутуп жана ага белек алып келүүсү керек.

Будданын окуусун айтып, жайылтып жүргөн окутуучу окууну жакши түшүнүп, жамандыктан четтеп, жакшылыкка үндөп, туура жолго чакырууга тийиш, окуучуларын жетектөөдө, алардын жан дүйнөсү тынчтык алгандай деңгээлде иш жүргүзүүсү керек. Ошондо бүт үй-бүлө ошол жолго түшүп, окууну аярлык менен сактайт жана ал үй-бүлөдө бакыт болот.

Алты тарапка сыйынуу — бул кырсыктан качууну көздөп, алты тарапка сыйынуу эмес. Бул демек акыйкаттын алты тарабына түшүү, тутуу жана кырсыктын ичтен пайда болбоосуна аракеттенүү.

2. Адам досторду, достошууга боло турганын жана достошууга болбой турганын айрый билиши керек.

Кошоматчы жана бал тилге салуучулар, сарандар менен достошууга болбойт, ысырапчыл адам менен да достошууга болбойт.

Кыйын убакта калганында жардамга келүүгө, кубаныч жана кайгынды төң бөлүүгө даяр турган, пайдалуу кенеш берүүгө сарандык кылбаган жана чексиз боорукерлиги менен айырмаланган адам менен достошуу керек.

Сенин туура жолдон тайбашыңа көз салган, сен жөнүндө жан дүйнөсүндө чоочулаган, сени кырсыкта жубаткан, керек учурда сага жардам берүүдө өзүн аябаган, сенин сырынды сактаган жана дайыма туура кенеш берген адам менен достошуу жана ага кызмат кылуу керек.

Мындаи досту табуу кыйын, өзүң ошондой дос болууга аракеттенүүн керек. Жакшы адам өзүнүн жакшы иштери менен адамдарга күн болуп калат.

3. Ата-энеге болгон улуу карызды эч нерсе менен төлөө мүмкүн эмес. Жүз жыл атанды оң ийинице, апаңды сол ийинице көтөрүп жүрсөң да ал карызды төлөй албайсың.

Жүз жыл бою ата-эненди жыпар жыттуу ваннада күнү-түнү жуунтсан да, идеалдуу бала катары аларга ар тараптан кам көрсөң да, аларды такка отургузуп

байлык, салтанат менен курчасан да улуу карызды төлөй албайсын.

Бирок алар Буддага ишенгендей кылсан, туура эмес жолдон туура жолго откөрсөн, сарандыктан баш тартып, белек кылууну кубанычына айлантсан, анда улуу карызды толоо мүмкүн. Мүмкүн бул улуу карызды төлөөдөн да чоң болот.

Ата-энесин урматтаган жана сүйгөн үйдө, Будда жана кудай жашайт.

4. Үй-бүлодо кобүнчө жан дүйнөлөр пикир алышып, сүйлөшүшөт. Ошондуктан эгерде үй-бүлө ынтымактуу болсо, ал кооз, гүлдөп жаткан бакчадай. Бирок эгерде жан дүйнөлөрдүн гармониясы бузулса, чыр-чатақ башталып, үй-бүлө бузулууга барат.

Мындай учурда, башканы күнөөлөбөй, өзүндүн жаның жөнүндө кам көрүп, туура жол менен баруу керек.

5. Илгерки заманда терен ишенген жаш адам жашаптыр. Качан атасы олғондо, ал апасы менен бирге жашап калат. Алар бири-бирин жакши көрүп, сонун жашашкан, көп узабай уулу үйлөнүп, алар үчөөсү жашап калат.

Башында баары жакшы жүрүп, баары бактылуу болот. Бир жолу болбогон нерседен кайнене менен келиндин ортосунда түшүнбөстүк пайда болот. Чыр-чатақ башталып, алар эч токтобойт. Акырында картаң эне чыдабай, жаштарды таштап, үйдөн чыгып кетет.

Апасы үйдөн кеткендөн кийин, жаш келин уул төройт. Кайненеси менен бирге жашаганда кайненесин таарынктандыктан, анын барында төрөй албагандыгы жөнүндөгү келиндин арызы, кайнене үйдөн кеткендөн кийин кудай ага бала бергени жөнүндөгү кеп, жалгыз жашаган кайнененин кулагына жетет.

Кайнене каарлана ачууланып кыйкырып жиберет: "Дүйнодө адилеттик жок. Эгерде кайненесин кууп жиберген келинге кудай бала берсе, анда бул буту асман караган адилеттүүлүк!" — деп.

"Мындай адилеттүүлүктүү көмүш керек" — деп кыйкырып, ал мүрзө тарапка жөнөйт.

Кудай бул жөнүндө билип, анын алдына чыгат. Ал аны сурамжылап, анан акыл айта баштады, бирок картан эне аны укпай койду.

Ошондо кудай ага: "Жакшы, кел анда сенин

жек көрүндү келининди жана неберенди өрттөп жиберейин. Сен ошондо кубанасынбы?"— дейт.

Бул сөздөрдөн кийин кайнене эсине келип, өзүнүн туура эмес кылганын түшүнөт, күнөосүнө тобо кылып, келини менен небересинин өмүрүн сакташын кудайдан суранат. Ушул кезге чайин жанылышып жүрүшкөнүн уул менен келин да түшүнүшөт. Алар апасына келишип, аны мазардан кайтуучу жолдон кезиктиришет. Кудай кайнене менен келинди жараштырды жана үй-бүлөгө тынчтык кайрып берди.

Эгерде адилеттүүлүктөн баш тартпасан, окуу түбөлүккө өлбөйт. Окуу жашабай калгандыктан жоголбойт, а адилеттүүлүк жөнүндө унутуп калгандыктан жоголот.

Жан менен жандын карама-каршы келиши акыйкатта коркунучтуу балээгэ алыш келет. Кичинекей түшүнбөстүк да артынан чон балээни ээрчитип келет. Үй-бүлөлүк турмушта дал ошондон эң көп коркуу керек.

6. Өз үй-бүлөсүн кармоо үчүн адам кумурскадай же аарыдай иштеш керек. Ал башкага ишенбей, бирөө бир нерсе берет деп күтпөшү керек.

Иштеп тапкан байлыкты өзүмдүкү деп гана ойлоп, өзүнө гана жумшоо керек эмес. Бир болүгүн

башка адамдарга берип, дагы бир болүгүн кара күнгө калтыруу керек. Эгерде ал мамлекеттин, коомдун же Будда окуусунун пайдасына кетсе кубануу керек.

Дүйнөдө "өзүмдүкү" деген эч нерсе жок. Баары түзүлгөн шартка ылайык сага келет жана сен аны убактылуу пайдалануу үчүн аласың. Ошондуктан баарына отө этияттык менен мамиле кылуу керек.

7. Качан Удаян хандын аялы Сямавати Анандага 500 кийим белек алып келгенде, ал ыраазылык менен бул белекти кабыл алат.

Качан бул жөнүндө хан билгенде, ал мүмкүн Ананда сарандыктан кабыл алды деп ойладу. Ал Анандага келди да, андан сурады:

"Асылзаада, бир убакта 500 кийим алып, эмне кыласың?"

Ананда ага жооп берди: "Хан көп кечилдер көөнөргөн кийим менен жүрот. Мен аларга жаңы кийим бергим келет." "Коөнөрүп, эскирген кийимди эмне кыласың сен?" "Коөнөргөн кийимден биз шейшеп жасайбыз." "Эски шейшептерди эмне кыласың?" "Аларды жаздык тыш кылабыз." "А, эски жаздык тыштардычы?" "Аларды полго төшөөчүү кылып тигебиз." "А, эски төшөөчүлөрдүчүү?" "Бут

арчуучу килем кылабыз." "А, эски килемдерди эмне кыласынар?" "Алардан пол жуучу чүпүрөк кылабыз." "А эски чүпүрөктөрдүчү?" "Хан, эски пол жуучу чүпүрөктөрдү биз майда кесиндиге бөлүп, ылайга кошобуз. Ал ылайдан дубал тургузуп, үй курабыз."

Буюмдарга, нерселерге этиятық, сарамжалдуулук менен мамиле кылыш керек. Аларды туура пайдалануу керек. Мына ошентип "өзүндүн" буюмдарыңды эмес, бизге убактылуу пайдаланууга бергенди пайдалануу керек.

2. АЯЛДЫН ЖАШООСУ

1. Аялдын төрт түрү бар. Биринчи түрдөгү аялдар болбогон нерсеге ачууланат, алар кежир, саран, башканын бактысына көз артат жана садага жасабайт.

Экинчи түрдөгү аялдар тез-тез ачууланат, кежир жана сараң, бирок башканын бактысына көз артпайт жана садага алыш келет.

Үчүнчү түрдөгү аялдар айкөл, анча ачууланбайт. Алар кежир эмес, өздөрүнүн каалоолорун кармай алат, бирок башкаларга көз артат жана садага жасабайт.

Төртүнчү түрдөгү аялдар айкөл, эч качан ачууланбайт, алар өздөрүнүн каалоолорун кармайт жана дайыма жоош, тынч, башкаларга көз артпайт жана садага жасайт.

2. Качан кыз турмушка чыкканда, ага төмөнкүлөрдү унутууга болбайт. Күйөөсүнүн ата-энесин урматтап, аларга кызмат кылууну, күйөөсүнүн ата-энеси жаштардын ыңгай, пайдасы жөнүндө кам көргөн, акылдуу коргоочуларыбыз болот деп ойлоосу керек, ошондуктан аларга ыраазылык сезим менен кызмат кылыш, ар дайым аларга таяныч, жөлөк болууга аракет кылуу керек.

Күйөөсүнүн окутуучусу аны ыйык окууга окутууда, ошондуктан аял күйөөсүнүн окутуучусуна таазим кылыш, аны урматташ керек. Анткени адам рухий окутуучусуз жашай албайт.

Күйөөсүнүн ишин түшүнүп, ага жардам берүү үчүн, аял өзү окуп, өзүнүн сабатын ачып, билимге жетүүнүн үстүндө иштөөсү керек. Күйөөсүнүн турмушуна жат адамдын турмушундай көнүлкош мамиле кылууга болбайт.

Күйөөсүнүн кол астындағылардын жана иш боюнча ага келгендердин мүнөзүн, жөндөмүн билүүгө аракеттенип, аларга жакшы мамиле кылуусу керек. Күйөөсүнүн тапканына сарамжалдуулук менен мамиле кылыш, өзүнө ашык акча жумшабоо керек.

3. Күйөө менен аялдын мамилеси ынгайлуулуктан эле орнотулган, түзүлгөн эмес. Жана бир үйдө жашагандыктан да эле эмес. Эр жана катын ыйык окуу боюнча өздөрүнүн жандарын жетилтүү, өнүктүрүүсү керек.

Бир кезде башкаларга идеалдуу жубайлардын үлгүсү катары көрсөтүлгөн жубайлар, бир жолу рухий көкөлөгөн инсанга келип, Ага төмөнкү сөздөр менен кайрылысты: "Эн Азирети, биз балачактан бери бири-бирибиз менен таанышпыйз, а качан чоңойгонубузда, үйлөнүшүп алдык. Ушул кезге чейин бири-бирибиздин "көзүбүзгө чөп салуу" жөнүндө ойлоп да койбодук. Биз тиги дүйнөдө да, ушул дүйнөдөгүдөй бири-бирибизди сүйүп жашагыбыз келет. Айтчы, биздин кыял, каалоо турмушка ашуу үчүн биз эмне кылышыбыз керек. Азирети минтип жооп берди: "Ал үчүн силер бир ишенимге келишинер керек. Эгерде силер биргэ окуунун артынан түшсөнөр, биргэ жанынарды өнүктүрсөнөр, биргэ садага берсенер, биргэ ақылга ээ болосунар, силер тиги дүйнөдө да жанынар бир болуп жашай аласынар."

4. Анатхапиндада аттуу бай көпөстүн улуу уулуна күйөөгө чыккан Суджата отө текебер аял эле. Ал эч кимди урматтабач, күйөөсүнүн, ата-энесинин буйруктарын укпоочу, мына ошондуктан үй-бүлөдө дайыма келишпестик болгон.

Бир жолу Азирети, бай көпөстүн алдына келип, үй-бүлөнүн кандай абалда экенин көрөт. Ал өзүнө жаш келин Суджатаны чакырып минтет: "Суджата, дүйнөдо аялдын жети түрү бар. Биринчи түрү – киши өлтүргүчтөрдөй аялдар. Аларда ыплас жандим, алар өз күйөөсүн сүйбөйт жана урматтабайт, күйөөсүнүн "көзүнө чөп салат", акыр аягында башка эркекке кетип калат.

Экинчи түрү – уурулардай аялдар. Алар күйөөсүнүн ишин түшүнбөйт, өзүнүн кур дымагын канааттандырууну гана ойloit, өзүн тойгузуу, ыраазылантуу үчүн күйөөсүнүн тапканын чачат, ошону менен күйөөсүн карактап уурдайт.

Үчүнчү түрү – кожоюндай аялдар. Алар үй ишин жүргүзбөйт, эринчээк, жалкоо жана өздөрүнүн талабын канааттандыруу менен гана алек, алар адамдарга орой мамиле жасайт жана дайыма өз күйөөсүн тилдейт.

Төртүнчү түрү – энелердей аялдар. Алар күйөөсүнө кам көрүп, эркелетет, күйөөсүн өз баласындай коргойт, күйөөсүнүн тапканына этияттык, сарамжалдуулук менен мамиле кылат.

Бешинчи түрү – кичи карындаштай аялдар. Алар ишенимдүүлүк менен күйөөсүнө кызмат кылат. Эжелерине кандай сүйүү менен кызмат кылса, күйөөсүнө да ошондой мамиле кылат. Алар – жупуну жана сабырдуу.

Алтынчы түрү – достордой аялдар. Эски достор бир нече жылдан соң кезигишикендей алар күйөөсүнө дайыма кубаныч таргуулайт. Алар өздөрүн туура алыш жүрөт, момун, күйөөсүн урматтайт.

Жетинчи түрү – кызматкерлердей аялдар. Алар күйөөсүнө ишенимдүү кызмат кылып, аны урматтайт, бардык буйруктарына каяшасыз баш ийет, ачууланышпайт жана таарынышпайт, алар күйөөсү бактылуу болуш үчүн баарын жасашат.

Суджата, ушул аялзатынын жети түрүнүн кайсы бирине окшогун келет?"

Бул сөздөрдөн кийин Суджата уялыш, күнөөлөрү үчүн кечирим сурап, убадасын берет. Ал кызматчыдай болуп кызмат кылып, күйөөсүнө бардык иштери боюнча жардам берүүгө жана аны менен бирге Будда окуусунун жолуна түшүүгө сөз берет.

5. Ампрапали Вайсалидеги бай жана белгилүү аял эле, ал көп сандагы жаш жана сулуу сойкуларды өз колуна кармап туруучу. Бир жолу ал жакшы окуу алуу үчүн Буддага барат.

Азирети ага миндет: "Амрапали, аялдын жаны тынчтыгын оңой жоготот жана оңой адашат. Аялзаты саран, ошондуктан ал зыкымдык кылат жана башкаларга көз артат. Эркекке караганда анын көз ачылууга, тунууга бараткан жолунда тоскоолдуктар көп.

Ошондуктан бул жолдо анын алга басуусу кыйыныраак. Эгерде ал жаш жана сулуу болсо андан таталыраак болот. Ал жолго чыкканда, сүйүү жана байлыктын азгырыктарын жеңип жатып алгалаш керек.

Амрапали аялды өзгөчө азгыруучу сүйүү жана байлык, түбөлүк туроочу асыл кенч эмес. Түбөлүк туроочу асыл кенч болуп бир гана көз ачылуу, тазаруунун жолу эсептелет. Күчтүү адам да ооруу алдында алсыз, жаш адам да картаят жана өмүргө өлүм коркунуч туудуруп турат. Кээде сүйүктүү адамың менен коштошууга, кээде жек көргөн адамың менен бирге болууга мажбурсун, адамдын каалоосу дайыма эле аткарыла бербейт. Бул дүйнө ошондой түзүлгөн.

Ошондуктан бул дүйнөдө сени сактоочу бир гана көз ачылуу, тазаруу жолу боло алат. Тазарууга ашиггуу керек.

Бул окууну уккан Амрапали, Будданын окуучу-су болуп, будда коомуна кооз бакты тартуу кылат.

6. Көз ачылуу, тазаруу жолунда аял менен эркектин айырмасы жок. Эгерде аял да тазарууну издесе, ал дагы көз ачылуу, тазаруунун жолундагы болуп калат.

Прасенаджита хандын кызы Айодхия хандын аялыш Маллика көз ачылуу, тазаруу жолунун жолдоочусу эле, ал Азиретинин окуусунан тирек таап, Азиретиге он ант берет.

"Азирети, бүгүнкү күндөн тартыш, көз ачылуу, тазарууга жетмейинче, биринчиден мен, ыйык осуятын бузбайм. Экинчиден, менден улуулардын алдында текеберленбейм. Үчүнчүдөн, эч кимге ачууланбайм. Төртүнчүдөн, бирөлөрдүн сыртына да, буюмдарына да коз артпайм. Бешинчиден, мен өзүмдүн жанымды да, нерселерди да аябайм. Алтынчыдан, өзүм үчүн нерселерди сактабайм, алар бактылуу болсун үчүн аларды кембагал адамдар менен бөлүшөм.

Жетинчиден, мен садага алыш келсем, баарына мээримдүү болом, башкаларга пайдалуу боло тургандын баарын жасайм, башкалардын ордуна өзүмдү коюп туруп, алар жөнүндө ойлойм. Булардын баарын өзүм үчүн эмес, башкалар үчүн, мансап жана ар кандай ойлорду көздөбөй жасайм. Сегизинчиден, эгерде жалгыз калганды же түрмөдө отурганды, же оорууну, же башка азап тарткан адамдарды көрсөм, аларды сактап калууга үмүттөнүп, алардын азабын женилдетүү үчүн акыйкатка окутам. Тогузунчудан, эгерде, тириү жаныбарды карман алган, же аны бош кое бербеген, ар түрдүү осуяттарды бузуп аткарбаган адамды көрсөм, алар ушундай жаман иштерди токтолтуусу үчүн күчүмдүн жетиштинче кимди

жазалоо керек болсо жазалайм, кимди окутуу керек болсо окутам. Онунчудан, туура окууну угууну унутпайм, анткени билем, эгерде адам туура окууну унутса анда ал бардык нерселерде жашынып турган абыйкат окуудан четтейт, көз ачылуу, тазаруунун жээгине жете албайт.

Андан да андай байкуш адамдарды сактап калуу үчүн менин үч каалоом бар. Биринчиден, менин каалаганым баарынын бейпилдик, тынчтыкта болуусу. Мына ушул аруу – каалоонун аркасында, мен өлгөндөн кийин кандай жашоо албайын, туура окуунун ақылын аламын деп мен ишенем.

Экинчиден, туура окуунун ақылын алганымда, мен күчүмдү аябай, башкаларды окутууга жумшайм.

Үчүнчүдөн, туура окууну коргоо үчүн өзүмдүн денемди, өмүрүмдү жана бүткүл байлыгымды курман чалууга даярмын."

Үй-бүлөнүн чыныгы мааниси, биргелешип көз ачылуу, тазаруунун жолунда басууда жатат. Мына ушул жолдо басууну каалаган аял, Малликадай улуу каалоолорго ээ болуп, Будданын улуу окуучусу болуп калат.

3. БААРЫ ҮЧҮН

1. Жети окуу мамлекеттин гүлдөп, өнүгүүсүн камсыз кыла алат.

Биринчи — эл саясий маселелерди талкуулоо үчүн тез-тез чогулуп, өз өлкөсүн бекем коргош керек.

Экинчи — бардык социалдык катмардагы адамдар ынтымакта жашап, мамлекеттик ишти бирге талкуулаш керек.

Үчүнчү — эски салттарды урматтап, себепсиз аларды алмаштыrbай, сыйлыктыктын жана парздын эреже-тартибин аткаруу.

Төртүнчү — жыныстык жана жаш боюнча айырмачылыкты моюнга алып, үй-бүлөнүн жана коомдун тазалыгын сактоону кармоо.

Бешинчи — ата-энени кадырлап, улууларды жана окутуучуларды урматтоо.

Алтынчы — түпкү тектерди сыйынуу менен ардактоо керек, жыл сайын алардын мүрзөсүнө барып, эскерүү расмисин откөрүү зарыл.

Жетинчи — коомдук моралды сактап, жакшы касиеттерди баалап, жакшы касиеттүү окутуучунун окуусун жетекке алып, ага белек апкелүү керек.

Кайсы мамлекет болбосун, эгерде анда ушул

жети окуу бузулбай аткарылса, ал өлкө күмөнсүз гүлдөп өсөт жана башка өлкөлөрдүн урматына ээ болот.

2. Байыркы заманда өз өлкөсүн жакшы башкарган бир хан жашаптыр. Аны акылдуулугу үчүн Улуу Жарык деп аташкан. Өзүнүн мамлекетти башкаруу принцибин түшүндүрүп, ал минткен:

"Алгач, мамлекетти башкарууга киришкенге чейин өз жаныңды көзөмөлгө алууң керек. Өз элиңе мээримдүүлүк менен мамиле кылып, жетектеп, адамдын жан-дилин кирден тазалап жана окутуу керек. Адамдарга туура окуу берүү керек, алар дени жана жаны менен тынчтануусу үчүн жана дүйнөдө бул окуудан жакшы окуу жок экенин түшүнүш керек.

Эгерде жарды келсе, алдына бүт казнаны ачып, эмнени кааласа ошону алуусуна мүмкүндүк берүү керек. Ошол кезде эле аны бардык жамандыктардан алыс болууга ынандыруу зарыл.

Ар бир адам жан дүйнөсүнүн абалына жараша нерселерди башка-башка түрдө көрөт. Керек болсо борбордун жашоочулары да өз шаарын ар түрдүү көрөт. Кээ бирөөлөр кооз деп тапса, башкалар андай дейт. Баары алардын жанынын абалынан жана курчаган чойрөдөгү кырдаалдан көз каранды.

Окууну урматтаган адам туура жана түз жаны

менен жонокой дарактан да, таштан да коз жоосун алган нурлуу түстөрдү көрө алат. Ал эми өз жанын көзөмөлгө алууга аракеттенбegen сараң адамга келишкен, кооз сарай да сулуу көрүнбөйт.

Элдин турмушунда да баары дал ушундай болуп отот. Эң башкысы — бул жан, ошондуктан мен мамлекетти башкарууда эң башкысы, бул — элдин өз жанын өнүктүрүүсү — деп ойлойм."

3. Хан айткандай Улуу Жарык — мамлекетти башкарууда башкысы, бул — элдин жанын өнүктүрүп, байытуусу.

Жанды өнүктүрүү — бул демек, коз ачылуу, тазаруунун жолунда болуу. Ошондуктан мамлекетти башкарган адам, эң биринчи Будданын окуусуна ишениш керек.

Эгерде мамлекетти башкарган адам, Буддага, Анын окуусуна ишенип, кайрымдуу жана жакшы касиеттүү адамдарды урматтаса жана аларга белек кылса, анын душманы болбайт, ага эч ким ичтен жамандык каалабайт, анын мамлекети сөзсүз гүлдөп осот.

Эгерде мамлекет гүлдөсө, башка өлкөлөрдү басып алуу зарылчылыгы калып, башка өлколөр

менен согушуу үчүн курал да керексиз болуп калат.

Натыйжада, эл бактылуу жана жетишкендикте жашайт, бардык катмарлар ынтымакта жана тынчтыкта болуп, жакшылык жана жакши касиеттүүлүк гүлдөйт, адамдар бирин-бири урматташып, сүйүшөт. Элдин турмушу, абал да жакши болуп, кескин суук, же жан чыдагыс ысык болбойт, күн да, ай да, жылдыздар да дайыма жанып, жаан жана шамал өз убагында жүрүп жана жай болот, табийгат кырсыктары болбой калат.

4. Падышанын парзы — өз элин коргоо. Хан эл үчүн, ата жана эне, анткени ал аны мыйзамдары менен коргойт. Ата-эне баласына мамиле кылгандай ал өз элине этияттуулук менен мамиле кылууга тийиш. Баланын ыйлаганын күтпөстөн жалайыгын алмаштыргандай эле, хан да өз элиниң бактысы үчүн кам көрүп, аны кыйналуудан куткаруусу керек. Хан үчүн эл — бул акыйкатта мамлекеттин асыл кенчи. Анткени элсиз мамлекет болбойт. Ал эми, эл ыраазылыкта жашаганда гана, мамлекет күчтүү жана бекем болот.

Хан ар дайым өз элиниң камын көрүш керек. Ал элдин бардык кубанычын жана кайгысын билип, анын гүлдөөсүнө кам көрүүгө тийиш. Ал үчүн хан

баары жөнүндө: сүү жөнүндө, шамал жөнүндө, жамғыр жөнүндө, эгиндин түшүмдүүлүгүн көрө билип, кургакчылыкты алдына ала байкап, элдин кубанычы жана көйгөйүн билүүсү керек, ал кылмыш кылгандар жана сый-урматка татыктуулар жөнүндө жакшы кабардар болууга тийиш. Кылмыш кылгандарды, кылмыштын оорчуулугуна жараша жазалап, мыкты адамдарды сыйлоосу керек.

Хан өз элин жакшы билүүгө тийиш. Качан элге берүү керек болгондо, убагында берүү керек. Качан элден алуу керек болгондо, ото этият өлчөп алуу керек. Салык элди талап-тоноп алгандай денгээлде көп болбош керек. Ошондо эл ыраазылыкта жашайт.

Хан озүнүн күчү жана бийлиги менен элди коргойт. Ким элдин камын өз камындай көрсө, ал чыныгы падыша деп аталат.

5. Хандардын ханы болуп Акыйкattын Ханы саналат. Анын ата-теги туура жана белгилүү. Ал бүткүл дүйнө олкөлөрүн башкарып эле калbastan, окууну кастарлап-урматтайт.

Бул хан кайда барбасын, ошол жерде талаштартыш, таарыныч да жок болот. Ал жакшылыктарды акыйкattын кубаты менен жасайт. Элге ыраазылык жана тынчтык апкелип, жамандыктын тамырын кесет.

Акыйкаттын Ханы ал акыл-эстүү: өлтүрбөйт, уурулук кылбайт, ойнош күтпөйт, алдабайт, жаман сүйлөбөйт, эки жүздөнбөйт, кур бекер келжиребайт, саран-дыкты билбайт, ачууланбайт. Ал ушул он жакшы иши менен элдеги он жамандыкты жоготот.

Ал акыйкаттын кубаты менен башкар-гандыктан ченемсиз кубаттуу. Каерде болсо ошол жерде согуш жана таарыныч жоголуп, адамдар ортосунда жанжал токтойт. Натыйжада эл тынч, а мамлекет бекем. Эл жашоого ырахаттана жашайт. Ошондуктан аны Акыйкат Ханы деп аташат. Ошентип, Акыйкат Ханы бардык хандардын сактоочусу, алар анын жардамы менен өз өлкөлорүн Будданын окуусуна ылайык жакшы башкарат.

6. Кылмышты териштирип жатып, хан ага кайрымдуулук жана боорукерлик менен мамиле кылуусу керек. Баарын тунук ақылы менен тескеп, ал беш принципти жетекчиликке алууга тийиш. Ал төмөнкү принциптер.

Биринчи – ал чыныгы болгон нерсеге негиздениш керек. Ал нерселердин чыныгы абалын тактап, мына ошол чындыктын негизинде чечим чыгарууга милдеттүү.

Экинчи — жазаны Хан өзү күчүнө кирип тур-

ганда салуу керек. Эгерде хан күчүндө болсо, жаза таасирин тийгизет. Ал эми күчүндө эмес болсо, тартипсиздикти гана жаратат. Ошондуктан хан качан күчүндө боловрун күтүш керек.

Үчүнчү — кылмыштын жыйынтыгына карап эмес, кылмышка эмне түрткү бергенине карап соттоо керек. Кылмышкердин жан дүйнөсүнө үңүлүп көрүп, тактап чыгып, ал кылмышты атайын жасадыбы же кокусунан экендиги териштириүү зарыл. Эгерде атайлап жасабаса анда аны кечирген жакшы.

Төртүнчү — кылмышкер менен сылык мамиле кылыш, эч качан ага оройлук көрсөтпөө керек. Бул кылмышкердин кайсы мыйзамды бузганын тактоо жана аны ашыкча жазалабоо үчүн керек. Андан да, жакшы жана мээримдүү сөздөр менен кылмышкердин жан дүйнөсүн козгоп, жасаган кылмышина өкүндүрүү зарыл.

Бешинчи — кылмышкерге жек көрүү менен эмес, кайрымдуулук жана боорукерлик менен мамиле кылуу керек. Кылмышты жаман көрүп жатып, адамды жаман көрүүгө болбойт. Кылмышкерди жасаган кылмышина өкүнүү үчүн, кайрымдуулук жана боорукердик керек.

7. Эгерде маанилүү орунdagы министр мамлекеттин кызыкчылыгын унутуп, жеке кызыкчылыгы жөнүндө гана кам көрүп, кызмат абалынан пайдаланып пара алса, ошонусу менен коомдук

моралды чиритип бузат, адамдар бири-бирин алдай баштыйт, күчтүүлөр күчсүздөрдү кысып, асыл-заадалар төмөнкүлөрдү жек көрүп, байлар кембагаларды алдап, адилеттүүлүк жоголот. Балээ, кырыкстар көбөйөт.

Андай убакта ишенимдүү министрлер иштен четтетиilet, чынчыл, абийирдүү адамдар өз өмүрүнөн коркуп унчукпай калат. Эки жүздүүлөр гана маанилүү орундарды ээлеп, бийликтен кыянатчылык менен пайдаланып байып, эл жакырлыкка бата берет.

Иштин мындай абалында хандын буйруктары аткарылбайт, анын бийлиги бошондойт.

Андай кара санатайлар элди бактыдан ажыратат, ошондуктан андайлар мамлекеттин эң жаман душмандары. Алар жогорудагыларды алдашат, төмөн тургандарды бузат, алар мамлекетке келүүчү кырсыктын булагы болуп кызмат кылат. Мындай кара санатайларды хан өзгөчө катуу жазалаш керек.

Эгерде ханы ыйык окууга ылайык адилеттүү мыйзамдары менен башкарган мамлекетте өздөрүнүн ата-энесин урмат кылбай, үй-бүлөсү жөнүндө кам көрбөй, ата-энесине көңүл бөлбөй же алардан баарын тартып алып, аларды укпай жүргөн адамдары бар болсо, андайларды кара мүртөздөрдүн катарына кошуу керек.

Анткени ата-эненин алдында баланын карызы ушунчалык эбегейсиз, аны балдар — эч нерсе менен

кайтара албайт. Өз ата-энесин урматтабаган жана өз кожоюнуна ишенимдүү кызмат кылбаган кылмышкерди катуу жазалоо керек.

Эгерде ыйык окууга ылайык адилеттүү мыйзамдар менен хан башкарган мамлекетте үч асылдыкка ишенбеген б.а. Буддага, Анын окуусуна жана будда коомуна, кечилканаларды талкалаган жана сыйынуучу дубаларды өрттөгө, кечилдерди куугунтуктаган, ошондой эле Будда окуусун ар кандайча бузган адамдар болсо, андайлар эң оор кылмышкерлер болуп саналат.

Анткени мындай иш-аракеттер бардык жакшы нерселерге негиз болгон элдин ишенимине доо кетирет. Алар бардык жакшы умтууларды жок кылп, өздөрүнө өздөрү көр казат.

Бул үч кылмышкерлик эң оор жана андайларды эң катуу жаза менен жазалаш керек. Башка бардык кылмыштар буларга салыштырганда! анча-мынча жецилирээк болуп саналат.

8. Эгерде ыйык окууга ылайык мамлекетти башкарган ханды бийликтен кетирүүгө уюмдашуу жүрсө же тышки душман кол салса, ал үч ынанымга ээ болуш керек.

Биринчиден, ал билиш керек, кутумдар же тышкы душмандар адамдарды гана өлтүрөт жана элди кулдукка алгысы келет, ошондуктан ал колго курал алып, элин куткарууга милдеттүү.

Экинчиден, эгерде мүмкүнчүлүк болсо, күч колдонбай туруп кутумдарды басып, тышкы душмандарды токтотуу керек.

Үчүнчүдөн, душманды өлтүрүүгө эмес, туткунга алууга, аны өлтүрбөй, куралсыздандырууга аракет кылуу керек.

Мына ушул үч ынанымга таянып, Хан өз аскерине тийиштүү буйруктарды берип, согуш жүргүзүүчү өнүттөргө аскерлерди коюп, согушууга даярдык көрүүсү керек.

Мындай учурда жоокерлер өз ханынын жакшы касиеттерине, анын бекемдигине жана улуулугуна ыраазы болушат. Алар кандай согуш жүргүзүшшөөрүн түшүнүп, өзүнүн ханын колдойт. Өз ханынын кайрымдуу жана боорукерлигине ишенип, алар өз өмүрүн аябай салтылашат, ошондуктан андай хан дайыма женип чыгат. Ошону менен анын жеништери жакшы касиеттер менен коштолот.

III ГЛАВА

БУДДАНЫН БАК-ТААЛАЙЛУУ ЖЕРГЕСИН КУРУУ

1. ЫНТЫМАКТУУ КООМЧУЛУК

1. Карапылактан түнөргөн кең түздүк гана бар эле. Эч жерде жарык жок эле. Түздүктө сансыз тириү жандыктар жашачу.

Карапылактын айынан тириү жандыктар бири-бири билбей, ар бир жандык жалгыз эле. Алар жалгыздыктан азап тартып, кыйналып жашоочу. Алардын жашоосу кусалыкка толо эле.

Капыс жарык пайда болду. Күтүүсүз жерден башында оту жантан улуу адам көрүндү. Карапы түздүк заматта жарык менен жаркырады.

Ушул кезге чейин карапылактын боортоктоп жүргөн түрдүү жаныбарлар бутуна туруп, айланасын карады. Айланасында өзүнө окшош көптөгөн жаныбарлар жүргөнүн көрүшту. Кубанычтуу кыйкырык менен бирин-бири көздөй чуркашып, кучакташып, каткыра күлүшүп, сүйлөшө баштاشты.

Бул жерде түздүк жашоону билдиret. Карапылак бол туура акылдын жарыгынын жоктугу. Жан дүйнөдө акылдын жарыгы болбогондуктан, достошо алышпайт. Алар жалгыз

Будданын бак-таалайлуу жергесин куруу

төрөлүп, жалгыздыкта өлүшөт. Алар таптакыр жалгыз, жөнсүз эле түйшүк, убаракерчилик тартып, жалгыздыктан кыйналып жүрүшөт.

Башында от жангандын улуу адам көрүндү — бул демек Будда акыл жарыгы менен жашоого келгени.

Ушул жарыктын жарыгы менен адамдар биринчи жолу өзүн таанып-билип, башкаларды көрө алат. Таң калышып, кубанышып, бири-бирине умтулушат, ошол жерде алардын ортосунда достук жаралат.

Канча миллиондогон адам жашабасын, эгерде алар бири-бирин билбесе, бул коом эмес.

Коом — бул адамдардын жамааты, анда чыныгы ақылдын жарыгы жанып, адамдар бири-бири менен таанышып, бири-бирине ишенет жана тынчтыкта, ынтымакта жашашат.

2. Жарык дүйнөдө жамааттын үч түрү бар.

Биринчи түрү — жетекчинин байлыгы жана бийлиги менен гана кармалып турган жамаат.

Будданын бак-таалайлуу жергесин куруу

Экинчи түрү — адамдар жеке эсептери менен чогулган жамаат, алардын эсептери туура чыгып жатканда ал жамаатар жашоосун уланта берет.

Үчүнчү түрү — бул жамаатка адамдар ыйык окуунун чакыруусу менен чогулат, анда жашоо тынчтыкта жана ынтымакта болот.

Ушул үч түрдөгү жамааттын ичинен үчүнчү түрү анык жамаат. Бул жамааттын мүчөлөрүнүн жан дилдери бир болуп, бирге жашашат, ал ар түрдүү жакши касиеттерди жаратат, ошондуктан анда тынчтык, кубаныч, ыраазылык жана бакыт бийлик жүргүзөт.

Тоого жааган жамгыр, аз-аздан тоонун кичинекей агын суусуна кошуулуп, биригип, акырында океанга барып кошуулуучу жээги толгон дарыяга айланчудай, адамдар да ар түрдүү абалда жана жашта болуп, окуунун жамгыры менен кичи жамааттар коомду түзүп, акырында көз ачылуу, тазаруунун океанына агып кошулушат.

Качан адамдардын жаны суу менен сүттөй кошуулганда акыйкатта ынтымактуу жамаат жаралат.

Туура окуу, бул дүйнөдөгү чыныгы ынтымактуу жамаатты түзүчү негизги күч болот. Бул бири-бирин көрүүгө мүмкүндүк берген жарык, бул жандагы туура эмес көрүнүштү четтетүүчү ынтымак жана тынчтык орнотуучу күч. Бул чыныгы жамаатты будда коомчулугу деп атаса болот, анткени ал Будданын окуусунун негизинде түзүлгөн.

Мына ошондуктан жамааттын бардык мүчөсү өз жанын ушул окууга ылайык өнүктүрүүгө тийиш, будда коомчулугунун катарында ар түрдүү адамдар болсо да, ал факт жүзүндө бир ишенимдеги жамаат.

3. Факт жүзүндө бир ишенимдүү жамаат эки түрдөгү мүчөлөрдөн турат. Алардын бир бөлүгү эл арасында Будданын окуусун айтып жайылтса, башкалары кийим, тамак даярдап, алардын жашоосун кармап турат. Биринчи болүгү да, экинчи бөлүгү да коомчулукту кенитип, колдоого милдеттүү, окуунун түбөлүк айтылуусу үчүн алар, бардык күч-аракетин жумшоого тийиш.

Коомчулуктун мүчөлөрү дайыма тынчтыкка жана ынтымакка умтулууга тийиш, алар өз коомчулуктун миссиясын аткаруу үчүн бардык күчүн жумшоого тийиш. Кечилдер жолдоочуларды окутуш керек, а жолдоочулар кечилдин айтканына ишениүүсү

керек. Ошондо кечилдер менен жолдоочулар ортосунда тынчтык жана ынтымак болот.

Алар ынтымакта жана тынчтыкта чыр-чатаксыз жашоого бүт күч-аракетин жумшап, бир ишенимде жашоо бактысы берилгенине кубанып, бири-бирин сүйүп жана жандарынын биригишине аракет кылуусу керек.

4. Коомчулукта тынчтык жана ынтымакка жетүүнүн алты эрежеси бар. Бириңчиiden, сөздүн ак ниеттүүлүгү. Экинчиiden, иштин ак ниеттүүлүгү. Үчүнчүдөн, жандын ак ниеттүүлүгү. Төртүнчүдөн, алынган буюмду, нерсени баарына төн бөлүү. Бешинчиiden, жалпы таза осуяттарды аткаруу. Алтынчыдан, баарында туура көз караштын болуусу.

Булардын ичинен эң башкысы алтынчы – туура көз караш эрежеси болуп эсептелет, ал калган беш эреженин ядросу.

Ошондой эле жалпы коомчулук үчүн жети жана мүчөлөр үчүн жети эреже бар. Эгерде бул эрежелерди аткарса, анда коомчулук гүлдөйт. Алгач жалпы коомчулуктун эрежелери:

Бириңчи – тез-тез чогулуп окууну угуу жана талкуулоо.

Экинчи – улуулар да, кичүүлөр да ынтымакта жашап, бири-бирин урматтоого тийиш.

Үчүнчү – окууну урматто жана аны алмаштырбоо.

Төртүнчү – улуулар кичүүлөр менен сүйлөшүп жатканда адептүүлүктүү сактоо.

Бешинчи – абийирдүүлүк, чынчылдык жана терең урматтоочу сезим өзүн алыш жүрүүнүн негизи болуш керек.

Алтынчы – бейпилдикте өз жан дүйнөсүн тазалоо керек. Мына ошондо да бейпил жерге башканы алдыңа киргизип, анан өзүң өтүүң керек.

Жетинчи – адамдарды сүйүү, меймандарды жылуу кабыл алуу, ооруларды аяр кароо. Эгерде ушул жети эреже аткарылса, коомчулуктун тараап кетүүсүнө коркунуч пайда болбайт.

Коомчулуктун ар бир мүчөлөрү үчүн жети эреже: бириңчиiden, жанды пакиза сактап, өтө артыкбаш нерселерди каалабоо; экинчиiden, сараңдык касиетти жоготуп, ошол абалды сактоо; үчүнчүдөн, сабырдуулкту сактап, ашыкча сөздөрдү сүйлөбөө; бешинчиiden, жупуну болуп, окуунун артынан түшүү; алтынчыдан, бир окуунун артынан түшүп, башка окууларга карабоо; жетинчиiden, жөнөкөйлүктүү сүйүү, кийим жана тамакка жабышпоо; Эгер, бул жети эреже сакталса, коомго баш-аламандык коопсуздүгүнүн коркунучу туулбайт.

5. Алдыда айтылгандай, будда коомчулугунун жашоосу — бул тынчтык жана ынтымактык. Тынчтык жана ынтымаксыз коомчулук, будда коомчулугу боло албайт, ошондуктан чыр-чатактан качуу керек. Эгерде чыр-чатак пайда болсо, аны токтоосуз четтетүүгө аракет кылуу керек.

Кан менен канды тазалоо, таарыныч менен таарынычты таратуу мүмкүн эмес. Таарынычты унутуп гана жазуу мүмкүн.

6. Илгерки убакта Каламити деген хан жашаптыр, анын мамлекетин кошуна турган согушчул хан Брахмадатта басып алат. Каламити хан уулу жана аялы менен бир топко чейин жашынып жүрөт, бирок көп узабай аларды кармашат. Бир гана хандын уулу качып кутулат.

Ханды дарга асаар күнү, ханзаада атасын куткарууну ойлоп, ыңгайлуу учурду издейт. Бирок андай ыңгайлуу учур болбой, ханзаада атасын кандай дарга асышаарын карап турууга аргасыз болот.

Хан эл арасынан уулун көзү менен таап, өзүнө кайрылып сүйлөгөндөй минтти: "Узак убак бою издебе. Иш кылганда шашпа. Таарыныч унутулганда гана жазылат."

Ханзаада атасы үчүн өч алууга ант берет. Ыңгайлуу учурдан пайдаланып Брахмадатта ханга кызматкер болуп кирет, узабай ага жакындап, ишеничине кирет.

Бир жолу хан аң уулоого чыгат. Ушул учурдан пайдаланып ханзаада атасынын очүн алмакчы болот. Ал ханды байкоосуз аскерлерден узатып кетип, тоодо алар экөө гана аң уулап калат. Хан көп узабай чарчап, жаш кызматкердин тизесине башын жөлөп, жерге жатып уктап кетет, кызматкердин ишенимдүүлүгүнө хан шек да кылбайт.

"Өч алуунун сааты келди" - деп чечет ханзаада. Кылышын кынынан сууруп, хандын тамагына такайт. Мына ошол ирмемде ал атасынын өлүм алдында айткан сөзүн эстейт. Ал бир нече жолу кылыш менен хандын тамагын айра саюуга ыкыс берди, бирок андай кыла албады. Ал ошентип эки анжы болуп турганда хан ойгонот. Хан коркунучтуу түш көргөнүн айтат, түшүндө Каламити хандын уулу анын башын кесип салууга аракет кылганын айтат. Ханзаада ханды кармап, көптөн бери каалап жургөн атасынын очүн алуу үчүн кылышын көтөрүп, өзүнүн ким экендигин айтат. Бирок дароо кылышын таштап, өзү хан алдына чөгөлөп жыгылат.

Каламити хандын өлүм алдында айткан сөзү Брахмадатта ханга катуу таасир этип, ал ханзааданы кечирет. Ханзаада да атасын өлтүргөн ханды кечирет. Алар жарашип, Брахмадатта хан ханзаадага мамлекетин кайтарып берет. Ошол кезден тартып алар достукта жашап калат.

Каламити хандын олум алдында айткан сөздөрүнөн, "узак убак бою издебе" дегени жүргөүндө жек көрүнү, узак убак бою алыш жүрбө" дегенди түшүндүрөт. А "иште шашылба" дегени "достукту үзүүгө шашылба" дегенди түшүндүрөт.

Таарынычты таарыныч менен жазууга болбойт. Аны унутуп гана жазууга болот.

Тынчтык жана ынтымак окум сүргөн будда коомчулугунда бул икаянын сабагын унутууга болбойт. Будда коомчулугунда эле эмес, кадимки турмушта да унутууга болбойт.

2. БУДДАНЫН ДҮЙНӨСҮ

1. Алдың айтылгандай, будда коомчулугунда эң башкысы — бул тынчтык жана ынтымактык. Эгерде коом Будданын окуусун жайылтуу миссиясын унутпаса, анда ал акырындык менен осүп, ал эми окуу теренге да, алыска да тарайт.

Окуунун жайылуусу көз ачылуу, тазарууну издеген адамдардын көбөйүүсүн билдирет. Бул ошондой эле наадандыктын жана кумарладын ибилиси башкарган коксоонүн, ачуу-каардын, акылсыздыктын аскеринин чегинишин жана акылдын, жарыктын, ишенимдин, кубанычтын бийлиги орногонун билдирет.

Ибилистин карамагы кумарга, каранғы түнгө, жаңжалга, кылышка, кан төгүлүү жана согушка толгон. Алар ич күйдүлүккө, жек көрүүгө, калпычылыкка, кошоматчылыкка, кулчулукка, жашыруунчулукка жана кемсингүүлөргө толгон.

Мына эми аларга акыл нурун чачты, кайрымдуулуктун жана боорукерликтин жамгыры жаады, ишеним тамыр жайды, кубанычтын гүлдөрү ачылып, ибилистин карамагындагылар заматта Будданын дүйнөсүнө айланды.

Жылуу шамал жана биринчи гүлдөр жаздын келгенин кабарлагандай, дал ошондой эле адамдын көзү ачылуусу, тунуусу чөптөрдү жана дарактарды, дарыялар жана тоолорду, баарын Будданын дүйнөсүнө айлантат.

2. Туура окууну урматтаган дүйнөдө адамдын жаны пакиза жана бейпил. Анткени адамдарга болгон улуу боорукердиктен Будда дайыма аларды коргойт жана жарытат, мына ошондуктан алардын жамандыкка толгон жаны тазаланат.

Таза жана бейпил жан мезгили келип, терен жан дүйнөгө айланат, туура жолго түшүүчү, садага берүүчү, осуяттарды аткаруучу, чыдамкай, аракет-

чил, момун, акылдуу, кайрымдуу жана боорукер жанга айланат, ал бардык мүмкүнчүлүктөрдү пайдаланып адамдарды туура жолго үндөйт. Ошондуктан Будданын дүйнөсү түзүлөт.

Ошентип, аял, балалуу үй-бүлө, Буддасы бар үй-бүлөгө айланат. Ошентип, социалдык айырмачылык сөзсүз боло турган мамлекетте да Будда башкарған, жандардын бир туугандыгына айланат.

Сараптык менен сокурланган адамдар курган сарай да, Будда үчүн үй эмес. Бирок кичинекей кепе болсо да, түнү менен башынан айдын шооласы түшүп турат. Эгерде анда таза жан дилдүү жана момун адам жашаса, ал Будданын үйү болуп калат.

Эгерде Будданын дүйнөсү жок дегенде бир адамдын дилинде гана орносо, анда ал бир ишенимдегилерди өзүнө тартып, бир туугандыкты түзө баштайт. Бир адамдын Буддадагы ишеними ишенимди үй-бүлөгө таратат, үй-бүлөдөн айылга, кыштактарга, шаарга, олкөгө, акырында бүткүл дүйнөгө таратат.

Акыйкатта, Буддага ишенимдин жайылыши, Будданын дүйнөсүнүн көнөйишин билдирет.

3. Бул дүйнө, бир жагынан ибилистин карамагында жатат, бул көксөө кумарлардын дүйнөсү, кан төгүлгөн согуш талаасы. Мына ошол дүйнөдөгү көз ачылуу, тазарууга ишенген адам бул дүйнөнү ыпластыкка орогон канды сүткө, кумарды кайрымдуулукка айлантат. Ал дүйнөнү ибилистин колунан чыгарып, Будданын дүйнөсүнө айлантуу үчүн күрөшöt.

Бир чөмүч менен улуу океандын суусун сузуп алуу мүмкүн эмес. Бирок Буддага ишенген адам, канча ирет кайра төрөлсө да, бул ишти аткарууга даяр.

Будда тиги жээкте күтүп турат. Тиги жээк — бул, көксөө, жек көрүү, акылсыздык, кыйналуу жана азап тартуу болбогон көз ачылуу, тазаруунун дүйнөсү. Ал жерде акылдын жарыгы жанып, кайрымдуулук, мээримдүүлүк жана боорукерликтин жамгыры жаап турат.

Ал дүйнөдө — жарык дүйнөдө Будданын окуусун жайылтып жүрүп кыйналган, азап тарткан, кайгырган адамдар дем алат.

Бул жашоо түбөлүк уланып, адашып жүрүүгө кайра кайрылбаган түбөлүк жарык жанган Будданын дүйнөсү.

Акыйкатта Будданын дүйнөсү көз ачылуу, тунуунун кубанычына толгон, ыран-түстөрдүн жарыгы акылды даңазалап, күштар окууну

Будданын бак-таалайлуу жергесин куруу

мактап турат. Бул адамдар акыркы куткаруучусун тапкан орун.

4. Ал дем алуунун өлкөсү болсо да – жалкоолук үчүн эмес. Гүлдөр төшөлгөн орундар, анда түбөлүк жатып уктоо үчүн эмес. Бул орун күч топтол алыш, өзүнүн ыйык миссиясын андан ары улантуу үчүн.

Будданын иштери эч качан түгөнбөйт. Адамдар жашап турганда ал бүтпөйт, тирүү жандыктар жашап турганда, тирүү жаныбар жандыктардын жаны өз жан дүйнөсүн курууга аракет кылыш турганда Будданын жумушу түгөнбөйт.

Будданын балдары, Будданын жардамы менен тиги жээктеги таза дүйнөгө жетишкен, өздөрүнүн мурдакы дүйнөсүнө кайра кайтып, Будданын ишине кошуулусу керек.

Бир шамдан сансыз шамдар күйгүзүлгөндөй Будданын жан дилинин шамы токтобостон адамдардын жан дүйнөсүндө шам күйгүзө берет жана ал түбөлүк уланат.

Будданын балдары бул ишти алыш, тынымсыз адамдардын жан дүйнөсүнө от жагышат, алардын көздөрү ачылып, тазаланат. Ошентип, Будданын дүйнөсүн кооздукка болоого аракеттене берет.

3. БУДДАНЫН ТИРЕГИ

1. Удаяна хандын аялы Сямавати Буддага терен ишенчү. Ал хан сарайынын эң акыркы бөлмөлөрүндө жашап, сарайдан эч качан чыккан эмес эле. анын бүкүр кызматкеринин укмуштай эске тутуу жөндөмү бар эле. Ал дайыма Будданын окуусу жөнүндөгү сөздү угуп, өзүнүн мырзайымына дайыма сөзмө - сөз айтып берчү. Ошонун таасири менен ханышанын ишеними андан да бекемделген.

Хандын экинчи аялы ичи тар, көрө албас эле. Ал биринчи аялды жер бетинен жок кылууну көздөп, аны жамандап Удаяны ханга ушактай баштайт. Каарланган хан Сямаватини өлүм жазасына тартмак болот.

Сямавати өлүмгө даяр болуп, хандын алдында баш ийип турду. Бирок хан анын жүзүндөгү кайрымдуулук жана боорукерликтин толуп турганын көрүп, жааны керип ата албайт. Анын каары тарап, ханышадан өзүнүн жосунсуз иши үчүн кечирим сурайт.

Ичи тар экинчи аялы жинденип, хан жок болгондо бир кара мүртөздү жиберип, Сямавати жашаган арткы бөлмөлөрдү өрттөтүп жиберет.

Кызматкерлер жалдырап калышат, бирок ханыша аларды жооштууп, танкалуусуз жана коркостон, Будда окуткандай, өлүмдү баш ийип кабыл алат. бүкүр кызматкер да өрттө курман болот.

Будданын турмуштук эрчүүчүлөрүнүн арасындагы бардык аялдардан, ушул эки аялга эң бийик, жогорку мактоолор айтылган. Сымавати ханышага эң кайрымдуу, мээримдүү деп, а бүкүр кызматкерге эң момун, кожоюндун айтканын эки дебейт деген атак берилген.

2. Шакъя элиниң ханы Маханама, Будданын жакын тууганы эле, ал анын окуусуна терен ишенип, анын эң ишенимдүү тарапкерлеринен эле.

Каардуу хан Косалы Вирудака Шакъя элине согуш менен келип, женип чыкканда, Маханама өз сепилинен чыгып, сепилде жашаган элин сактап калууну Вирудака хандан суранат. Заардуу хан отүнүчтү четке какканда, Маханама қолмөнүн ичине түшүп, андан чыкканча сепилдин дарбазасын ачып турууну суранат.

Адам суу астында көпкө боло албайт деп чечип, хан Вирудака макул болот.

Маханама сууга түшүп кетет. Сепилдин дарбазасы ачылып, эл қубаныч жаңырткан үн менен сыртка умтулат, эркиндике жетишет. Бирок Маханама судан чыкпайт. Суу астында ал, чачын жазып жиберип, бир өсүмдүктүн тамырына аны

байлап салат. Маханама өз жанын курмандыка чалып, элин куткарып калат.

3. Кечил аялдардын ичинен Утпалаварнанын ақылы эң тунук эле, ал өз ақылы менен Маудгалъяна менен төцеле алган. Ал ар дайым кечилдердин коштоосунда окууну жайылтып, алардын ичиндеги эң жакшы жетекчилерден эле.

Өтө таш боор жана коркунучтуу айлакер Девадатта деген киши Аджасатру ханды Будданын окуусуна каршы чыгууга көндүрөт. Бирок хан кийин Будданын ишенимине кирип, Девадаттанын сөздөрүнө кулак салбай коет. Бир жолу Девадатта сарайга ханга киргиси келет, бирок аны дарбазадан өткөрбөй коет. Эмне кыларын билбей ал дарбазанын алдында турганда сарайдын ичинен Утпалаварна чыгып калат. Аны көргөн Девадатта капысынан жинденип, бардык күчү менен аны башка муштап калат.

Ооруга чыдал, Утпалаварна кечилканага кайрылып келет. Таң калган жана кайғырган окуучуларын жубатып, аларга минтет: "Эжесинди! Адам жашоосунда эч нерсени алдын ала көрүү мүмкүн эмес. Дүйнөдө баары өтөт, туруктуу эмес. Бир гана көз ачылуу, тазаруунун дүйнөсүбейпил жана тынч. Силер өзүнөрдүн жаныңарды өнүктүрүүгө жана көз ачылуу, тазарууга жетишүүнөр

Будданын бак-таалайлуу жергесин куруу

керек." Бул сөздөрдү айтып, ал акырын тиги дүйнөгө узап кетет.

4. Көп адамдарды өлтүргөн, мурдакы таш боор кылмышкер Ангулимальяны Будда куткарат, ал анын окуучусу болуп калат. Качан ал "кайырчылык" кылуу үчүн шаарга келгенде адамдар анын мурдакы кылмыштары үчүн куугунга алышип, сабашат.

Бир жолу ал шаарда кайырчылык кылып, садага чогултуп жүргөндө, аны мурда кек сактаган адамдар катуу сабашат. Канга боелуп, ал эптеп кечилканага жетип, Будданын бутуна жыгылат, анын ырайымы менен, Будда ага мурдакы күнөөлөрү үчүн кайгырууга, кыйналууга мүмкүндүк бергендиги үчүн минтет:

Азирети! Мага төрөлгөндөн "зыянсыз" деген ат коюлган эле, бирок өзүмдүн акылсыздыгыман көп адамдарды өлтүрдүм. Өлтүргөн кишинин ар биринен канга боелгон бирден манжа кесип алгандыктан, мени Ангулималья деп атап коюшту, бул манжа чогултуучу дегенди билдирет.

Азыр сенин ырайымың менен мен үч ыйыктыка кызмат кылып, акылымдын аруусуна жетиштим. Жылкыны же уйду баштап айдоо үчүн жипти же камчыны пайдаланышат, бирок сен Азирети жиптин да, камчынын да, илгичтин да жардамысыз эле менин жанымды түз жолго салдың.

Бүгүн болсо өзүмдүн кылмышыма жараша жазаландым. Өмүрүмдүн уланышын да, өлүмдүн тезирээк келишин да сурабай, өзүмдүн убакытымдын келишин мен тынч күтөм.

5. Маудгальяяна жана Шарипутра экөө Будданын эң жакшы окуучуларынан эле. Будданын окуусу адамдардын жанына суудай сиңип баратканына ичи тарыган "динсиздер" ар тараптан көз артып окуунун жайылышина жолтоолук кыла башташат.

Бирок алар кандай жолтоолук кылбасын, туура окуу кенири жайыла берет. Ошондо Маудгальяянаны өлтүрүп, Будданы колсуз жанан бутсуз калтырууну көздөшөт.

Маудгальяяна бир-эки жолу "чүрчүттөрдүн" кол салуусунан качып кутулат, бирок үчүнчү жолу алар аны курчап алыш, катуу сабашат.

Көзү ачылып, тазарган Маудгальяяна соккуларды беймарал кабыл алыш жатты. Анын сөөгүн сыңдырып, этин тытышты жана башка жырткычтыктарды жасашты, бирок ал момун жаны менен кыйналбай өлдү.

"БУДДА ОКУУСУНУН" БУЛАКТАРЫ

Кыскартуулар: ДН - Дигха Никая
 МН - Мадджхима Никая
 СН - Самютта Никая
 АН - Ангуттара Никая

БУДДА

<i>Бөлүм</i>	<i>Бет</i>	<i>Can</i>	<i>Булактар</i>
I глава.			
1	2	1	Тұрдүү сутталар
	5	1	АН 3-38, Сукхумала-суттасы
	5	11	МН 3-26, Арияпариесана-суттасы
	6	1	Тұрдүү сутралар
	7	1	МН 9-85, Бодхираджакумара-суттасы
	7	9	Тұрдүү сутралар
	7	19	Сутта-нипата 3-2, Падхана-суттасы
	7	25	Тұрдүү сутралар
	8	12	Виная, Махавагга 1
	9	14	ДН16, Махапариниббана-суттасы
2	10	20	Дн16, Махапариниббана-суттасы
	11	16	Париниббаба - суттасы

<i>Бөлүм</i>	<i>Бет</i>	<i>Сан</i>	<i>Булактар</i>
	13	14	Париниббана - суттасы
	13	24	ДН16, Махапариниббана- суттасы

II глава.

1	15	1	Амитаюр-дхъяна жана Вималакирти нирдеша сутрасы
	15	6	Шурамгама - сутрасы
	15	15	Вималакирти - нирдеша жана Махапаринирвана сутрасы
	16	7	Саддхармапундарика сутрасы 16
	17	1	Махаяна-джатака- чittабхумипа- рикша-сутрасы
	17	14	Махапаринирвана- сутрасы
2	19	1	Саддхармапундарика-сутрасы 3
	20	1	Саддхармапундарика-сутрасы 4
	21	15	Саддхармапундарика-сутрасы 5
3	22	18	Саддхармапундарика-сутрасы 16

III глава.

1	25	1	Аватамсака-сутрасы 5
	26	5	Махапаринирвана-сутрасы
	26	11	Аватамсака - сутрасы
	26	21	Суварнапрабхасоттамараджа- суттрасы 3
2	29	18	Аватамсака-сутрасы
	29	13	Аватамсака-сутрасы 34, Гандавьюха

<i>Бөлүм</i>	<i>Бет</i>	<i>Сан</i>	<i>Булактар</i>
	29	18	Кичи сукхавативьюха сутрасы
	29	25	Аватамсака-сутрасы
	30	8	СН 35-5
	30	12	Махапаринирвана-сутрасы
3	32	13	МН 8-77, Махасакулудайи- суттасы
	33	12	Махапаринирвана сутрасы
	33	24	Ланкаватара -сутрасы
	34	8	Аватамсака-сутрасы 32
	34	26	Саддхармапундалика-сутрасы 25
	35	3	Махапаринирвана-сутрасы
	35	21	Саддхармапундалика-сутрасы 2
	36	1	Саддхармапундалика-сутрасы 2

ДХАРМА

I глава.

1	38	1	Виная, Махавагга 1-6 жана СН 56-11-12, Дхаммачакрправартана-суттасы
	39	16	Итувуттака - суттасы
	40	5	МН 2, Саббасава - суттасы
	40	13	18 баптагы 42чи сутрасы
	41	4	Шрималадевисимханада- сутрасы
3	42	25	22чи Аватамсака-сутрасы,

<i>Бөлүм</i>	<i>Бет</i>	<i>Сап</i>	<i>Булактар</i> Дашабхумика
II глава.			
1	46	1	МН 4-35, Чуласаччака-сутрасы
	48	8	АН 5-49, Раджа-мунда-суттасы
	48	21	АН 4-185, Самана-суттасы
	49	4	АН 3-134, Уппада-суттасы
2	49	11	Ланкаватара- сутрасы
	49	16	Аватамсака-сутрасы 2
	50	1	16чи Аватамсака-сутрасы
	50	11	22чи Аватамсака- сутрасы, Дашабхумика
	51	1	Ланкаватара-сутрасы
	51	7	АН 4-186,Уммагта-сутрасы
	51	11	1,2,17,18 Дхаммапада
	52	1	СН 2-1-6, Камада-суттасы
	3	53	16
	54	10	Ланкаватара-сутрасы
	54	14	Ланкаватара-сутрасы
4	57	6	Виная, 1-6 Махавагга
	58	1	Ланкаватара-сутрасы
	58	10	СН 35-200, Дарукхандха- суттасы
	58	16	Ланкаватара- сутрасы ж.б.
	59	6	МН 2-18, Мадхупиндика- суттасы
	59	24	Ланкаватара-сутрасы
	60	15	Ланкаватара-сутрасы
61	10	Вималакирти нирдеша сутрасы	

<i>Бөлүм</i>	<i>Бет</i>	<i>Сан</i>	<i>Булактар</i>
	63	13	34 Автамсака сутрасы, Гандовьюха
	63	21	Ланкаватара-сутры ж.б.
III глава.			
1	65	1	Виная, 1-5чи Махавагга
	66	1	Виная, 5-21чи Чулавагга
	66	9	Шурамгама-сутрасы
2	71	6	Шурамгама-сутрасы
	73	7	Махапаринирвана-сутрасы
	73	14	7 Саддхармапундарика сутра Шурамгама-сутрасы жана
	74	5	32чи Аватамсака-сутрасы
	74	10	Махапаринирвана-сутрасы
	74	16	Брахмаджала-сутрасы
	75	1	Махапаринирвана-сутрасы
3	75	25	Махапаринирвана-сутрасы
IV глава.			
1	81	1	Шрималадевисимханада- сутрасы
	82	1	АН - 2-11
	82	10	Итивуттака 93
	82	19	Виная, Махавагга
	83	4	АН 3-68, Аннатитхика-сuttасы
	83	18	АН 3-34, Алавака-сuttасы
	84	11	Вайпилья-сутрасы
	84	18	Виная, 1-6 Махавагга, Дхам-

<i>Бөлүм</i>	<i>Бет</i>	<i>Сан</i>	<i>Булактар</i>
			Дмачакраправартана-суттасы
	84	22	МН 2-14, Чуладукхандха- суттасы
	85	10	Махапаринирвана-сутрасы
	86	12	24 Итивуттака
2	88	8	МН 6-51, Кандарака-суттанта
	89	3	АН 3-130
	89	19	Ан 3-113
3	90	6	100 Итивуттака
	90	21	Самьюктаратнапитака-сутрасы
	91	20	Махапаринирвана-сутрасы
	93	10	АН 3-62
	94	3	АН 3-35, Девадута-суттасы
	95	3	Тхеригатха Атхакатха
	95	4	Сукхавативьюха-сутрасы 2 том

V глава.

1	102	1	Сукхавативьюха-сутрасы 1 том
	105	18	Сукхавативьюха-сутрасы 2 том
	107	6	Амитаюр-дхьяна-сутрасы
2	110	16	Кичи сукхавативьюха-сутрасы

ӨРЧҮТҮП-ӨНҮКТҮРҮҮ

I глава.

1	116	1	МН 2, Саббасава-суттасы
	117	23	МН 3-26, Арияпариесана- суттасы
	118	10	СН 35-206, Чхапана-суттасы
	119	12	42 баптагы 41-2 сутра

<i>Бөлүм</i>	<i>Бет</i>	<i>Can</i>	<i>Булактар</i>
2	121	21	МН 2-19, Дведхавитакка-суттасы
	122	18	Дхаммапада Атхакатха
	123	13	АН 3-117
	124	4	МН 3-21, Какачупама-суттасы
	127	3	МН 3-23, Ваммика-суттасы
	128	17	Джатка IV- 497, Матанга-джатака
	132	3	42 баптагы 9 сутра
	132	14	42 баптагы 11 сутра
	133	6	42 баптагы 13 сутра
3	134	4	Ан 2-4, Самачитта-Суттасы
	134	24	Самьюктаратнапитака-сутрасы
	145	3	Махапаринирвана-сутрасы
II глава.	146	1	Самьюктаратнапитака-сутрасы
	1	150	МН 7-63 Чуламалункья суттанта
	152	7	МН 3-29, Махасаропама-сутта
	153	25	Махамая-сутта
	154	9	Тхерагатка Атхакатха
	156	7	МН 3-28, Махахатхипадопама-сутта
	156	25	Махапаринирвана-сутрасы
	157	8	Аваданашатака-сутрасы
	158	21	Махапаринирвана-сутрасы

<i>Бөлүм</i>	<i>Бет</i>	<i>Сан</i>	<i>Булактар</i>
	160	10	Панчавимшати- сахасрикапрадж-няпарамита- сутра
	161	21	34 Аватамсака-сутрасы, Гандавьюха
2	163	15	АН 3-88
	164	11	АН 3-81
	164	18	Ан 3-82
	165	14	Париниббана-суттасы 2 том
	166	12	МН 14-141, Саччавибханга- суттасы
	167	19	Париниббана-суттасы 2 том
	168	12	АН 5-16, Вала-сутта
	168	19	16 Аватамсака-сутрасы
	169	19	Махапаринирвана-сутрасы
	170	5	Самьюктаратнатпитака сутрасы
	170	25	26 Суварнапрabhаса-сутрасы
	171	16	Махапаринирвана-сутрасы
	172	18	Тхерагатха Аттхакатха
	173	11	Джатака 55, Панчавудха- джатака
	174	12	39 жана 40 Итивуттака
	174	25	Махапаринирвана-сутрасы
	175	7	АН 5-12
	175	11	Париниббана-суттасы
	175	26	Шурамгама-сутрасы
3	176	25	СН 55-21 жана 22 Маханама- суттасы

<i>Бөлүм</i>	<i>Бет</i>	<i>Сан</i>	<i>Булактар</i>
	177	20	АН 5-32, Чунди-сутта
	178	1	Вималакирти-нирдеша-сутрасы
	178	17	Шурамгама-сутрасы
	178	23	Сукхавативьюха-сутрасы 2 том
	179	10	СН 1- 4-6
	179	13	33 Аватамсака-сутрасы
	180	9	24 Аватамсака-сутрасы
	180	21	4 Суварнапрабхаса-сутрасы
	181	8	4 Амитаюр-дхъяна сутрасы
	181	11	Сукхавативьюха-сутрасы
	181	16	Махапаринирвана-сутрасы
	182	11	МН 2-16, Четохила-суттасы
	183	6	Сукхавативьюха-сутрасы 2 том
4	184	1	Дхаммапада
	192	1	СН 1-6-59
	192	14	АН
	192	17	Махапаринирвана-сутрасы

БИР ТУУГАНДЫК

I глава.

1	194	1	100 Итивуттака жана МН 1-3, Дхаммадаяда-сутта
	194	5	92 Итивуттака
	195	1	Виная, 1-30 Махаватагга
	195	21	МН-4-39, Маха-ассапура-сутта

<i>Бөлүм</i>	<i>Бет</i>	<i>Сан</i>	<i>Булактар</i>
2	197	6	МН 4-40, Чула-ассапура-сутта
	198	6	10 Саддхармапундарика-сутра
	198	12	10 Саддхармапундарика-сутра
	199	1	14 Саддхармапундарика-сутра
	200	9	СН 55-37, Маханама-сутта
	201	1	АН 3-75
	201	11	СН 55-37, Маханама суттасы
	201	17	СН 55-54, Гилаянам-суттасы
	201	23	22 Аватамсака-сутрасы
	203	9	Махапаринирвана-сутрасы
2	206	3	7 Аватамсака-сутрасы
	209	4	Махамая-сутрасы
	210	1	21 Аватамсака-сутрасы
	210	23	Махапаринирвана-сутрасы
	212	1	ДН 31, Сингаловада-сутта
	217	19	АН 2-4, Самачитта-сутта
	218	11	АН 3-31
	218	19	417 Джатака, Каччани-джатака
	220	21	ДН 31, Сингаловада-сутта
	221	5	1 Дхаммапада Атхакатха
2	222	13	АН 4-197
	223	5	АН 5-333, Уггаха-сутта
	224	1	Бирмандык талкуу
	224	23	АН 7-59, Суджата-сутта
	226	18	ДН 16, Махапариниббана-сутта
3	227	21	Срималадевисимханад-сутрасы
	230	1	ДН 16, Махапариниббана-сутта

II глава.

1	212	1	ДН 31, Сингаловада-сутта
	217	19	АН 2-4, Самачитта-сутта
	218	11	АН 3-31
	218	19	417 Джатака, Каччани-джатака
	220	21	ДН 31, Сингаловада-сутта
	221	5	1 Дхаммапада Атхакатха
2	222	13	АН 4-197
	223	5	АН 5-333, Уггаха-сутта
	224	1	Бирмандык талкуу
	224	23	АН 7-59, Суджата-сутта
	226	18	ДН 16, Махапариниббана-сутта
	227	21	Срималадевисимханад-сутрасы
3	230	1	ДН 16, Махапариниббана-сутта

<i>Бөлүм</i>	<i>Бет</i>	<i>Сан</i>	<i>Булактар</i>
	231	4	34 Аватамсака-сутра, Гандавь-юха
	232	9	12 Суварнарабхаса-сутрасы
	233	12	Бодхисаттва-гочаропая-висаявикурвана-нирдеша-сута

III глава.

1	240	1	Махапаринирвана-сутра
	241	17	АН 3-118, Сочейан-сутта
	243	13	СН
	244	8	Виная, 10-1 жана 2 Махавагга
	244	17	ДН 16, Махапариниббана-сутта
	246	1	Виная, 10-1 жана 2 Махавагга
2	248	13	СН
	249	16	Вималакирти-нирдеша-сутра
	251	1	Махапаринирвана-сутра
	251	22	Кичи сукхавативьюха-сутра
	252	3	Сукхавативьюха-сутрасы
	252	18	Виламакирти-нирдеша-сутра
3	253	1	1 Дхаммапада Атхакатха
	253	9	АН 34-2
	254	11	Дхаммапада Атхакатха
	255	3	АН 5-1
	255	8	10 Сарвастипада-сангхаведакавасту
	256	3	МН 9-86, Ангулимала-сутта
	257	5	АН 26

КОШУМЧА ТҮШҮНДҮРМӨ

БУДДИЗМДИН КЫСКАЧА ТАРЫХЫ

1. ИНДИЯ

Адамзаттын рухий турмушундагы эпохалдуу мааниси бар, эн бир улуу окуялардын бири Борбордук Индиядагы "Азиянын жарыгынын" озгөчө жаркырап жанышы эсептелет. Же башкача айтканда көптөгөн кылымдардан тартып, азыркы күнгө чейин азиаттардын жан дүйнөсүн азыктандырып келе жаткан Улуу акыл-эстин, кайрымдуулук жана боорукерликтин булагынын пайда болушу.

Будда Гаутама, кийинчөрөк Будданын тарапкерлери Шакья-муни деп аташкан бул Шакья элинен чыккан акылман дегенди түшүндүрөт, ал төрөлгөн үйүн таштап, жакыр кечил болуп, түштүктөгү Магадха деген жерде дарактын түбүндө көзү ачылуу, акылы арууга жетишет. Азыр эсептеп чыкканга караганда, бул 6.3.ч. 5 кылымдын орто ченинде болгон. Ошондуктан тартип Улуу өлүмгө чейин б.а. Нирванага өткөнгө чейин, 45 жыл бою ал талbastan Акыл-Эс, Кайрымдуулук жана Боорукерлик жөнүндөгү окууну айтып жүргөн. Борбордук Индиядагы мамлекеттерде жана ар түрдүү элдерде ишенимдин тиректери түзүлген.

Маурья династиясынын үчүнчү ханы Ашоктун тушунда (6.3.ч. 268-232 ж башкарған) Будда Гаутаманын окуусу бүткүл Индияга тарап, өлкөнүн сыртына да жайыла баштайды. Маурья династиясы бүткүл мамлекетти бириктирген Индиядагы биринчи династия эле. Династиянын негиздөөчүсү Чандрагуптенин тушунда (316-293 ж. 6.3.ч. башкарған) Маурьялардын бийлиги түндүктө Гималайга чейин, чыгышта Бенгал күймасына, батышта Гиндукуш тоолоруна, түштүктө Видхъя тоолоруна чейин жеткен. Ашок хан болсо түштүктөгү Калинга мамлекетин кошуп, Декан бөксо тоолоруна чейин өлкөсүн кениткен.

Бул хан озүнүн таш боордугу менен белгилүү болуп, эл аны Чандошока деп аташкан, бул "коркунучтуу Ашок" дегенди билдирет. Бирок Калингини басып алуудагы аскерлери жасаган кыйратуу анын мүнөзүн кескин өзгөртүп, ал Акыл-Эс, Кайрымдуулук жана Боорукерлик жөнүндөгү окуунун эң ысык күйөрмандарынан болуп калат. Ошондон тартып Будданын ээрчүүчүсү катары ал көп жакшы иштерди жасаган, бирок алардын ичинен эң көрүнүктүү, ирдүүлөрү төмөнкү иштер.

Анын бириңчиси — "Ашоктун жазуусу" деп аталгандар. Ал озүнө караган жерлердин баарына таш эстелик тургузуп, анын бетине бул олкодо башкаруу Будданын окуусу менен жүргүзүлөт деп ойдуруп жаздырат. Ушундай эле жазууларды жалама аскаларга да жаздырат. Экинчи иши — ал бүткүл Индия боюнча Будданын Акыл-эс, Кайрымдуулук жана Боорукерлик жөнүндөгү окуусун таратат. Андан сырткары ушул окуу менен атайын кишилерди башка олколорго жиберген. Өзгөчө Сирия, Египет, Кирена, Македония жана Эпир ондуу алыски олколорго озүнүн чабармандарын жибергендиги жөнүндөгү аракет конүл бурууга арзыйт. Алар буддизмди алыс батышка жайылтышкан. Андан да, Цейлонго жиберилген Махендра "Кооз окууну кооз Ланкадвипа аралына тамыр жайылттырып", ийгилике жетишет. Мына ошентип ал аралда, түштүк өлкөлөргө окууну жайылтуучу тирек негизделген.

2. МАХАЯНАНЫН ПАЙДА БОЛУШУ

Кийинки жылдардагы буддистер көбүнчө "буддизм чыгышка жылган" деп айтышат, бирок б.з.ч. буддизмдин жүзү батышка бурулган эле. Ал биздин замандын бириңчи кылымдарынан тартып чыгышка карай бурула баштайт. Бирок алгач буддизмде болуп откон өзгөрүш жөнүндө айтсак он болот. Бул "Жаңы толкундун" жаралуусу, "Махаяна" деп аталган же "Чон донголок", буддизмде өзгөчө кубаттуу агымга айланган.

Бул "Жаны толқун" качан жараган? Кантит? Аны ким түзгөн? Анын кантит жараганы жонундо, эч ким так бир нерсе айта албайт. Биздин бир гана айта алаарыбыз, бириңчиден, эң алгачкы махасангхика будда мектебинин негизинде, алдыңкы кечилдер тарабынан түзүлгөнүн, жана экинчиден, биздин замандын бириңчи жана экинчи қылымында Махаянанын эң маанилүү сутраларынан болгондугун, жашап турганын. Мына ушул сутралардын негизинде Нагарджунанын активдүү философиялык иш-аракети кулач жая баштаганда, Махаяна будда дининин тарыхый сценасына чыгат.

Буддизмдин узак тарыхында Махаяна ото маанилүү роль ойногон. Кытайда жана Японияда буддизм баштан аяк ушул багыттын таасири менен онүүккөн. Мында таң кала турган эч нерсе деле жок, анткени Махаяна элди күткаруунун жаны идеясын өзүнө камтыгап эле. Жаны идеялды турмушка ашыруу үчүн, анда жаны тириү ыйыктар — бодхисатвалар түзүлгөн. Андан да, аларды колдоо үчүн, Махаянанын ойчулдары метафизика жана психология обlastында ири ақыл-эс ийгиликтерине жетишишкен. Жыйынтыгында, Будда Гаутама негиздеген Ақыл-эс жана Боорукерлик окуусуна жаны элементтер киргизилген. Анын натыйжасында буддизм мурдагыдан да жандуу жана энергиялуу болуп калган. Ал толуп аккан дарыя катары чыгыш өлкөлөрүн сугара баштаган.

3. БОРБОРДУК АЗИЯ

Кытайлар буддизм жөнүндө биринчи кабарды Борбордук Азия аркылуу алышкан. Ошондуктан буддизмдин Индиядан Кытайга өткөн жолу жөнүндө айтсак, биринчиден Жибек Жолун эске алышыбыз керек. Ал соода жолу катары, Борбордук Азиянын чолу аркылуу Чыгыш менен Батышты туташтыруучу, б.з.ч. экинчи кылымдын аягында Кытайдын Хань династиясынын императору У-ди (140-87 ж.б.з.ч.) башкарып турган мезгилде ачылган. Ал кезде Кытайдын терриориясы алыс батышка созулуп жаткан. Кытай менен коншулаш Фергана, Согдияна, Тохара жана Парфия мамлекеттеринде Александр Македонский салып кеткен соода духу жашап турган эле. Ушул өлкөлөр аркылуу отүүчү соода жолунда, эн маанилүү товар болуп кытай жибеги эсептелчүү. Ошондуктан бул жолду Жибек Жолу деп аташкан. Индия менен кытайдын ортосундагы маданий байланыштар, негизинен буддизм боюнча, ушул жол аркылуу болуп турган. Мына ошондуктан, Жибек Жолу буддизм баскан жол болуп да келип чыгат.

4. КЫТАЙ

Кытайда буддизмдин тарыхы буддалык канондорду алуу жана аларды которуудан башталган. Эзелтен бери "Ссу-ших-ер-чан-чин" (42-баптагы сутра) кытай тилине Касяпамантанга жана башка кечилдер тарабынан Юнпин доорунда (158-76 ж.б.з.ч.) Хань династиясынын Мин-ди императорунун тушунда биринчи ирет которулуп жазылган деп эсептелип келет. Бирок азыркы замандын окуумуштууларынын айтуусу боюнча бул күмөндүү легенда. Алар бул ишти б.з 148-жылдарынан 71-жылдарына чейин Ань Ши-гао Лоянда жасаганын далилдеп чыгышууда. Ошондун тартып Түндүк Сунь династиясынын императорлору (960-1129 ж. б.з.ч.) башкарғанга чейин, болжол менен 1000 жыл бою буддалык канондорду которуу иши уланган.

Биринчи убактарда Кытайга сутраларды кечилдер Борбордук Азиядан алып келишкен. Алар Кытай тишине которууда да негизги ролду ойношкон. Мисалы, Ань Ши-гао Кытайга Парфиядан келген. Кан Сэн-кай үчүнчү кылымда Лоянга келип, "Сукхавативьюха" сутрасын которгон (түгөнгүс жашоо жөнүндөгү сутра), ал Самаркандан болгон. Чу Фа-ху же Дхармакакша, "Саддхармапундарика" сутрасын которуучу катары белгилүү болгон, үчүнчү кылымдын аягында, төртүнчү кылымдын башында Тохардан келип Лоянада жанан Чанъанеде жашаган. А бешинчи кылымдын башында, Кучиден Кумарджива келгенде, будда канондорун кытай тишине которуу боюнча иштер эң кызуу жүрүп турган убак эле.

Болжол менен дал ошол убактарда кытай кечилдери санскрит тилин үйрөнүү үчүн, индияга бара баштыйт. Алардын биринчиси Фа-Сянь (339-420). Ал Индияга Чанъяндан 399-жылы аттанып, 15 жылдан кийин кайтып келген. Алардын ичинен эң белгилүүсү Сюань-цзуан (600-664) болгон. Ал Индияга 627-жылы жоноп, 19 жылдан кийин, 645-жылы кытайга кайрылып келген. А И-цзин (635-713) Индияга дениз аркылуу 671-жылы жоноп, 25 жылдан кийин, кайра дениз аркылуу кытайга келген.

Индияда алар санскритти үйрөнүп, сутраларды тандап алып, кытайга алып кайтышкан, сутраларды которууда өздөрү негизги ролду ойношкон. Тил билүүдо озгочо жондомдүүлүктү Сюань-цзуан корсөткөн. Анын талбас аракетинин натыйjasында будда канондорун которуу боюнча иш кытайда дагы бир коколоого жетишкен. Сюань-цзуангча чейинки котормолорду, Камарджива жана башка кечилдер жасаган, окумуштуулар "эски котормолор", а Сюань-цзуандан кийинкилерди "Жаңы котормолор" деп аташат.

Кытай кечилдеринин философиялык жана диний ишмерлиги ошол которулган канондордун негизинде жүргүзүлгөн. Анда акырындык менен кытайлаштыруу

тенденциясы жүрө баштаган. Бул улуттук мұноздұн айқын көрүнүшү, улуттун өзүнө ишенимдүйлүгү жана өз керектеосын ойлайык иш жүргүзүсү эле. Муну томонқу факт да далилдер турат, биринчи убактарда қытай кечилдери метафизикалық "боштук" концепциясына өзгөчө қызығышкан, "боштук" жөнүндө Праджня сутрасында көбүнчө айтылат. Алардың көп узабай Тяньтай же Кичи донголоктон баш тартып, жалан Магаяна же чон донголок менен алек болгону да далил болот. Бул тенденция өзгөчө Гиянътай мектебинде (япончо Тэндай) көрүнгөн, өзгөчө Чань сектасында (япончо Дзэн) гүлдөп ескөн.

Қытайда Тяньтай мектеби 6-кылымдын экинчи жарымында, үчүнчү патриарх Чжи-инин (538-597) тушунда түзүлгөн. Чжи-и Таньтайдын улуу окутуучусу катары таанымал (япончо Тэндай Дайси). Ал Қытайдагы эн чыгаан буддалық ой ишмери болуп әсептелет. Анын будда окуусун классификациялоосу, беш мезгилге жана сегиз доктринага тектап жазуусу, көп убакыт бою буддизмдин Қытайда эле әмес, Японияда да өнүгүшүнө күчтүү таасирин тийгизип турган.

Қытайга сутралар чыгарылған мезгилине карабай алып келиніп, дароо қытай тилине каторулған. Качан каноникалық адабияттың бай материалы жыйналған соң, аларды байқап, андан коруп жана келип чыгышын баалоо, чыныгы маани-баркын карап корүү зарылдыгы келип чыккан. Буддизм боюнча қытайга таандық көз караштарды иштеп чыгуу зарылдыгы пайда болуп, анда алардын буддизмди жекече түшүнүүсү чагылып көрүнүү үчүн, ошондой эле көз караштарға негиз болучу аргументтерди көргөзүү керек эле. Бул Чжи-инин жана башка будда ойчулдарынын өз классификациясын түзүүсүнө алып келген, ал классификациялар биринчи кезекте қытай философиялық оюнунун иш жыйынтыгы эле. Классификациялардың ичинен Чжи-иники эн тартиптүүрөк, демек ынанымдуурак эле. Бирок буддизмди изилдөөнүн азыркы заманы башталганда, ал өзүнүн бийлөөчү таасирин жогото баштаган.

Қытай буддизминин тарыхындағы "акыркы жетишкендиги"

Чань (япончо Дзэн) сектасы эле. Анын негиздөөчү чет элдик үгүттөөчү Бодхидхарма болгон. Ал сепкен үрон, алтынчы партиарх Хуэй-Нэнден (638-713) кийин кооз гүлдой баштаган. 8-кылымдан кийин бул секта дүйногө чыгаан ишмерлерди берген, алардын аракетинин натыйжасында бул секта бир нече кылым гүлдөп турган.

Буддалык ойдун жаңы онүгүүсүнүн терен тамыры кытай элинин улуттук мүнөзүнө карай кетет деп айтсак болот. Бул буддизм Кытай философиялык оюна сугарылган буддизм десек жаңылышпайбыз. Будда Гаутаманын окуусунун дарыясы, жаңы агым менен толукталып, мурдагыдан толуп-ашып, озүнүн бай суусу менен Кытайдан нары чыгыш өлкөлөрүн азыктандыра баштаган.

5. ЯПОНИЯ

Японияда буддизмдин тарыхы 6-к. башталат. 538-жылы Пэкче мамлекетинин ханы япон императору Киммэйге Будданын статуясын жана будда сутраларын белек кылыш атайын киши менен жиберет. Ошентип буддизм Японияга келет. Ошондон бери ал Японияда 1400 жылдан ашык мезгилди эсептөн өткөрүп турат.

Буддизмдин бул узун тарыхында биз үч маанилүү доорун айтып кетсек болот.

Биринчи доор 7чи жана 8чи кылымга б.а. Хорю-дзи (607) жана Тодай-дзи (752) храмдарын куруу мезгилине туура келет. Бул мезгилди карап туруп, жалпы Азияны кучагына алган маданияттын өзгөчө дүркүрөп осушүп айтпай кетүүгө болбойт. Бул мезгилде батыш цивилизациясы кара түндө эле, а чыгыш цивилизациясы онүгүп, активдүү түрдө кеңейип бараткан. Кытайда, Индияда, Борбордук Азияда жана башка Түштүк мамлекеттерде интеллектуалдык, диний жана көркөм ишмердик активдүү түрдө онүккон. Буддизм адамзат ишмердигинин бардык түрлөрүн

бириктирип, кубаттуу толкун менен гуманизм Чыгыш дүйнөсүн кучагына ала баштаган. Япон маданиятынын бардык түрүнүн бул мезгилдеги өнүгүүсү, кооз Хорю-дзи храмын жана үлкөн Тодай-дзи храмын курууда, ошондой эле ар түрдүү диний жана көркөм ишмерликтө көрүнгөн. Диний жана көркөм ишмерлик ошол храмдардын айланасында кулач жайып, дал ошол бүткүл Азияны камтып, ыраакы чыгышка чейин жеткен эбегейсиз маданий толкундуң таасиринде откон.

Япониянын, ошол кезге чейин цивилизациядан алыс абалда турган, маданияты гүлдөп кеткен. Эл аралык маданиятты алып жүрүүчү болуп буддизм кызмат кылган. Будда кечилконолары, эл аралык цивилизациялык маданияттын борборлору болгон, кечилдер болсо алдыңкы ойду жеткирүүчүлөр болгон. Сутралар болсо эң жакшы ойду алып жүрүүчүлөр эле. Алар өздөрүндө бир гана динди эмес, кецирээк жана улуу маданиятты алып жүргөн. Буддизмдин Японияга келип ойногон чыныгы ролу ушундай эле.

Көп узабай 9-кылым эки улуу буддалык ишмерлерди — Сайте (767-822) жана Курайды (774-835) берген. Алар Япон буддизминин биринчи секталарын түзгөн. Бул мезгилдеги буддизм Хэйандык буддизм деп аталат. Ал мезгилде буддизмди бекерчиликтен ак соөктор алек болуучу нерсе катары караган тенденция болгон. Бирок бул эки ишмер, буддизмдин маңызы, жан дүйнөлөрдү өнүктүрүүдө деп эсептеп, өздөрүнүн ишмердигин, аракетин шаарлардан тоолорго которгон, ал жерлерди атайын жан дүйнөлөрдү өнүктүрүүчү ыйык үжүрөлөрдү, үйчолордү курушкан. Ошондон кийин 300 жыл бою алардын Тэндай жана Сингон секталары негизинен императордун сарайында жана ак соөктордүн арасында гүлдөгөн.

Экинчи этап 12чи жана 13чү кылымга туура келет. Бул мезгилде Япондук чыгаан буддизм ишмерлери Хонэн (1133-1212), Синран (1173-1262) Доген (1200-1253), Нитрэн (1222-1282) ж.б. активдүү ишмердиктерин жайылткан. Азыркы кезде да, Япониядагы буддизм жонундо кеп кылганда, бул аттарды атабай кетүүгө болбойт. Бирок эмне үчүн дал ушул мезгил Японияга ушунчалык көп чыгаан буддизм ишмерлерин берди? Бул, бириңчиден, алардын алдында жалпы маселе жаткандыктан эле. Ал кандай маселе эле? Бул буддизмди Япондук синириүү, оздоштуруү деп айтсак болот.

Бизге, Японияга буддизм мурдаарак келген деп каршы сез айтылуусу мүмкүн. Тарыхый факт катары, бул дал ошондой. Бирок кайсы бир олкөнүн эли жаны маданиятты кабыл алыш, аны синириүү, ага конүгүшүү жана оздоштуруү үчүн бир нече жүз жыл керек. Демек 7-8 к. буддизм Японияда кабыл алышып, 12 жана 13-кылымда гүлдөгөн. Мунун баары будда ишмерлеринин эмгеги эле.

Ошондон тартып буддизм мына ошол чыгаан буддисттер куюп кеткен фундаментте өнүккөн. Ал азыркы кезде да ошондой. б.а. ошол кезден бери Япон буддизмимин тарыхында андай көтөрүлүү болгон эмес. Бирок Япон буддизминин тарыхында биздин оюбузча, конүл бурууга арзырылык окуялар болгон. Бул азыркы замандагы окумуштуулардын алгачкы буддизмди изилдөө, үйрөнүү боюнча жетишкендиги.

Буддизм биздин олкого келгенден баштап Кытай буддизминин таасиринде болгон. Бул айрымасы жок Махаяна дин окуусу эле. Айрыкча 12чи жана 13чү кылымдагы чыгаан ишмерлерден кийин бардык секталар Махаянаны кармашып калышкан. Мындай шартта башталкы буддизмди изилдөө мейдзи доорунун ортосунан кийин башталган, б.а. откон кылымдын аягында. Мына ошол

изилдөөлөрдүн натыйжасында, адамдар унутуп калган, секта негиздөөчүлөрдөн башка буддизмди негиздөөчү, Будда Гаутаманын жаркын фигурасы адамдар алдына тартылган. Алардын алдына, Махаяна окуусунан башканы билбegen, Будданын торт тарабы келишкен окуусу жалпы көрүнгөн. Бул изилдоолор азырынча таза илимий багытта болуп, жаңы диний кызыгууну жарата элек, бирок алар, жок дегенде япондордун буддизм жөнүндөгү оюн жаңылоодо зор роль ойнойт. Муну биз Япон буддизминин тарыхындагы онүгүүнүн үчүнчү маанилүү доору деп эсептейбиз.

БУДДА ОКУУСУН БЕРҮҮНҮН ТАРЫХЫ

Буддизм – бул дин, Шакъямунинын үгүт сөздөрүнүн негизинде түзүлгөн, ага Будданын 45жыл бою айткан сөздөрү топтолгон. Ошондуктан Шакъямуни калтырган сөздөр буддизмде кебелгис кадырга ээ. Буддизмде 84 мин окуу болуп, ал көптөгөн сектарларга болунсо да, алардын бироосу да Шакуямунанын сөздөрүнөн чөттөбейт. Шакуямунинын сөздөрү жазуу түрүндө көптөгөн томдорго жыйналган "Ицецзин" жана "Дацацзин" (япончо "Иссайкё" жана "Дайдзокё") деген аттар менен белгилүү.

Өзүнүн сөздөрүндө Шакъямуни бардык адамдардын тендиги жонундо окуткан. Ал бардык адамдарга түшүнүктүү, жөнокой тил менен сүйлөгөн. Ал өз өмүрүнүн акыркы күнүнө чейин, 80 жашка жетип о дүйнө салмайын, токтолбостон, мүмкүн болушунча кобүрөөк адамдарды куткаруу максатында үгүттөөсүн, сөзүн уланта берген.

Шакъямуни олгөндөн кийин анын окуучулары окууну окутуучусу айткандай айтып, жайылтууну, түшүндүрүүнү улантышкан. Бирок ооз эки түрдө айтылып жатканда окуучулар жакши укпай же укканын унуп коюусу мүмкүн эле. Ал эми Шакъямунинын кеби дайыма так берилиши керек.

Будданын окуусун, адамдын кандай экендигине карабастан, барысы үйрөнүүгө, алууга мүмкүндүк бере турган ынгай түзүш керек эле. Бул окууну келечек муундарга өзгөртүүсүз берүү үчүн аксакал, улуулар чогулуп, окууну тартипке сала башташат. Бул чогулуш "кәңүдзю" деген ат менен белгилүү. Ага көптөгөн картан кечилдер келген. Алардын ар бири окууну айта баштаган. Окутуучудан түзмө-түз уккан. Ар бирөөнүн окуу жонундогу сөзүн шашпай талдашип, катасы барбы деп текшеришкен. Мындай иш аксакалдар, улуулар Шакуямунинын окуусунан кийинки муундарга берүү үчүн кандай урмат жана олуттуулук менен мамиле

кылгандығын күбөлөндүрүп турат. Ангеме-сұхбаттарды, кептерди тартипке салып, қағазға жазып қоюшкан, кийин белгилүү будда ишмерлери ошол арқылуу өздөрүнүн коментарийлерин жасашкан. Аларды Будданын кептерин, сөздөрүн "талкуулоо" деп аташат, бул талкуулар жана каноникалық эрежелер будда коомчулугунун Типитакасын же "Үч себептен" турат "Үч себеп" – бул Сутта-питака же "Сутралар себеби", Биная-питака же "эрежелер себеби" жана Абхиҳарма-питака же "талкуулар себеби".

Илгертен айтылып келген кеп боюнча буддизм Қытайга 67-жылды б.з. Кечки Хань династиясынын императору Мин-динин тушунда келген, бирок биринчи сутра қытай тилине 84-жылдан кийин, ушул эле династиядагы император Хуан-динин тушунда, 151-жылды которулган. Ошондон бери, 1700 жылдан ашык убакыт бою будда канондук адабияттарын которуу уланып келе жатат. Которулган сутралардын саны 1440 жетип, 5586 томду түзүүдо. Вэй династиясынын тушунда будда канондорун бир жерде сактоо аракети которулгон. Бирок алар түндүк Сунь династиясынын тушунда басыла баштаган. Мына ошондон тартып будда канондоруна қытай будда ишмерлеринин да жазуулары киргизиле баштаган. Ошондуктан типитака деп атالыш мазмунга туура келбей калган, ошондуктан Суй династиясынын тушунда канондордун топтомун ицензин "япончо Иссайкё", ал эми Тан династиясынын тушунда "Дацанцзин" (япончо Дайдзокё) деп аташкан.

Тибетке буддизм 7-к. кирген. 9-к тартып 11-к. чейин, болжол менен 150 жыл бою будда канондорун тибет тилдерине которуу жүргөн. Бул убакыттын ичинде дээрлик бардык канондор которулуп бүткөн.

Будданын сұхбат-маектери, кептери корей, япон, цейлон, камбоджа, түрк ж.б. чыгыш тилдеринен сырткары, европа тилдерине, латын, француз, англис, немис, итальян тилдерине которулган. Ошондуктан Будданын оқуусу бүткүл жер бетине тарады деп айтсак болот. Бирок анын мазмунуна келсек, буддизм эки мин жылдан ашуун тарыхы бар, ал эми канондордун топтому 10

мин томдон ашык болгондуктан, "Дайдзокё" канондорунун толук көртмөсү болсо да, Будданын айтканынын чыныгы маанисин түшүнүү кыйын. Ошондуктан биздин ишенимибиз үчүн тирек болуп кызмат кылуучу "Дайдзокёдон" эң маанилүү жерлерин тандап алуу зарылчылыгы келип чыккан.

Буддизмде Шакъямуниин айткандары кебелбес кадырлоо менен колдонулат. Ошондуктан анын окуусун биздин жашоо менен тыкыс байланышта, бизге ото жакын болуш керек. Андай болбосо, 10 мин томдук канондор биздин жүрөктөргө таасир эте албайт. Ошондуктан анын окуусун жөнөкөй түрдө китең түрүндө жалпылоо зарылдыгы келип чыккан, китең болсо дайыма кызматыбызга даяр турат. Ал мазмуну боюнча қоломдүү болбосо да, бир жактуулук менен толтурулбай, бай будда канондорун толук кучагына альш керек эле. Ал так, ошол эле кезде ар бир адам түшүнүүчү жөнөкөй тилде жазылыш керек эле.

Бул китең мына ошондой аруу, жакшылыкты коздөгөн ниет менен жазылган. Ал эки мин жылдан бери ағып жаткан, "Дацацзиндин" кубаттуу агымынан материал алып, Шакаянуни окуусунун денизинен торөлгөн. Албетте, ал таптакыр кемчиликсиз эмес. Шакъямуниин айткандары мазмуну боюнча өлчөөсүз терен, анын жакшы касиеттери чексиз, эч ким баалай албайт. Биз, бул китең жаңыдан басылып чыккан сайын ондолуп, акыр, аягында акыйкатка жакындалап, кандай боло турган болсо, ошондой болот деп үмүттонөбүз.

"БУДДА ОКУУСУНУН" КЕЛИП ЧЫГУУ ТАРЫХЫ

Ушул "Будданын окуусу" китеби "Будда окуусунун жаны котормосунун" кайра караглан жана топтолгон басылмасы. "Будда окуусунун жаны котормосу" 1925-жылы Муан Кидзу жетектеген, ушул басылманы таратуучу Коом тарабынан чыгарылган.

"Будда окуусунун жаңы котормосунун" биринчи басылышын профессорлор Сюгаку Ямабэ жана Тидзэн Аканума көптөгөн буддалык окумуштуулар менен кызматташып, беш жылдык эмгектен кийин жыйнап чыгарышкан.

Буддизмди жайылтуучу тушундуруүчүү коом, биринчиден Муану Кидзуга, ошондой эле биринчи басылышты жыйноого катышкан бардык окумуштууларга, терен ыраазычылык билдирет.

1926-жылдан башталган Шова доорунда, "Будда окуусунун жаны котормосун" таратуучу коом "будда окуусунун популярдуу басылмасын" чыгарып, ал бүткүл өлкөгө тараф кеткен. 1934-жылдын июль айында Японияда буддист жаштардын пантынчоекеандык конгресси болгондо, мына ошол конгрессти эстэ калтыруучу чаралардын бири катары, жалпы япондук буддист жаштардын федерациясы "Будда окуусунун популярдуу басылмасын" англис тилинде Е.Годдардын катышуусу астында "Будданын окуусу" деген ат менен басмадан чыгарышкан.

1962-жылы, буддизмдин Америкага отушунун 70 жылдыгы үчүн Мицутое компаниясынын негиздооччусу Эхан Нумата "будда окуусун" англис тилинде басып чыгарган. 1965-жылы Нуматанын каражатына буддизмди жайылтуучу Коом негизделген, Коом мына ушул "Будданын окуусун" бүткүл дүйнөгө таркатууну чечкен.

Мына ошол чечимге ылайык 1966-жылы, "Будда окуусун" кайра карап корүүчү жана терип топтоочу комиссия түзүлгөн. Комиссиянын курамына Кадзүёси Кино, Сюю Канаока, Дзэнно Исигами, Синко Саэки, Кодо Мацунаами, Сёдзюн Бандо жана Такэми Такасэ кирген. Аларга Фумио Масутани, Н.А.Вадделл, Тосисукэ Симидзу ж.б. окумуштуулар жардам берген. Мына ошентип, толук кайрадан каралып чыккан "Будда окуусу"

оригиналдан которулуп англис тилинде жарык коргон.

1972-жылы, мына ошол "окуудагы" кемчиликтерди толтуруу үчүн Сюю Канаока, Дзэнно Исигами, Сёю Ханаяма, Кансэй Тамура жана Такэмі Такасэ аны кайрадан карап көрүп, "Будда окуусун" англис тилинде басып чыгарышкан.

1973-жылы "Будда окуусунун" япон тилиндеги тексти толук кайрадан караплан, анда көп орфографиялык так эместикитер болгондуктан, толукталып жаңы Япондук "Будда окуусу" басылып чыккан.

1974-жылы так эмес сөздөрдү жана ойлорду ондоо максатында Кодо Мацунали, Сёдзюн Бандо, Синко Саэки, Дою Токунага, Кансэй Тамура жана Сёю Ханаяманын котормосунда жана Р.Стейнеранын комогү менен "Будда окуусунун" англисче текстин толугу менен кайра карап, аны "Будда окуусунун" япон тексти менен бирге чыгарышкан. Мына ошентип, "Будда окуусунун" оригинал менен англис текстинин окшоштурулган варианты пайда болгон. 1978 жана 1980-жылдары жогоруда аты аталган редакторлор менен Сигэо Камата жана Ясуаки Наранын катышуусунда Синроку Иноуэнин киргизген сунушу боюнча айрым жерлерин кайра карап чыгышкан. 1981-жылы китепти түшүнүүгө жөнөкөйүрөөк болгон нускасын алуу үчүн, Япониянын жана Американын орто мектептеринин окуучуларына ылайыктап чыгарылган. Окуучулар түшүнүүгө кыйын деп көрсөткөн юерлер карапын ондолгон. Мына ошентип, кайра иштелип чыккан, "Будда окуусу" түпнускасы менен английстилинде текстинин текшерилген, окшоштурулган нускасы басылып чыккан. Китепти кайрадан басып чыгуу иштери келечекте да уланат.

"Будда окуусу" кыргыз тилине "Нихон" кыргыз-жапон маданий борборунун көмөктөшүүсү менен которулду.

1997-жыл, январь.

ПРЕДМЕТТЫ КӨРСӨТКҮЧ

<i>Жашоо</i>	<i>Бет</i>	<i>Сан</i>
Жашоонун мааниси.....	5	12
Реалдуу дүйнө.....	97	3
Идеалдуу жашоо.....	249	16
Дүйнөгө түура эмес көз караш.....	44	26
Жашоону түура элестетүү.....	41	11
Бир тараптуу жашоо	57	6
Адашып жүргөндөр үчүн (икая).....	127	3
Адам жашоосу (икая).....	90	22
Эгерде жашоонун жыргалына батса (икая).....	90	6
Ооруу жана өлтөн чал эмнеге окутат (тарых).....	94	3
Өлүм кайткыс (тарых).....	95	3
Бул Дүйнөдө жеткис беш нерсе.....	48	8
Бул Дүйнөнүн төрт акыйкаты.....	48	21
Адашууну да, тунууну да жан жаратат..	49	11
Жөнөкөй адам турмушка ашырууга кыйын болгон 20 нерсе, бирок ал үчүн өтө баалуу	133	5

Ишеним

Ишеним – бул от.....	179	10

	<i>бет</i>	<i>сан</i>
Ишенимдин үч аспекті.....	180	20
Ишеним таң каларлық.....	181	27
Ишеним — жандын акыйкattагы көрүнүшү.....	181	9
Акыйкattы табуу кыйын, сокурга пил эмне экенин билүүдөй (икая).....	75	1
Будданын табияты Будданын туура окуусу аркылуу көрсөтүлө алат (икая)..	77	19
Будданын табиятын турмуштук кумарлар бекитип турат.....	73	14
Күмөн саноо ишенимге жолтоо болот..	182	12
Будда ата, а адамдар — Анын балдары..	36	1
Будданын ақылы океандай кең жана терен.....	34	14
Будданын жаны улуу кайрымдуулуга жана боорукерликке толо.....	15	1
Будданын кайрымдуулугу жана боорукерлиги түбөлүк.....	16	7
Будданын физикалык "каалоосу" жок...	13	10
Ал өмүр бою окууну айткан, жайылткан.....	23	17
Адамдарды куткаруу үчүн, Будда өлүмдү көрсөткөн.....	23	17
Икаяларды айтуу менен Будда адамдарды адашуудан арылтты	19	6
Икаяларды айтуу менен Будда адамдарды адашуудан арылтты	20	15

	<i>бет</i>	<i>сан</i>
Көз ачылуу, тазаруунун дүйнөсү	251	13
Куткарылууну Буддадан, Дхармадан,		
Сагхиден издеө	178	9
Осуяттарды аткарууну, жанды бир		
жерге топтоону жана акыл-эске тол-		
гон иш-аракетти жасоону кантип үй-		
рөнүү.....	163	15
Сегиз курамдуу туура жол.....	166	17
Көз ачылуунун, тазаруунун беш жолу	168	4
Төрт туура көз караш.....	167	19
Көз ачылууга жеткирүүчү беш күч.....	168	12
Жандын төрт чексиз абалы.....	171	16
Жашоонун манызын түшүнгөндөр.....	39	15
Адамдын лүмү жана анын тириүүлүгүнүн		
бейоопасыздыгы.....	12	23
Будданын ысмын кайталагандар, Анын		
бактылуу жергесинде төрөлөт.....	113	3
Өзүң от бол, өзүңө үмүт так.....	10	24

Жанды өстүрүп—өркүнгөтүү

Эмне эң башкы экенин ар бир адам		
түшүнүш керек (икая)	150	8
Биринчи кадамдан баштап абайла.....	133	1
Эмнени издегенинди унутпа (икая).....	152	8
Бир нерседе ийгиликке жетүү үчүн,		
көп азап тартыш керек.....	158	23

	<i>бет</i>	<i>сап</i>
Канча жыгылсан да, кайра бутуңа түр (тарых).....	173	10
Шарттарга жан дүйнөнүн бейпилин бузушуна жол бербе (тарых).....	124	5
Акыйкатты издеген адам, караңғы бөл- мөгө от менен кирген адамга окшош....	40	13
Адам жашоонун бардык жагынан окууну көрөт (тарых).....	161	22
Адамдын иш-аракетине, кадамына жаны жетекчилик кылат.....	121	20
Окууда эң башкысы — бул өз жаныңды өнүктүрүү	11	22
Эгерде өз жаныңды көзөмөлгө алсаң	212	1
Эң алгач өз жаныңды көзөмөлгө алышың керек.....	122	1
Жандын ар түрдүү абалы (икая).....	118	10
Жаның өзүндүн "менин" әмес.....	46	15
Жандын түрткү берүүлөрүнө багынба...	11	4
Жаның түрткү бергендерди женип чык	154	11
Өз жан дүйнөндүн кожоюну бол.....	12	4
Бардык жамандыктардын булагы — дене, тил, жан	87	1
Жан менен сөздүн өз ара байланышы..	125	17
Бул дене убактылуу (тарых).....	143	10
Бул дене ыпластыка толо.....	130	24

	<i>бет</i>	<i>сап</i>
Эч нерсени катуу каалаба.....	11	4
Жан дүйнөндү, дененди, тилинди таза сакта.....	123	14
Өз жанынды өнүктүр, баарынын чен- өлчөмүн сакта (тарых).....	172	17

Кыйналуу

Кыйналууну бир нерсеге байланып, көнүп алган жан жаратат.....	42	25
Кыйналууну кантип четтетүү керек.....	13	21
Адашуу – бул көз ачылууга өткөрүүчү өткөөл.....	59	21
Адашуудан кантип чыгуу керек	116	1
Турмуштук кумардын отун өчүр- гөнүндө, салкын көз ачылууга жети- шесин.....	142	1
Көксөгөн каалоо адашуунун себеби эмнеде.....	85	10
Көксөгөн каалоону гүл арасына жашынган жылан деп эсепте.....	85	14
Күйгөн үйго байланба (икая).....	19	23
Каалоо — ката кетириүүнүн себеби эмнеде	118	1
Бул дүйнө жалынdagан отто.....	82	20
Байлык жана даңктын артынан чуркаган адам өзүн-өзү өрттөйт	119	12

	<i>бет</i>	<i>сағ</i>
Байлык менен сүйүнүн артынан түшкөн адам, өзүн өлүмгө айдайт.....	119	18
Ақылдуу жана ақылсыз адамдын табияты.....	134	4
Ақылсыз адам өзүнүн жамандыктарын байкабайт (икая).....	141	5
Ақылсыз адамдар башкаларга көз артат, жыйынтыкка гана карап талдап (икая).....	141	10
Ақылсыз адамдарга тиешелүүлөр (икая).....	147	2

Күндөлүк жашоо

Садага жасап, аны унут.....	169	18
Мұлкү жок кишинин жети садагасы.....	170	5
Кантип бай болуу (тарых).....	146	1
Кантип бактылуу болуу.....	132	18
Адамдын ар түрдүү мүнөзү.....	89	1
Эч качан элпектикит унутпа (тарых).....	139	1
Өч алууну көздөгөндү, дайыма кырсык күтөт.....	132	3
Тарынычты кантип таратуу керек (тарых).....	246	10

	<i>бет</i>	<i>сап</i>
Башкалардын сыйнын жүрөгүңө		
жакын алба (тарых).....	122	19
Адам кийим, тамак жана үй үчүн		
жашабайт.....	205	12
Кийим жана жыргалга батуу үчүн		
эмес.....	117	1
Тамакка мамиле.....	208	19
Кийимге мамиле.....	207	20
Уйкуга мамиле.....	209	12
Сүк жана ысыкка мамиле.....	209	1
Күндөлүк турмушка мамиле.....	206	12

Bашкаруу

Мамлекеттин гүлдөшүнүн жолу.....	230	1
Башкараруучунун карызы.....	233	23
Башкараруучу биринчи кезекте өзүн-өзү		
колго алыш керек.....	231	8
Башкараруунун идеалы элдин жанын		
өнүктүрүүдө жатат.....	232	9
Министрлер жана даражалуулар		
өздөрүн кантип алып жүрүүсү керек....	236	24
Кылмышкерди кантип жазалоо керек...	235	17
Окуунуун элге таасири.....	231	27
Социалдык күрөштү кантип		
жөнгөрүү.....	238	20

Бет *Сап*

Чарба

Буюмдарды өз деңгээлинде пайдалануу (тарых).....	221	10
Мүлк адамга түбөлүк берилген эмес..	220	24
Мүлктү өзүн үчүн эле сактаба.....	228	12
Кантеп бай болуубуз мүмкүн (тарых).....	146	1

Үй—бүлө

Үй-бүлө — бил үй мүчөлөрүнүн жандарынын пикир алышуучу орду, жери.....	218	11
Үй-бүлөнү талкалоочу кадамдар.....	213	7
Кантеп ата-энеге улуу карызды төлөө керек.....	218	3
Ата-эне менен балдардын ортосундагы мамилеси.....	213	21
Эр менен аялдын мамилеси.....	214	23
Эр, аял бир ишенимде болуш керек (тарых).....	224	6

Аялдын жашоосу

Аялдын төрт түрү.....	222	14
Турмуштагы аялдын түрлөрү.....	225	4
Жаш келин үчүн окуу (тарых).....	224	23
Күйөөгө чыгуучу аялдар үчүн.....	223	5

	<i>Бет</i>	<i>Сап</i>
Сулуу жана жаш аялдар үчүн.....	227	1
Эркек аялга кандай мамиле кылыш керек.....	130	11
Аял менен эркектин мамилеси.....	224	1
Идеалдуу аялдын анты жана каалоосу...	228	5
Жаман аял	225	5

Kечилдердин жолу

Дуба скуп, кечилдин кийимин кийгендиктен, монах эмес.....	197	12
Кечил храмдын жана храмдагы буюмдардын мураскору эмес.....	194	1
Ач көз, сараң адам анык кечил боло албайт.....	194	5
Кечил жашай турган, чыныгы жашоо...	196	7

Koom

Коомдун мааниси.....	241	14
Коомдун чыныгы абалы.....	97	5
Үюмдардын түрлөрү.....	241	17
Чыныгы жолдошчуулук.....	242	8
Караңғыны жарытуучу жарык	240	8
Тынчтык жана ынтымактын мамилеси..	242	20
Жамаатта кантип тынчтык жана ынтымакка жетүүгө болот.....	244	8
Коомчулуктун идеалы.....	243	5
Будданын ээрчүүчүлөрдүн социалдык		

	<i>Бет</i>	<i>Сап</i>
идеалы.....	251	1
Тартипти кимдер бузса, алар курман булушат(икая).....	140	9
Бирөөгө көз артып, жанжалдашкандар өлөт (икая).....	140	24
Карыяларды урматта (тарых).....	134	24
Окутуучу менен окуучунун мамилеси...	214	10
Достуктун эрежеси.....	215	6
Кантип жакшы досторду тандоо керек..	216	27
Кожоюн менен жумушчулар ортосун- дагы мамиле.....	215	19
Кылмышкерлерге мамиле.....	228	20
Окутуучулар үчүн.....	199	1

САНСКРИТ СӨЗДҮКЧӨСҮ

АНАТМАН (өзүң таандык "мендин" жоктугу)

Бул буддизмдин эң маанилүү "негиздеринин" бири. Бул дүйнодо эч нерсе туруктуу табиятка ээ эмес, анткени буддизм боюнча дүйнодо түбөлүк эч нерсе жок.

АНИТЬЯ (бардык нерсенин өзгөрмөлүүлүгү)

Бул да буддизмдин эң башкы негиздеринин бири. Мына ушул негизге ылайык дүйнодо баары өзгөрүп турат жана туруктуу эч нерсе жок. Кандай тириү жан болбосун ал качандыр бир кезде өлөт, мына ушундай келечек, кыйналуунун себебине айланат. Бирок бул концепцияга пессимисттик мамиле кылуу керек эмес, анткени өнүтүү жана кайра өндүрүү да дайыма болуучу өзгөрүүнүн натыйжасында болот.

БОДХИСАТВА (бодхисатва — бул коз ачылууга ким умтулса ошол)

Гаутама Сиддхарта биринчи убакта коз ачылуу, тунууга жетишкенге чейин ошентип аталган. Махаяна пайда болгондон кийин коз ачылуу, тунууга умтулгандардын баары ошентип атала баштаган. Акыр аягында адамдарды коз ачылуу, тунууга алып барууга, бардык тириү нерселерге улуу боорукерликтен аракет кылган адамды да ошентип атashкан. Кенири белгилүү бодхисатвалар томонкулөр: Авиалокитешвара, Кшитигарбха жана Манджуши.

БУДДА (Ойгонгон, козу ачылган, акылга тунгандын)

Гаутама Сиддхарта биринчи убакта ошентип аталган, ал буддизмдин негиздөөчүсү, мындан 2500 жыл мурда, Индияда, ал 35 жашында козу ачылып, тунууга жетишкендиктен ошентип аталган. Бардык буддисттердин акыркы максаты, мектеп жана багыттарына карабай, Будданын ошол абалына жетүү. Мына ошол абалга жетүү

ыкмасынын ар түрдүүлүгүнө байланыштуу, буддизм ар түрдүү мектептерге жана секталарга бөлүнүп кеткен. Махаянада Буддадан сырткары тарыхый инсан катары, көптөгөн символикалык Буддалар таанылат, алар Амитабха, Махавайрочана, Вайсаджагуру жана башкалар. Бак-таалайлуу жер концепциясынын таасири менен, ошол концепцияга ылайык бактылуу жерде торөлгөндөрдүн баары Будда болуп калат, ал эми Японияда, бардык олғондорду Будда же Япончо "Хотоке" деп аташат.

ДХАРМА (Туура окуу)

Бул окуу, көзү ачылган, тунуган б.а. Будда айтып жайылткан. Будданын окуусунда үч аспект бар: Сутралар (Будданын сухбаттары жана создору, айткандары), Виная (Будда киргизген тартип, эреже) жана Абхидхарма (кийинки буддологдордун Сутра жана Винаянын талкуулары жана коментарийлери). Алардын баары бириктирилип Типитака деп аталат. Дхарма буддизмдин үч асылдыктарынын бири.

КАРМА (иш, аракет)

Бириңчи убакта бул сөз жон гана аракет, бир ишти, кыймылды аткарууну түшүндүрсо, кийин себептүүлүктүн концепциясына байланыштуу потенциалдуу кубат катары карала баштаган, адамдын откондогу иш-аракеттин натыйжасында алынган, топтолгон. Аңдыктан адамдын кыймыл-аракети, иши жакшы же жаман болгондугуна байланыштуу, келечекте да жакшы же жаман натыйжаларга алып келет, мына ошол күч, адамдын келечегине таасир этүүчү, карма деп атала баштаган. Эгерде жалан гана жакшы иштерди жасаса, анда жакшылык топтолуп жана анын потенциалдуу күчү адамдын келечегине он таасирин тийгизет деп эсептелет. Адамдын кыймыл-аракети, иши үч түргө болунот: физикалык, ооз эки жана руханий.

ПАРАМИТА (Эмненин жардамы менен наркы жээкке жетсе, ошол)

"Эмненин жардамы менен наркы жээкке жетсе, ошол" — бул Будданын дүйнөсүнө адамдын жетилүүсүнө жардам берүүчү каражат. Адатта б 10 парамета саналат, адамды төрөлүү жана олүү дүйнөсүнөн көз ачылуу, тунуу дүйнөсүнө өткөрө алуучу: марттык, ыймандуулук, чыдамдуулук, эрдик, байкоого жөндөмдүүлүк жана ақыл-эс. Япондук күзгү жана жазғы Хиган жумалыктары мына ушул буддалык түшүнүктөн келип чыккан.

ПРАДЖИЯ (акыл-эс)

Алты параметанын бироосу. Бул адамдын жашоого туура мамиле кылуучу жана ақыйкатты адашуудан айрып билүүчү рухий жөндөмдүүлүгү. Мына ушул жөндөмдүүлүкө жеткен адам, Будда деп аталат. Демек кадимки адам ақылынан айырмалантган эн таза жана тунуган ақыл.

САНГХА (Будда коомчуулугу)

Ал кандайдыр парздарды аткарууну өзү кабыл алган эркек жана аялкечилдерден, турмуштук кайырчылык кылган эркек жана аял кечилдер гана кирген. Кийинчөрээк, махаяна буддизми өнүккөндөн кийин, кечилдерден сырткары, Сангхага бодхисатванын абалына жетүүнү көздөгөн адамдардын баары кошула баштаган. Бул буддизмдин үч асылдыгынын бири.

САНСКРИТ (тил)

Бул байыркы Индиянын классикалык адабий тили, ал индо-европа тилдеринин тобуна кирет. Ал веди жана классикалык

Санскрит болуп экиге бөлүнөт. Махаянанын канондору ушул тилде жазылган, анын стили Санскриттин буддалық гибриди деп аталат.

САНСАРА (Кайра төрөлүлөрдүн чынжыры)

Төрөлүү жана өлүүнүн өткөндөн азыркы учур аркылуу алты сферада түгөнгүс кайталанышы: наракинин жашоочусу кирет, жаныбар, адам, асур жана кудай. Эгерде адам көз ачылуу, тазарууга жетишпесе, ал мына ушул кайра төрөлүү, өлүүнүн айлампасында дайыма жүрө берет. Ким мына ошол айлампадан бошонуп чыкса аны Будда деп аташат.

ШУНЬЯТА (боштук)

Буддизмдеги эң манилүү түшүнүктөрдүн бири, ага ылайык дүйнөдө эч нерсе субстанцияга ээ эмес жана түбелүк эмес. Анткени баары себеп-натыйжа байланышына коз каранды, субстанциясы бар, дайыма туруктуу нерсенин болушу мүмкүн эмес. Ошондуктан катуу ишенбеш керек, нерселердин субстанциясынын баарына, ошондой эле эч нерсенин субстанциясы жоктугуна да ишенбоо керек. Дүйнөдо ар кандай тирүлүк, бар болуучулук салыштырмалуу гана жана абсолюттуу нерсенин болушу мүмкүн эмес. Бул Махаяна буддизмидеги Праджни сутрасындагы башкы түшүнүк.

СУТРА (Ыйык жазуу)

Будданын айткандарынын, сөзүнүн жазылган формасы. Бириңчи убакытта бул сөз илимий трактаттарды жана учкул сөздөрдүн жыйынтыгын түшүндүрүүчү, Типитаканын бири.

ТХЕРАВАДА (Хинаяна)

Бул түшүнүк буддизмдин жөнөкөй, қадимки урааны. "Тхера" улуусу, чону дегенди түшүндүрөт. Бул улуулардын мектеби, картан кечилдердин Будданын көрсөтмөлөрүн кыйشاюсуз кармоочу, ат-каруучу тарыхый тобун билдирет. Аларга монахтардын башка тобу карши турган, аларга караганда прогрессивдүү ой жүгүрткөн (алардын көз караштары кийин маханаяда өнүккөн, бул түндүк традициядагы буддизм). Мындай эки ача кетүү буддизмдин биринчи пайда болгон убагында эле башталган, Будда өлгөндөн кийин ошол кездеги прогрессивдүү кечип Махадева Будданын көрсөтмөлөрүнүн беш катагориясы боюнча эркинирээк интерпретация жасоону сунуштап, ошого басым коё баштаганда. Мына ушул акыр яғында эки мектепке бөлүүнүгө алыш келген : Тхеравадага жана Махасангхиага. Махасангхика мектеби Махаяна окуусун иштеп чыккан.

ТИПИТАКА (Үч себеп)

Бул буддалык Дхарма ыйык жазуусунун үч бөлүмү. Бул сутралар, Будданын субхаттарын жана айткан кептерин ичине камтыган; Виная, будда коомчулугунун байыркы каноникалык эрежелерин ичине камтыган; жана Абхидхарма, метафизикалык талкууларды ичине камтыган. Кийинчөрээк кытай жана япондун чыгаан буддистердин чыгармалары да будда капондоруна киргизилген. Дхарманы карагыла.

АНГУТТАРА НИКАЯ

Кечилдер, бул дүйнөдө көптөрдүн таалайы, ырысы үчүн, бактысы үчүн бир адам төрөлдү. Ал Дүйнөгө боор ооруу үчүн, асман жашоочуларынын жана адамзаттын бак-таалайы үчүн төрөлдү. Ал ким? Ал Татхагата, Архат, ал көзү ачылган, тазарган кечилдер, бул Ал.

Кечилдер, бир адамдын бул дүйнөдө пайда болушу эң кыйын. Ким ал? Ал Татахагата, Архат, ал көзү ачылган, тазарган. Бул Ал.

Кечигдер, бул Дүйнөдө сейрек кездешүүчү адам – ал адаттагыдай эмес адам. Ким ал? Ал Татхагата, Архат, ал Көзү ачылган, тазарган. Бул Ал.

Кечилдер, бир адамдын өлүмү баарын кайғыга салды. Ким ал? Ал Татхагата, Архат, ал Көзү ачылган, тазарган. Бул Ал. Кечилдер, бул дүйнөдө тендешсиз адам төрөлдү. Ким ал? Ал Татхагата, Архат, ал Көзү ачылган, тазарган. Бул Ал. Кечилдер, бир адамдын бул дүйнөдө төрөлүшү – бул эң жогорку көз, бул эң жогорку жарык, бул эң жогорку нурлануу. Ким ал? Ал Татхагата, Архат, ал Көзү ачылган, тазарган. Бул Ал. (1-13)

"БУДДАНЫН ОКУУСУН" ЖАЙЫЛТУУЧУ БУДДИЗМ КООМУ ЖӨНҮНДӨ

Буддизмди жайылтуучу Коом жөнүндө кеп болгондо, ишкер "Мицтое" компаниясынын негиздооччусү Эхан Нуматанын атын атабай кетүү мүмкүн эмес.

Ал так өлчөөчү приборлорду чыгаруучу компанияны мындан 50 жыл мурда негиздеген. Башталган иштин ийгилиги асман, адам жана жердин гармониялуу мамилесине көз каранды экендигине: а адамдын толук кандуу болушу — акыл, эрдик жана боорукердикти балансташтыра кармашына жараша болоруна терең ынанган Эхан Нумата, оз алдына максат кылыш, жаңы технология иштеп чыгууну жана адамдарды кемчиликсиз, өнүктүрүүнү койгон. Ал Эл аралык тынчтыкка адамды өстүрүп-өнүктүрүү аркылуу жетишүү мүмкүн экендигине ишенет, жана бул үчүн эн ылайык келүүчү дин буддизм деп билет.

Ошондуктан 50 жыл бою, озунун компаниясын башкарып жатып, буддистик музыка, живопись жана окууну жайылтуу үчүн, аны популяризациялоо жана модернизациялоого көп күч-аракет жумшаган. 1965-жылдын декабрында, оз каражатынан болуп бардык буддизмди популяризациялоо иштерин бир уюмга бириктирген, мына ошонусу менен эл аралык тынчтыкты чындоого озунун аз болсо да салымын кошуу үчүн.

Мына ошентип буддизмди жайылтуучу коом, коомдук уюм катары негизделген. Эмне кылуу керек, Будданын окуусу кен да, терең да жайылып, бардык адамдар жер бетиндеги эн жогорку акыл-эстин жарыгы менен жаратылып жана эн улуу боорукерлікти билүүсү үчүн?

Бул суроого жооп табуу милдети коомдун негиздөөчүсү каалагандай буддизмди жайылтуу Коомунун алдында турат.

Башкача соз менен айтканда, буддизмди жайылтуучу Коом буддизмди популяризациялоо боюнча иштердин баары менен алек болот. Коом, мына ушул "Будда окуусу" китеби Япон элинин акыйкattагы ыйык жазуу китеби болуп калышын каалайт. Япон эли озүнүн узун тарыхындагы буддисттик маданияты менен сыймыктанса да, озүнүн ыйык жазуусу болгон эмес.

Мына ошондуктан ал, ушундай эсеп менен жасалган, аны окуп жатып, ар бир адам рухий азып, ар бир адамдын стол үстүндөгү китеби жана саякattагы жолдоочусу болуп, ар бир адам Будданын улуу инсандыгы менен тааныша ала тургандай денгээлде жасалган.

Коом, бул китеттин мүмкүн болушуна ар бир үйдө болуп, мүмкүн болушунча көп адамдар таанышышын каалайт. Ал, жер бетиндеги ар бир адам Будданын окуусу менен тааныш болуучу күндүн тезиреээк келишин самайт.

和英对照 仏教聖典 / Япон-англисче
和文・英文 ヤпончо, Англисче Будда окуусу

和英对照 仏教聖典 第1007版 ヤпончо-англисче 1007-чыгышы

和文 仏教聖典 第895版 ヤпончо 895-чыгышы

英文 仏教聖典 第227版 Англисче 227-чыгышы

各国語仏教聖典 / "Будда окуусу" төмөнкү тилдерге которулган:

フランス語	француздук	セルボクロアチア語	серб-хорваттык
ポルトガル語	португалиялык	бинディー語	хиндилик
スペイン語	испаниялык	オランダ語	голландиялык
インドネシア語	непалдык	トルコ語	туркчө
ネパール語	индонезиялык	タ イ 語	тайландиниялык
ドイツ語	немисче	ロシア語	орусча
イタリア語	италиялык	チベット語	тибеттик
韓国語	кореялык	カンボジア語	камбоджиялык
エスペラント語	эсперантодо	シンハラ語	сингалдык
ノルウェー語	норвегиялык	アラビア語	арабча
中國語	кытайлык	ギリシア語	гречиялык
フィンランド語	финдик	ビルマ語	бирмандык
ルーマニア語	румындык	ウルドゥー語	урдуча
ポーランド語	полячка	モンゴル語	монголчо
ペルシア語	фарсча	キルギス語	киргызыча
ベトナム語	шведциялык	スワヒリ語	суахили
スウェーデン語	вьетнамдык	ゾンカ語	дзонкха
タガログ語	тагалдык	カザフ語	кахак
デンマーク語	даниялык	ウズベク語	өзбек*

*近刊 жакында басмадан чыгат

キルギス語仏教聖典

平成9年7月25日 初版発行

平成11年12月25日 第3版発行

発行所 財団法人 仏教伝道協会

東京都港区芝4丁目3番14号

電話 03(3455) 5851

FAX 03(3798) 2758

郵便番号108-0014 振替00160-8-19249

E-mail:bdkmibwm@tky3.web.ne.jp

印刷・製本 株式会社 廣済堂

